HISTÒRIA DE LA CLÍNICA PLATÓ

HISTÒRIA
DE LA
CLÍNICA PLATÓ

RAMON CASARES I POTAU
MANUEL DE FUENTES SAGAZ

HISTÒRIA
DE LA
CLÍNICA PLATÓ

75è aniversari

RAMON CASARES I POTAU
MANUEL DE FUENTES SAGAZ

HISTÒRIA DE LA CLÍNICA PLATÓ 75è aniversari
© Clínica Plató-Fundació Privada, 2001
Fotografies: Arxiu de la Clínica Plató

IMPRÈS A ESPANYA - PRINTED IN SPAIN
Editorial Interpress' S.L. C/ Benet Mateu, 8-10, baixos - 08034 Barcelona
Tel.: 932 800 522 - Fax: 932 054 620
www.editinter.com - e-mail: interpress@ctv.es
Fotocomposició: Liniatext - C/ Mercaders, 18 - 08003 Barcelona
Impresió: Industria Rapu, S.A. - Pol. Ind. Font del Radium, 39 - 08400 Granollers

ISBN: 84-89037-17-1
Dipòsit legal: B-48.436-2001

No està permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu lloguer o prèstam o qualsevol altre forma de cesió d'us del exemplar, ni el seu tractament amb o sense suport informàtic, ni la transmisió de ninguna altra forma o qualsevol altre mitjà, ja sigui electrònic, mecànic, per fotocòpies, per registre o d'altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del Copyright©.

S'autoritza la menció parcial o com a cita d'algun contingut d'aquest llibre, fent esment sempre de la procedència.

ÍNDEX

PRÒLEGS. V

HISTÒRIA DE LA CLÍNICA PLATÓ

I. El marc polític i social del naixament de la Clínica Plató

Introducció 1
La Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona 4
La Facultat de Medicina de Barcelona del segle XIX 6
L'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears 8
El naixement del Col·legi de Metges de Barcelona 11
L'Institut d'Estudis Catalans - L'Institut de Fisiologia 12
Els congressos de Metges de Llengua Catalana 15
L'assistència mèdica a Barcelona al principi del segle XX 17
L'assistència quirúrgica a Barcelona a principi del segle XX 22
L'especialització en medicina. La medicina d'equip 25
El marc polític i social del naixement de l'Institut Policlínic 29
El naixement de l'Institut Policlínic Plató 32
Bibliografia 38

II. Els fundadors de la Clínica Plató

Qui eren els fundadors de la Clínica Plató? 41
El doctor Joan Puig-Sureda i Sais 43
El doctor Francesc Gallart i Monés 55
El doctor Jacint Reventós i Bordoy 75
El doctor Joan Codina i Altés 89
El doctor Emili Roviralta i Astoul 107
Bibliografia 122

III. Clínica Plató (1925-1939)

Els inicis de la Clínica Plató 131
La direcció de la Clínica Plató 133
Els primers interns a la Clínica Plató 134
La primera comunitat religiosa a Plató. 135
Les primeres incorporacions al Cos Facultatiu 136

Les noves incorporacions a Plató 143
El poder accionarial 145
Les primeres publicacions de l'Institut Policlínic 146
La revista «ACTES» 149
La Universitat Autònoma de l'any 1933 152
La nova ampliació del Cos Facultatiu 156
La vida continua 160
La Guerra Civil espanyola 162
Bibliografia 167

IV. Clínica Plató (1939-1970)

L'exili i la depuració política 169
La presidència del doctor Puig-Sureda i Sais (1939-1957). 171
Tornant a la normalitat. 172
Nous interns a Plató 175
L'activitat de la Clínica continua 176
La creació de Copérnico, SA 184
Noves incorporacions al Cos Facultatiu. 185
Infermeres a Plató. 189
La gran temptació. 189
L'Institut Policlínic a la revista «Acta Médica Hispánica» 190
Un canvi al Servei de Ginecologia. 191
Canvi de les forces accionarials. 191
Un nou Consell d'Administració a Plató 193
El nou responsable del Servei de Traumatologia 195
La dimissió del doctor Puig-Sureda a la presidència. 196
La presidència del doctor Francesc Gallart i Monés (1957-1960) 197
La presidència del doctor Ferran Casadesús i Castells (1960-1970). 199
L'administració de Plató 201
L'ampliació del Cos Facultatiu. 202
Obres a Plató i noves incorporacions al Cos Facultatiu 205
Duplicitat als serveis d'Otorinolaringologia i Traumatologia 206
Un gran augment del Cos Facultatiu 207
L'assistència religiosa a Plató 209
El final de la presidència del doctor Casadesús 211
Bibliografia 213

V. Clínica Plató (1970-2001)

La presidència del doctor Ferran Martorell i Otzet (1970-1980). 215
Resum de l'activitat a Plató de 1970 a 1980 218
El doctor Francesc Sanchiz Medina, director de la Clínica 219
La directora d'Infermeria 221
Els primers nomenaments. 222
Noves incorporacions a Plató 223
Canvis al Servei de Cirurgia General. 224
Canvis al Servei de Neurocirurgia 229
Canvis al Servei d'Otorinolaringologia. Creació del Servei d'Oftalmologia 230
Creació del Servei d'Anestèsia i Reanimació. 231
Nous nomenaments 232
Creació de la Unitat de Cura Intensiva 233
Creació del Servei de Coloproctologia 233
Moviments al Cos Facultatiu i a Plató durant 1976 i 1977 234
El nombre de metges del Cos Facultatiu s'incrementa. 235
La figura de vicepresident de Plató, SA. Nous nomenaments 239
Els últims nomenaments durant la presidència del doctor Martorell. . . 242
El final de la presidència del doctor Martorell 242
La primera presidència del doctor Ramon Trias i Rubies (1980-1985) . . 243
Els primers nomenaments. 248
El Centre Radiològic Computat. 248
Nous presidents d'honor. 251
Nomenaments de metges col·laboradors 252
El nou Consell d'Administració 253
Les incorporacions al Cos Facultatiu durant l'any 1981 253
Les incorporacions al Cos Facultatiu durant l'any 1982 255
Plató, SA, societat sense ànim de lucre. 257
Canvi al Servei de Farmàcia 257
Canvi al Servei de Cirurgia Vascular 259
Creació del Servei d'Al·lergiologia 260
La Junta General del 27 de febrer de 1985 261
La segona presidència del doctor Ramon Trias i Rubies (1985-1992) . . . 262
El doctor Jordi Pujol i Colomer, director general de la Clínica Plató . . . 264
L'administració a Plató 265
El nou Consell d'Administració 265

Nous nomenaments 266
La tercera presidència del doctor Ramon Trias i Rubies,
president del Patronat de Clínica Plató - Fundació Privada 271
Objecte i finalitats de la Fundació 275
Nova direcció en el Servei d'Angiologia i Cirurgia Vascular 276
Un nou director mèdic 277
Nou cap de servei de l'unitat de Cura Intensiva 278
Epíleg 280
Bibliografia 286

Patrons i Personal de la Clínica Plató-Fundació Privada 289
Índex de noms 307

PRÒLEGS

A Catalunya, la societat civil sempre ha esdevingut un motor de progrés i d'evolució en els diversos àmbits que conformen la nostra societat. L'àmbit sanitari no n'ha estat una excepció, i la societat civil catalana ha intervingut molt directament en el desenvolupament del nostre sistema sanitari, mitjançant iniciatives plenament arrelades entre la població des de començaments de segle, que han representat un paper molt important en l'atenció sanitària als nostres ciutadans, i avui dia són part fonamental de la sanitat catalana.

Al llarg de la seva dilatada història, la Clínica Plató ha estat mostra evident d'aquest compromís i d'aquesta implicació de la societat civil en la millora de l'atenció sanitària a Catalunya i ha mantingut, durant aquests setanta-cinc anys d'història, els trets que l'han caracteritzada des dels seus inicis, l'any 1925. La visió de futur i la capacitat d'avançar-se al seu temps de cinc prestigiosos metges li van permetre esdevenir la clínica pionera a oferir una assistència sanitària fonamentada en l'atenció integral i el treball en equip dels professionals. Aquesta especial visió de l'assistència va situar aquesta institució a l' avantguarda de l'assistència sanitària a Catalunya. Avui, després de setanta-cinc anys d'intensa història, la Clínica Plató manté aquest paper protagonista. La constant evolució i el continuat esforç d'adaptació i de superació han permès redimensionar les potencialitats d'aquesta institució i continuar desenvolupant una dinàmica de progrés cap al futur.

Per al Govern de Catalunya, i per a mi personalment, la celebració d'aquests setanta-cinc anys d'història són un gran motiu de joia. La publicació d'aquest llibre commemoratiu reflecteix l'important paper desenvolupat per aquesta institució en l'evolució social del nostre país i en la millora de la nostra sanitat.

A tothom, facultatius, personal d'infermeria, professionals no sanitaris i directius que han fet possible aquests setanta-cinc anys d'història, els vull agrair, en nom propi i en nom de la institució que represento, el seu intens treball i la seva ferma dedicació al servei de la salut de la població de Barcelona i Catalunya.

Estic segur que, amb la mateixa il·lusió, esforç i compromís d'aquells metges fundadors, la Clínica Plató podrà aconseguir noves i importants fites que permetran continuar millorant la salut dels catalans i de les catalanes.

Gràcies per la vostra professionalitat i dedicació.

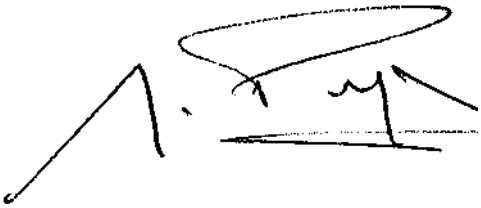

Jordi Pujol
President de la Generalitat de Catalunya

Sempre és una agradable tasca sumar-se a les iniciatives que commemoren els aniversaris de les institucions.

Però el cas del 75è aniversari de la Clínica Plató té una significació particular que encara la fa més plaent i estimulant. És una bona oportunitat per a recordar l'evolució i els canvis que la medicina i l'assistència sanitària han tingut durant el segle XX: aquesta evolució té unes causes que s'expliquen i es concreten en les persones i les institucions que combinen esforços i tenacitat, per ampliar el coneixement i adequar els estils i les dinàmiques d'un treball en cooperació i en equip per dur a terme projectes que tenen una existència al llarg del temps. La mateixa durada de setanta-cinc anys ja ens permet entendre la solidesa i la coherència del projecte.

De tot això n'han estat un exemple els serveis que la Clínica Plató ha desenvolupat per a la millora de l'assistència sanitària a la nostra ciutat i a Catalunya. El seu treball ha servit per a introduir conceptes com el treball en equip, la medicina de grup i el treball col·laboratiu entre diverses especialitats; algunes, nascudes i desenvolupades a partir de la mateixa Plató. La participació de la societat civil, els esforços d'alguns professionals per oferir serveis de la màxima qualitat tècnica són una característica pròpia de la sanitat catalana i barcelonina. Els noms de Puig-Sureda, Reventós, Gallart, Codina i Roviralta, fundadors de la Plató, també han estat vinculats a brillants episodis i projectes molt demostratius del que ha estat la medicina del nostre país en els darrers temps.

La col·laboració entre professionals i societat civil, amb el suport, quan ha calgut, de les administracions municipals, ha facilitat l'existència d'una àmplia xarxa hospitalària al nostre país que ha permès l'apropament de serveis als ciutadans i l'aplicació i la introducció de noves tècniques i fórmules organitzatives. La modernització dels hospitals, la constitució d'equips de treball amb distribució de tasques, que, seguint el model americà de la Clínica Mayo, ens va aportar la Clínica Plató, han estat una de les claus que expliquen l'excel·lent consideració amb què els nostres ciutadans valoren la nostra medicina hospitalària. Aquests equips de treball que combinen diverses òptiques i especialitats són necessaris per a abordar les complexitats i l'abast dels problemes de salut actuals. Però també calen uns elements de cohesió que permetin disposar d'un llenguatge i la formulació d'objectius comuns: el respecte a la integralitat de les persones com un tot, que defineix individus i

famílies que pateixen i sofreixen les alteracions en les seves capacitats que representa la malaltia. Aquesta és una altra de les lliçons que l'exemple de la Plató ha anat oferint a la medicina catalana.

La salut és multidisciplinària també, a l'igual que la gestió de les societats i de les ciutats, que ens ho palesen dia a dia. Aquest abordatge multidisciplinari, combinació de diverses especialitats, ha de tenir com a objectiu comú la recerca del benestar i la millora de les condicions socials.

Així, doncs, també en un altre sentit, la consideració del que s'anomenen «condicions estructurals» s'ha introduït com una peça bàsica en els nostres hospitals. El confort, la privacitat, la comoditat que faci més planera l'estada en el centre hospitalari; un estil de tracte que humanitzi l'atenció són unes altres de les aportacions que la Plató ha proporcionat a la millora de la medicina hospitalària, i que després ha estat sortosament «copiada» pels altres centres.

Aquesta vocació de millora, de transferència de coneixement, és el catalitzador dels avenços científics i socials. Construir ciutat, com a espai de col·laboració i de interacció social, necessita l'oferta de serveis, i també que aquests serveis, a més de cobrir necessitats i demandes dels ciutadans, aportin millores al coneixement, i aplicacions de les innovacions que la recerca tan rica en el camp de la salut ens va oferint. L'adequada combinació de l'assistència, amb la docència i la recerca que ha definit el model de treball de la Clínica Plató, és una qüestió que cal fer ressaltar quan s'evidencia el camí recorregut al llarg de la seva història de setanta-cinc anys. Les millores en el camp de la cardiologia, la cirurgia vascular, l'oncologia, la radioteràpia i el diagnòstic per la imatge, entre d'altres, són exemples de les aportacions que la Clínica Plató ha proporcionat a l'avenç de la nostra medicina. Els membres del Cos Facultatiu durant aquests setanta-cinc anys són el referent i el lideratge adequats de què cal disposar per a cohesionar i gestionar aquesta complexa realitat.

Confiem que aquest esperit i aquest treball seran vigents en els propers setanta-cinc anys. Moltes felicitats.

Joan Clos
Alcalde de Barcelona

La història de la sanitat catalana s'ha bastit des de l'esforç i la implicació del que anem anomenant «la societat civil», amb una ferma vocació de servei i dedicació envers les necessitats sanitàries de les nostres ciutadanes i dels nostres ciutadans.

Aquesta llarga tradició ha configurat un sistema sanitari capdavanter en molts aspectes tant des del punt de vista assistencial com en el camp de la recerca o de les fórmules de gestió i organització.

La Clínica Plató, al llarg dels seus setanta-cinc anys d'intensa història, ha estat protagonista activa de la vida social a Catalunya i de l'evolució que durant tots aquests anys ha experimentat el nostre sistema sanitari i que han fet possible consolidar el model actual.

L'any 1925, cinc metges prestigiosos, els doctors Codina i Altés, Gallart i Monés, Puig-Sureda i Sais, Raventós i Bordoy i Rovira i Astoul, van esdevenir pioners, tot avançant-se al seu temps, fundant la primera clínica basada en el concepte de l'atenció integral i el treball en equip, elements fonamentals de l'assistència sanitària contemporània.

D'ençà d'aquell temps, moltes han estat les fites que confirmen l'evolució i el progrés del que avui coneixem com la Clínica Plató, i que li han permès erigir-se en un centre assistencial modern i permanentment integrat en el nostre sistema sanitari.

Per al Departament de Sanitat i Seguretat Social, i per a mi personalment, és una gran satisfacció que una institució sanitària de tan llarga tradició celebri els setanta-cinc anys d'existència, i ho celebri amb l'edició d'aquest llibre, que mostra l'intens paper de la Clínica Plató en l'esdevenir social de Catalunya i en l'evolució i la millora de la sanitat a Catalunya.

Vull felicitar, doncs, en nom propi i en el de la institució que represento, la Clínica Plató i totes les persones que, des del 1925, han treballat en aquest projecte i han fet possible l'assistència a tants i tants ciutadans amb professionalitat, dedicació i voluntat de servei.

A totes i a tots, facultatius, personal d'infermeria, professionals no sanitaris, directius, els vull agrair tot el treball al servei de la salut de la població i els

vull animar a continuar treballant amb el mateix compromís per al progrés d'aquesta institució, a millorar l'atenció sanitària a les ciutadanes i els ciutadans de Barcelona i de Catalunya.

Gràcies pel vostre constant esforç i compromís.

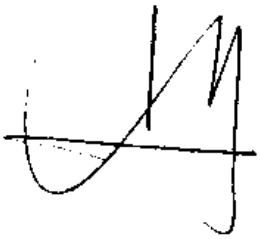

Eduard Rius i Pey
Conseller de Sanitat i Seguretat Social

Com a representant de tots els qui des dels seus inicis fa setanta-cinc anys sabem el que significa el «sentiment Plató», em sento orgullós de poder presentar el llibre del 75è aniversari de la creació de la Clínica. Els doctors Casares i De Fuentes ens expliquen de manera sintètica i alhora exhaustiva, partint de l'entorn científic i social de l'època, la institució i les seves persones. Des de la seva creació, l'any 1925, es perfilen de manera subtil tres blocs evolutius: 1925-1939, 1943-1970 i 1980-2000. En aquest decurs podem observar que durant el segle XX la societat i la medicina han evolucionat de la mateixa manera que la nostra empresa. Des d'aquest punt de vista crec que el llibre aportarà a la història de la medicina del nostre país quelcom més que una bibliografia mèdica. Agraïm ara i des d'aquí els esforços dels autors.

Crec que el llarg recorregut, setanta-cinc anys, d'una empresa sorgida de la societat civil com a societat anònima i que és actualment fundació i privada palesa (dins la conflictivitat i els canvis del segle) l'esforç de totes les persones que al llarg de tants anys han sostingut la idea inicial i alhora han sabut adaptar-la i fer-la possible, encarant amb coratge els reptes del segle XXI.

Finalment, vull expressar un record emotiu envers el doctor Ramon Casares (EPD) que, malgrat la seva il·lusió i el seu entusiasme, ens ha deixat abans de veure l'obra editada. Tots nosaltres estem segurs que se sentiria orgullós del treball realitzat.

Ramon Trias i Rubies
President del Patronat de
Clínica Plató-Fundació Privada

HISTÒRIA
DE LA
CLÍNICA PLATÓ

75è aniversari

I

EL MARC POLÍTIC I SOCIAL DEL NAIXEMENT DE LA CLÍNICA PLATÓ

INTRODUCCIÓ

Si la història ha de servir per a alguna cosa més que per a satisfer una curiositat, com diu Alsina i Bofill, cal que, tot llegint el passat, ens aturem de tant en tant a reflexionar. Aquesta reflexió permet aprofundir els fets i arribar a identificar-ne les constants i les directrius. A partir aquí, podem remuntar-nos al coneixement de les causes darreres, de les idees i de les circumstàncies que han configurat una etapa. I, des d'aquest punt de mira, contemplar un panorama vàlid sobretot per a la formulació del que és desitjable i del que no és desitjable per a avui i sobretot per a demà.[1]

La història de la medicina és una part important de la història de la humanitat. Cada nou fet històric ha portat una millora i una ampliació general dels coneixements mèdics. En el segle XIX, la medicina espanyola, i en general l'europea, era vitalista. Aquestes idees, malgrat les aportacions noves i importants que al llarg del segle s'esdevingueren en la medicina, van perdurar fins a finals de segle.[2]

A mitjan segle XIX, s'ignorava l'origen de les malalties. L'exploració mèdica era rudimentària. Solament es tractava el símptoma i, encara, de manera empírica. La funció del metge consistia bàsicament a diagnosticar, a donar una explicació sobre quina era la causa i quin pronòstic tenia. L'encert en el diagnòstic i en el pronòstic era considerat el triomf en les ciències mèdiques. La introducció i el progrés del mètode anatomoclínic durant el segle XIX i els nous mitjans d'exploració van reduir l'hegemonia de la posició doctrinal sobre el coneixement tècnic de la lesió anatòmica, el diagnòstic i el tractament de la malaltia. A poc a poc, l'organicisme anà superant les idees vitalistes. La visió científica de la medicina superava l'art de la medicina.

Claude Bernard, deixeble de Magendie, pare de la fisiologia moderna i de la metodologia de l'experimentació, va publicar a París, l'any 1865, Introduc-

tion à l'étude de la médecine experimentale, obra de quatre-centes pàgines, culminació d'anys d'experimentació solitària, que revolucionà la medicina. En Claude Bernard es personificà un gran canvi que inicià la medicina moderna. La part de «màgia» de la medicina començà a disminuir i la part científica i biològica augmentà progressivament. El doctor Moisès Broggi, en el discurs inaugural de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, el 1988, afirmà que la ciència, contràriament a l'art, que és eminentment personal, necessita la comunicació per al seu desenvolupament i que l'observació i l'experiència constitueixen la veritable base de l'edifici científic. Va recordar també les encertades paraules de Claude Bernard: «L'art c'est moi, la science c'est nous.»[3]

A Europa, a final del segle XIX, va quedar establerta l'era cientificonaturalista de la medicina. Hi va néixer l'interès per analitzar els fets morbosos amb els mètodes més exactes possibles. S'hi desenvoluparen les doctrines organopatològiques de Laennec (1781-1826) i Rokitanski (1804-1878), la doctrina cel·lular de Rodolf Virchow (1821-1902) i la fisiopatològica de Claude Bernard (1813-1878). Posteriorment vingueren l'era causalista-bacteriològica de Louis Pasteur (1822-1895) i Robert Koch (1843-1910), que tan important havia d'esdevenir.[4] Amb Bernard i Pasteur, el laboratori s'introduí a la clínica. La medicina començà a ésser una ciència basada en el mètode experimental.

En la segona meitat del segle XIX, s'acomplí a Barcelona una explosió demogràfica juntament amb una explosió tecnològica. La revolució industrial, les guerres carlines i la inseguretat que provocaren en medis rurals foren la causa del trasllat de molta gent dels pobles cap als centres urbans d'unes possibilitats laborals més bones. Podríem dir que el món burgès va sorgir a Barcelona a partir de l'any 1868. S'esdevingué una fusió de gent originària de punts i medis diferents. Hi convivien nou-rics, els antics membres de l'aristocràcia mercantil, els industrials sorgits pels efectes de l'aplicació del vapor, els anomenats americanos, etc., tot configurant una burgesia econòmicament forta.[5]

La ciutat de Barcelona, sota l'impacte de les migracions i els desajustaments urbans aparellats amb el fenomen industrialitzador de finals del segle XIX,

hagué de suportar els efectes de les epidèmies i de noves malalties vinculades a la insalubritat dels habitatges, a les condicions laborals i al desarrelament d'una bona part dels seus habitants. Barcelona, l'any 1860, tenia 244.401 habitants, i el 1900 eren 500.000, nombre que quadruplicava el dels inicis del segle XIX.[6]

A mitjan segle XIX, durant el denominat Bienni Progressista, es promulgà la primera Llei de sanitat de l'Estat espanyol. El 1868 va caure la monarquia a Espanya i, durant sis anys, els grups progressistes dugueren la marxa del país i ajudaren a col·locar-se en llocs de decisió persones de molta empenta. L'eficàcia d'aquests anys com a factor de progrés de la nostra medicina fou gran, ja que s'obrí el camí de l'etapa de la medicina positivista a Catalunya.[7] En aquest ambient es va cohesionar un grup que, per la unitat de la seva obra i la persistència de la seva activitat, constituí la denominada generació mèdica catalana del 1888. Les persones més representatives d'aquesta generació foren Josep Giné i Partagàs, Bartomeu Robert, Rafael Rodríguez i Méndez i Jaume Pi i Sunyer. Ells van ésser els motors dels canvis en la medicina catalana del moment cap a una medicina moderna i científica.[8]

La generació mèdica catalana del 1888 es perfilà a Catalunya com la capdavantera en l'assoliment d'un nivell europeu, amb metges emblemàtics que tingueren papers rellevants en les seves especialitats. Aquests metges van tenir el mèrit d'haver-se format científicament malgrat la pobresa científica de la universitat, d'haver establert connexions amb l'estranger i d'haver forçat la modernització de les institucions. I també foren els fundadors de clíniques privades prestigioses. L'any 1888 és considerat com a senyal de canvi, de progrés, en l'evolució de la medicina entre nosaltres. Com hem dit, s'abandonen les idees vitalistes i la medicina catalana s'endinsa en l'organicisme optant d'una manera clara i decidida per una medicina científica.

A continuació, resumim diversos aspectes que ajudaran a emmarcar millor el naixement de l'Institut Policlínic. Exposem breument com era la medicina catalana de finals del segle XIX i fem una ressenya de les institucions i les actuacions mèdiques de relleu que hi havia l'any 1925. També fem esment de membres del Cos Facultatiu de Plató, que han tingut i tenen una actuació destacada i han ocupat i ocupen càrrecs de màxima responsabilitat en aquestes institucions. Mitjançant les seves aportacions científiques i institu-

cionals, podem tenir una idea clara de part de la història de la medicina catalana del segle XX.

La Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona

El segle XVIII fou per a la medicina espanyola el segle de les teories i dels sistemes filosòfics. Hi havia un excés d'elucubracions teològiques i una falta absoluta d'ambient científic malgrat existir alguns cervells genials. En aquest estat, a casa nostra, uns quants metges barcelonins intentaren posar remei a aquesta situació caòtica i tingueren la idea de fundar una acadèmia per a compensar la ineficàcia de la Facultat de Medicina.[9]

Figura 1. Anagrama de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona

El 1754, els doctors Josep Fornés, Josep Ignasi Sanponç, Antoni Rigals, Joan Esteva, Josep Soriano i Pere Güell van dirigir al rei Felip V, amb la idea de restablir a Barcelona l'antic Col·legi de Medicina, una petició que fou rebutjada a causa de l'oposició del Protomedicator de Castella. Recordem que, per la posició antiborbònica de Catalunya, i especialment de Barcelona, en la Guerra de Successió de 1714 un dels primers actes del Decret de Nova Planta va ésser la supressió de totes les universitats de Catalunya i la creació de la Universitat de Cervera.

Anys més tard, l'any 1770, sota el regnat de Carles III, els doctors Joan Esteva i Pere Güell demanaren novament la creació d'una acadèmia sense fins docents, per no entrar en litigi amb la Facultat de Medicina, amb el nom d'Academia Médico-práctica de Barcelona. Aquesta petició fou ràpidament acceptada el 4 de maig de 1770. Els iniciadors i fundadors van ser set metges, i set metges més s'hi van unir. Els catorze components de la corporació, l'1 de juny de 1770, invitaren els altres metges de Barcelona, un total de cinquanta, a participar en el projecte.

L'Acadèmia, no sense dificultats, anà consolidant la seva estructura i aconseguí un lloc on, en un principi, de manera regular, es reunia el dilluns a les set de la tarda. L'Acadèmia era consultada per l'Ajuntament de Barcelona sobre epidèmies i morts freqüents esdevingudes a la ciutat. Amb data del 20 de juny de 1785, una carta del comte de Floridablanca comunicava a la corporació que el monarca acceptava l'Acadèmia sota la seva protecció, i la va honorar amb el títol de Reial Audiència de Barcelona.

En el segle XIX, Giné i Partagàs deia que la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (figura 1) tenia un esperit conservador, que era poc amiga del progrés i que estava ancorada en els temps pretèrits. La revolució de 1868 i, com a conseqüència, l'entrada del positivisme en la medicina catalana també tingueren la seva repercussió en la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Giné i Partagàs lluità en contra de l'immobilisme i, amb la col·laboració inicial dels seus alumnes Josep Crous i Eusebi Martí, formà una societat per a estimular els estudis anatòmics, l'Institut Mèdic, que va desaparèixer més tard en crear-se El Laboratori.

Pel doctor Pedro i Pons, el fet que l'acadèmic fos nomenat en el zenit de la vida professional del metge com a resultat de la qualitat demostrada era fins i tot més important que el catedràtic que guanya una oposició i que posteriorment, en no poques ocasions, defrauda les expectatives que hom hi ha posat. També deia que les reials acadèmies són com el senat en un govern democràtic, dirigent d'una funció i a la vegada moderador.[10]

La Reial Acadèmia sempre ha intentat ser fidel als seus orígens: la projecció social dels seus estudis, la salut pública, mitjançant la promoció de la medicina preventiva, i, consegüentment, ésser marc d'exposició de totes les novetats mèdiques que s'esdevenen.

Dos membres del Cos Facultatiu de Plató han tingut l'honor de presidir la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona: els doctors Antoni Gallart i Esquerdo i Moisès Broggi i Vallès. També n'han estat o en són acadèmics els doctors Josep Alsina i Bofill, Antoni Caralps i Massó, Antoni Caralps i Riera, Ferran Casadesús i Castells, Antoni Carreras i Verdaguer, Santiago Dexeus i Font, Francesc Domènech i Torné, Francesc Gallart i Monés, Ferran Martorell i Otzet, Josep M. Mascaró i Ballester, Joaquim Piñol i Aguadé, Pere Piulachs

i Oliva, Joan Puig-Sureda i Manuel Usandizaga i Soraluce; i molt recentment, el 2001, ha estat nomenat acadèmic el doctor Ramon Trias i Rubies. Tots ells, i potser alguns més que en aquest moment ens costa recordar, amb la seva activitat científica han sabut donar vitalitat a la institució.

La Facultat de Medicina de Barcelona del segle XIX

L'abolició de la Universitat de Barcelona, l'any 1714, en virtut del Decret de Nova Planta no féu sinó iniciar el gran crepuscle dels estudis universitaris. La nova Universitat de Cervera i, en especial, la Facultat de Medicina patiren sobretot l'aïllament geogràfic i una gran desorganització. Per fi, després d'uns quants intents, l'any 1843, s'acomplí el retorn de la Universitat a Barcelona (figura 2).[11]

Figura 2. Pati de l'Hospital de la Santa Creu

La inestabilitat política existent a Espanya a mitjan segle XIX, l'explosió demogràfica de Barcelona i la gran revolució tecnològica van repercutir de manera significativa en la Universitat de Barcelona, on, en aquell moment, hi havia una absència quasi total de classes pràctiques, amb falta de material i de pressupost. Les greus mancances de la Universitat i el seu raquitisme científic només podien ser superats per aquells qui emprenien contactes amb l'estranger o amb la investigació. La pràctica mèdica es basava en els coneixements empírics dels metges, que actuaven indi-

vidualment, amb molt poca relació entre ells. El doctor Suñé i Molist la va arribar a qualificar com «la més miserable de totes».[12]

A finals del segle XIX s'acomplí un gran canvi en la medicina catalana promogut per la societat no oficial, la part de la població sensible als nous corrents científics, i que impulsà la renovació i la vitalització de la Universitat. La proximitat de Catalunya amb França la feia més sensible a les novetats científiques. Els intel·lectuals catalans tenien avidesa per aprendre i incorporar les idees de Claude Bernard, i així ho van fer Ramón y Cajal, Pedro Mata, J. Pi i Suñer i Salvador Cardenal, els quals es van preocupar de la investigació experimental: les idees bernardianes arrelaren ràpidament entre nosaltres, com la cristal·lització brusca que sorgeix dins d'un líquid sobresaturat.

Figura 3. L'Hospital Clínic de Barcelona

Cal destacar el fet que la Universitat de Barcelona va ser una de les primeres universitats d'Europa i la primera d'Espanya en la utilització dels raigs X. El dia 26 de febrer de 1896, Cèsar Comas i Llaveria va realitzar una demostració de l'existència dels raigs Röentgen, només tres mesos més tard que el seu descobridor.[13]

El dia 2 d'octubre de 1906 hom inaugurà la nova Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic, al carrer de Casanova, i acabà les obres començades el 25 de juny de 1895.[14] Fins aleshores, la Facultat era al carrer del Carme, on actualment hi ha la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia. Els exercicis pràctics es feien a l'Hospital de la Santa Creu. L'esperit renovador de la medicina cata-

lana, que havia impulsat el naixement d'El Laboratorio i de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, s'enfortí amb la celebració el 1888 a Barcelona del Congrés de Ciències Mèdiques i a poc a poc es va anar consolidant. Amb el traslat de la Facultat de Medicina al nou Hospital Clínic (figura 3) es volia infondre a aquella l'impuls de la renovació nascut del Congrés Universitari de 1903 i potenciat, anys més tard, en el Congrés de 1918.

A la Facultat de Medicina de Barcelona han participat, com a catedràtics, alguns membres del Cos Facultatiu de Plató: Josep M. Mascaró i Ballester, Joaquim Piñol i Aguadé, Pere Piulachs i Oliva, Demetrio Pita i Salorio, Joan Sánchez-Lloret i Tortosa, Josep Traserra i Parareda, Manuel Usandizaga i Soraluce, etc.

L'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears

A Catalunya, la revolució del 1868 va marcar una fita en l'evolució ideològica i científica de la medicina catalana. Pocs anys després, el 1872, començaren a aparèixer les primeres inquietuds científiques col·lectives que van donar lloc a la creació de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya (1877) (figura 4), de gran importància en el naixement de la medicina catalana moderna.

Figura 4. Anagrama de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques

La primera manifestació catalana amb inquietuds científiques col·lectives que es dedicà a l'estudi mèdic i biològic fou El Laboratori, creat per uns estudiants de medicina el 1872, amb la finalitat de dur a terme estudis en el terreny de la fisiologia i de la terapèutica. Els seus components, que eren molt influenciats per les idees de Claude Bernard, dedicaren els seus esforços a l'experimentació animal i foren acusats de realitzar-la fent patir els animals.

Segons investigacions recents fetes pel doctor Josep M. Calbet i Camarasa, les persones que van participar en la creació de la Societat Mèdica El Laboratori van ésser les següents:

Josep Antoni Barraquer i Roviralta
Salvador Cardenal i Fernández
Josep Colomer i Espúñez
Pere Esquerdo i Esquerdo
Antoni Formica-Corsi i Coronado
Artur Galceran i Granés
Joan Ginés i Partagàs
Manuel de Riba i Bassols
Bartomeu Robert i Yarzábal
Francesc de Sojo i Batlle
Lluís Suñé i Molist
Marià de Vilar i Fontcuberta.[15-16]

L'any 1877, va néixer l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya amb les mateixes idees de progrés i modernitat que El Laboratori. Des d'un principi, tenia una estructura sòlida, a diferència de la d'El Laboratori, que era més anàrquica. Inicià l'existència amb pas ferm, amb les mires posades en una medicina no dogmàtica, amb interès en la salut pública i sense oposar-se frontalment ni a la Universitat ni a la resta d'institucions oficials. Els promotors no volien caure en el fet d'ésser un museu d'arqueologia o en un panteó d'homes il·lustres. Aquest mateix esperit es manté viu fins a l'actualitat.

A la Facultat de Medicina l'ensenyament continuava essent majoritàriament retòric i els alumnes que volien aprendre bacteriologia, histologia, química o qualsevol altra matèria que impliqués un estudi pràctic havien d'assistir als cursos que, sota la direcció de Turró, Barraquer, Oliver i Rodés, etc., organitzava l'Acadèmia de Ciències Mèdiques.[17]

Una anècdota pot ser prou aclaridora per a il·lustrar l'alt grau de preparació mèdica que l'Acadèmia i el seu entorn proporcionaven. El doctor Puig i Sais, el 1916, en una conferència en què explicava l'obra dels laboratoris de l'Acadèmia, relatà un fet amb relació a les oposicions a càtedra guanyades per persones que s'hi havien format. Es tractava d'unes oposicions a professors

auxiliars d'histologia i bacteriologia en diverses facultats, a les quals van concórrer opositors de tot Espanya. S'endugueren les places: la número 1, un ajudant de Cajal; i les altres, tres catalans: Celis, Ferrer Solervicens i Sayé. Com que la Càtedra de Fisiologia de Saragossa l'havia guanyada el doctor Bellido en unes oposicions anteriors i el doctor Ferrer Solervicens també tenia càtedra a la mateixa Facultat, el Claustre es va queixar al doctor Ramón y Cajal, que formava part del tribunal i era senador per aquella Universitat, que els catalans anessin absorbint les càtedres, a la qual cosa aquell va contestar que «al costat dels joves que sabien dir les coses, els joves catalans demostraven que, les coses, sabien fer-les».[18]

En opinió del doctor Alsina i Bofill, «l'Acadèmia és una d'aquelles institucions que honoren un país, però també és una d'aquelles institucions que necessita un país».[19] L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears és una entitat independent d'estructura democràtica que sempre ha procurat fomentar l'estudi i el desenvolupament de les ciències mèdiques en tots els seus aspectes: tècnic, humà, social, cívic, etc. Des dels seus inicis fins a l'actualitat, ha procurat tothora adequar els esforços i les instal·lacions a les necessitats de cada moment al llarg dels més de cent vint anys d'existència.[20]

Com diu J. Ramis, la història humana és una història d'esforços. La història de l'Acadèmia també és una història d'esforços: els esforços dels homes i de les dones que la integren.[21] Al capdavant d'aquesta emblemàtica societat científica, tres metges que pertanyien al Cos Facultatiu de Plató han tingut la màxima responsabilitat d'ésser presidents de l'Acadèmia. Tots tres, Lluís Celis, Francesc Gallart i Josep Alsina, saberen donar la resposta adequada a la problemàtica que durant les seves presidències afectava la medicina catalana.

El naixement del Col·legi de Metges de Barcelona

Ara fa més de cent anys no va ser fàcil adequar la mentalitat dels metges i de la societat a acceptar i limitar el camp d'acció del Col·legi. El pas dels gremis agonitzants al nou Col·legi no sempre fou ben avaluat. En l'última dècada del segle XIX, els antics gremis sanitaris només s'ocupaven de les qüestions tributàries de llurs associats i de l'autorització de l'exercici professional, però no volien perdre el seu poder d'arbitratge.[22]

Figura 5. Anagrama del Col·legi de Metges de Barcelona

Quan el Col·legi naixé, la medicina positivista catalana ja havia triomfat arran del Congrés de Ciències Mèdiques de 1888. Probablement, la creació dels col·legis de metges va ser producte d'una necessitat. Calia regular l'activitat professional mèdica no solament amb vista a la recaptació impositiva d'Hisenda, sinó també d'acord amb l'esperit modern del legislador, que volia adaptar l'assistència mèdica a les noves tecnologies terapèutiques introduïdes en una societat cada vegada més evolucionada. No van trobar en aquell moment cap més solució que la creació dels col·legis mèdics.

Fonamentalment per iniciativa de l'Acadèmia Medicofarmacèutica, el 31 d'octubre de 1892, a Barcelona es constituí una Junta de Defensa de la Classe Medicofarmacèutica de la qual fou nomenat president el doctor Lluís Suñé i Molist. Posteriorment, el 28 d'agost de 1894, tingué lloc una reunió preparatòria del Col·legi de Barcelona de què va sorgir una comissió encarregada de redactar els Estatuts, que foren aprovats pel Gremi de Metges de Barcelona. El 18 de setembre de 1894 es va instituir el Col·legi de Metges de Barcelona, (figura 5) presidit pel doctor Joquim Bonet i Amigó.

Joaquim Homs, Estanislau Andreu i Ramon Elias de Molins van proposar, el 30 de gener de 1897, deixar d'editar La Enciclopedia, l'òrgan oficial de l'Acadèmia Medicofarmacèutica, i començar la publicació del «Butlletí Oficial

del Col·legi de Metges de Barcelona».[23] D'entrada, va haver-hi lluites entre la classe mèdica per la col·legiació obligatòria i un cert aïllament corporatiu. Un cop acceptat plenament, el butlletí esmentat intervingué en les denúncies de l'intrusisme i féu una exigència higiènica dirigida a les autoritats de Barcelona.

Al principi del segle XX, el Col·legi de Metges de Barcelona fou l'ànima de la fundació del Sindicat de Metges de Catalunya; en la dècada dels trenta, s'acostà amb il·lusió a la Generalitat republicana, visqué amb precarietat el període de la revolució i la Guerra Civil i demostrà un acusat sentit de solidaritat professional durant la dictadura franquista.[24]

Uns quants integrants del Cos Facultatiu de Plató han prestat serveis a la comunitat mèdica barcelonina per mitjà de càrrecs de responsabilitat en l'estructura dirigent del Col·legi de Metges. El doctor Ramon Trias i Rubies, durant dotze anys, ha detingut la màxima responsabilitat, la de president del Col·legi de Metges, defensant aquí i a Madrid els interessos dels col·legiats catalans.

L'Institut d'Estudis Catalans - L'Institut de Fisiologia

La història de l'Institut d'Estudis Catalans (figura 6) ens dóna amb claredat dues lliçons. La primera és la força creadora de la intel·lectualitat catalana quan disposa d'un mínim de mitjans de treball, ja que sempre ha existit una gran desproporció entre la modèstia d'aquests mitjans i els resultats aconseguits. La segona lliçó és que la pèrdua del poder polític de Catalunya sempre ha dut implacablement aparellada la marginació de l'Institut i la reducció substancial de les seves possibilitats de treball.

Figura 6. Anagrama de l'Institut d'Estudis Catalans

El president de la Diputació de Barcelona, Enric Prat de la Riba, l'any 1907, fundà l'Institut d'Estudis Catalans i assenyalà com a funció primordial «la superior investigació científica de tots els elements de la cultura catalana».[25]

L'any 1911 es van crear, a més de la Secció Historico-Arqueològica, dues seccions més: la de Ciències i la Filològica. La primera societat filial de la Secció de Ciències fou la Societat de Biologia de Barcelona, creada el dia 14 de desembre de 1912, durant la primera reunió celebrada al Laboratori Bacteriològic Municipal. Els Estatuts de la Societat de Biologia de Barcelona foren aprovats en la sessió del 4 de juny de 1913. Aquest mateix any s'inicià la publicació de «Treballs de la Societat de Biologia». El primer president, August Pi i Suñer, i el primer secretari, el seu constant col·laborador Jesús M. Bellido, crearen una autèntica escola de fisiologia a Catalunya i aconseguiren uns resultats de categoria internacional.

La Mancomunitat de Catalunya, en una fructífera simbiosi amb la Universitat de Barcelona, creà l'Institut de Fisiologia, inaugurat l'11 d'abril de 1921. Ramon Turró, al Laboratori Municipal, i Pi i Suñer juntament amb Bellido, a la Càtedra de Fisiologia, foren els pilars més importants de l'Institut de Fisiologia, i fou en aquest marc que dugueren a terme un gran nombre d'estudis mèdics d'investigació. Des del principi hi havia les seccions de Bioquímica, Farmacodinàmica, Histofisiologia, Electrofisiologia, Metabolimetria i Fisicoquímica. S'hi van impartir cursos de divulgació i estudi, que donaren rellevància primordial als treballs pràctics i d'investigació. Personalitats nacionals i estrangeres van passar per les seves aules.

De l'Institut de Fisiologia van sortir personalitats mèdiques amb repercussió a tot l'Estat. Entre altres, es destacaren J. Puche Álvarez, catedràtic de Fisiologia a Salamanca; Leandre Cervera, que estudià amb Houssay a Buenos Aires i amb Soula a Tolosa de Llenguadoc; Lluís Carrasco i Formiguera, que estudià amb Cannon a Boston i amb Ashre a Berna; i J. Pi i Sunyer, catedràtic a Santiago de Compostel·la.

Membres de l'Institut de Fisiologia van participar en els congressos de Fisiologia de Groningen (1913) i en els d'Electrologia de Lió (1914), París (1920), Edimburg (1923), Estocolm (1926) i Boston (1929), en tots els quals van aconseguir el reconeixement internacional.[26] L'obra ingent de l'Institut de Fisio-

logia encara no ha estat tota escrita. Els estudis realitzats influïren d'una manera decisiva en la medicina catalana amb un fort impacte en la medicina en general.

Amb l'adveniment de la Guerra Civil espanyola, aquesta gran obra es va interrompre. El conflicte significà l'exili de bona part dels homes de l'Institut i de la Societat de Biologia: August Pi i Suñer, amb els seus fills Jaume i Cèsar; Jesús M. Bellido, Joaquim i Antoni Trias i Pujol, Rossend Carrasco i Formiguera, Emili Mira, Jaume Aiguader i Miró, etc., veritables ànimes de l'Institut. A més, hom dugué a terme l'anul·lació de les institucions catalanes i la persecució de la llengua i fou radicalment prohibida l'activitat editorial en català.

El 12 d'abril de 1954, en ocasió d'una estada a Barcelona del doctor Josep Trueta, professor d'Oxford, tingué lloc la primera sessió de la Societat de Biologia en el que podríem dir que va ésser la seva segona època. Aquesta sessió s'acomplí a la casa particular de Josep Puig i Cadafalch, president de la Secció Historico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

En aquesta reunió es va demostrar la certesa de les paraules pronunciades per August Pi i Sunyer el 1938, durant la celebració del vint-i-cinquè aniversari de la fundació de la Societat de Biologia de Barcelona: «La Societat de Biologia tramuntà la dictadura, i avui mateix ens trobem obligats a celebrar aquesta sessió jubilar sota la pressió d'una guerra cruel que ens ha estat imposada. La nostra Societat, però, sobreviurà a totes les dificultats externes i la llum espiritual que l'aclareix seguirà cada dia amb més vigor.»[27]

Entre la darreria de 1961 i el gener de 1962, l'organització es consolidà gràcies a l'acció cautelosa d'Alsina i Bofill i de Pere Babot. El 14 de febrer de 1962, als Dispensaris Blancs del passeig de Sant Joan, tingué lloc la represa de les activitats de la Societat Catalana de Biologia. El doctor Alsina i Bofill, des de 1962 fins a 1967, fou membre fundador i primer president de la represa d'activitats de l'entitat.

El dia 12 de juliol de 1977, Joan Antoni Samaranch i el doctor Josep Alsina i Bofill van signar el document que posava fi a l'exili interior de l'Institut d'Estudis Catalans. Alsina també aconseguí una ajuda de tres milions de «la Caixa», fet que també tingué una àmplia repercussió a la premsa.[28-29-30]

L'Institut d'Estudis Catalans sempre ha estat al servei de la ciència i de la cultura catalanes. El 1978, Alsina i Bofill, aleshores president, va dir: «Sense una cultura vàlida a tots els nivells, Catalunya perdria la millor raó per a legitimar les seves reivindicacions nacionals i la seva pròpia categoria de nació.»[31]

Els congressos de Metges de Llengua Catalana

Un fet molt rellevant i de grans conseqüències per a la medicina catalana fou la iniciació dels congressos de Metges de Llengua Catalana. El 1912, a proposta d'Enric Ribas i Ribas i de Manuel Salvat i Espasa, amb Domènec Martí i Julià, l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya organitzà l'estructura necessària per a poder celebrar els congressos de Metges de Llengua Catalana (figura 7). La idea era reunir-hi els diversos corrents d'estudi i ésser vehicle de l'aportació catalana a la medicina universal.[32]

Figura 7. Anagrama del I Congrés de Metges de Llengua Catalana

El mes de juny de 1913 es va celebrar a Barcelona el Primer Congrés dels Metges de Llengua Catalana, al qual es van inscriure més de cinc-cents metges. Durant la celebració d'aquest Congrés es varen fer demostracions de l'obtenció d'electrocardiogrames a distància mitjançant la utilització dels fils del telèfon. Aquest fet, juntament amb unes conferències donades a la primavera del mateix any a l'Hospital Clínic de Barcelona, va significar l'inici de la cardiologia catalana.[33]

Amb la idea que els congressos fossin un punt de convergència de totes les societats mèdiques de l'àrea cultural catalana, l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques renuncià a la seva organització i hom procedí a la creació

d'una Associació General de Metges de Llengua Catalana, que s'havia d'encarregar de l'organització dels congressos futurs. La història dels congressos reflecteix ben bé la història de la nostra comunitat cultural, de la nostra llengua. Hi ha hagut dos parèntesis en què no s'han celebrat i que han coincidit amb els períodes en què les llibertats d'expressió i de realització han estat abolides: del 1923 al 1930, sota la dictadura del general Primo de Rivera, i del 1939 al 1975, sota la dictadura del general Franco.

L'increment progressiu de l'interès científic i del nombre de participants va ésser la tònica dins del Congrés de 1936. Aquest Congrés fou presidit pel doctor Puig-Sureda, membre fundador de l'Institut Policlínic, i se celebrà a Perpinyà. Les ponències van tractar sobre reumatisme, hidatidosi i el diagnòstic precoç dels tumors cerebrals.

El 1976, una vegada recuperada la democràcia a Espanya, es va reprendre la celebració dels congressos. El doctor Alsina i Bofill, com a president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears i de l'Institut d'Estudis Catalans, va impulsar la represa dels congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. La «Crida» del X Congrés constituí una proclama de catalanitat i afirmació d'una ferma voluntat de lluitar per reconstruir la Catalunya que la Guerra Civil espanyola no havia permès ésser. Aquest Congrés marcà la recuperació de la normalitat. Alsina va voler que se celebrés a Perpinyà per evitar que hagués d'ésser presidit per algun dels representants del règim que, amb més o menys força i duresa, encara imperava a Espanya.[34]

En el discurs d'obertura, en què va actuar com a president, Alsina féu seves les paraules d'August Pi i Sunyer en obrir el Congrés de l'any 1930 després de set anys de silenci forçat: «La vida catalana continua i ha pres nova embranzida. Perquè no és possible anihilar ni un poble ni una cultura quan aquest poble en té plena consciència i aquesta cultura s'entronca alhora amb les profundes arrels de la terra i amb la cultura de tot arreu.»

El doctor Alsina, a la «Crida», deia que, si la ciència no té nacionalitat, les nacionalitats tenen el prestigi de la ciència que els seus estudiosos produeixen. Per Alsina, l'apel·lació a la «llengua catalana» volia dir, ni més ni menys, que hi érem cridats els metges i els biòlegs de tots els Països Catalans, països sense configuració circumscrita política ni administrativa, amb una llengua

comuna com a únic vincle; vincle que, essent només espiritual, és més lax i més entranyable que qualsevol altre. A les paraules de Joan Alcover: «Voleu ésser universals? Sigueu catalans», el doctor Alsina hi afegia: «Si no som catalans amb plena consciència nacional, ni nosaltres mateixos sabrem què som.»[35]

El x Congrés tingué una àmplia repercussió a la premsa com a signe de catalanitat i com a reinici d'una reunió científica interrompuda l'any 1939.[36-37-38] Aquests congressos de metges i biòlegs de llengua catalana no han estat únicament reunions per a conrear la llengua com a vehicle d'expressió científica, ja que la seva història ens demostra que en tots hom ha tractat de temes d'un gran interès científic amb un gran rigor i adequats a les necessitats dels temps.

L'assistència mèdica a Barcelona al principi del segle XX

Fins al primer quart d'aquest segle, la pràctica de la medicina tenia dos aspectes principals: l'hospitalari i el privat. La medicina hospitalària era gairebé sempre deficient i sempre impersonal: com que l'hospital era destinat exclusivament als indigents, als empestats, als malalts mentals i als transeünts, es pot dir que l'exercici bàsic de la medicina era el privat. Col·lectivament, el nivell científic era molt baix. Els hospitals eren gestionats per patronats mixtos amb una forta pressió eclesiàstica en el seu ordre i el seu funcionament interns. Els dispensaris i els hospitals municipals eren reservats als «pobres oficials», declarats així pels alcaldes de barri.[39]

En aquest moment ens hem de fer ressò de l'obra del doctor Antoni Pujades i Mayans, recentment escrita pel doctor J. L. Ausín i Hervella. El 1850 va obrir un establiment higiènic al carrer de la Canuda de Barcelona, amb el nom de Neothermas, on atenia persones amb malalties mèdiques i quirúrgiques, així com malalts mentals. Aquest establiment era dirigit a l'atenció mèdica de persones de classe mitjana i benestant i també a viatgers. Evidentment, era

Figura 8. Cartell on es demana una caritat per a l'Hospital de Sant Pau: "No hi ha llits"

l'obra d'una sola persona i no pas d'un equip.[40]

El 1913, en el I Congrés de Metges de Llengua Catalana, el doctor Higini Sicart i Soler va fer una denúncia de la manca d'hospitals a Barcelona i de les deficiències en els que existien. Havia estat testimoni de dues morts esdevingudes mentre s'esperava l'admissió a l'hospital: «A la porta de l'Hospital de la Santa Creu o del Clínic, s'hi veuen malalts entre dos pobres, pobres malalts, malalts pobres, que, capbaixos i colltorts, se'n tornen després d'haver-los dit: germà, germana, tampoc avui hi ha llit per a vós» (figura 8).[41]

Per Agustí Pedro i Pons, el millor hospital de Catalunya al final del segle passat era indigne d'una urbs de la modernitat de Barcelona: «L'hospital, més que un centre per a curar els que hi acudien, era un lloc d'aïllament on s'acumulaven totes les misèries de la ciutat, no pas per posar-hi remei, sinó tan sols perquè no fossin vistes pels altres ciutadans.»[42] Era costum que a les targetes de visita dels metges i al paper de les receptes hi figurés el nom de l'hospital on treballaven. Pels malalts, el metge d'hospital tenia una garantia d'aptitud. La gent pensava: «Allí fan pràctica.» Els metges passaven visita a l'hospital al matí, de bon matí, i l'acabaven en menys d'una hora. El seu cotxe de cavalls sovint els esperava a la porta de l'hospital.

Els metges de començament de segle, conscients de les seves limitacions, havien après l'art de la professió que comportava l'abillament congruent, la postura i la paraula. Duien el barret de copa, el jaqué, l'armilla de fantasia i

els objectes ornamentals com el rellotge d'or amb tapa i la cadena d'or, fent doble balancí, un a cada costat de l'armilla. La paraula mesurada i sentenciosa era el comentari final d'una exploració física que es reduïa a posar les mans al ventre, auscultar per compromís, prendre el pols i mirar la llengua. Fins a mitjan segle, encara alguns internistes, grans clínics o especialistes en cardiologia i pneumologia, per refermar una auscultació dubtosa, utilitzaven la immediata aplicant l'orella directament sobre la pell. Un gran mestre de cardiòlegs com el doctor Codina Altés recomanava auscultar els malalts directament «perquè ens podem oblidar a casa el fonendoscopi, però mai les orelles».[43]

L'acte de la prescripció es reduïa a un gest simbòlic on entraven uns altres components, a més dels que s'anaven a cercar a la farmàcia; fonamentalment, la confiança en el metge de capçalera. L'efecte del remei era proporcional a la personalitat de qui l'ordenava. L'eficàcia de l'acte mèdic era deguda, en bona part, a les prescripcions higièniques i de règim alimentari.[44]

La terapèutica mèdica era rudimentària. Els metges de principi de segle sabien diagnosticar, però no podien curar a causa de l'escassa bateria terapèutica que existia. La balneoteràpia, en malalts de cert nivell econòmic, s'emprava en la lluita contra l'artritisme, la gota, la hipertensió, el reumatisme, etc., com a les Termes d'Orion. A principi de segle comencen a aparèixer els específics i les «fórmules magistrals» comencen la davallada. Es creen una nova indústria farmacèutica i un nou art publicitari: el dels anuncis d'específics.

En aquell temps, fonamentalment, la bona medicina es feia en l'exercici privat de la professió. Hom visitava el malalt al seu domicili i l'única ajuda amb què podia comptar el metge era uns infermers, molt sovint amb una escassa cultura sanitària. Les diferències entre la preparació d'aquells infermers i infermeres i la formació dels d'avui són abismals. En aquella època acompanyaven el malalt, feien els llits, tenien cura de la higiene, i poca cosa més. En el curs dels anys, els estudis s'institucionalitzen d'una manera cada vegada més exigent. Avui dia, aquests professionals tenen un alt grau de qualificació que fa, per exemple, que puguin atendre els malalts de les unitats de cures intensives.

Pràcticament fins a mitjan segle XX, a Catalunya no van existir programes organitzats d'investigació. Els descobriments mèdics foren fruit de l'esforç personal. Un aspecte bàsic de la medicina liberal era la tasca solitària del denominat per Alsina i Bofill «metge artesà», és a dir, el metge que començava i acabava l'assistència al malalt solament amb els seus coneixements i la seva pròpia tècnica.[45] El prototip del metge artesà era el de capçalera, que, com a tocòleg, ajudava en els parts de les seves clientes; atenia els nadons i els menava, mentre que tractava els pares si calia i, naturalment, els avis, amb totes les complexitats de la senilització.[46]

A principi de segle, en cas d'un malalt greu, hom multiplicava les visites, dues o tres vegades al dia. Quan el metge de capçalera no acabava de lligar els elements del diagnòstic o volia confirmar el greu pronòstic, demanava una consulta a un altre metge de la denominada Junta de Metges, consulta que moltes vegades es convertia en un acte social, fins i tot solemne. La tria del metge consultor podia ser feta pel mateix metge o per la família del malalt.

Es reunien a casa del malalt, a més del metge consultor i el metge de capçalera, uns altres metges de cert renom com a especialistes. No era infreqüent que al voltant del malalt de «bona posició econòmica» es reunissin mitja dotzena de metges. De vegades, la família del malalt oferia cafè i pastes als metges i es creava un ambient de solemnitat social. Era molt probable que, malgrat aquestes ajudes, no es resolgués el problema, però servia per a confirmar una mala impressió pronòstica. No obstant això, el metge de capçalera continuava sol i sense més recursos que poguessin prestar-li una ajuda eficaç. Donat el cas que l'orientació del metge de capçalera no fos la correcta, calia tenir cura de no fer quedar malament el company metge, procurant que no es veiés massa l'equivocació de qui havia demanat l'ajuda.

Els pacients, en comentar les seves malalties, feien referència obligada al nom del facultatiu responsable de la seva salut i elogiaven el seu «ull clínic» per a fer el diagnòstic correcte. El metge era tractat com un membre destacat de la família. La medicina era un art i hi havia quelcom personal i esotèric en l'acte de la prescripció mèdica. Era, en part, un acte màgic. L'ull clínic no era sinó un mitjà suplementari o de defensa per a compensar la manca

de mitjans d'investigació i d'informació que aleshores tenia el metge. L'exploració complementària es reduïa al termòmetre, l'estetoscopi i alguna prova de laboratori.[47]

A principi de segle, barriades senceres vivien sota el domini d'una figura mèdica. Moltes vegades hi havia la figura dels aconductats, persones que, amb el pagament mensual d'una mòdica quantitat, tenien el dret a ser assistits, a qualsevol hora, pel metge sense una retribució complementària.

Hi ha un quadre del pintor Calsina (figura 9) que reflecteix l'aïllament i la soledat del metge, impotent a causa del dubte i de la ignorància. És una aiguada amb dues figures. L'una, en un primer pla, és un malalt greu que seu a la vora del llit, amb les cames inflades penjant. Tot ell es veu embofegat. Es tapa amb una camisa de dormir blanca i té un abric fosc tirat a l'esquena. Darrere d'ell, a l'altre costat del llit, hi ha el metge, vestit amb roba negra i armilla clara, amb ulleres, i assegut sobre una caixa de fusta. Aquesta pintura explica, d'una manera molt clara, una situació real en què els metges ens trobem sovint: per una part, el malalt que demana companyia i, per l'altra, el metge que se sent impotent i necessita ajuda.

Figura 9. Quadre de Calsina

Es pot afirmar que una bona activitat clínica sempre és la barreja de l'art de la incertesa amb la ciència de la probabilitat. El quadre de Calsina que hem comentat ve a expressar aquesta incertesa, aquest abandó, aquesta soledat del metge davant del malalt.

L'assistència quirúrgica a Barcelona a principis del segle XX

En el segle XIX, havent-se resolt els problemes del dolor, de l'hemorràgia i de la infecció, es posaren les bases de la cirurgia moderna. Fins aleshores, les poques operacions majors que es feien eren amputacions, talles, etc., que enregistraven una mortalitat molt alta. Entre els anys 1846 i 1865 es van enderrocar definitivament dues barreres que aturaven l'avenç de l'art quirúrgic: el dolor i la sèpsia.

L'any 1846, Morton utilitzà per primera vegada l'anestèsia per a extreure una peça dentària a Eben Frost. El 1853, la reina Victòria d'Anglaterra fou tractada amb cloroform durant el part. L'anestèsia féu un pas decisiu per a la seva acceptació total. Gràcies a l'anestèsia, la cirurgia progressà: el dolor quirúrgic havia estat vençut.

Pasteur, el 1856, va descobrir que el procés de fermentació s'esdevé a causa de l'acció d'uns gèrmens vius. Començà així l'era bacteriològica de la medicina. Fins aleshores, la teoria del pus laudable era la que predominava. Josep Lister, professor de cirurgia de Glasgow, s'interessà pels treballs de Pasteur i el 1865 féu la primera prova per a evitar la contaminació d'una ferida utilitzant l'àcid fènic. El mètode de Lister no era simplement un mètode, sinó tota una doctrina: amb aquesta començà per a la cirurgia una nova era. Posteriorment, Halstaed es feia fabricar uns guants de goma sobre un motlle de la seva mà amb la doble finalitat d'assegurar l'asèpsia de les mans de l'operador i protegir-les, a la vegada, de la infecció per un focus de sèpsia.[48]

En la segona meitat del segle XIX, sorgí a Catalunya la figura del doctor Cardenal, les aportacions del qual van produir un nou renaixement de la cirurgia catalana i espanyola, com el que Virgili i Gimbernat havia provocat en el segle XVIII.[49] Salvador Cardenal, el 1878, fou l'introductor entre nosaltres, i a tot Espanya, del mètode antisèptic de Lister. El 1887 publicà Guía para la aplicación del método antiséptico i, el 1894, el llibre Manual de cirugía antiséptica. El 1894, el doctor Cardenal, en la resposta al discurs de recepció del doctor Fargas a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, va afirmar que l'antisèpsia havia contribuït al progrés de la cirurgia abdominal molt més que la millora de la tècnica.

Fins aleshores, les intervencions quirúrgiques es feien a casa del malalt, la qual cosa, moltes vegades, significava la infecció de la ferida quirúrgica. Aquesta actitud va durar més temps que no calia, probablement a causa de les despeses que significava, i fins i tot per desconfiança en la higiene d'algunes clíniques. Hem de pensar que el 1881 el doctor Cardenal practicà la primera laparotomia amb èxit a Barcelona, que el 1902 féu la primera colecistogastrostomia a Espanya i que el 1903 intervingué, també per primera vegada a Espanya, un Billroth II, en dos temps, gràcies a la insistència del doctor Gallart i Monés.[50]

Hi havia també una temença dels malalts i dels familiars d'anar en un hospital o clínica privada perquè eren considerats llocs de sofriment i de mort. Els clients més adinerats consideraven el fet de ser operats al seu domicili com un motiu d'ostentació i de fortalesa econòmica. Convertien el saló o el menjador de la casa en una sala d'operacions i eren servits a domicili per tot un equip quirúrgic.

L'evolució de la filosofia assistencial en l'àmbit de les clíniques privades ha tingut també la seva importància dins del sistema sanitari català. En les primeres dècades del segle XX, els malalts de pocs recursos econòmics eren tractats precàriament a casa seva o bé, en cas de malaltia infecciosa o patologia quirúrgica greu, eren ingressats als centres de la beneficència pública o privada. La gent benestant desitjava ser tractada sempre a domicili, tret dels casos de tuberculosi, que eren enviats als sanatoris. Com hem dit, quan es requeria una intervenció quirúrgica, es practicava a sales d'operacions improvisades al domicili dels pacients o bé aquests eren duts a petites clíniques privades, que tampoc no disposaven d'uns refinaments extraordinaris.

A principi de segle, malgrat que el doctor Cardenal defensava la pràctica de la cirurgia a les clíniques, va haver d'efectuar a Barcelona, per pressions de la família adinerada de la malalta, una mastectomia a domicili. Li donaren aigua contaminada, sense bullir, i la ferida operatòria es va infectar.

Durant el segle XIX, la cirurgia deixa de ser exclusivament anatòmica (extirpar, suprimir, mutilar, etc.) i ja no tracta més el malalt com un conjunt d'òrgans, com un cadàver. A final del segle, i fonamentalment a principi del segle XX, en sintonia amb els coneixements adquirits, s'anà implantant una

cirurgia fisiològica o funcional. La ciència de les funcions va suplir la ciència de la forma. La cirurgia i la medicina no es diferenciaven més que en els mitjans utilitzats. Les fonts del coneixement eren les mateixes, el concepte fisiològic hi dominava.[51]

La cirurgia va avançar fins i tot més que la medicina clínica. La solemnitat i la transcendència de l'acte operatori, la rotunditat dels seus resultats, la vestimenta dels cirurgians, l'envergadura dels honoraris, etc., donaren lloc a l'admiració popular. El bisturí desbancà l'estetoscopi, i la bata blanca, la levita. L'actitud professional autoritària del cirurgià i el seu perfil d'home tècnic li donaren seguretat en els gestos, en els actes i en els judicis, i l'admiració dels qui l'envoltaven. El doctor Puig-Sureda distingia l'operador del cirurgià: «L'operador és com la mà que executa la indicació del cirurgià», tot subratllant la idea que només l'home de ciència, el cirurgià, podia resoldre els problemes quirúrgics. El rellotge era en aquella època un instrument obligat i essencial a totes les sales d'operacions. A causa dels problemes derivats d'una anestèsia prolongada, la categoria del cirurgià era mesurada pel temps que durava la intervenció. Qui aconseguia fer una hèrnia o un apèndix en quinze minuts era més bon cirurgià que el qui ho feia en disset.[52]

El naixement de les clíniques privades fou motivat per la necessitat d'una cirurgia amb asèpsia. Van ser creades per cirurgians per tal d'atendre així amb seguretat la seva clientela, la qual cosa no passava donat cas que la malaltia fos de tractament mèdic, excepte quan es tractava de malalts tuberculosos, ja que aquests disposaven d'institucions especialitzades. Malgrat tot, a principi de segle, la tecnificació de l'assistència mèdica només era possible hospitalàriament. Les clíniques privades estaven al servei de l'activitat d'un cirurgià. Les persones adinerades i els qui pertanyien a la creixent classe mitjana buscaven la solució per mitjà de l'anomenat metge de capçalera, defensor de la seva salut.

Ignasi Aragó i Mitjans, el 1971, observava que les primeres clíniques privades a Barcelona eren clíniques personals, propietat de cirurgians de renom, com la del doctor Fargas, al carrer del Consell de Cent; la del doctor Cardenal; la del doctor Ribas, al carrer de València; i la del doctor Corachan, entre Aribau i Rosselló, l'any 1915.[53]

Eren clíniques d'un sol metge cirurgià, que la tenia per a ús exclusiu seu i dels seus malalts. Fonamentalment, estaven orientades per a la pràctica d'una cirurgia amb asèpsia, fugint de les intervencions a domicili. Aquestes clíniques no tenien un servei de medicina interna. Si al final el malalt no era quirúrgic, aleshores començaven realment els problemes.

L'ESPECIALITZACIÓ EN MEDICINA. LA MEDICINA D'EQUIP

Ortega i Gasset diu, a La rebelión de las masas, que l'especialització, en general, va començar precisament en un temps en què es deia home civilitzat a l'home enciclopèdic. En la medicina, l'especialització sorgí a finals del segle XIX amb la finalitat d'una atenció millor al malalt. La medicina d'equip aparegué com a resposta a unes necessitats assistencials, però també com a conseqüència de la creativitat de grups professionals amb personalitat i esperit pioners.[54]

Les raons dels inicis de les diferents especialitzacions van ser molt diverses. N'hi hagué que aparegueren en funció d'una millora en l'atenció al malalt per raó de la seva edat (pediatria, geriatria); unes altres, en funció de les seves activitats (medicina del treball, esportiva); i la majoria, en funció de les especialitzacions d'òrgans i sistemes.[55]

Podem trobar una altra explicació de l'aparició de la medicina d'equip i de l'especialització en medicina en el que diu el psiquiatre Luis Rojas Marcos, en una publicació recent, en parlar de l'ecologia urbana. Seguint les idees de Charles Darwin i del sociòleg francès Émile Durkheim, Rojas Marcos afirma que l'alta densitat de població de les capitals reforça la dependència mútua entre els habitants o, fins i tot, l'esperit d'equip, alhora que accentua les diferències i l'especialització.[56]

Els motius del viratge cap a l'especialització mèdica són dos: primer, el volum immens que ha produït la informació científica tant en el terreny de la teoria com en el de l'aplicació; i, segon, el cost dels utillatges, que vol dir enca-

riment de l'assistència per damunt de les possibilitats de la generalitat de la població. Com a conseqüència, els metges que assoliren tot el coneixement desapareixen, si n'exceptuem l'heroic i insubstituïble metge de poble i els internistes. L'hospital serà, doncs, el centre de la salut pública del futur. Metges catalans, conseqüents amb la idea de «Catalunya, terra de marca», van assolir el gran paper d'ésser els responsables de la introducció a Espanya del saber mèdic i de moltes de les especialitzacions mèdiques.[57]

Arran de la demanda d'una assistència mèdica moderna, necessàriament més costosa, la medicina tradicional i la individual evolucionaren cap a la medicina d'equip i oferiren una assistència mèdica superior amb un cost mínim. Factors de mena científica (diversitat d'especialitats a causa de l'increment de coneixements), de tipus social (increment de la classe mitjana) i econòmica (increment de les despeses d'unes tècniques d'exploració per a aconseguir una medicina de qualitat), i també la relació malalt-metge, han canviat profundament la manera d'exercir la professió mèdica.

L'especialització en medicina, iniciada a finals del segle XIX, és més rellevant a inicis del segle XX. A principi d'aquest darrer, Russel M. Wilder veia en la medicina d'equip la solució per al futur de la medicina per tal d'afavorir el col·loqui permanent entre els seus membres, col·loqui que constitueix un estímul i un desig d'emulació continus, a més d'oferir una oportunitat excel·lent al postgraduat mitjançant programes d'ensenyament. És la manera més pràctica i eficaç perquè el metge es pugui mantenir científicament al dia en els coneixements mèdics de les diferents especialitats, tant mèdiques com quirúrgiques.[58]

L'especialització en cirurgia a Catalunya fou posterior, promoguda per Antoni Trias i Pujol, que va establir una sèrie de dependències a la seva Càtedra de Patologia Quirúrgica, al capdavant de les quals posà persones preparades i expertes en les diferents especialitats quirúrgiques.[59]

L'aparició de mitjans d'exploració moderns i precisos va canviar la manera de treballar. La diversitat i la complexitat dels tractaments feien que una sola persona no pogués dominar el cúmul de coneixements que el progrés diari havia aconseguit en el diagnòstic i en el tractament de les malalties.[60] Per tot això, a poc a poc, la medicina d'equip s'imposà entre nosaltres. Hi ha

equips totalment particulars: uns quants internistes s'acoblen amb alguns especialistes, treballen en un local ben equipat i es reparteixen els beneficis econòmics. Uns altres són organitzats per col·lectivitats públiques, com, per exemple, les grans empreses.

El 1957, segons l'editorial de la revista «JAMA», la medicina d'equip és la medicina practicada per un grup de quatre o més metges, que treballen en col·laboració, amb guanys comuns, i dividits entre ells d'una manera preestablerta.[61] Hi afegiríem que la medicina d'equip no pot dissoldre la personalitat del metge general o especialista; ben al contrari, l'ha de respectar i potenciar.

L'antecedent mundial de medicina d'equip més conegut és la Clínica Mayo, (figura 10) que des d'un principi es va orientar a donar una assistència més bona al malalt quirúrgic. Religioses de l'orde de sant Francesc van proposar al metge més competent de la regió, William Worral Mayo, (1815-1911), d'origen anglès, de crear una clínica nova amb motiu d'una catàstrofe natural, un tornado, que hi havia hagut a Rochester (Minnesota, EUA). Amb el nom

Figura 10. La Clínica Mayo

de Saint Mary's Hospital, la Clínica Mayo va néixer l'1 d'octubre de 1889 amb vint-i-set llits. A l'edifici inicial s'hi van afegir posteriorment uns altres hospitals, com el Colonial, el Karler, el Worral i el Curie, juntament amb un gratacel denominat Clínica Mayo.

Posteriorment, per necessitat d'expansió de la clínica, s'hi van integrar els fills del fundador: William James, el 1883, i Charles Horace, el 1888, i es van associar amb el seu pare. Anys més tard, arribaren a dirigir el centre.[62] Inicialment, l'atenció de la clínica anà dirigida a l'activitat quirúrgica. La qualitat humana i l'habilitat quirúrgica van incrementar les expectatives. La clientela anà augmentant i, per poder-la atendre, els germans Mayo s'associaren amb els doctors Stinchfield i Graham el 1892, inici real de la medicina d'equip a la Clínica Mayo.

De mica en mica, les noves especialitats (laboratori i alguns altres serveis hospitalaris) s'hi van anar incorporant per a respondre a les necessitats del moment. S'hi va formar un veritable grup de metges que treballaven en equip. El 1915 es va crear la Fundació Mayo per a l'educació i la investigació mèdica.[63] L'any 1916, el doctor Charles Horace Mayo deia que la tònica del progrés en la medicina del segle XX eren el sistema i l'organització; en unes altres paraules, la medicina en equip.[64]

Al cap d'uns quants anys, els cinc metges fundadors de l'Institut Policlínic Plató es van inspirar en la idea de la medicina d'equip de la Clínica Mayo i la van agafar com a model. El 1932, el doctor Codina i el doctor Gallart anaren a visitar-la personalment i volgueren veure in situ la realitat i la força de la medicina nord-americana. Van fer aquest viatge d'agost a setembre de 1932 juntament amb els doctors Vilardell i Permanyer, Joan Soler i Julià (ginecòlegs), Tomàs Pinós i Marsell (diagnosi i terapèutica física) i Francesc Bordàs i Salellas (oftalmòleg).

Van visitar uns quants hospitals: a Montreal, l'Hospital de l'Hôtel Dieu; a Chicago, l'Hospital Passavant. Tots els metges, però, no volien perdre l'oportunitat de visitar la Clínica Mayo a Rochester, Minnesota. La visita de les instal·lacions fou guiada pel doctor Desjardins, que els va parlar en francès. Rics i pobres eren assistits pels mateixos metges i a la mateixa clínica, encara que després l'estada a l'hospital fos diferent. Tots van coincidir a dir que l'orga-

nització era una màquina formidable i van conèixer personalment el doctor Charles Mayo. Posteriorment, visitaren a Chicago l'American College of Surgeons, signaren a l'àlbum i s'hi feren una fotografia.[65]

EL MARC POLÍTIC I SOCIAL DEL NAIXEMENT DE L'INSTITUT POLICLÍNIC

Eren els alegres anys vint. Hi havia una sensació de benestar i de progrés que s'escampà per tot el món civilitzat. Les comunicacions a la ciutat de Barcelona van experimentar un canvi molt important: el Gran Metro Metropolità començà a funcionar el juliol de 1925. Enllaçava la plaça de Catalunya amb la plaça de Lesseps, amb la millora consegüent de les comunicacions entre Sant Gervasi i el centre de Barcelona. L'any següent s'inaugurava el Metro Transversal.

A escala mundial i en el terreny mèdic, es registraren grans avenços. S'inicia el tractament del goll amb sal iodada i hom comença a fer radiografies amb contrast de lipoïdol. A Toronto, el 1922, Grant Banting i Charles Herbert Best aconsegueixen aïllar la insulina clínicament utilitzable. El 1923, Sigmund Freud obre el camí de la psicoanàlisi. El 1924, a Anglaterra, a càrrec de George Haas, s'efectua la primera diàlisi amb un ronyó artificial. El 1925, el dermatòleg alemany Karl Linser inicia el tractament de les varices mitjançant injeccions intravaricoses amb sal.

En el terreny de la tisiologia, es fan passos importants. A Itàlia, el doctor Forlanini, el 1888, va efectuar el primer pneumotòrax terapèutic i va publicar els primers resultats el 1894. Fins al 1912, però, en el VII Congrés Internacional de Tuberculosi, celebrat a Roma, no es reconegué la vàlua de l'autor i de la nova tècnica en el tractament de la tuberculosi.[66]

Una mica més tard, Albert Calmette descobreix la BCG (Bacille Calmette Guérin) i fa així un pas decisiu en l'estudi i el tractament de la tuberculosi. A la vegada, ja s'utilitzaven els banys de sol per a la tuberculosi i el pneumotòrax terapèutic. La toracoplàstia s'aplicava en els casos de tuberculosi

pulmonar cavitada. En aquesta època s'inauguraren els primers dispensaris i les primeres clíniques antituberculoses. El 1904 es va constituir el Patronat de Catalunya per a la Lluita contra la Tuberculosi. Un dels seus primers fruits va ser la inauguració, el 26 de setembre de 1904, del primer Dispensari Antituberculós d'Espanya, situat al passeig de Sant Joan de Barcelona.[67]

El juny de 1919, neix el Sindicat de Metges de Llengua Catalana, fruit del III Congrés de Metges de Llengua Catalana, celebrat a Tarragona.[68] La idea bàsica era que la majoria dels metges participesin de la situació de la professió dins la societat i se'n preocupessin. El Sindicat va tenir una acció destacada en la defensa dels interessos laborals i econòmics dels metges.

També els anys vint es registra a Catalunya una gran activitat política, sindicalista, liberal i nacionalista que havia començat amb empenta ja des de principis de segle. La Lliga Regionalista va ser un partit polític fundat a Barcelona el 25 d'abril de 1901 per la fusió de la Unió Regionalista amb el Centre Nacional Català. Aquest partit fou presidit per Bartomeu Robert i Yarzábal. El seu propòsit era obtenir l'autonomia catalana dins l'Estat espanyol. El juny de 1922, el sector més nacionalista formà Acció Catalana.

La pediatria cada vegada s'anava definint més com una especialitat. L'any 1925, August Brossa emprèn els primers contactes per a la creació, el 14 de maig de 1926, de l'Assemblea General Fundacional de la Societat Catalana de Pediatria.

Es pot afirmar que la cardiologia a Catalunya neix com a fruit del I Congrés de Metges de Llengua Catalana. La primavera de 1913, a l'Hospital Clínic van tenir lloc unes conferències fetes per Celis, Pi i Sunyer i Bellido sobre l'electrocardiografia.[69-70] A partir d'aquest moment s'incrementa d'una manera significativa l'interès dels metges catalans per la cardiologia.[71] El 1926, amb la creació d'un dispensari de cardiologia a l'Hospital Clínic de Barcelona sota la direcció del doctor Cristian Cortès, la cardiologia s'individualitza dintre de l'assistència dels dispensaris de medicina interna.[72]

Es van superant els problemes de l'anestèsia, de l'asèpsia i de l'hemorràgia, i la cirurgia es consolida. Cardenal, introductor a Espanya de les idees de Lister sobre l'asèpsia, com ja hem vist en parlar de l'assistència quirúrgica a Barcelona a principi de segle, creà una veritable escola de cirurgians. Treballà a

l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona, denominat en aquell temps la Meca de la cirurgia catalana. El doctor Gallart i Monés és un dels impulsors de la cirurgia digestiva, que va cobrant cada vegada més entitat. Ell mateix va passar a col·laborar amb la cirurgia infantil, que naixé de la mà del doctor Roviralta.

Amb la idea de «salvar el país dels professionals de la política», el capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera y Orbaneja, el 13 de setembre de 1923, féu el pronunciament que havia de donar lloc a la dictadura, la qual, nascuda, en part, per la situació política espanyola i, en part, per la desfeta de les forces militars a Annual el 21 de juliol de 1921, va governar a Espanya fins al 28 de gener de 1930.[73]

Durant la dictadura, a Catalunya hom va perseguir l'ensenyament del catecisme en català i foren clausurades les obres i les institucions subvencionades per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. El camp del Futbol Club Barcelona fou tancat perquè fou considerat «focus subversiu». També sofriren el mateix tracte els locals de l'Orfeó Català. Els congressos de Metges de Llengua Catalana emmudiren i no tornaren a celebrar-se fins acabada la dictadura.

L'esperança de vida dels catalans d'aquell temps era uns quaranta-set anys, amb una mortalitat infantil altíssima. La gent es moria jove abans de poder tenir una malaltia degenerativa. L'arteriosclerosi coronària o cerebral no era freqüent, les persones no arribaven a edats de major risc. En gran part, la fama dels metges era valorada per la seva capacitat a l'hora d'establir un diagnòstic. En aquells anys, les condicions socials —l'alimentació, la higiene i l'habitatge— i les laborals afavorien el desenvolupament de les malalties infeccioses. Als hospitals hi anaven les persones sense recursos econòmics. Mentrestant, les persones econòmicament fortes passaven les malalties a casa. En aquesta situació, es creà l'Institut Policlínic el 2 d'abril de 1925.

Superada l'etapa de la dictadura de Primo de Rivera, semblà que el país es dirigia cap a una època de pau i de realitzacions, d'avenços i de millores. L'any 1933, la Lliga Regionalista adoptà el nom de Lliga Catalana. Tant la Lliga com Acció Catalana van tenir influència entre els metges, i en especial entre els de Plató.[74] Amb tot, l'avenç no va continuar i, el 1936, el país es va

abocar a una Guerra Civil molt cruenta, que durà tres anys, i a un altre període de dictadura, que durà quaranta anys i provocà un endarreriment notable del nostre país amb relació als altres països del món civilitzat.

EL NAIXEMENT DE L'INSTITUT POLICLÍNIC PLATÓ

Els anys vint, a Catalunya, i especialment a Barcelona, hi hagué la irrupció d'una gran quantitat de persones amb prou cultura i mitjans econòmics que no s'adaptaren a ser clientela dels hospitals de caritat i necessitaren i reclamaren una assistència privada global medicoquirúrgica.[75] Com a resposta a aquesta necessitat, un petit grup de metges prestigiosos va tenir la idea de treballar en equip tot mantenint una estreta relació entre cirurgians i internistes. Buscaven la manera de fer una medicina de qualitat, de grau universitari, preocupats per una bona assistència mèdica, juntament amb recerca i,

Figura 11. Postal de la Clínica Plató

a la vegada, docència. Van comprendre més aviat que ningú la necessitat de la medicina d'equip.

L'any 1925, les idees eren prou madures per a començar a recollir-ne el fruit, i hi hagué a Barcelona un esdeveniment mèdic. El 2 d'abril del 1925 hi fou creat l'Institut Policlínic, també anomenat Clínica Plató (figura 11), gràcies a l'associació de cinc destacats metges catalans: Joan Puig-Sureda i Sais, Francesc Gallart i Monés, Jacint Reventós i Bordoy, Joan Codina i Altés i Emili Roviralta i Astoul, cinc figures capdavanteres de la medicina a casa nostra.

Tots ells tenien un gran prestigi, tant entre els companys com en la societat catalana. Eren metges d'anomenada: Joan Puig-Sureda era un cirurgià expert, pioner en l'aplicació de diverses tècniques quirúrgiques; Francesc Gallart i Monés era pioner de la gastroenterologia; Jacint Reventós i Bordoy era persona clau en la pneumologia i la tisiologia catalanes; Joan Codina i Altés era primer cardiòleg entre nosaltres; i Emili Roviralta i Astoul era pioner en cirurgia infantil i ortopèdia. Tots cinc fruïren d'un nivell mèdic internacional.

L'Institut Policlínic va néixer amb les dues vessants de la medicina, la mèdica i la quirúrgica, ben completes i amb l'aspiració, des d'un bon principi, de poder comptar assíduament amb la col·laboració dels metges més qualificats i amb els mitjans complementaris de diagnòstic i de tractament més idonis. És a dir, de poder fer un treball d'equip, plantejament llavors inèdit a casa nostra.[76]

Aquests cinc metges crearen a Catalunya la primera clínica, basada en el concepte de medicina d'equip, i seguiren així la filosofia que començava a implantar-se a les clíniques privades més prestigioses del món. La Clínica Plató, des de la seva naixença, va crear un camí, un model dins la societat civil de Catalunya. La nova clínica s'organitzà seguint l'exemple de la famosa Clínica Mayo de Rochester, però corregint les deficiències que els cinc fundadors de Plató van considerar convenients.[77]

La Clínica Plató naixé d'un equip mèdic i quirúrgic, i el seu naixement significà tot un canvi de filosofia. A mesura que les especialitats dels troncs comuns de la medicina i de la cirurgia s'anaren separant, s'anà ampliant el

cos facultatiu de la institució. La Plató, com era coneguda correntment, gaudí de molt prestigi i molta influència en la medicina i la societat catalanes.[78]

Tal com s'explica en el primer Estatut, l'Institut Policlínic es va crear com una societat mercantil anònima amb l'objectiu «d'allotjar malalts i proporcionar als pacients i als senyors metges que els assisteixen comoditats i mitjans de curació». A l'article cinquè d'aquest primer Estatut de la societat s'informa que el capital inicial és d'un milió de pessetes, repartit en dues mil accions de cinc-centes pessetes cadascuna.

En el context de l'època, l'Institut Policlínic representà un model nou. Els senyals d'identitat eren: A) treballar les diferents especialitats en equip; B) no tenir un caràcter exclusivament quirúrgic; C) no estar vinculat a la tasca o a la titularitat d'un sol cirurgià, i D) no dependre de cap orde religiós.[79]

Podem seguir els primers temps de la Clínica a partir del llibre d'actes de la societat. L'edifici inicial era propietat de la senyora Beatriu Rocamora i Anglada, que el va arrendar. Havia estat construït sobre l'antic mas Lladó, aportació de la senyora Beatriu Rocamora i Anglada al matrimoni amb el senyor Francesc Xavier Huelin i Serra. La finca era limitada pels actuals carrers de Copèrnic, Plató, Marc Aureli i Tavern. Era una part d'un gran mas que va adquirir un cert Antoni Lladó el 1678.

El senyor Huelin va encarregar el 1904 a l'arquitecte Eduard Mercader i Sacanella la construcció d'una torre particular destinada a habitatge de la família Huelin-Rocamora. En aquest terreny es va construir una casa amb tres plantes i una cotxera separada de l'edifici principal. Hi visqueren els pares i els seus dotze fills, i, a més del servei, hi havia un preceptor i una monja per a cada tres fills. La casa va ésser modificada per a adequar-la com a clínica segons els plànols de l'arquitecte senyor Ramon Reventós i Farrerons; l'arquitecte senyor Roig dugué a terme les obres.

La senyora Rocamora, juntament amb el contracte d'arrendament, va donar opció de compra a Plató, SA. L'arrendament, segons l'escriptura del 28 de maig de 1935 davant el notari senyor Guillem Alcover, fou prorrogat fins al febrer de 1950 i es ratificà el dret d'opció de compra. El doctor Sanchiz i

Roqué, director de la Clínica Plató des del 1939 fins al 1970, a principi dels anys quaranta, va gestionar la compra de l'edifici. Per dur-la a terme, creà la societat Copèrnic, SA, i el mes de gener de 1943 inicià els tràmits per a comprar la finca a la senyora Beatriu Rocamora, en aquell temps vídua de Huelin. Mitjançant acords entre les parts, la venda de l'edifici es va dur a terme durant el mateix any.

Les primeres reunions dels cinc accionistes de la Societat Plató, SA, s'efectuaren a casa del doctor Puig-Sureda. En la reunió del 15 de maig de 1925, presidida pel doctor Puig-Sureda, els cinc fundadors van acordar adoptar el nom de Clínica Médico Quirúrgica Sant Gervasi per a ser utilitzat en actes, documents científics, rètols, etc. En els actes jurídics s'hi havia d'afegir el títol registrat de Plató, SA. El seu nom, Clínica Médico Quirúrgica, reflectia molt bé l'esperit de medicina d'equip que l'havia fet néixer. Les inicials CMQ eren presents a la capçalera dels documents mèdics d'interès per a la clínica, tant als gràfics dels malalts com a les receptes. En aquesta reunió també va ésser nomenada directora no facultativa la senyora Margarida Garriga, amb un sou mensual de quatre-centes ptes.

Segons consta a l'acta número 33 de la reunió mantinguda el 8 de setembre de 1925, els cinc fundadors feren una provisió de fons per a afrontar unes despeses que sumaven 155.000 pessetes. Les proporcions de les aportacions van ser: el doctor Puig-Sureda, el 48,38 %; el doctor Reventós, el 22,58 %; el doctor Gallart, el 16,12 %, i els doctors Codina i Roviralta, el 6,45 % cadascun. Aquestes proporcions en les aportacions corresponen a les de les seves accions de la societat. Malgrat aquesta correlació de forces, els acords es prenien per majoria i el vot del president tenia qualitat per a decidir en els empats. La distribució de participacions podia fer pensar que la clínica tenia un caràcter quirúrgic, però la realitat és que va ésser, des dels seus inicis, una clínica medicoquirúrgica, tot i que en les decisions el vot del doctor Puig-Sureda tenia un gran pes específic. Es deia que els taxistes de Barcelona trigaren un quant temps a saber que la Clínica Plató no era la clínica del doctor Puig-Sureda.

A la memòria de la Clínica del període comprès entre el 2 d'abril de 1925 i el 31 de desembre de 1926, es relata com es van realitzar les obres de remo-

delació de l'edifici. Es digué que les obres d'adequació van ser les apropiades per als grans hotels, complementades amb les adequades per a una clínica de dotze mil pams amb cinc pisos i, segons Roviralta, secretari de la

Figura 12. Institut Policlínic. Habitació preferent

societat, «llamada a ser la mejor de España y tal vez de Europa, si a instalaciones sanitarias de carácter particular nos referimos» (figura 12).

De bon principi, els cinc fundadors de la Clínica Plató van tenir una atenció especial en la selecció del personal i van buscar el més qualificat per a poder-lo alliçonar. El dia 2 d'agost de 1926, al cap d'un any d'iniciar-se les obres d'adequació de l'edifici, començà l'ingrés de malalts. En aquells moments, la Clínica comptava amb deu llits. A més, hi havia sala d'operacions, consultoris, laboratori, sales de raigs X i de terapèutica física, farmàcia, oficines administratives i morgue, juntament amb una sala de necròpsies i una sala de cirurgia experimental. Disposava també d'una cuina, un taller i una capella. Cal destacar l'existència d'una sala dedicada a la cirurgia experimental, com a mostra definitiva de l'aposta dels cinc fundadors per la recerca. Així és demostrat a Histopatologia del Policlínic, volum I, número 330, en el qual es practica investigació d'ulcus experimental en el gos per derivació ileal de la

secreció pancreàtica biliar. També hi existia una morgue on hom podia practicar necròpsies amb la mateixa idea d'estudi i d'investigació. Volien mantenir un veritable esperit universitari a Plató, i des dels seus inicis no es deixà mai de prosseguir amb el triangle recerca, assistència i docència. Tots cinc fundadors saberen crear una escola de cada una de les seves especialitats.

El naixement de l'Institut Policlínic va donar una resposta molt positiva a una necessitat de la societat barcelonina en general. Els metges del cos facultatiu hi podien ingressar malalts sense recursos econòmics, encara que la Clínica fos destinada a malalts de classe socioeconòmica mitjana i alta. D'aquesta manera, Barcelona va disposar d'una clínica per a poder-hi ingressar malalts, on eren atesos d'una manera científica i més bé que a molts centres hospitalaris del moment. Hi acudien malalts que no desitjaven ser atesos a l'Hospital Clínic o a l'Hospital de la Santa Creu per falta de comoditats i, en molts casos, per la gran desconfiança que generaven els centres de beneficència.

BIBLIOGRAFIA

1 Alsina i Bofill, J. De la medicina d'ahir a la medicina de demà. II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, 1975; 1: 139-146.

2 Rodríguez Pinilla, H. Síntesis cinematográfica de la medicina contemporánea. Revista Española de Medicina y Cirugía, 1935; 18: 390-394.

3 Broggi i Vallès, M. L'art i la ciència en la cirurgia. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1988; 3: 11-16.

4 Farreras Valentí, P. Breve historia del concepto de enfermedad y de la patología. Medicina Clínica, 1953; 21: 439-444.

5 Cid, F. L'assistència domiciliària en l'estructura científica del segle XIX. L'Acadèmia i la Barcelona de fa cent anys. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, 1972.

6 Institut Municipal de la Salut. Cent anys de salut pública. Ajuntament de Barcelona, 1991.

7 Corbella i Corbella, J.; Calbet i Camarasa, J. M. L'evolució del pensament médic català en el segle XIX, de l'Academia i la Barcelona de fa cent anys. Impremta Elite/Gràfic, Barcelona, 1973. 206.

8 Corbella i Corbella, J. Evolució històrica de la medicina a Catalunya. VI Congrés d'Història de la Medicina Catalana. Manresa, 1990. Separata.

9 Gallart Esquerdo, A. Características de la medicina española en los siglos XVIII y XIX. ACTAS, 1957; 11: 112-116.

10 Pedro Pons, A. Pequeña historia de la Real Academia de Medicina y perspectivas de su futuro. Anales de Medicina y Cirugía, 1971; 57-71. Número extraordinari, bicentenari de la fundació de la RAM de Barcelona.

11 Cid Núria Gorina, F. La Facultat de Medicina de Barcelona en els darrers 150 anys. Metge i Societat, 1989; 5: 46-47.

12 Suñé i Molist, Luis. La ciencia y el positivismo en nuestros días. Su estado en España. Su influencia en la medicina. La Independencia Médica, 1876; 12: 45-48, 57-59, 69-71.

13 Estrany. Rayos Röntgen. Academia y Laboratorio de Ciencias Médicas de Cataluña; Actes del Curso Académico 1895-1896: 76-79.

14 Casassas, O. La medicina catalana del segle XX. Edicions 62, Barcelona, 1970. 239.

15 Calbet i Camarasa, J. M. Entorn dels orígens de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. Gimbernat, 1996; 26: 11-22.

16 Calbet i Camarasa, J. M. Notícia de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Seminari Pere Mata, Barcelona, 2001; 94.

17 Casassas i Simó, O. Els setanta-cinc anys de la Societat de Biologia. Treballs de la Societat Catalana de Biologia, 1990; 41: 95-100.

18 Puig i Sais, H. Els nostres laboratoris i la seva obra. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1916; 193-209.

19 Alsina i Bofill, J. L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Què ha estat. Què és. Què pretén d'ésser. Tribuna Médica (número extraordinari), 20-5-1976.

20 Fuentes Sagaz, M de. History of Catalan cardiology (1872-1992). Alta Fulla, Barcelona, 1992. 229.

21 Ramis, J. La solidaritat del corredor de relleus. Annals de Medicina, 1981; 67: 508-509.

22 Calbet i Camarasa, J. M; Escudé i Aixelà, M. Orígens del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. Promociones y Publicaciones Universitarias, SA, 1994; 61: 150.

23 Calbet i Camarasa, J. M. Prensa médica en Cataluña. Universitat de Barcelona. Tesi doctoral inèdita, 1967.

24 Solé i Sabaté, J. M.; Cañellas, C.; Toran, R. El Col·legi de Metges de Barcelona i la societat catalana dels seus temps (1894-1994). Tibidabo Edicions, SA. 1994. 351.
25 Colomines, J. La Societat Catalana de Biologia: un instrument de cultura. Serra d'Or, 15-2-1967: 115-119.
26 Editorial: El Dr. Bellido, profesor de terapéutica de Barcelona. La Medicina Ibera, 1930; 1: XVI.
27 Pi i Sunyer, A. La Societat de Biologia de Barcelona celebra el XXV aniversari de la seva fundació. La Medicina Catalana, 1938; 8: 151-153.
28 L'Institut recupera la seva casa. Avui, 13-7-1977: 2.
29 Retorno del Institut d'Estudis Catalans a su sede de 1931-1939. La Vanguardia Española, 13-7-1977; 3 i 19.
30 Cesión oficial de los locales al «Institut d'Estudis Catalans». El Noticiero Universal. 13-7-1977; 12.
31 Alsina i Bofill, J. L'Institut d'Estudis Catalans, actualitat. De cara al futur. Serra d'Or, 1978: 445-446.
32 Pi Figueras, J. L'Acadèmia i els congressos de Metges de Llengua Catalana. Tribuna Médica, 1976; 50-52.
33 Fuentes Sagaz, M de. Los inicios de la electrocardiografía en Cataluña. Gimbernat, 1987; 7: 45-68.
34 Casares i Potau, R.; Fuentes Sagaz, M. de. L'obra científica de Josep Alsina i Bofill. Llibre de Ponències del XV Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, 1996; 301-355.
35 Alsina i Bofill, J. La llengua, la ciència i la consciència. Annals de Medicina, 1982; 68: 203-204.
36 Fuente, A. de la. Función social de la Medicina. Entrevista con el Dr. José Alsina y Bofill. Diario de Barcelona, 9-4-1976; 7.
37 Ribes, Ll. A Perpinyà, una reunió científica interrompuda l'any 1939. Avui, 23-9-1976; 11.
38 Comellas, J. X Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Avui, 23-9-1976; 11.
39 Cañellas, C.; Toran, R.; Solé i Sabaté, J. M. El Col·legi de Metges de Barcelona i la societat catalana del seu temps (1894-1994). Il·lustre Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, Barcelona, 1994.
40 Ausín Hervella, J. L. Antoni Pujadas, metge i polític del segle XIX. Seminari Pere Mata, Barcelona, 2000; 91.
41 Sicart, H. L'hospitalització a Barcelona. I Congrés dels Metges de Llengua Catalana, Llibre d'Actes, 1913; 899-928.
42 Pedro i Pons, A. De las antiguas facultades de Medicina al Hospital Clínico de Barcelona. Medicina y Historia, 1964; 1 i 2.
43 Casares i Potau, R. Editorial: Ecocardiografia clínica. Monografies Mèdiques, 1983; 27: 5.
44 Pedro i Pons, A. La medicina a Barcelona al començament del segle XX. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, Llibre d'Actes, 1970; 2: 13-22.
45 Alsina Bofill, J. L'art de curar. Annals de Medicina, 1976; 62: 640-652.
46 Alsina i Bofill, J. De la medicina d'ahir a la medicina de demà. II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, 1975; 1: 139-146.
47 López, P. Editorial: El ojo clínico. Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo, 1971; 31: 319.
48 Pi-Figueras, J. La cirurgia moderna a Catalunya: de Cardenal al 1936. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, Llibre d'Actes, 1970; 2: 193-212.
49 Gallart Esquerdo, A. Características de la cirugía española en los siglos XVIII y XIX. ACTAS, 1958; 12: 24-31.
50 Gallart Monés, F. Los catedráticos de la Facultad de Medicina durante mis estudios (1897-1901). Jornadas Conmemorativas del Cincuentenario del Hospital Clínico, 1959; 35-40.
51 Puig Sureda, J. Discurso de contestación al del doctor Juan Soler y Juliá, con motivo de la recepción en la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona. Barcelona, 1944; 55-64.

52 Alsina i Bofill, J. Puig Sureda, tal com jo l'he conegut. Annals de Medicina, 1979; 65: 1301-1305.
53 Aragó i Mitjans, I. Els hospitals a Catalunya dins el segle passat. L'Acadèmia i la Barcelona de fa cent anys. Acadèmia de Ciencies Mèdiques de Catalunya i de Balears, 1972.
54 Jennett, B. How many specialists? Lancet, 1, 1979; 594-597.
55 Vilardell, F. Problemas en la formación de médicos especialistas. Sant Pau, 1981; 2: 169-171.
56 Rojas Marcos, L. La ciudad y sus desafíos. Héroes y víctimas. Espasa-Calpe, 1992. 204 .
57 Net Castel, A. Aproximació històrica a la problemàtica actual de l'ensenyament de la medicina a Catalunya (1800-1936). Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo, 1973; 33: 529-541.
58 Moragas, J. M. de. La medicina de equipo. La Medicina Clínica, 1957; 29: 344-350.
59 Broggi, M. Evolució històrica de la cirurgia. Cirurgia general i especialitzats. Annals de Medicina, 1984; 70: 262-266.
60 Illa Cantallops, J. Editorial. Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo, 1973; 33: 219.
61 Editorial: Group Practice of Medicine. JAMA, 1957; 164: 1337-1348.
62 Pinós, T. La Clínica Mayo. La Vanguardia, Ciencia y Salud, 7-12-1996; 9.
63 Clapesattle, H. The doctors Mayo. Pocket Books Inc., Rockefeller Center, Nova York, 1956.
64 Mayo, Ch. H. Editorial. The Lancet, 1916; 36: 1-3.
65 Bordàs i Salellas, F. Jornades estiuenques. Dietari d'un viatge al Canadà i Estats Units de l'Amèrica del Nord. Agost-setembre de 1932. Llibreria Catalònia, 1934. 174.
66 Sauret Valet, J. La tuberculosi a través de la història. Rayma, 1990. 165.
67 Cornudella Capdevila, J. Història de la tisiologia a Catalunya. La Medicina Catalana, 1936-1938; 7-8: 79-92.
68 Gallart Monés, F. Con motivo del setenta y cinco aniversario de la Academia de Ciencias Médicas. Libro de oro de la Academia de Ciencias Médicas, 1953; 12-14.
69 Celis Pujol, Ll. Fisiopatologia clínica del sistema de l'origen i conducció de l'excitació cardíaca. Annals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1913; 9-10: 598-625. També en Therapia, 1913; 47-48: 288-311, 357-377.
70 Pi i Suñer, A.; Bellido, J. M. La electrocardiografia: sus fundamentos, su técnica, sus aplicaciones experimentales y clínicas. Therapia, 1913; 505-527, 652-667, 761-796.
71 Fuentes Sagaz, M. de. Medio siglo de la cardiología en Catalunya (1888-1937). Tesi doctoral, 1987.
72 Editorial: C. Cortés es médico del Departamento de Cardiología. Ars Medica, 1926; 2: 253.
73 Gran Enciclopèdia Catalana, 1978; 12: 79.
74 Gran Enciclopèdia Catalana, 1978; 9: 255-258.
75 Moragas, J. M. de. La medicina de equipo. Medicina Clínica, 1957; 29: 344-350.
76 Alsina i Bofill, J. La concepció del nostre Institut. Institut Policlínic Plató, 1990; 12.
77 Casassa, J. M. Necrologia del Dr. Emili Roviralta i Astoul. ACTAS, 1987; 30: 1-4.
78 Reventós, J.; García, A.; Piqué, C. Història de la medicina catalana sota el franquisme i les seves conseqüències. Editorial Hacer, Barcelona, 1990.
79 La Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública a Catalunya. Història d'una diversitat. Generalitat de Catalunya, Departament de Sanitat i Seguretat Social, Barcelona, 1993; 96-97.

II

Els fundadors de la Clínica Plató

Qui eren els fundadors de la Clínica Plató?

Els cinc fundadors de la Clínica Plató van ser veritables pioners en l'exercici de la medicina moderna i van obrir camí en els avenços científics i socials que s'anaven introduint ràpidament a cavall del canvi de segle. Tenien un gran prestigi entre els companys i la societat, tant d'aquí com de l'estranger. Cadascun d'ells mereixeria un estudi a fons de les seves aportacions científiques i de les seves qualitats humanes.

La principal característica de l'Institut Policlínic Plató dels primers temps fou l'amistat i la lleialtat entre els cinc fundadors: eren amics i es parlaven de tu, cosa inusual en aquella època. Eren consocis d'empresa i, fonamentalment, capdavanters de la medicina d'equip a Catalunya. Cada un sentia un gran respecte i una gran admiració pels altres i qualsevol d'ells era pels altres, indiscutiblement, el millor en cada especialitat. Tots cinc havien tingut una sòlida formació mèdica i l'havien completat amb sortides a l'estranger. Eren gent formada i havien entès que el món emprenia un canvi transcendental. La medicina d'equip era necessària i obligada. L'Institut Policlínic va ser el primer assaig d'associació liberal entre diferents metges de Barcelona, Puig-Sureda i Roviralta cirurgians i Gallart, Reventós i Codina internistes, que van constituir un equip homogeni.

Els cinc fundadors tenien un esperit universitari, que contenia la docència, l'assistència i la recerca. En el camp de la docència, Puig-Sureda i Codina foren professors de la Facultat de Medicina i els doctors Gallart i Reventós, professors lliures de la Universitat Autònoma. La qualitat de la seva assistència mèdica era reconeguda, no tan sols per les seves clienteles respectives, sinó també pels nombrosos metges que els demanaven consulta. En el terreny de la medicina experimental, tots cinc van fer unes aportacions importants. Els doctors Puig-Sureda, Gallart, Codina i Roviralta, principalment admiraven la intuïció clínica de Reventós; i gràcies a la labor del doc-

tor Reventós fill, coneixem el que pensava el seu pare dels altres cofundadors de Plató.[1]

Pel doctor Reventós, Puig-Sureda tenia una credibilitat absoluta, sense fissures. Donava molta importància al fet que, durant anys, el doctor Puig i Sais, internista reconegut, havia proporcionat una sòlida formació mèdica al seu nebot Puig-Sureda. Segons Reventós, el doctor Gallart era un veritable self made man i li reconeixia un gran mèrit. Tots dos foren fundadors d'escoles mèdiques, i tots dos tingueren una gran popularitat i una llegenda molt similars. Gallart i Reventós van fer oposicions i van guanyar una plaça de metge de l'Ajuntament de Barcelona el mateix any 1904.

Puig-Sureda i Gallart van començar plegats els estudis de medicina, però Gallart acabà els estudis un any abans. Durant aquests alegres anys de facultat s'inicià una amistat profunda entre tots dos, que perdurà tota la vida.[2]

El doctor Codina era el més jove dels tres internistes. Reventós l'admirava per la seva meticulositat i la seva metodologia i en deia que era «un tafaner de la medicina». Reventós també tenia una gran admiració pel doctor Roviralta, el més jove de tots cinc, per la seva tenacitat, per la capacitat de treball i per la fermesa de la seva tècnica quirúrgica. Assenyalava com la seva freqüent brusquedat de caràcter contrastava amb la delicadesa amb la qual manipulava els nens malalts: potser l'una cosa compensava l'altra.

Els doctors Puig-Sureda, Reventós, Gallart, Codina i Roviralta foren, per dret propi, figures indiscutibles de la medicina catalana del segle XX. Pensem també que al llarg de la seva vida van haver d'afrontar els canvis ètics, socials, deontològics, polítics, etc., que han modificat la pràctica de la medicina en el segle XX. Van saber adaptar-se a les noves circumstàncies i donar resposta a les noves tècniques exploratòries o als nous tractaments.

A continuació, fem un ràpid repàs de la vida i de les aportacions científiques més importants de cada un dels fundadors, i de la seva vàlua i la seva personalitat. En aquest capítol, volem rendir homenatge a cinc metges que d'una manera eficaç es van apuntar, en el seu temps, al canvi, a l'avantguarda, que semblava aleshores una aventura; que no vacil·laren a introduir conceptes i tècniques noves, i contribuïren al progrés amb la labor pedagògica i d'investigació.

EL DOCTOR JOAN PUIG-SUREDA I SAIS

Figura 13. El doctor Joan Puig-Sureda i Sais

Joan Puig-Sureda i Sais nasqué a l'Escala, l'Alt Empordà, el 25 de juny de 1880 (figura 13). Féu els primers estudis a la Bisbal d'Empordà i a Girona. Cursà la carrera de medicina a la Universitat de Barcelona, a l'antic Hospital de la Santa Creu, i fou alumne intern per oposició. Molt probablement en aquella època començà la seva afició envers la música de Wagner, tan de moda entre els alumnes interns de la Facultat de Medicina.[3] Deixeble de dos grans cirurgians, Cardenal i Ribas i Ribas, finalitzà els estudis l'any 1903 i obtingué el premi extraordinari de llicenciatura. Va començar a treballar com a metge intern el 1906 a l'Hospital de la Santa Creu, al costat d'Esquerdo, Reventós i Ribas i Ribas. Posteriorment, va treballar al Servei de Salvador Cardenal, a l'Hospital del Sagrat Cor, *la Meca de la cirurgia catalana*, com ja hem vist era anomenat en aquella època.[4]

Completà la formació mèdica al costat del seu oncle Puig i Sais, que va ser director de la Policlínica de l'Hospital del Sagrat Cor. Pel doctor Jacint Reventós, la supremacia de Puig-Sureda sobre els altres cirurgians de l'època era deguda en part a aquesta relació oncle-nebot.

Puig-Sureda va compartir les inquietuds cíviques del país i hi va ésser present. Oriol Casassas diu: «Puig-Sureda era un home inscrit en tot allò que d'honest, d'abrandat i d'il·lusionat hi hagué a les empreses de l'època.»[5] Va

intervenir de manera activa en el I Congrés Universitari Català de 1903 amb la ponència sobre servei militar i universitat. Destacà la pertorbació que el servei militar comportava per als estudis i proposà que les pràctiques es fessin en període de vacances.

Un fruit dels estudis fets per a l'obtenció del grau de doctorat, que va presentar a la Universitat Central el 1907, fou l'extens estudi que publicà amb el mateix títol: *Los islotes de Langerhans y la diabetes pancreática*.[6] En aquest treball, després d'un resum acurat dels coneixements d'arreu del món sobre el tema, aportava la seva experiència mitjançant autòpsies practicades a malalts que havien patit de diabetis.

Puig-Sureda tenia una ment inquieta i un esperit investigador. Amb l'objectiu de fer més eficaç la cura operatòria i reduir-ne els perills, realitzà treballs de cirurgia experi-mental, de recerca, fet quasi extraordinari entre els cirurgians de la seva època. Podem trobar publicats alguns d'aquests estudis a la revista «Treballs de la Societat de Biologia de Barcelona».

Juntament amb Perearnau, Company i Bartrina, publicà, el 1908, *Estudis experimentals a propòsit de l'acció de la prostatectomia i les funcions sexuals.* Es tractava d'efectuar la prostatectomia a set gossos per veure si produïa la supressió d'ereccions i d'espermatogènesi i provocava l'atròfia del testicle. A les conclusions van demostrar que la prostatectomia practicada no tenia gens d'influència sobre cap de les premisses de l'estudi, contràriament a les idees d'una altra comunicació presentada pels doctors Serrallach i Parés. Van concloure que l'acció de la suposada secreció interna de la pròstata sobre l'espermatogènesi estava encara per demostrar.[7]

El 1910 va aportar la seva experiència personal sobre *Anestèsia raquídia de Jonnesco: una sèrie de 20 casos*,[8] un treball ple de sinceritat on explicava els seus èxits i sobretot els seus fracassos amb aquesta tècnica. Com a conclusió, va dir que s'havia d'estudiar molt més sobre l'anestèsia medul·lar, ja que considerava que amb la seva sèrie no n'hi havia prou per a extreure'n conclusions. En finalitzar l'exposició, el doctor Ribas li va contestar. Després d'aportar part de la seva experiència en el tema, afirmà que s'havia d'aplicar aquest mètode, amb autorització prèvia del malalt, en els casos en què l'anestèsia general estigués contraindicada.

Aquest mateix any 1910 Puig-Sureda va presentar, en les sessions de l'Acadèmia, *Antiga úlcera per cremada tractada per empelts de pell*[9] i *Un cas de malaltia de Launois-Bensaude*.[10] Fou felicitat pel seu mestre, el doctor Ribas i Ribas, que li donà les gràcies pels seus aclariments i per l'exposició sobre la patogènia i les indicacions operatòries. En aquest segon cas intervingué el doctor Corachan, ajudat pel doctor Puig-Sureda.

També es va destacar, ben aviat, en el terreny de la cirurgia vascular. El 1910 el doctor Puig-Sureda fou el primer cirurgià a Espanya d'aplicar amb èxit l'endoaneurismorràfia restauradora, tècnica per a la intervenció dels aneurismes arterials de Rudolf Matas, iniciador a escala mundial de la moderna cirurgia vascular.[11] Presentà el cas en qüestió a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques el 12 d'abril de 1910 amb el títol *Curació d'un aneurisma de la femoral al nivell de l'arc crural per sutura de l'artèria*.[12]

El 1911 guanyà a Madrid, per oposició, una de les poques places de professor auxiliar de cirurgia a la Facultat de Medicina de Barcelona. Hem de fer constar que els tres metges que van aconseguir una plaça d'aquesta categoria van ser de gran vàlua: Puig-Sureda, la de cirurgia; Lluís Sayé, la d'anatomia patològica, i Lluís Celis, la de patologia general.[13] A l'Hospital Clínic, Puig-Sureda va exercir com a auxiliar d'Antonio Morales, primer, i, després, de Joaquim Trias, el qual li assignà un servei independent en el qual dugué a terme un treball extraordinari i obtingué el reconeixement dels seus companys.

El 1913 Puig-Sureda va publicar *Aspecto quirúrgico de la colapsoterapia en la tuberculosis pulmonar.* Es referia a les adherències pleurítiques que impedeixen l'acció del pneumotòrax artificial i que donen ocasió a la cirurgia de col·laborar en el tractament col·lapsant de la tuberculosi pulmonar. En aquest treball descriu la tècnica de Friedrich, que va practicar per primera vegada la toracoplàstia el 1907.[14]

Segons el doctor Dargallo, per indicació del doctor Reventós, el doctor Puig-Sureda va fer, per primera vegada a Espanya, una toracoplàstia segons la tècnica de Friedrich. L'operació es féu a l'Hospital Clínic de Barcelona.[15] El 1914 Puig-Sureda publicà, en col·laboració amb el doctor Bartrina, una monografia titulada *La toracoplastia extra-pleural en el tratamiento de la*

tuberculosis pulmonar, on es presentaven els resultats i l'evolució de quatre malalts operats amb èxit. Hi informà que havia fet la primera intervenció de toracoplàstia el 20 d'abril de 1912 a una malalta de trenta-tres anys.[16]

Del 1917 al 1924, a la revista «Treballs de la Societat de Biologia», va fer unes quantes aportacions. L'any 1917 publicà *Sobre operatòria hipofisària*,[17] on va estudiar els fonaments anatòmics i funcionals de la via d'accés a la hipòfisi. El 1918, al treball *Un fet clínic de valor experimental sobre fonament de la gastrotomia*,[18] féu una aportació per a solucionar la incontinència residual en la gastrostomia. Posteriorment, el 1922, a *Nou mètode de cirurgia tancada del budell*,[19] féu un estudi per a millorar la resecció còlica.

El 1924 publicà tres notes sobre cirurgia del budell gros: *Primera nota sobre cirurgia experimental en el budell gros*,[20] *Segona nota sobre cirurgia experimental en el budell gros*[21] i *Tercera nota sobre cirurgia experimental en el budell gros*.[22] Són treballs de cirurgia experimental del còlon que cerquen el mètode més eficaç d'evitar la infecció en les reseccions. La segona nota va ser fruit d'un treball conjunt amb el doctor Roviralta, amb qui, anys més tard, cofundà Plató. En aquests treballs, Puig-Sureda experimentà en animals el seu *mètode d'anastomosi intestinal asèptica.*[23] Aquests treballs experimentals

Figura 14. El doctor Joan Puig-Sureda operant gossos en presència dels doctors Pi Sunyer i Bellido, entre altres

són una mostra de la seva preocupació constant pels aspectes funcionals de la cirurgia i demostren clarament que Puig-Sureda era l'exemple del cirurgià científic. En aquell temps, era professor auxiliar de patologia quirúrgica (figura 14).

El 1922 s'afilià a Acció Catalana, agrupació d'intel·lectuals essencialment nacionalista que després es convertí en partit polític. Aquesta agrupació va ser creada com a resultat de la Conferència Nacional Catalana, celebrada a Barcelona els dies 4 i 5 de juny de 1922. El mes de març de 1931 Acció Catalana es fusionà amb Acció Republicana de Catalunya i crearen Acció Catalana Republicana.[24]

Puig-Sureda fou el primer cirurgià del seu temps a la seva terra. Poc temps abans de la fundación de la Clínica Plató, el doctor Puig-Sureda va crear una petita clínica quirúrgica denominada Clinicón, situada a la ronda de Sant Pau, molt probablement en el número 29. Era una casa antiga amb dues escales, l'una per als pisos i l'altra exclusiva per al principal, ocupat plenament per Clinicón. En definitiva, era una clínica amb una estructura dolenta, en un pis gran, però amb un cirurgià excel·lent. N'és una prova que sempre estava plena i hi havia una llarga cua per a poder ingressar-hi. A la clínica, l'infermer tenia el mal de Pott i no podia fer gran cosa, i per falta d'espai dormia al passadís que conduïa a la sala de radioteràpia. Aquesta sala era dirigida pel doctor Sanchís, amb la col·laboració del doctor Isidre Pòlit i Buxareu (1880-1958), catedràtic de Física i astrònom.[25] Si un operat moria, no es podia deixar a cap més lloc que no fos a la sala d'operacions.

Hi havia dos interns que pràcticament ho feien tot. Un dels interns va ser Lluís Vila d'Abadal, que posteriorment també formà part del Cos Facultatiu de Plató.[26] L'altre intern fou Ferran Martorell, que quan hi va començar a treballar era estudiant i tenia dinou anys. Aquests fets s'esdevenien l'any 1924. Ben aviat, però, per l'agost de 1926, es traslladaren a una altra clínica més bona. En paraules del doctor Martorell, la millor: l'Institut Policlínic; i és ben cert que no sols va tenir fama nacional, sinó també internacional.[27] Després del naixement de l'Institut Policlínic, Puig-Sureda, que practicava la cirurgia general, influït per la col·laboració amb Gallart, es dedicà amb preferència a la patologia digestiva.[28]

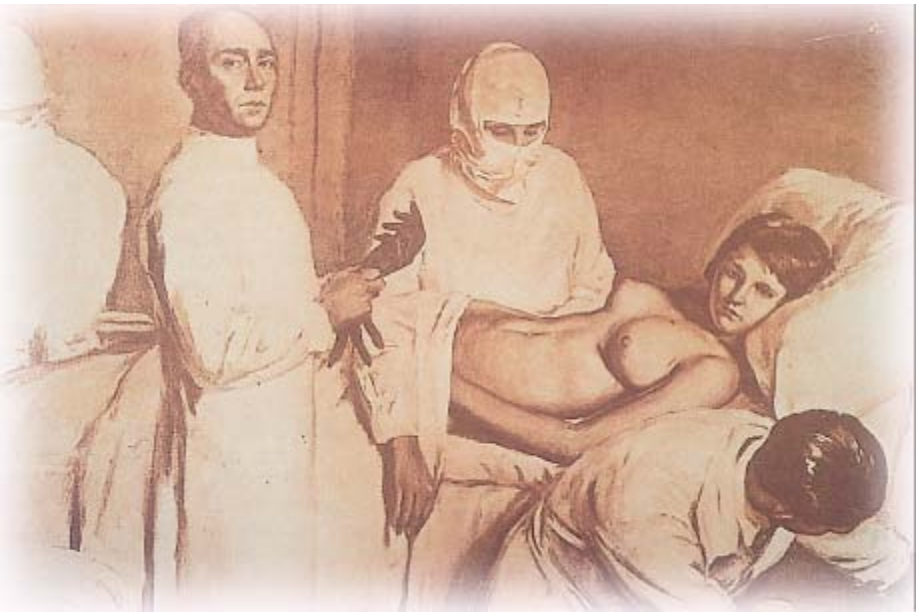

Figura 15. El doctor Joan Puig-Sureda operant

En paraules del doctor Alsina, Puig-Sureda «sentia créixer l'herba del progrés doctrinal i tècnic de la cirurgia». S'adonava clarament que la concepció fisiopatològica arraconava la purament anatòmica i que la variabilitat de les reaccions dels malalts arran d'una mateixa intervenció havia de guardar-lo de qualsevol classe de dogmatisme (figura 15).[29]

Fou àvid de coneixements i d'innovacions, un aprenent de cada dia. Sovint, a la sala d'autòpsies, assajava una nova maniobra quirúrgica o una nova manera de realitzar-ne una de vella. El temps de l'anestèsia era molt important i el cirurgià havia de ser hàbil per a poder fer la intervenció tan ràpidament com fos possible. Puig-Sureda pertany a l'època en què el cirurgià confiava només en els seus coneixements i en la seva habilitat; i ell, amb una destresa extraordinària i una intel·ligència poc comunes, va crear noves tècniques quirúrgiques.

Les mans de Puig-Sureda, que pel profà eren, sense discussió possible, «mans de plata», havien d'entrenar-se cada dia per a poder fer realitat la norma

que, segons ell, havia de presidir la tècnica d'un bon cirurgià: suavitat primer de tot.

En aquella època, el nombre de cirurgians que assistien a les reunions de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques era considerable. Amb la idea que els cirurgians es poguessin reunir per tractar d'assumptes propis de l'especialitat, el 1927 es va fundar la Sociedad de Cirugía de Barcelona. El doctor Enric Ribas i Ribas en va ser el primer president. El 1932 la societat va canviar el nom pel de Societat de Cirurgia de Catalunya. La seva activitat va ser interrompuda per la Guerra Civil. Posteriorment, el 1954, per indicació del doctor Agustí Pedro i Pons, els doctors Piulachs, Sitges, Soler Roig i Pi i Figueras van fer la proposta de constitució de l'Asociación de Cirugía de Barcelona. Fins al 1958 no va començar el govern de la primera Junta Directiva, presidida per Joaquim Trias i Pujol. El doctor Pere Piulachs i Oliva va ser-ne el vicepresident, i el doctor Antoni Giménez-Salinas i Filva, el secretari.[30]

PERFORACIÓN AGUDA GASTRO DUODENAL

Discurso leído en la "Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona", el día 16 de diciembre de 1925, en el acto de su recepción, por el Académico electo

DOCTOR DON JUAN PUIG SUREDA

Discurso de contestación del

DOCTOR DON AUGUSTO PI SUNER

ACADÉMICO NUMERARIO

BARCELONA
TIPOGRAFÍA DANTE
Consejo de Ciento, 266
1926

Figura 16. *Perforación aguda gastro duodenal*

Molt probablement influït pel doctor Ribas i, sobretot, pel doctor Gallart, Puig-Sureda practicà la gastrectomia com a tractament de l'ulcus gàstric i duodenal amb uns resultats molt bons. El 1927 va publicar l'article *Sobre cirugía gástrica y duodenal en el ulcus,* on feia unes reflexions encertades sobre el perquè de la intervenció. Calia contrarestar la tendència del moment a efectuar una gastrectomia de manera sistemàtica.[31]

El doctor Puig-Sureda ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia l'any 1928. El seu discurs es titulà *Perforación aguda gastroduodenal*[32] (figura 16). Al marge de l'explicació dels criteris quirúrgics, dissertà sobre el dolor que el malalt experimentava. Va fer una anàlisi del dolor, dels seus matisos i de la seva patogènia, i es va revelar com un clínic agudíssim i amb uns coneixements excepcionals de la fisiopatologia de la sensibilitat.

En el discurs de resposta, August Pi i Sunyer presentà el doctor Puig-Sureda com «un testimoni del favorable canvi que es va produint en la mentalitat d'alguns cirurgians que comprenen que l'especialització no vol dir arrecerar-se en un vedat, sinó que, com més alt és el nivell cultural d'un país i d'un estament, més gran és l'interès dels especialistes per les qüestions fonamentals». Pi i Sunyer continuà dient: «Amb aquest magnífic discurs, Puig-Sureda demostra que s'ha alliberat de la miopia quirúrgica: és molt més que un cirurgià.»[33]

El 1929 va anar a Varsòvia al Congrés de la Societat Internacional de Cirurgia i va voler que l'acompanyés el doctor Martorell, que tot just havia acabat la carrera. En aquest Congrés, els doctors Ribas, Bartrina i Puig-Sureda foren ponents juntament amb primeres figures internacionals com ara Rudolph Matas o Lardenois. Puig-Sureda fou qui presentà la ponència *Resultats llunyans de la gastrectomia per úlcera gastroduodenal.* Un dels actes paral·lels del Congrés va ser un banquet ofert per l'ambaixador espanyol de la monarquia d'Alfons XIII, al qual va assistir Rudolph Matas, que confessà que se sentia espanyol. Corachan, Antoni Trias, Ribas i Ribas, San i Ricart i Lozano, pare i fill, també van assistir-hi.[34] Aquest treball va ser publicat a «Annals de Medicina». Puig-Sureda hi va posar, després del seu nom, el de l'Institut Policlínic i el del professor auxiliar de la Facultat de Medicina de Barcelona.[35]

Anys més tard, s'interessà per la neurocirurgia i, juntament amb els seus ajudants, anà a París per veure operar De Martel i Vincent. L'equip era format per Fontanills, anestesista; el doctor Martorell, ajudant, i Pilar, instrumentista. Posteriorment, Pilar també va ser la instrumentista a Plató dels doctors Martorell i Ramon Trias, entre altres.

El doctor Puig-Sureda fou professor agregat de la Facultat, per nomenament de l'Autònoma. Succeí a Corachan en la direcció dels serveis de cirurgia de Sant Pau i, entre el Clínic i Sant Pau, influí notablement en la formació de la generació de cirurgians subsegüents.

L'any 1931 Joaquim Trias deixà la Càtedra de Terapèutica Quirúrgica per la de Patologia i Clínica Quirúrgiques. Puig-Sureda s'encarregà de la primera d'aquestes càtedres com a professor agregat de la Facultat, nomenat pel patronat de la Universitat Autònoma.[36] També aquest mateix any 1931 va ser ponent del I Congrés Nacional de Patologia Digestiva (València, 1931). El doctor Urrutia n'era el ponent, però la seva mort prop de les dates del Congrés obligà el doctor Gallart i Monés, que era un dels organitzadors, a buscar un substitut, i ho va demanar a Puig-Sureda.[37]

Per la seva fidelitat a Catalunya i per la seva alta categoria científica, Puig-Sureda fou elegit president del IX Congrés de Metges de Llengua Catalana (Perpinyà, 1936), en el qual van participar força metges francesos (del Rosselló, de la Provença i del Llenguadoc). El discurs inaugural de Puig-Sureda va ser una lluminosa lliçó d'història de la medicina catalana. En adreçar-se al conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, el doctor Manuel Corachan, digué: «A vós, representant de la nostra Generalitat, sang de la nostra sang i verb del nostre verb, per a qui són totes les nostres confiances per a avui i totes les esperances per al demà de Catalunya, que voldríem tornar a veure com en els segles d'or de la nostra història.»[38]

Durant la Guerra Civil espanyola, l'Institut Policlínic es va transformar en hospital de ferits de guerra. Hi desaparegué el personal religiós i els metges titulars hagueren d'anar-se'n a poc a poc. El doctor Puig-Sureda, president de la Junta de Govern de Plató, se sentí amenaçat[39] i hagué d'exiliar-se. Passà a França i després a la zona de Burgos amb l'escriptor Josep Pla, també empordanès. Primerament, malgrat que tenia quasi seixanta anys, va ser

destinat al front de batalla. Posteriorment va treballar com a capità metge a Salamanca, a Àvila, a Castelló i a Pamplona.

Després de la Guerra Civil espanyola, hom suprimí la Quarta Clínica Quirúrgica, de la qual el doctor Puig-Sureda era professor encarregat des de 1931. A causa de l'exili (1939) del doctor Joaquim Trias, li va succeir el doctor Puig-Sureda, que tenia un gran prestigi i s'encarregà de la càtedra quirúrgica B.[40] Més endavant, s'encarregà del Servei de Cirurgia de l'Hospital de Sant Pau.

El 1940 va dirigir la nova «Colección Española de Monografías Médicas», en certa manera continuació de «Monografies Mèdiques», que havia estat dirigida i creada el 1926 pel doctor Jaume Aiguader i Miró i que es publicà fins al 1937. En aquesta nova publicació podem trobar un total de 222 treballs. El 1959 va deixar de publicar-se.

El doctor Puig-Sureda va ser sempre fidel a la seva terra, l'Empordà, i a la seva pàtria, Catalunya: no deixà en cap moment de fer-se seva la preocupació d'alguns per la llengua i la cultura del seu poble. Hi fou fidel fins i tot quan la tragèdia de la Guerra Civil i la vergonyosa, imperdonable repressió de la postguerra n'obligaren tants a dissimular sentiments incompatibles amb la barroeria dominant. Fou ponent en diferents congressos de patologia i de cirurgia i presentà comunicacions en els de Varsòvia (1929), València (1931) i Nova Orleans (1948), amb conferències i sessions operatòries a Lisboa, Porto, Madrid, Saragossa, Sevilla i Granada. Presidí el I Congreso Español de Cirugía, celebrat a Barcelona el 1949.

El 1944 el doctor Puig-Sureda, en el discurs de contestació al d'ingrés a la Reial Acadèmia del doctor Soler i Julià, va parlar, molt encertadament, de l'ideal de la cirurgia i del cirurgià: «La tècnica quirúrgica avança contínuament tot i que encara és molt lluny d'arribar a la meta de les seves possibilitats. [...] Però això és ben secundari al costat de la importància i varietat dels problemes de molt més alt nivell que esperen solució. [...] No serà, certament, l'operador, home d'acció, el cridat a resoldre la majoria d'aquests problemes, sinó el cirurgià, home de ciència. [...] Al costat de la medicina experimental que s'esforça a interpretar l'home a través del conill i de la granota, el cirurgià, fisiòleg d'oportunitats insuperables, crea una altra medicina experimental més elevada, que estudia l'home a través de l'home mateix; i

no a través de la malaltia provocada artificialment, sinó per l'espectacle de l'autèntica lesió i pertorbació funcional de l'home malalt.»[41]

El 1942, arran de la mort del doctor Manuel Corachan, Puig-Sureda s'encarregà del Servei de Cirurgia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona. Sota la seva direcció, i en els anys 1946, 1947, 1948, 1949 i 1950, se celebraren cursos de tècnica quirúrgica a l'Escola de Patologia Digestiva de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, creada pel doctor Gallart i Monés. En retirar-se a causa de l'edat, Puig-Sureda va continuar com a cirurgià de l'Escola de Patologia Digestiva gràcies a la tenacitat, la constància i la personalitat del doctor Llauradó. També presidí el I Congreso Español de Cirugía, celebrat a Barcelona el 1949, i fou proclamat president de l'Asociación Española de Cirujanos.[42]

El 1953 va donar suport, amb la seva presència, al sopar celebrat amb motiu de l'aparició del *Diccionari català-valencià-balear*. El 1955, a l'edat de setanta-cinc anys, Puig-Sureda va fer, a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, el discurs inaugural del curs: *El pasado del cirujano*,[43] resum breu de la història de la cirurgia que començava en la prehistòria i arribava al segle XIX i que s'aturava abans que la superació del dolor, de la infecció i de l'hemorràgia provoqués un canvi substancial en la cirurgia.

Entre els reconeixements nacionals i internacionals que el doctor Puig-Sureda va tenir, n'hem de destacar els següents:

– President del IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrat a Perpinyà el 1936.
– Vicepresident de l'Asociación Española de Cirujanos, l'any 1948.
– President del I Congreso Nacional de la Asociación Española de Cirujanos, l'any 1950, a Barcelona.
– President honorari de l'Asociación Española de Cirujanos, l'any 1953.
– Membre corresponent estranger de la Societat de Cirurgia de Lió, el 1956.
– Vicepresident del Congrés Internacional de Cirurgia, celebrat a Dublín el 1961.
– Gran Creu de l'Orde Civil de Sanitat.
– Premi Virgili 1963 a Barcelona.

– Membre d'honor de la Sociedad Española de Patología Digestiva, el 1967.
– Clau de Barcelona, el 1967.
– Gran Creu de l'Orde Civil d'Alfons X el Savi, l'any 1968.

Pel que fa a molta part de la seva obra escrita, la podem trobar a la revista «ACTES de les Reunions del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic». Als primers números també podem trobar referències als seus treballs publicats en unes altres revistes. Puig-Sureda, però, no era del parer de fer grans discursos ni tampoc de l'ensenyança verbal. Al seu costat, i sobretot a la sala d'operacions, l'alumne aprenia, ja que ell es convertia en un gran mestre: en l'acte quirúrgic es manifestava la seva intel·ligència. La importància de la seva obra escrita és molt inferior a la de la seva gran activitat operatòria. La seva vida llarga i brillant conté pràcticament tota la història de la cirurgia moderna, des del fet de ser dels primers a utilitzar els principis de Lister fins a les tècniques quirúrgiques més actuals. Moltes de les seves maneres d'operar i de les tècniques que emprava van ser posteriorment publicades per uns altres autors. En paraules del doctor Moisès Broggi, el doctor Puig-Sureda fou un dels homes que més van contribuir a elevar el nivell de la cirurgia catalana.

El doctor Puig-Sureda va morir a Barcelona el 19 de desembre de 1978, gairebé centenari i ingressat durant els seus deu darrers anys a la Clínica Plató, primer per deteriorament físic i després per deteriorament físic i mental. En paraules del doctor Ferran Martorell, la mort de Puig-Sureda «ens condueix al record d'una vida exemplar plena de bondat, senzillesa i entusiasme».

El 1979 el doctor Alsina féu una semblança de la personalitat de Puig-Sureda: «La seva presència física s'ajustava perfectament a la seva categoria espiritual. Alt sense excés, ben plantat i ben vestit, sense petulància, pròdig en somriures i càlides encaixades, en totes les circumstàncies i en tots els ambients es movia segur de si mateix; i sense pedanteria donava sempre la imatge de la seva considerable personalitat. Afectuós amb els malalts, sense trepitjar la familiaritat, sabia donar als familiars, amb sobrietat, les bones noves i, amb discreció, les dolentes.»[44]

EL DOCTOR FRANCESC GALLART I MONÉS

Per a escriure una breu biografia del doctor Gallart i Monés (figura 17), comptem amb la inestimable ajuda de la que va fer el seu fill, el doctor Antoni Gallart i Esquerdo, amb motiu de la mort del seu pare i de fer un treball sobre la història de la gastroenterologia.[45-46]

Figura 17. El doctor Francesc Gallart i Monés

El doctor Francesc Gallart i Monés va néixer el 30 de setembre de 1880 al Prat de Llobregat, al Baix Llobregat. Quan tenia set anys, els seus pares es traslladaren temporalment a Reus (Tarragona), on acabà els estudis primaris i féu el batxillerat a l'institut de segona ensenyança. No podem precisar-ne l'any, però durant aquesta època Francesc Gallart tingué una poliomielitis que li deixà com a seqüela una discreta atròfia muscular de la cama i del peu esquerres. Aquest fet ajudà el nostre personatge a tenir una voluntat de ferro per a superar les dificultats i, esportivament, per a ser un gran nedador i jugador de frontó.

Retornat al Prat de Llobregat, inicià els estudis de medicina a la Facultat de Barcelona durant els anys 1897-1901. Per falta de recursos econòmics, cada dia anava a peu a Barcelona seguint la via del tren, amb les sabates a la cartera per no gastar-les ni embrutar-les i calçat amb unes espardenyes: mai no va arribar tard.

Féu els estudis de medicina a la Facultat de Medicina de Barcelona, a l'antic Hospital de la Santa Creu. Las classes teòriques, les pràctiques de dissecció i les d'histopatologia se celebraven on avui dia hi ha la Reial Acadèmia de

Medicina. Les sessions clíniques i operatòries es duien a terme al mateix hospital. A la portada dels treballs de Gallart i Monés figurava el seu ex-libris, que no era sinó el dibuix de la creu del pati de l'hospital, creu que havia agrupat tots els estudiants en l'intermedi de les classes, en record d'aquells anys inoblidables.[47] L'any 1898, el seu curs de la Facultat es va destacar per l'ànim alegre i el sentit de l'humor. El curs va editar un diari estudiantil denominat «L'Ull Clínic» i cada any celebraven uns jocs florals humorístics. Al final dels estudis de medicina, van publicar una auca que descrivia les característiques més singulars de cada company. A la que correspon al doctor Gallart s'hi veu un alumne al costat del llit d'un malalt empaitant un altre company, que busca situar-se a primera fila; a sota hi ha un lema: «Pren bones places prop dels llits pas respectant llocs conquerits.»[48] Posteriorment, fundaren l'agrupació La Xeringa, símbol d'amistat fraternal de tot el curs. Aquesta agrupació, durant anys, es va reunir cada dijous gras. També van editar una revista medicohumorística i una mica picant.[49]

El doctor Gallart era robust i de jove portava bigoti i barba rossa. Cordial, senzill i de conversa fàcil, posseïa una gran vitalitat i era un transmissor entusiàstic del seu amor per les ciències. Unes de les seves característiques eren la tenacitat i la puntualitat cronomètrica.[50] Molt probablement per necessitat, Gallart avançà els estudis de medicina un any i els acabà el 1901, a l'edat de vint-i-un anys.[51] Va guanyar tres vegades consecutives el premi de l'Acadèmia del Cos Mèdic Municipal (soci de mèrit i cinc-centes pessetes cada vegada) per les memòries següents: *Estudio clínico de la hemorragia bulbar* (concurs 1903-1904), *Formas clínicas de las fiebres melitensis observadas en Barcelona* (concurs 1904-1905) i *Estudio clínico de las adenopatías traqueobronquiales* (concurs 1905-1906). Aquests diners i l'ajuda dels seus pares i del seu germà menor Antoni van ser decisius, ja que li permeteren subsistir, obrir un consultori a Barcelona i casar-se amb una filla del seu mestre, el doctor Pere Esquerdo. Va treballar en diverses especialitats, com ara medicina i cirurgia general, obstetrícia i anàlisis clíniques.

El 1905 Gallart va ingressar al Cos Mèdic Municipal com a metge supernumerari. L'any 1906 va ingressar, com a metge intern, al servei del doctor Pere Esquerdo de l'Hospital de la Santa Creu. Tres anys més tard, el 1909, el doctor Gallart fou nomenat metge numerari del Cos Municipal de l'Ajuntament

de Barcelona. Des de 1911, va estar destinat a l'Institut d'Higiene Urbana, com a vicedirector tercer de la secció segona i ajudant del doctor Lluís Claramunt, encarregat del centre de desinfecció del carrer de Llull.

El 1912 presentà la tesi doctoral *Estudio clínico de las adenopatías traqueobronquiales en general*, i, a partir de 1913, es dedicà plenament a la gastroenterologia després d'haver ampliat estudis en uns quants centres europeus, principalment francesos i alemanys. Probablement, entre els motius que van decidir el doctor Gallart a dedicar-se a la gastroenterologia hi havia el mestratge dels seus professors de facultat. Fou el mateix doctor Gallart i Monés qui deixà escrit què pensava dels seus mestres: del doctor Bartolomé Robert va aprendre a tractar i aconsellar els seus deixebles amb la mateixa estima que si fossin els seus fills; del doctor Miquel A. Fargas i Roca, la importància de l'exploració ginecològica de malaltes amb processos digestius; i del doctor Salvador Cardenal, la possibilitat de tractar l'*ulcus* mitjançant una gastrectomia.[52]

Una anècdota de la relació del doctor Gallart amb el doctor Cardenal de l'any 1913 explica l'autoritat que el primer tenia des dels seus inicis en la gastroenterologia. Gallart va enviar una malalta que patia un ulcus gàstric a ser operada per Cardenal i va aconsellar-li la classe d'intervenció que havia de fer. Cardenal, en un principi, no en féu cas i la malalta, després de la intervenció, no millorà. Per fi, el doctor Cardenal va atendre la recomanació del doctor Gallart i la malalta es va curar. La intervenció fou un Billroth II en dos temps.

Aquesta implicació de Gallart en la cirurgia digestiva va ser una constant durant la seva vida. El doctor Jaume Pi i Figueras, en fer un repàs històric de la cirurgia moderna a Catalunya, afirma: «La cirurgia abdominal va estar influenciada en gran part per l'acció i el bon sentit clínic i el mestratge del doctor Francesc Gallart i Monés, que es passà moltes hores a les sales d'operacions per confirmar o rectificar el seu diagnòstic.»[53]

El fet més important de l'activitat docent del doctor Gallart va ser la creació, el 1913, de l'Escola de Patologia Digestiva de l'Hospital de la Santa Creu. Aquest any, Gallart fou cap del Laboratori d'Anàlisi Química del Servei de Medicina General del doctor Pere Esquerdo i, durant sis anys, hi continuà

adscrit. En un principi, els cursos d'ampliació d'estudi de patologia digestiva s'impartien a la tarda a l'Hospital de la Santa Creu i a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. Es convocaven anualment i es duien a terme durant els mesos d'octubre, novembre i desembre. Malgrat la manca de mitjans materials, els cursos anaren guanyant prestigi cada any gràcies a l'entusiasme, la voluntat i la constància del doctor Gallart i Monés. Aquests cursos es feren fins al 1951 cada any, excepte el 1936, el 1937 i el 1938 a causa de la Guerra Civil espanyola.

El 7 de novembre de 1919, Gallart i Monés guanyà una oposició per a una plaça de metge numerari de l'Hospital de la Santa Creu. Assumí la direcció d'un Servei de Medicina General, on va traslladar l'Escola. Contràriament al que uns altres potser haurien fet, Gallart va demanar l'ajuda dels seus col·laboradors.[54] El mateix any 1919 el doctor Gallart founomenat president de l'Institut d'Higiene Urbana de l'Ajuntament de Barcelona. Per raons de salut, el 1924, va demanar, i va obtenir, l'excedència el mes de novembre. Segurament va influir en aquesta decisió la nova situació política del país: el 13 de setembre de 1923 s'havia imposat el Directori del general Primo de Rivera.[55]

El 10 de març de 1922, el doctor Gallart va crear, en el seu Servei, un dispensari dedicat exclusivament al diagnòstic i al tractament de les malalties de l'aparell digestiu gràcies a la seva pecúnia personal i a la d'uns altres benefactors, com ara Mercè Bertran i Musitu, dispensari que s'inaugurà el 27 de març. Comptava amb un departament de raigs X, un laboratori d'anàlisis químiques i bacteriològiques, un departament de metabolisme basal, un departament de terapèutica física i un museu d'anatomia patològica.

L'any 1925 començà el treball d'equip amb Puig-Sureda, Reventós, Codina i Roviralta en el marc de l'Institut Policlínic Sant Gervasi. Els alumnes interns de Plató podien assistir als cursos de Gallart. D'altra banda, el doctor Gallart, amb els seus honoraris, va revolucionar econòmicament l'assistència mèdica de la gastroenterologia de Barcelona.

L'any 1929 té lloc el trasllat de l'Hospital de la Santa Creu al nou Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. L'Escola també es trasllada i el doctor Gallart pot comptar amb un Servei amb més espai. A partir d'aquest moment l'Escola

comença a tenir una repercussió i un reconeixement internacionals. Disposa d'una sala i un dispensari exclusius per a malalts de l'aparell digestiu i dos departaments de raigs X (el segon, gràcies al senyor Josep Valls i Taberner). Hi ha diverses seccions: esofagoscòpia, gastroscòpia i rectoscòpia, de sondatge gàstric i duodenal, de metabolisme basal i terapèutica física; i laboratori químic, bacteriològic, anatomopatològic i fotogràfic, a més de l'arxiu d'històries clíniques, el museu d'anatomia patològica, la biblioteca, la sala de conferències, etc. Simultàniament, amb el curs d'ampliació d'estudis de patologia digestiva, s'hi comença a fer un curs de radiodiagnòstic. Posteriorment, el 1946, hom n'hi afegeix un de gastroscòpia; el 1949, un de laparoscòpia; i, el 1951, un de rectoscòpia.

A més dels cursos, l'Escola cada setmana tenia una sessió clínica i, des del 1930, cada primavera, el doctor Gallart feia unes conferències que posteriorment publicava amb el títol *Lecciones clínicas*. Tota aquesta activitat científica va atreure gastroenteròlegs d'uns quants països. René A. Gutmann, un dels millors d'Europa, va dir: «He assistit a la consulta i a les lliçons del professor Gallart i Monés, entremig dels nombrosos metges arribats de diverses províncies espanyoles i d'Amèrica del Sud per sentir el gran animador d'aquesta Escola de Patologia Digestiva. En poques paraules, diré amb franquesa que qualsevol altre centre de gastroenterologia podria sentir-se orgullós dels resultats obtinguts al de Barcelona, especialment en allò que fa referència a l'ensenyament de l'especialitat i a la perfecció amb què s'emprenen els diversos mètodes d'exploració.»

El 10 de febrer de 1936 la Muy Ilustre Administración (MIA) del Hospital de Sant Pau prengué l'acord de transformar el Servei de Medicina General del doctor Gallart en un servei especialitzat de Patologia Digestiva, però sense reconèixer l'existència de l'Escola.

El 1948 Henry L. Bockus, professor de gastroenterologia a l'Escola Superior de Medicina de la Universitat de Pennsilvània i posteriorment president de l'Organització Mundial de Gastroenterologia, després de visitar l'escola del doctor Gallart, va dir: «Una escola com aquesta és un orgull per a qualsevol país del món.»

El doctor Gallart i Monés va contribuir de manera fonamental a l'especialit-

zació en digestologia de més d'un miler de metges.[56] Als cursos de l'Escola van assistir alumnes de tot Catalunya i de tot Espanya, de Portugal i d'Hispanoamèrica. Malgrat tanta activitat, la MIA féu el desentès i així, el 10 de febrer de 1950, nomenà el doctor Gallart i Monés director de l'Escola de Patologia Digestiva, «que ahora se crea».

Gallart valorava molt l'interrogatori del malalt, base per a fer una història clínica precisa, sense retòrica i extremament útil. René A. Gutman, president d'honor de l'Organització Mundial de Gastroenterologia, considerava que Gallart estava dotat d'un esperit científic «mediterrani» perquè posava en primer terme el contacte personal entre metge i malalt. Gallart deia: «Si per l'interrogatori no han deduït el que el malalt pot tenir i estan desorientats, la resta de l'exploració, generalment, poc ajudarà.»

Per Gallart, el malalt era material constant d'ensenyança, però, per damunt de tot, el veia com un ésser que patia i que calia guarir o al qual s'havia d'alleugerir el mal. A l'Hospital de Sant Pau, a la sala de conferències «la Rotonda», Gallart tenia una inscripció en llatí d'una de les seves màximes: «Aegrotans super librum medicum instituit» («El malalt, més que el llibre, forma el metge»).

El fet que Gallart fes atractives les ensenyances que impartia es devia a la senzillesa i la familiaritat amb què actuava. Per Agustí Pedro i Pons, al mèrit de Gallart de ser el fundador de l'Escola de Patologia Digestiva s'havia d'afegir el de cercar, en tot moment, la col·laboració dels millors especialistes en la matèria, fet insòlit en aquells anys en què es temia que algun col·laborador pogués fer ombra al director.[57]

L'any 1951 el doctor Gallart donà el XXXV Curs de Patologia Digestiva, l'últim que se celebrà havent complert l'edat de la jubilació, i va cessar en les activitats científiques a l'Hospital de Sant Pau. Va intentar continuar com a responsable de l'Escola de Patologia Digestiva, però no ho aconseguí. Al cap de poc, Gallart i Monés, amb un cert criteri patrimonialista, va nomenar el seu fill Gallart Esquerdo successor en la direcció de l'Escola de Patologia Digestiva, que aquest darrer radicà a l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona.

L'Escola de Patologia Digestiva, a més d'ajudar a la formació d'especialistes,

va col·laborar en la formació de metges amb un sentit profund de la medicina, la que Gallart sentia i feia sentir. Per mostra, vet ací dues frases que donen una idea de la categoria moral i professional de Gallart. Una de les virtuts principals que posseïa el doctor Gallart i Monés era la sinceritat. El professor Piulachs deia que havia sentit dir a Gallart: «Jo solament ensenyo el que sé»; Piulachs hi afegia que el seu col·lega solament escrivia quan tenia quelcom a dir sobre allò de què es podia dir alguna cosa.[58] Per això Gallart va fer moltes aportacions interessants al coneixement de la patologia digestiva. Amb relació als medicaments nous, deia: «Menys medicaments i menys afecció al remei d'última hora, d'eficàcia gairebé sempre efímera. Més amor i més *cariño* per l'ànima que ens implora.»

Féu de moltes maneres les aportacions a la medicina i a tot arreu; en un principi, per mitjà dels congressos de Metges de Llengua Catalana, com a ponent en els celebrats fins al començament de la Guerra Civil espanyola. Pel fet de treballar a la consulta i al laboratori del doctor Pere Esquerdo, a l'Hospital de la Santa Creu, l'any 1913, el doctor Gallart va dedicar, predominantment, els seus estudis a la investigació de les anomalies analítiques d'algunes malalties de l'aparell digestiu, així com a les d'origen neoplàsic, al valor de l'amilasa fecal o a les alteracions en els cirròtics.[59-60-61]

En els anys posteriors, va fer aportacions al coneixement, entre altres, de la melitocòccia. N'estudià i en demostrà la freqüència a Catalunya i donà la importància pertinent als estudis de les seroaglutinacions. Aquest estudi es basa en el treball anterior dels doctors Moragues i Cussó sobre la transmissió a partir de les cabres i, sobretot, fent recomanacions perquè les autoritats sanitàries en vigilessin la llet i la salut.[62] Les neoplàsies de l'intestí gros també foren objecte del seu estudi i donà molta importància als símptomes que, segons Gallart, sovint no es valoraven prou, de manera que no es podia arribar a temps per a actuar sobre la neoplàsia. Gallart hi demanava una divulgació semblant a la que s'havia fet sobre el càncer uterí.[63]

La sífilis gàstrica, encara que no gaire freqüent, preocupava Gallart, el qual recomanava pensar-hi i practicar la reacció de Wassermann i donava un gran valor a la seva positivitat.[64] En la sessió de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques del 13 d'octubre de 1915, va presentar un estudi sobre la importància de la

desviació del complement en els quists hidatídics en general i, especialment, si eren hepàtics i en va exposar uns quants casos. El primer fou un malalt del doctor Reventós del qual remarcà la importància de la desviació del complement; fins i tot va donar les xifres i el valor de la seva positivitat.[65]

Un altre treball dels primers anys va ser sobre la hipoclorhídria i anaclorhídria en la litiasi biliar, el qual consistí en un estudi del suc gàstric en malalts amb còlics hepàtics. Segons confessió de l'autor, aquest treball tenia per objecte veure si els canvis sobre l'acidesa del suc gàstric estaven relacionats amb alguna alteració de la cèl·lula hepàtica. Com que hom observava que la funció normal reapareixia en els malalts operats, el doctor Gallart pensava que tot era una alteració funcional.[66]

El 1917, com a cap del Laboratori d'Anàlisi Química de l'Hospital de la Santa Creu, Gallart va participar en el II Congrés de Metges de Llengua Catalana, en què va presentar un estudi sobre *Règims alimentaris en les malal- ties de l'intestí*.[67] Hi arribava a la conclusió que el règim dietètic tenia un paper primordial en les malalties de l'intestí i hi afirmava: «El millor medicament ha d'ésser una alimentació apropiada». També l'any 1917 Gallart féu dues aportacions a l'estudi de la tuberculosi intestinal. En la primera, *Contribució al diagnòstic precoç de la tuberculosi intestinal*, que elaborà tot sol,[68] l'autor hi afirmava que la tuberculosi intestinal primitiva era rara, però no pas la secundària d'una tuberculosi pulmonar.

Amb el doctor Enric Ribas i Ribas, presentà, en la sessió de l'Acadèmia del 30 de maig de 1917, l'obra *Tuberculosi pilòrica (casos clínics)*,[69] que era un estudi històric del tema amb l'exposició de casos clínics de malalts del doctor Gallart, operats pel doctor Ribas, als quals s'havien trobat lesions tuberculoses al pílor. La tercera conferència del Curs de malalties de l'aparell digestiu de 1917 va ser *Síndrome de Reichmann. La seva interpretació clínica i deduccions terapèutiques*.[70] Es tractava d'un estudi sobre l'úlcera pilòrica i juxtapilòrica, descrita per Reichmann el 1882, en què Gallart demanava un diagnòstic precoç per a indicar la pilorectomia amb gastroenterostomia i la resecció de l'úlcera.

Com a mostra de la recerca efectuada pel doctor Gallart, ens referirem en primer lloc a *Estudi coprològic de les causes que dificulten la digestió del midó*,

publicat a «Treballs de la Societat de Biologia» el 1917.[71] Molt probablement, el treball d'investigació que en el seu moment tingué més repercussió fou el realitzat conjuntament amb el doctor Salvador Gil Vernet, que es va titular *El simpàtic abdominopelvià en el fetus humà*,[72] que tractava de la descripció en l'home de l'homòleg del gangli mesentèric inferior de l'anatomia comparada, fruit de nombroses disseccions practicades amb la finalitat d'estudiar el simpàtic abdominopelvià en adults. Van trobar uns filets nerviosos que del plexe renal van a la pelvis i s'anastomitzen amb branques del plexe hipogàstric, amb el qual formen un altre plexe. Disseccions de fetus humans demostraren l'existència d'una comunicació nerviosa directa entre tots els òrgans de l'aparell urogenital, i van establir així la correlació nerviosa entre els òrgans de l'aparell genitourinari i la part terminal del tub digestiu. Descriviren l'existència d'un gangli, responsable d'aquesta comunicació nerviosa, situat a la línia mitjana de la cara anterior de l'aorta, a uns 6 mm per sota del pedicle renal, al nivell de l'emergència de l'artèria mesentèrica inferior. Aquest descobriment i el de noves tècniques d'anestèsia sacra van ser mèrits perquè Gil Vernet guanyés les oposicions a auxiliar de la Càtedra d'Anatomia l'any següent.[73]

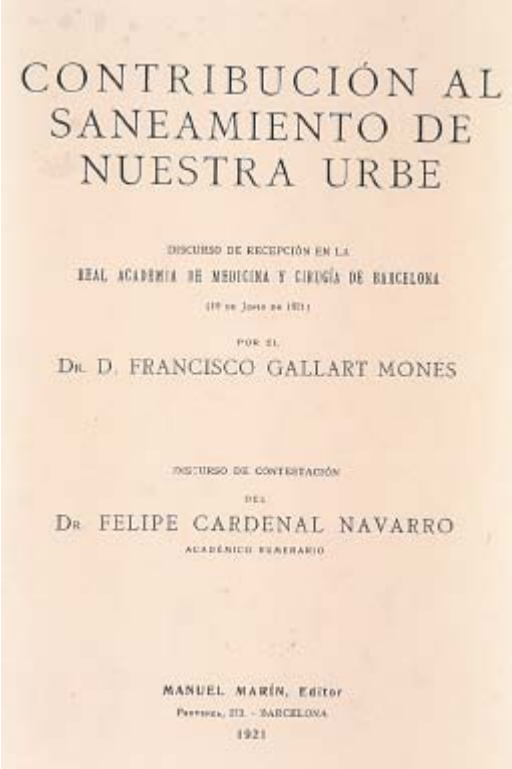
CONTRIBUCIÓN AL SANEAMIENTO DE NUESTRA URBE

DISCURSO DE RECEPCIÓN EN LA
REAL ACADEMIA DE MEDICINA Y CIRUGÍA DE BARCELONA

POR EL
DR. D. FRANCISCO GALLART MONES

DISCURSO DE CONTESTACIÓN
DEL
DR. FELIPE CARDENAL NAVARRO
ACADÉMICO NUMERARIO

MANUEL MARÍN, Editor
Pelayo, 32 - BARCELONA
1921

Figura 18. *Contribución al saneamiento de nuestra urbe*

Les publicacions científiques del doctor Francesc Gallart i Monés són nombroses i molt interessants, i no fóra ara oportú fer una relació exhaustiva de totes. Creiem que, com els altres fundadors de Plató, l'obra de Gallart mereix un estudi amb profunditat, una tesi doctoral, sobre la seva aportació científica i sobre la seva obra de for-

mació d'altres especialistes de l'aparell digestiu. El 1929 ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina i el seu discurs fou *Contribución al saneamiento de nuestra urbe*, en què va mostrar així la seva preocupació pels temes d'higiene (figura 18).

A Plató, Gallart va visitar malalts de tot Espanya. Fou qui va començà a cobrar uns honoraris més alts que la resta d'especialistes, cosa que els seus companys li van agrair. Cobrava directament del malalt i cada dia ho lliurava a la seva esposa, que, després de fer una mena d'assentament comptable, ho guardava.

L'any 1926 el doctor Gallart fou nomenat president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. A causa de la poca utilització del Laboratori, el 1927 Gallart en va proposar la desaparició i, a la vegada, l'engrandiment de la biblioteca.[74]

La idea de la creació de la Sociedad Española de Patología Digestiva y de la Nutrición va néixer a l'Escola de Patologia Digestiva. El doctor Gallart, juntament amb el seu deixeble i col·laborador J. Fontcuberta i Casas, elaborà un projecte d'estatut que fou discutit i aprovat després de la sessió de clausura del II Congreso Nacional de Patología Digestiva, celebrat a Barcelona el desembre de 1933.[75]

El doctor Gallart va presidir el segon i últim Congrés Monogràfic, organitzat per Annals de Medicina i patrocinat per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, la Societat de Cirurgia de Catalunya i l'Associació de Metges Hidròlegs de Catalunya. Se celebrà a Caldes de Malavella el setembre de 1936 i el tema central foren les dispèpsies gàstriques.

El doctor Gallart tingué un paper rellevant en la creació de la Societat Internacional de Gastroenterologia, fundada a Brussel·les l'agost de 1935, durant la celebració del I Congrés Internacional de Gastroenterologia, ja que va assistir-hi i participar-hi de manera activa com a representant dels especialistes espanyols. Entre alguns altres acords, s'hi adoptà l'espanyol com un dels idiomes oficials i es fixà en cent el nombre de socis d'Espanya. El mes següent, l'editorial dels «Annals de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau» es feia ressò de la brillantíssima intervenció del doctor Gallart en aquell acte

fundacional durant el congrés esmentat i li donava les gràcies per haver elevat el concepte que hom ja tenia de l'Hospital com «a fogar de cultura mèdica i centre d'investigació científica».[76]

L'any 1935 Gallart, juntament amb el doctor Pere Domingo, va publicar *Colitis ulcerosas graves no amebianas. Etiología, diagnóstico y tratamiento médico*.[77] Els autors hi recolliren els treballs presentats en el I Congrés Internacional de Gastroenterologia d'utilitat per als especialistes i, encara més, per als metges interessats en la medicina experimental.[78]

El doctor Gallart va presidir durant quatre anys el Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, del 1932 al 1936. En finalitzar la direcció del doctor Gallart pel gener de 1936, el doctor Trenchs va qualificar d'excepcional l'acció exercida perquè havia aconseguit agermanar tot el Cos Facultatiu. El doctor Alsina i Bofill, en nom i en representació dels metges auxiliars, s'adherí a les manifestacions del doctor Trenchs i desitjava que Gallart fos homenatjat per la seva actuació presidencial. En aquest acte, Gallart es va acomiadar dient que havia sentit com un amic que l'acompanyava pertot arreu la col·laboració i l'adhesió de tot el Cos Facultatiu.[79]

Posteriorment, el 10 de febrer de 1936, Gallart va rebre l'homenatge que havia demanat el doctor Alsina, quan va acabar la seva presidència del Cos Facultatiu, a la biblioteca de l'Hospital. Aquest homenatge fou una adhesió espontània i una admiració sincera pels dos aspectes més importants de la seva obra: la social, portada a terme en el càrrec esmentat, i la científica, realitzada en la seva Escola de Patologia Digestiva, creada per ell i sostinguda pel seu sòlid i ben guanyat prestigi.[80]

Durant l'homenatge, es va fer lliurament al doctor Gallart d'una placa de bronze, obra de P. Corberó, la qual fou adquirida per subscripció entre els metges de l'Hospital. Hom la va encastar a la paret de la sala d'actes del Cos Facultatiu com a recordança de la seva gestió presidencial exemplar i per la transformació del Servei de Medicina General en un d'especialitat de patologia digestiva. Es consagrava així la seva brillant tasca hospitalària i científica.[81]

Durant la Guerra Civil espanyola, Gallart va romandre a Barcelona. Quan

Corachan, conseller de Sanitat de Catalunya, fugí a causa de l'evolució del conflicte, les forces vives oferiren a Gallart el càrrec vacant. Gallart el va refusar dient: «I si perdeu, què?»[82]

L'any 1944 Gallart va ser elegit president de la Societat Catalana de Gastroenterologia i, havent-ne estat reelegit el 1954, ho va ser durant catorze anys. Pel desembre de 1952, en la reunió de la Sociedad Española de Patología Digestiva, amb motiu de la seva jubilació, rebé un homenatge juntament amb Teófilo Hernando i Puig-Sureda. En el Congrés Mundial de Gastroenterologia, celebrat a Washington el maig de 1958, el doctor Gallart Monés fou nomenat president d'honor de l'Organització Mundial de Gastroenterologia.

Entre les aportacions més interessants del doctor Gallart a la medicina catalana, hi trobem els seus conceptes sobre la relació entre mestres i deixebles i la seva visió de com hauria de ser la formació del metge a la facultat de medicina. Aquests escrits del doctor Gallart són de gran interès per a tota persona que tingui relació amb l'ensenyament i, especialment, per als professors de les facultats de medicina. Són escrits intemporals, que sempre tenen vigència, que són actuals malgrat el pas del temps. Les seves aportacions científiques van ser temporals i superades per la tècnica i pels avenços diagnòstics, però les idees sobre la relació entre el mestre i l'alumne, i sobre com s'ha de formar el metge, continuen vigents encara.

El 1922 el doctor Pere Martínez García, catedràtic de Pediatria a la Universitat Autònoma, fent referència a l'Escola de Patologia Digestiva, va publicar un treball titulat *Mestres i ensenyances*, on destacava el caràcter sincer, clínic i científic del doctor Gallart. L'autor feia una crítica de «l'obstinat allunyament que entre professors i alumnes s'observa als centres oficials, les càtedres dels quals viuen una teoria i una pràctica de la ciència absurdament privada i un culte on, si algú hi penetra, és net del "pecat" de pensar en veu alta i per compte propi». L'autor contraposava aquesta realitat amb la de l'Escola de Gallart, en què els coneixements, seriosament adquirits, eren generosament exposats. També hi destacava com Gallart estimulava i provocava el diàleg i el raonament.[83]

Molt probablement, aquest escrit promogué que Gallart escrivís, dos anys

més tard, *Mestres i deixebles*,[84] de lectura obligada per a tothom qui es vulgui dedicar a l'ensenyament. Va ser el discurs llegit en la sessió inaugural dels Treballs del Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, i, en certa manera, fou preludi de la Universitat Autònoma. Creiem que el que és més important de l'obra d'un personatge com el doctor Gallart és l'esperit que l'ha fet moure, que l'ha motivat durant la seva vida. Les aportacions científiques sovint són superades, però els pensaments que han portat l'autor a descobrir-les romanen. Diríem que Gallart, en aquest escrit, continua ensenyant el que ha de fer una persona si vol ser mestre.

Gallart adduïa els seus deu anys de càtedra lliure de Patologia Digestiva com a títol que l'autoritzava a exposar les seves reflexions sobre mestres i deixebles (figura 19). Per ell, la fusió harmònica de mestres i deixebles és el que ha fet sempre l'Escola. Sense mestres ni deixebles, la tradició científica pateix unes llargues interrupcions i sols de tant en tant sorgeix un temperament genial.

HOSPITALS DE LA SANTA CREU
I DE SANT PAU

MESTRES I DEIXEBLES

DR. GALLART MONÉS

DISCURS LLEGIT EN LA SESSIÓ
INAUGURAL DELS TREBALLS
DEL COS FACULTATIU, EL
DIA 30 DE NOVEMBRE DE 1924

Figura 19. Mestres i deixebles

Gallart, en referir-se a la realitat del moment, deia: «Acadèmia sense ideals, les nostres universitats, lligades de peus i mans, i els estudiants, sotmesos a un sistema de llibres de text tan difícils d'aprendre com fàcils d'oblidar. I sotmesos, encara, a la tortura dels exàmens.»

Per Gallart, mestre és tota persona que instrueix o ensenya. Hi afegeix que el fi de l'ensenyament és convèncer, i abans d'ensenyar cal interessar. El

mestre ha de fer-se amo de l'esperit dels alumnes per tal de poder-los comunicar les idees. Ha de convèncer i, per això, les seves explicacions han d'anar acompanyades de tota mena de demostracions.

El doctor Gallart i Monés deia sovint: «Per a ensenyar medicina no es necessita ser un savi. Només cal posseir certs dots personals i, especialment, ser humà i comprensiu amb els malalts i amb els alumnes.» I també: «La millor guia per a jutjar el valor d'una lliçó és que l'alumne la recordi sense esforç.»

Gallart es rebel·lava contra el professor que anomenava «de biblioteca», el qual diu la lliçó com un fonògraf davant dels alumnes ensopits i manté una distància invencible entre la tarima i els bancs dels seus alumnes. Afirmava: «Està equivocat qui puja amb el descens dels qui el rodegen; és una ascensió falsa. Solament és de veritat quan, donant-los la mà, obliga el mestre a pujar per damunt d'ells.»

El mestre ideal, per Gallart, havia de ser treballador, generós en les explicacions, coneixedor dels seus deixebles, comprensiu i tenaç. Criticava una frase d'un professor que explicava una especialitat: «Vostès només han de saber diagnosticar les coses senzilles; les altres han d'enviar-les a l'especialista.» També criticava l'actitud d'un metge que feia veure que ensenyava, el qual, estranyat que Gallart expliqués als seus deixebles tot el que sabia, li va donar un consell: «Tu has de fer com jo: demostrar que saps el que expliques, però procurar que els altres no ho aprenguin.»

Respecte de l'estudiant, Gallart deia que és poc treballador, acostumat a no moure's si no és amb vista a l'examen, que exigeix un esforç mínim. Estava en contra de l'examen pel fet de tenir una força probatòria nul·la. Treballar plegats, mestre i deixeble, és l'únic mitjà perquè un mestre es faci càrrec de si un deixeble aprèn o no. Postulava que cal donar al deixeble tota la llibertat de pensament i de crítica. Una de les obligacions del mestre és despertar i fomentar la investigació personal dels problemes científics i, d'aquesta manera, els alumnes s'acostumen a tenir responsabilitat de llurs actes. Gallart sempre procurava que els seus deixebles col·laboressin en els seus treballs, la qual cosa els servia d'estímul per a emprendre investigacions per llur compte.

CÓMO DEBE FORMARSE
EL MÉDICO

DISCURSO PRONUNCIADO POR EL

DOR. D. FRANCISCO GALLART MONÉS

EN FUNCIONES DE PRESIDENTE,
EN LA SESIÓN INAUGURAL DEL

II CONGRESO NACIONAL DE PATOLOGÍA DIGESTIVA

CELEBRADO EN BARCELONA EN DICIEMBRE DE 1933

VALENCIA
1934

Figura 20. *Cómo debe formarse el médico*

Gallart afirmava que el deixeble és mirall, mesura i definició del mestre. Mestre i deixeble són factors actius i definitius de l'educació i de la cultura. No entenia que el deixeble hagués de ser submís i mesquí, simple autòmat o màquina de repetició de fets i paraules que no arribava a comprendre: «Res d'ofegar al deixeble la seva vivesa natural i la seva inquietud espiritual; el mestre les aprofitarà i les endegarà per orientar l'una devers la crítica sanitosa i per fer de l'altra amples finestrals, a través dels quals la intel·ligència jove rebrà totes les suggestions d'una vida i d'una ciència multiformes i infinites.» Per acabar aquest discurs, Gallart expressava l'enyorança d'una universitat orgànica, edificada damunt d'amplis fonaments de solidaritat de

mètodes i coordinació de voluntats, òrgan creador i propulsor de ciència i de cultura filosòfica i tècnica, mare de veritables escoles especialitzades en les diferents matèries del coneixement.

Un altre discurs inaugural de lectura obligada per a l'ensenyant va ser l'efectuat per Gallart i Monés en el II Congreso Nacional de Patología Digestiva el 1933: *Como debe formarse el médico*[85] (figura 20), on es fan ressaltar les idees del naixement de la Universitat Autònoma. Per Gallart, l'any 1933 assenyalà una fita en l'organització de la universitat. Hi deia que, perquè la universitat pogués acomplir la idea d'ajudar a formar metges i ciutadans, havia de tenir el dret absolut de selecció de professors i alumnes. El professor havia de ser escollit entre persones que haguessin passat els primers impulsos de la seva ànsia ascendent, sempre per naturalesa egoistes, haguessin demostrat amor a l'ensenyament i tinguessin ja un prestigi mèdic reconegut. L'obligació del professor és tractar els seus alumnes com si fossin familiars seus i formar-los perquè el dia de demà, quan el substitueixin, ho facin avantatjosament.

Gallart hi afirmava que hom havia d'educar els alumnes amb la condició que ells mateixos tinguessin la iniciativa de la seva instrucció, desenvolupant-los l'esperit d'observació i de sentit crític. Per això, Gallart hi deia que cal que l'estudiant tingui prou hores lliures a fi de consagrar-les a estudis de la seva predilecció i formar d'aquesta manera la seva educació, en la qual ha d'intervenir únicament l'impuls propi. Estava a favor que el mestre donés conceptes clars, precisos i resumits, i estava en contra de les denominades «lliçons magistrals», les quals eran pesades i no ensenyaven res. S'establia un abisme entre el qui parlava i el qui escoltava, sense que en cap moment l'estudiant pogués fer una pregunta que resolgués els seus problemes. Per Gallart, el diàleg amigable havia de ser l'atractiu principal de l'aula i continuar al carrer. Així seria d'un gran profit per al mestre i per als deixebles, i els faria comprendre el valor relatiu de les coses, què han de recordar i què han d'oblidar. Sempre deia: «No n'hi ha prou d'ensenyar; cal demostrar que el que s'ha ensenyat ha estat ben après per l'alumne.»

Continuant amb les obligacions dels mestres, Gallart insistia que havia de despertar i fomentar la investigació, i procurava que els deixebles col·labo-

ressin en els treballs del mestre i que aquesta cooperació els servís d'estímul per a emprendre noves investigacions. Aquests treballs dels alumnes tenen un gran valor per al mestre, perquè indiquen que la seva feina no ha estat estèril i que, quan ell desaparegui, la seva escola continuarà.

A parer del doctor Gallart, el millor avenç dut a terme per la Facultat de la Universitat Autònoma va ser el nomenament de professors lliures per tal que el deixeble pogués escollir el qui cregués que l'ensenyaria millor. Estava en contra del professor funcionari vitalici i a preu fix, que la majoria de vegades no tenia gens d'interès a ensenyar la seva disciplina.

Gallart va acabar el seu discurs inaugural així: «Pensem tots, mestres i deixebles, que ensenyar i aprendre és enfortir la raça i enaltir la pàtria, col·locar-la al nivell cultural que li correspon, i, sota la bandera d'aquest anhel, lluitem amb la modèstia del savi, amb subordinació conscient, sobreposant a l'interès personal el bé general del país, i que en retirar-nos, en donar pas a les generacions noves, puguem veure que un dels grups que marxa al cap és el que nosaltres hem vivificat. Que bell ha d'ésser, en arribar a la porta, dir: No me'n vaig; em quedo, perquè aquí deixo el meu fruit!»

Els càrrecs i els mèrits del doctor Francesc Gallart i Monés són molt nombrosos i els exposem a continuació d'una manera resumida:

– Metge supernumerari del Cos Municipal de l'Ajuntament de Barcelona (abril de 1905).
– Auxiliar pràctic de la Beneficència Municipal de l'Ajuntament de Barcelona (febrer de 1907).
– Metge numerari del Cos Municipal de l'Ajuntament de Barcelona (juliol de 1909).
– Ponent dels congressos de Metges de Llengua Catalana (1913-1936).
– Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona (1915).
– Metge numerari, per oposició, de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (1919).
– Director de l'Institut Municipal d'Higiene de Barcelona (1921).

– President de la Secció de Digestiu del II Congreso Nacional de Ciencias Médicas (1924).
– Ponent de la Secció de Digestiu del II Congreso Nacional de Ciencias Médicas (1924).
– President de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya (1926-1928).
– Membre corresponent de la Sociedad de Gastroenterología de Buenos Aires (1928).
– Membre corresponent de la Société de Gastro-Entérologie de Paris (1928).
– President del Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (1931-1935).
– Ponent del Primer I Nacional de Patología Digestiva (València, març de 1931).
– Professor lliure de patologia mèdica de la Universitat Autònoma (octubre de 1933).
– President del II Congreso Nacional de Patología Digestiva (desembre de 1933).
– President del Comitè Espanyol del I Congrés Internacional de Gastroenterologia (1935).
– Ponent del I Congrés Internacional de Gastroenterologia (Brussel·les, 1935).
– Membre honorari de la Société Belge de Gastro-Entérologie (1935).
– Vicepresident segon de la Societat Internacional de Gastroenterologia (1935-1937).
– President de la Societat Internacional de Gastroenterologia (1944-1958).
– Membre honorari de la Sociedad de Gastroenterología de Uruguay (1948).
– Ponent del I Congrés Europeu de les Societats Nacionals de Gastroenterologia (1948).
– Ponent del II Congrés Europeu de les Societats Nacionals de Gastroenterologia (1950).
– Membre d'honor de la Société Suisse de Gastro-Entérologie (1950).
– Membre numerari de la Sociedad de Medicina del Mediterráneo (1951).

– Membre corresponent estranger de la Sociedad Venezolana de Gastroenterología (1951).
– Acadèmic corresponent estranger de l'Academia de Ciencias Médicas (l'Havana, 1951).
– Membre honorari de la Società Italiana de Gastro-Enterologia (1952).
– Membre d'honor de l'Asociación Argentina de Dietología (1952).
– Ponent del IV Congrés Europeu de les Societats Nacionals de Gastroenterologia (1954).
– Ponent del IV Congrés Panamericà de Gastroenterologia (1954).

El doctor Gallart tenia, també, unes quantes condecoracions, entre les quals es destaquen les següents: Chevalier de la Légion d'Honneur del Govern francès (març de 1952), Cruz de la Orden Civil de Alfonso X el Sabio (maig de 1952) i la Gran Cruz de la Orden Civil de Sanidad (1952).

D'una manera resumida, podríem fer el curriculum vitae del doctor Gallart, dels càrrecs i dels nomenaments, però mai no se'n podrà mesurar tota la vàlua perquè els seus deixebles continuen l'obra. Per Gallart, el millor premi del mestre era arribar a formar una família en la qual els fills espirituals fossin la continuació del pare, no solament conservant-ne l'herència, sinó millorant-la. Aquesta és la realitat de l'obra del doctor Francesc Gallart i Monés. El seu esperit continua impulsant la gastroenterologia per mitjà dels seus innombrables deixebles, entre els quals es destaquen els doctors Badosa, Gallart Esquerdo, Vidal Teixidor, Martín Guerra, Vilardell, Pinós, etc.

Arran de la pregunta «Què ha ensenyat el doctor Gallart i Monés durant la seva vida?», el seu fill, el doctor Gallart Esquerdo, va trobar que la millor resposta era la donada per René A. Gutmann, expresident de la Société National Française de Gastro-Entérologie i president del VI Congrés de l'Associació de Societats Nacionals Europees i Mediterrànies de Gastroenterologia: «Gallart i Monés ens ha ensenyat com un home pot partir de zero, obligat a anar cada dia a peu del seu poble natal a estudiar a Barcelona per falta de recursos econòmics, i a poc a poc, sense intrigues, sense compromisos i sense modificar el seu caràcter, ni les seves conviccions, ni les seves opinions, pot arribar al cim de la seva professió i contribuir de manera molt destacada a posar la medicina del seu país a primer pla.»

Gallart Esquerdo afegia a aquestes paraules: «A més a més, Gallart i Monés ens va donar una lliçó d'humanitat i ens va ensenyar la manera de ser mestre i a la vegada pare espiritual dels seus deixebles, i que una escola de medicina ha d'ésser no pas una agrupació de tècnics en què predomina l'ambició estrictament professional, sinó una agrupació d'amics; també va ensenyar com ha de ser un metge digne de tal nom i com s'arriba a ser un home.»

El doctor Gallart va morir, sobtadament, a Barcelona el 16 de març de 1960 a l'edat de setanta-nou anys. Dies abans, mentre explorava un malalt amb els raigs X, havia tingut una brusca i curta pèrdua de coneixement, inici d'una síndrome de Stokes-Adams per un blocatge auriculoventricular.

Pel doctor Piulachs, Gallart i Monés ens va donar la gran lliçó, per damunt de totes les lliçons: la de la seva vida. Cercà i difongué la veritat. A l'escrit de comiat, Piulachs es va referir a les diverses lliçons que Gallart i Monés havia donat. En primer lloc, va esmentar-ne l'estil personal de manera de ser, de fer i d'ensenyar. Destacà com els coneixements de Gallart eren viscuts per ell mateix d'una manera clara, ordenada i profunda; la seva actitud davant la malaltia era equilibrada, amb un gran sentit clínic. Va comentar l'actitud de Gallart davant el malalt, amb una entrega total. El gran amor de Gallart per l'ensenyament, la seva sinceritat i la seva tenacitat, juntament amb una bona dosi de modèstia, feren que Piulachs el considerés «un clàssic de la medicina». Per acabar el seu comiat, Piulachs es va referir a les últimes paraules de Gallart i Monés de l'escrit comentat *Com s'ha de formar el metge:* «Que bell ha d'ésser, en arribar a la porta, dir: No me'n vaig; em quedo, perquè aquí deixo el meu fruit!» Piulachs digué, molt encertadament, que l'esperit de Gallart i Monés roman entre nosaltres perquè el seu fruit continua essent viu.[86]

El doctor Jacint Reventós i Bordoy

En escriure aquesta breu biografia del doctor Jacint Reventós i Bordoy (figura 21), comptem amb la inestimable ajuda del llibre *El doctor Cinto Reventós y su entorno*, escrit pel seu fill, el doctor Jacint Reventós i Conti, i ja comentat a l'inici del capítol.

Figura 21. El doctor Jacint Reventós i Bordoy

El doctor Jacint Reventós i Bordoy va néixer a Barcelona el 3 de gener de 1883, en el si d'una família que vivia al carrer de Pau Claris, prop de la plaça d'Urquinaona. Jacint era el fill segon d'un total de nou germans, sis nois i tres noies. El pare, el senyor Isidre, que era mestre d'obres i una persona molt culta i catalanista de la Renaixença, fou un dels firmants de les Bases de Manresa el 1892. De jove, en Cinto era més aviat prim, amb una gran vitalitat. Era un gran caminador i la seva pista d'entrenament era la serra de Collserola. Acabà el batxillerat a quinze anys. No féu el servei militar, ja que el seu pare va pagar mil cinc-centes pessetes per cada un dels seus fills perquè no hi anessin: va ser allò que hom anomenava «soldat de quota».

El doctor Reventós va cursar els estudis de medicina a l'antiga Facultat de Barcelona del carrer del Carme. Quan era estudiant, en Cinto Reventós i els seus companys González Mármol, que posteriorment fou un gran cirurgià a Cuba, els dos germans Noguera, Lluís Frontera i Antoni Morales eren anomenats «l'escola de Salern», una manera de dir, mig irònica, mig d'enveja, que era molt difícil arribar al nivell de coneixements que ells tenien. El 1904

va acabar els estudis de llicenciatura, a vint-i-un anys d'edat, amb un expedient brillant.

El 1911 el pare del doctor Reventós va morir a causa d'una insuficiència renal. Com que feia pocs anys que havia tingut una davallada econòmica, el doctor Reventós va assumir la responsabilitat d'ajudar econòmicament la resta de la família. Essent ja metge, primerament es dedicà a la ginecologia, amb el doctor Fargas Roca, i ajudà el seu parent Antoni Reventós, cirurgià de la plaça de toros; no va continuar per aquest camí, però, perquè la cirurgia l'afectava d'una manera massa intensa. Posteriorment, es va dedicar a la neurologia i la psiquiatria amb el doctor Vallejo Lobón. Abandonà aquesta especialitat perquè, segons confessió pròpia, es feia tan amic dels malalts que al final no el pagaven, i ell no tenia valor per a presentar-los el compte.

A Espanya, en les primeres dècades del segle XX, un càlcul orientatiu donava unes xifres de cinquanta mil morts anuals per tuberculosi i un total de cinccents mil malalts per una població d'uns 20 milions. Aquest increment de la malaltia es devia a l'expansió demogràfica de les grans ciutats com a conseqüència del procés d'industrialització. La tuberculosi, en aquesta època, era tractada simptomatològicament i s'hi afegia la «tríada higienicodietista»: aire pur, repòs al llit i sobrealimentació.

El 1906 Manuel, germà del doctor Reventós, va emmalaltir de tuberculosi i va ser enviat a curar-se a Suïssa, a la «muntanya màgica», on conegué Thomas Mann. Aquest fet potser influí en el doctor Reventós en el que havia de ser la seva especialitat. Reventós va ampliar estudis sobre la tisiologia en uns quants sanatoris de Suïssa i va importar a Catalunya els criteris científics suïssos i alemanys més avançats de l'època, amb la qual cosa col·laborà decisivament en els inicis de la tisiologia catalana.

Després d'aquesta ampliació d'estudis als sanatoris de Suïssa i un cop especialitzat en tisiologia, va obrir despatx al carrer de Casp, 39, entresòl. Amb el temps, el doctor Reventós fou conegut a Barcelona com «el doctor Cinto del carrer de Casp». El 1905 es va presentar a unes oposicions a metge de l'Ajuntament de Barcelona i va guanyar una plaça de metge supernumerari amb un sou anual de mil cinc-centes pessetes. El 1909 fou nomenat metge numerari: llavors guanyà dues mil pessetes anuals. Aquest contacte amb la

medicina general i amb la cirurgia d'urgències li va agradar molt perquè el mantenia informat dels avenços mèdics. Sempre que podia, demanava d'anar al dispensari de Sant Andreu per estar prop del seu oncle Josep, metge d'aquell barri, que el va influenciar molt en la manera de tractar els malalts. Una de les coses que el sorprengueren fou la solidaritat en la desgràcia entre el món dels treballadors.

El doctor Reventós estava dotat d'una gran sagacitat. Per ell, no era pas el mateix saber medicina que saber fer de metge. Va voler fer una medicina dirigida a l'individu, juntament amb la seva problemàtica, i no solament a la malaltia. Quan visitava a domicili algun veí del dispensari, per l'olor en obrir la porta establia un prediagnòstic que, moltes vegades, confirmava amb l'exploració del malalt. Per Reventós, segons el doctor Caralps, l'olor del xarampió era inconfusible.[87]

Una altra faceta del doctor Reventós va ser la política. Un dels seus malalts fou Francesc Cambó, que va influir en l'entrada de Reventós en la política. El 1915 es presentà a les eleccions de la corporació de Barcelona i hi sortí elegit; i per aquest motiu va demanar l'excedència de metge de l'Ajuntament, ja que creia que els dos càrrecs eren incompatibles. Reventós va ser un regidor municipal eficaç i constant, present sempre en les sessions del Ple i de les comissions. La intervenció de Reventós en la vida pública fou de durada curta, però influí molt en el desenvolupament del Laboratori Municipal i de l'Institut Municipal d'Higiene.

Cambó, informat d'uns projectes de Prat de la Riba sobre institucions i serveis de Salut Pública a Catalunya, va creure que Reventós era l'home que el primer president de la Mancomunitat buscava. Prat de la Riba veia els serveis de salut de Catalunya descentralitzats i organitzats en una xarxa de grans centres hospitalaris comarcals. La mort de Prat de la Riba, el 1917, va fer que el projecte de la reorganització dels serveis hospitalaris a Catalunya fos ajornat.[88]

L'any 1910 Reventós anà a Madrid per fer l'examen de doctorat i hi obtingué la qualificació d'excel·lent amb un estudi sobre *Indicaciones y contraindicaciones de las tuberculinas en el hombre*; i no va pagar mai els drets del títol.[89] Aquell mateix any participà en el I Congreso Internacional Español

de Tuberculosis, celebrat a Barcelona, amb una comunicació sobre *Hemodiagnóstico y hemopronóstico de la tuberculosis pulmonar*. Aquest congrés va ser durament criticat per un sector de metges nacionalistes perquè s'hi va bandejar l'ús oficial de la llengua catalana.

En aquella època s'inicià la pràctica de tuberculinoteràpia en el tractament de la tuberculosi. Durant el curs acadèmic 1907-1908, el doctor Reventós havia treballat a la Càtedra de Patologia General, on, juntament amb ell, hi havia dos estudiants inquiets: Joan B. Darder i Lluís Sayé. Aquesta relació va durar tota la vida. Posteriormen, quan el catedràtic de Patologia General Eusebi Oliver Aznar va crear el Dispensari Antituberculós, aquest fou dirigit pels doctors Reventós, Sayé i Darder Rodés.

Segons el doctor Josep Cornudella i Capdevila, el doctor Reventós practicà el primer pneumotòrax terapèutic d'Espanya.[90] El 1911 el doctor Reventós va establir contacte a Barcelona amb un metge brasiler, el doctor Oliveira Botelho, que havia treballat amb el professor Carlo Forlanini (1847-1918). Oliveira explicà la tècnica del pneumotòrax terapèutic que aquell, per primera vegada, havia aplicat el 1892. El doctor Reventós va encarregar a un vidrier que fes una còpia de l'aparell que havia portat el doctor Oliveira i va

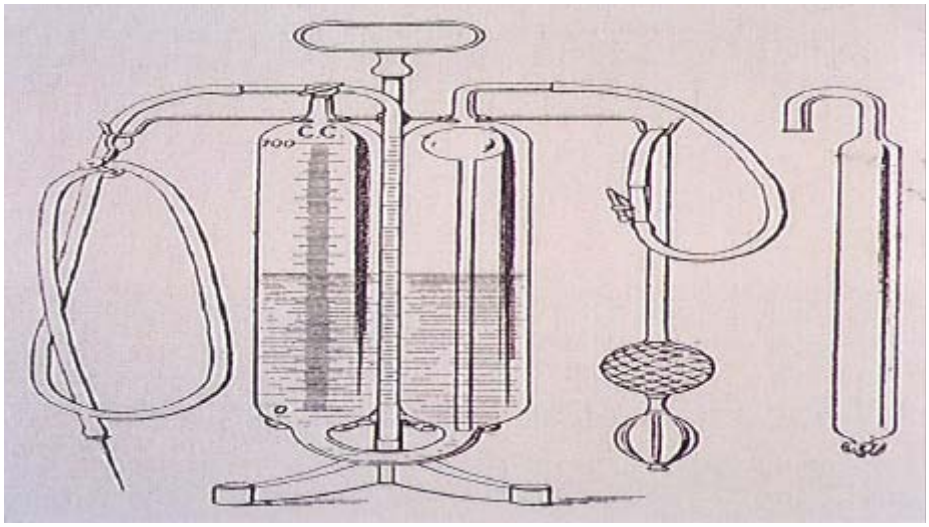

Figura 22. Aparell de Forlanini per a practicar el pneumotòrax terapèutic

improvisar un aparell de vasos comunicants, sense manòmetre i amb una agulla de punció pleural, seguida d'un mandrí. El doctor Reventós, juntament amb el company brasiler, féu el primer pneumotòrax terapèutic a un pacient de raça gitana, que deia: «Doctor Reventós, usted me cura o me mata» (figura 22).

Al cap d'algunes setmanes, el doctor Reventós practicà per segona vegada la tècnica del pneumotòrax. Tots dos casos van tenir una evolució gairebé teatral de resurrecció dels malalts. En el congrés de Roma de l'any 1912, la tècnica del pneumotòrax terapèutic del professor Carlo Forlanini va ser definitivament acceptada internacionalment.

El 1912, gràcies a una donació privada, es creà, a l'Hospital Clínic de Barcelona, concretament al terrat, una sala per a homes tuberculosos, amb catorze llits, denominada Sala de Joaquín Sans, nom del benefactor. Tres anys més tard, el 1915, amb l'ajuda de l'Excel·lentíssm Ajuntament de Barcelona, s'hi va crear una sala similar, amb setze llits, destinada a dones tuberculoses: la Sala de San Carlos, en honor del senyor Carles Casades. Per encàrrec del doctor Valentí Carulla, president de la Junta Administrativa de l'Hospital Clínic, la primera sala va ser dirigida pel doctor Sayé; la segona, pel doctor Reventós; i el dispensari va continuar sota la direcció del doctor Darder Rodés. Segons confessió del doctor Tomàs Seix, el 1913, ell i el doctor Joan Codina van ingressar com a alumnes interns a la Sala Joaquín Sans sota la direcció de Sayé i Reventós,[91] fet que devia constituir l'inici de la relació personal entre el doctor Reventós i el doctor Codina.

El 1913, seguint les tendències del moment, el doctor Reventós, juntament amb el doctor Joan Darder Rodés, va fundar un modest sanatori antituberculós a Olost de Lluçanès, el qual, per problemes administratius, només funcionà durant uns tres anys. A principi d'aquest any, Reventós havia publicat un treball molt interessant titulat *Indicaciones y contraindicaciones de la formación de un neumotórax artificial en el tratamiento de la tuberculosis pulmonar*.[92] Es tractava d'un assaig de sistematització de les circumstàncies en què un pulmó tuberculós pot ser influenciat per l'acció del pneumotòrax. Comentà la seva experiència i animava a fer estudis sistemàtics i experimentals de la rehabilitació del pulmó col·lapsat. També el 1913, en el I Congrés

de Metges de Llengua Catalana, presentà una ponència que era fruit de l'observació de la fórmula leucocitària de vuitanta pacients amb tuberculosi durant 1911 i 1912. No va arribar a una conclusió decisiva; solament a signes de mal o bon pronòstic, com en totes les malalties infeccioses.[93]

Aquest mateix any, el doctor Reventós va ser nomenat primer vicepresident del tot just creat Ateneu de Metges de la Facultat de Medicina i de l'Hospital Clínic de Barcelona, que naixé el 14 de maig de 1913 amb la idea de ser un fòrum de debat i divulgació dels estudis realitzats al Clínic mitjançant la publicació a la revista «Therapia». El president va ser el doctor Jaume Peyrí. Segons Josep Pla, l'any 1913 el doctor Reventós era un senyor d'estatura bastant regular, corpulent, molt vermell de cara, amb faccions una mica rugoses i no gaire suaus, de relleu voluminós i ulls una mica sortits i vivíssims, amb cabells molt curts, i que anava admirablement vestit, tot i que semblava que la roba li anés una mica estreta.[94] Pla també afirmava que, essent ell només «un confós estudiant», es va trobar el dia de Nadal completament sol a Barcelona, i que els germans Reventós l'invitaren a dinar a casa seva i el tractaren com un membre més de la família. Aquest esperit d'acolliment, i en especial per Nadal, el doctor Reventós el va mantenir sempre. Anys més tard, Cèlia Sunyol i el seu marit foren els invitats.[95]

El 1915 va publicar a la revista «Therapia» l'article *Cifras y comentarios de una estadística de tres años de neumotórax artificial*,[96] on exposà l'evolució de vint-i-nou malalts tuberculosos tractats amb pneumotòrax artificial. Juntament amb el doctor Sayé, havia fet pneumotòrax en animals d'experimentació per tal d'estudiar possibles accidents. Dels vint-i-nou malalts, considerà que vuit estaven curats, que vuit havien mort sense millora i que, per a la resta, l'evolució era tòrpida. Per Reventós, el pneumotòrax terapèutic era un tractament que feia possible la curació dels tuberculosos, «sense deixar d'aplicar el tractament que en aquell temps es considerava com un eficaç mitjà de curació dels tuberculosos curables».

El 1920 Reventós va publicar el seu únic llibre: *El neumotórax artificial en su aplicación a la cura de la tisis de los pulmones*[97] (figura 23). Al final del tractat fa un estudi estadístic dels setanta casos exposats: el 50 % va morir. Com a autocrítica, arriba a dir que més d'un terç dels fracassos havia estat perquè

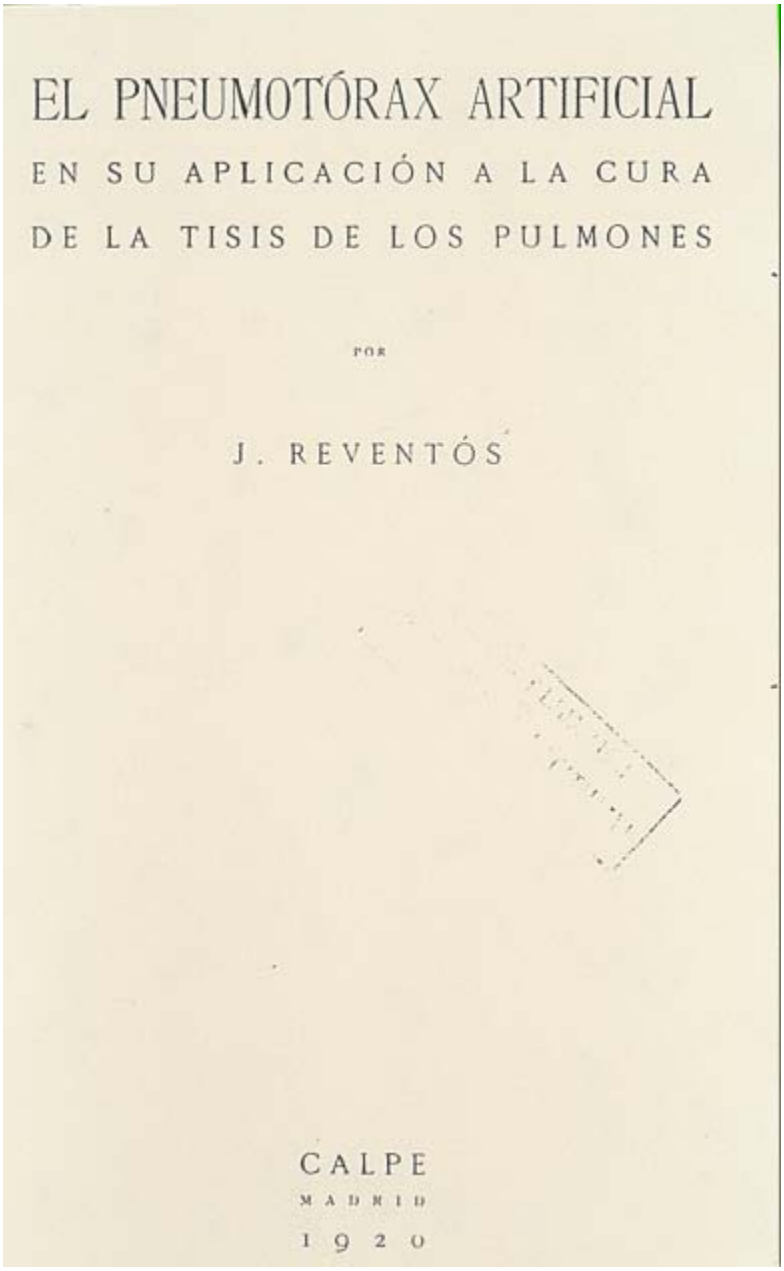

EL PNEUMOTÓRAX ARTIFICIAL

EN SU APLICACIÓN A LA CURA

DE LA TISIS DE LOS PULMONES

POR

J. REVENTÓS

CALPE

MADRID

1920

Figura 23. *El pneumotórax artificial en su aplicación a la cura de la tisis de los pulmones*

el tractament no era l'indicat. El doctor Reventós no va tenir mai cap accident mortal amb l'aplicació del pneumotòrax terapèutic.

El 25 de setembre de 1926 el doctor Reventós es casà amb Maria Conti. Era una antiga malalta que, el 1922, per indicació seva, el doctor Lluís Frontera va operar d'un quist hidatídic pulmonar. La intervenció fou feta a la torre familiar dels Conti a Sant Gervasi de Cassoles, a la plaça de Cardona, i durant el postoperatori s'enamoraren. La boda es va retardar a causa de la inauguració, el dia 2 d'agost de 1926, de l'Institut Policlínic, amb els primers ingressos de malalts.

El 1927 Francesc Cambó va dir del doctor Reventós que era el cap més clar que havia conegut. Posteriorment, fou Santiago Espona qui digué: «Doctor Reventós, és vostè tan intel·ligent que en tot sempre serà el primer, encara que sigui venent fideus.»[98]

Una de les característiques del doctor Reventós era el seu escepticisme envers els nous tractaments antituberculosos. L'any 1927 va publicar *Sobre las dificultades de formar opinión acerca del valor terapéutico de un método en tuberculosis pulmonar*.[99] Després de tractar més de dos-cents malalts amb Sanocrisina, creia no poder donar una resposta sobre la seva especificitat en el tractament de la tuberculosi.

El 1930 el doctor Reventós va obtenir, per oposició, la plaça de cap de la clínica de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, vacant per la defunció del doctor Freixas i Freixas. Reventós va ser el responsable màxim de dues sales, l'una d'homes i l'altra de dones, juntament amb un dispensari. Fonamentalment, hi desenvolupà el vessant docent i d'ajuda a la formació d'especialistes. Segons el doctor Remigi Dargallo, el doctor Reventós va aconseguir en aquest àmbit el grau més alt de genialitat com a clínic i com a mestre.[100]

El març de 1930, per iniciativa del doctor Conrad Xalabarder, es va crear la Sociedad de Tisiología com a filial de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. En van ser cofundadors els doctors Sayé i Reventós. El primer president fou el doctor Sayé, i el primer secretari, el doctor Xalabarder. Posteriorment, es denominà Societat de Tisiologia de Barcelona, i el 1953 s'anomenà Societat

Catalana de Patologia Respiratòria, quan la tuberculosi va deixar de ser el nucli fonamental de l'especialitat.

Gràcies al prestigi professional del doctor Reventós, el 1933 va ser nomenat professor lliure de tisiologia de la Facultat de Medicina de la Universitat Autònoma. Les seves classes s'omplien al màxim i l'impacte del seu mestratge sobre els deixebles fou extraordinari. Va ajudar a formar un gran nombre d'especialistes catalans i d'unes altres regions d'Espanya. Era enemic de discursos academicistes i feia la seva lliçó conversant. Amb un llapis blau i vermell assenyalava, al tronc del malalt, allò que l'auscultació i la percussió li suggerien; generalment, aquestes anotacions eren corroborades amb la radiografia del tòrax. L'auscultació del doctor Reventós, una de les seves armes més fortes, era el moment crític de la consulta: auscultava directament, sense mocador ni res; a continuació, la percussió meticulosa i precisa, que s'havia de fer com si els dits fossin un Stradivarius, i després tornava a auscultar per a una darrera confirmació.[101]

Va crear el Departament d'Histopatologia amb la finalitat d'explicar millor l'evolució patològica de les malalties, especialment les pulmonars, el qual arribà a ser el més important d'Espanya en peces patològiques pulmonars i contingué la col·lecció més important d'Europa d'aneurismes de Rasmüssen. El doctor Reventós va portar a terme aquesta obra amb l'ajuda de dos alumnes excel·lents: Josep Reventós i Enric Bieto.[102]

Si atenem la seva vida, el doctor Reventós va viure des del moment en què la tuberculosi no tenia cap remei farmacològic eficaç fins a l'establiment d'un tractament farmacològic eficaçment curatiu, i des d'una cirurgia inexistent fins a les tècniques més o menys lesivocuratives, com la toracoplàstia i la pneumectomia, havent passat i repassat pel mateix pneumotòrax i sempre valorant amb exactitud l'exploració funcional cardiopulmonar preoperatòria. Reventós va viure la desaparició de la tisiologia com a especialitat mèdica i el naixement d'una de nova: la pneumologia.

Segons les persones que el conegueren, el doctor Reventós tenia un temperament inquiet, amb unes gotes d'indisciplina; una intel·ligència extraordinària, una memòria prodigiosa, un criteri profund i una capacitat de síntesi important. Reventós no era amic de lliçons de càtedra ni de discursos

altisonants. D'entrada, les innovacions terapèutiques o d'exploració eren rebudes per Reventós amb una certa reserva, per a ser estudiades amb profunditat i aplicades amb prudència, donat cas que pensés que podien ser útils per als malalts. Normalment, el doctor Reventós receptava mitjançant fórmules magistrals que els seus alumnes guardaren zelosament.

El 2 de juliol del 1936, la seva esposa i els seus dos fills se'n van anar d'estiueig mentre el doctor Reventós continuava visitant normalment a l'Hospital de Sant Pau i als despatxos de Plató i Casp. A causa dels esdeveniments posteriors al 18 de juliol, preferí que la seva família no tornés a Barcelona.

Durant la Guerra Civil espanyola, el senyor Santiago Espona fou perseguit fonamentalment pel fet de ser empresari i el doctor Reventós l'ingressà a Plató. La situació de la clínica s'anava fent insuportable, ja que hi havia quasi més refugiats que malalts. Posteriorment, Josep M. de Sagarra i Duran Reynals, amb un cotxe oficial de la Conselleria de Cultura que va proporcionar Ventura Gassol, acompanyaren Espona de la Clínica Plató fins a un vaixell anglès que el portà a Itàlia.

El doctor Reventós patí uns quants escorcolls al carrer de Casp i a casa seva de la Via Augusta. També va ser portat a declarar en un local d'Horta i el cotxe del seu germà Manuel va ser requisat. A causa de tot això, passà por: no dormia a casa, va fer testament, va enterrar els objectes de plata a la casa de Sant Bru de Tiana i, a finals de 1936, va patir una crisi de fibril·lació auricular. El 1937 aconseguí un passaport per a anar a Suïssa en un congrés i que la seva casa de la Via Augusta fos ocupada per Álvarez del Vayo, ministre de la República: així va evitar que fos assaltada. De Suïssa anà a Roma, a l'Institut Forlanini, on estudiaven l'acció dels gasos asfixiants; i de Roma, a Niça, on es va reunir la família Reventós-Conti. Cambó s'hi posà en contacte, li indicà que la República perdria la guerra i li recomanà d'anar a la denominada «España nacional». Reventós hi va entrar per Irun i Martínez Anido el va nomenar capità de sanitat. De Sant Sebastià va anar a Salamanca com a director de l'Hospital Militar.

A Salamanca trobà el doctor Àngel Sanchiz, al pis del qual s'estigué i on també arribà Puig-Sureda, entre altres. El 1937 va aconseguir una borsa d'estudis i va anar a Roma, a l'Institut Forlanini. Tornà a Salamanca i, el 1938, la

família Reventós-Conti es reuní definitivament al pont de Behovia. El 5 de gener de 1939 va anar a Sevilla per fer-hi operar d'amigdalectomia la seva filla. Allí hi havia Ferran Casadesús, que, posteriorment, fou otorinolaringòleg de Plató. El 1939 tornà a Barcelona com a capità de sanitat i fou nomenat director del Pavelló d'Infecciosos de l'Hospital Militar fins a la desmobilització l'any 1943. El doctor Sanchiz també va estar després de la Guerra a l'Hospital Militar de Barcelona.[103] Pels serveis a l'exèrcit del doctor Reventós, li va ser concedida tres vegades la Medalla Militar de primera classe amb distintiu blanc.

El doctor Reventós parlava i escrivia correctament italià i francès, idiomes que aprengué d'una manera autodidàctica mitjançant la lectura. Va ser el metge consultor indiscutible de tots els malalts pulmonars i de totes les classes socials, i els malalts li tenien una devoció especial, ja que era pacient, comprensiu, afectuós i considerat amb tots ells. Una de les seves característiques era l'honradesa professional: lliure, sense compromís de cap classe, opinava amb tota sinceritat sobre cada malalt.

El 1942, per indicació del doctor Pedro i Pons, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, el doctor Reventós va reiniciar les activitats de la Societat de Tisiologia. El seu secretari era el doctor Josep Argemí. Reventós aconseguí que tots els serveis de l'especialitat hi col·laboressin. Invità personalitats internacionals de la pneumologia, com els professors Policard, Santy, Sturm o Hübschmann, i elevà la categoria de les reunions. Passats deu anys, va presentar la renúncia al doctor Pedro i Pons, que no la hi va acceptar. Dos anys més tard, fou confirmat en la presidència i, transcorreguts dos anys més, la deixà definitivament.[104]

El doctor Reventós era una persona lògica, molt intel·ligent i poc ordenat. Estudiava, però no gaire. Quan algun metge del Servei explicava algun article que havia llegit, escoltava amb atenció i se'l feia seu; fins i tot alguna vegada havia corregit una equivocació o una mala interpretació sense haver llegit l'article. A la Clínica Plató, el doctor Reventós tenia com a ajudants els seus nebots Rafael Serra i Ramon Reventós, i també Francesc Llobet. La infermera era la senyora Mercè Beovide. Els anys quaranta fou nomenat membre de la Société Française de Tuberculose i de l'American Trudeau Society.

A parer del doctor Josep Cornudella, el doctor Reventós va ser un gran clínic, d'un gran humanisme. Tenia una gran agilitat mental, sentit crític i de síntesi. Escriure no va ser el seu fort, però, quan ho feia, realment valia la pena. Home enamorat de la seva tasca i de la seva professió, inquiet, enèrgic i treballador exigent, gaudí d'una anomenada extraordinària com a metge pràctic. Reventós fou un metge popular que ocupà un lloc important entre les personalitats científiques de casa nostra.[105]

El doctor Reventós sempre va estar molt vinculat al moviment artístic barceloní de l'època.[106] Quan era jove, anava sovint amb el seu germà Ramon a Els Quatre Gats i a unes altres reunions de l'època, com l'Ateneu. Els Quatre Gats era una cerveseria i un cabaret promogut per Ramon Casas, Santiago Rusiñol i Miquel Utrillo seguint el model dels cabarets parisencs, com Le Chat Noir.[107] D'aquells temps data la seva amistat amb la majoria d'artistes i escriptors, com ara Rusiñol, Casas, Nonell, Mir, Manolo, Gargallo, Eugeni d'Ors i, en especial, Picasso, així com també amb mecenes, com ara Alfons Moncanut.

El doctor Serra Goday, que, mentre estudiava medicina, va treballar al laboratori de la casa del doctor Reventós, explicà que, a l'excel·lent biblioteca, on hi havia obres internacionals, n'hi havia moltes d'autors catalans de dedicades al doctor Reventós. A les parets hi havia obres de Picasso, Ramon Casas, etc., i als prestatges es podien veure ceràmica de Llorenç Artigas o una màscara de Gargallo. El doctor Reventós sempre estava envoltat d'artistes, ja que gaudia en parlar-hi. A la biblioteca esmentada, els artistes s'esperaven per fer-se visitar o portant una obra que pogués interessar el doctor Reventós, el qual moltes vegades actuava de mecenes.[108] Per Antoni Tàpies, una de les característiques del doctor Reventós era l'absoluta naturalitat amb què es movia entre els artistes i llur problemàtica gràcies a una visió àmpliament humanista de les coses. Quan Tàpies, que era un malalt de Reventós, el 1950 se'n va anar per primera vegada a París, en comptes d'una carta de presentació, el doctor Reventós li va encarregar que portés a Picasso un paquet, el qual, segons el pintor Tàpies, «m'obrí de bat a bat, sense traves ni condicions de cap mena, les portes del meu més admirat mestre».[109]

El gener de 1953 arribà l'edat de jubilació del doctor Reventós a l'Hospital

de Sant Pau. Va tractar d'allargar una mica més la seva vida professional i va aconseguir-ho durant dos anys. Es donà la circumstància que el doctor Lluís Rosal fou nomenat regidor de l'Ajuntament de Barcelona i, com que no podia atendre el Servei, el doctor Reventós se'n féu càrrec.

L'octubre de 1955 es feren els primers passos per a la creació d'una secció espanyola filial de la Internacional per a l'Estudi dels Bronquis, reunió que es va celebrar a Madrid. Aquesta reunió, però, va ser un fracàs d'assistència. L'any següent, la II Reunió se celebrà a Barcelona, a l'Hospital de la Creu Roja. Va ser un èxit gràcies a una invitació adequada i al fet que hi figuraren el doctor Reventós, com a tisiòleg, i el doctor Gerard Manresa, com a cirurgià. D'aquesta manera, la dita secció es consolidà.

Des de la seva joventut, el doctor Reventós va tenir un gran prestigi. Gent de tota classe social fou tractada per ell, des de pagesos i industrials fins a personalitats eminents de la vida catalana i internacional. Va ser el consultor indiscutible de tots els malalts pulmonars. El doctor Reventós era un home enamorat de la seva feina i del seu ofici. Era inquiet, enèrgic, treballador i exigent, i meticulós en la història clínica, en l'exploració, en la interpretació de les radiografies i en l'explicació del quadre clínic que presentava el malalt.[110] Fonamentalment, fumava cigars i pipa. Li agradava menjar bé i de pressa: Picón, per aperitiu, i una copeta d'Anís del Mono, després de sopar. Cada dijous gras, Reventós assistia regularment al sopar dels prohoms de la Lliga, que cada vegada eren menys. El doctor Reventós, home de la broma, deia que s'haurien de dir «sopars dels cavallers del Sant Sepulcre», ja que cada any algú hi havia baixat.

El 1963 es va adonar que ja no tenia les facultats necessàries per a visitar malalts. El doctor Alsina i Bofill el va assistir mèdicament els últims anys de la seva vida. Encara va viure cinc anys més. El febrer de 1968 patí una gangrena a la cama dreta i el doctor Soler Roig, després de consultar i meditar, la hi amputà per evitar els dolors forts que tenia. El doctor Reventós, però, no va recuperar la consciència i va morir el 14 de març de 1968 a l'edat de vuitanta-cinc anys. Ell mateix s'havia escrit, en català, la seva esquela mortuòria, on només figurà el títol de metge, el seu títol més preuat. En l'Asamblea del I Congreso de la Sociedad Española de Patología Respiratoria, celebrada a El Escorial els dies 2, 3 i 4 de maig de 1968, entre altres coses es

va acordar que constés en acta el sentiment de condol per la mort del doctor Jacint Reventós i Bordoy.[111]

El doctor Joan Codina i Altés

El doctor Joan Codina i Altés naixé a Barcelona el 21 de setembre de 1891 (figura 24). El seu pare, que provenia d'Osona, es va casar per segona vegada (amb la primera dona no havia tingut fills) amb una noia de família acomodada de Barcelona. Van ser tres germans: Marià, Dolors i Joan. La mare morí quan en Joan, el petit de tots tres, tenia disset anys.

Figura 24. El doctor Joan Codina i Altés

Va viure a la ronda de Sant Pere fins que es va casar. Era una d'aquelles famílies catalanes de la fi del segle XIX, amb una gran moralitat i sentit cristià. Entre els records d'infància, tant en els seus com en els dels altres envers ell, es destaquen la seva vivor, el seu enginy i la seva curiositat d'esbrinar de què eren o com eren fetes les coses, motiu pel qual sovint malmetia les joguines dels seus germans. El doctor Codina va ser un jove alegre, afectuós amb tothom, amb un temperament molt equilibrat, sense estridències de caràcter. Tenia una intel·ligència i una comprensió molt clares i una memòria excepcional; era un gran observador, amb una deducció lògica convincent i irrefutable. A més, tenia una gran capacitat de treball juntament amb una gran autodisciplina. Malgrat la serietat que sempre mostrava, posseïa un fi sentit de l'humor i una ironia mai no agressiva. Va anar a l'Escola Pia de Sant Antoni: tota la vida mantingué alguns bons amics dels anys de «can Culapi». El 1909 va acabar el batxillerat amb excel·lent. Des de petit sempre havia volgut ser metge. Li agradava discutir amb els seus companys els temes mèdics del dia i, per aquest motiu, deia que els seus companys eren el seus mestres.

Inicià el 1911 els estudis de medicina a la Facultat de Barcelona. El 1913, quan feia el tercer curs, va guanyar les oposicions a alumne intern. Va haver d'acceptar una plaça de raigs X i laboratori, que era l'única lliure. Treballà al laboratori del Servei de Malalties Respiratòries amb els doctors Sayé, Reventós i Darder i actuà sobretot durant l'epidèmia tifoide de 1914, de la qual guardava un penós record dels banys d'aigua freda que els interns s'encarregaven d'administrar als casos de tifus greus. De la relació amb el departament de pneumologia va néixer la seva primera inclinació a especialitzar-se en tisiologia. També treballà al departament de raigs X que portaven els doctors Comas i Prió. Aquesta relació li proporcionà un interès especial per la radiologia i fou el motiu d'alguns dels seus treballs científics.

A part de l'ensenyament oficial, assistia a l'Hospital de la Santa Creu als serveis dels doctors Freixas i Pere Esquerdo. Així, el doctor Codina va entrar en contacte amb els joves Francesc Gallart i Francesc Esquerdo i va anar consolidant la seva formació mèdica. Del doctor Pere Esquerdo en guardava un gran i bon record com a metge internista i també com a persona plena d'anècdotes divertides. Per exemple, el doctor Codina, amb una ironia fina i mesurada, explicava una anècdota curiosa: en el moment de pagar, el malalt es ficà la mà en una de les butxaquetes exteriors de l'armilla, on es duien les peces menudes, i preguntà: «Quant és?» La resposta del doctor Pere Esquerdo fou visual: tragué la mà de la butxaca exterior de l'armilla i la ficà a la butxaca interior, la que hom anomenava la «butxaca de l'infern». Així, sense ni tan sols obrir la boca, el doctor Esquerdo indicà al pacient que el preu era més elevat que no es pensava.

El 1915 va obtenir el títol de metge amb premi extraordinari, que fou la consideració que valorà més durant tota la seva vida. En les vint-i-vuit assignatures de la carrera, aconseguí vint-i-tres excel·lents, quinze dels quals van ser matrícules d'honor. El 1916 assolí la llicenciatura en medicina i cirurgia, també amb premi extraordinari. Seguidament, durant el curs 1915-1916, va ser auxiliar honorari de patologia general. El 1916 va ser nomenat metge de guàrdia de l'Hospital Clínic, càrrec que exercí durant els successos d'agost de 1917.

Durant el curs 1917-1918 va ser professor auxiliar honorari de la Càtedra de

Patologia Mèdica que, interinament, regentava el professor Ferrer Solervicens i el va substituir durant el curs 1918-1919, quan el doctor Ferrer la guanyà. Posteriorment, Codina féu les oposicions reglamentàries i obtingué el càrrec de professor auxiliar, que va mantenir fins al 1936.[112] Després de la Guerra Civil espanyola, també va continuar com a professor de la Clínica Mèdica B, fins i tot després de la mort del doctor Ferrer Solervicens.

Abans dels anys vint, el diagnòstic de les neoplàsies pulmonars no era gaire freqüent. Durant els anys 1918-1919 Codina va fer el doctorat amb la tesi sobre *Dos neoplasias del pulmón* i va obtenir la qualificació d'excel·lent. Fruit d'aquest estudi, el 1922 publicà la monografia *Neoplasias de pulmón*,[113] amb pròleg del doctor Jacint Reventós. Era un tema poc estudiat en aquells moments i Codina li va donar una base anatomoclínica. En paraules d'un comentarista, el doctor V. Jauristi, es tractava d'un treball honrat sobre un tema poc conegut en el qual la part més completa era l'anatomia patològica.[114]

Codina, en el moment de triar especialitat, hauria volgut ser internista pel valor que donava a la visió global de les diferents especialitats. Aleshores, però, va constatar que no hi havia especialistes de pulmó ni de cor. En un primer moment, optà per l'especialitat de pulmó. Segons ens explica Rosa Mir, vídua del doctor Codina, un dia descobrí que ell mateix estava afectat pel bacil de Koch i ensenyà al doctor Sayé la preparació d'un dels seus esputs. Aquest va diagnosticar tuberculosi i va preguntar de qui era aquella preparació; el doctor Codina l'informà que era seva. En benefici de la seva salut, va decidir deixar la tisiologia i va dedicar-se a la cardiologia.

El 1922 la Facultat de Medicina li concedí una beca per a ampliació d'estudis a l'estranger. Codina estudià i treballà a París, a Argentières, amb el professor Paul Veil. En aquesta època, la cardiologia mundial, en gran part, parlava en francès i el Servei de Gallavardin, a la ciutat de Lió, era un dels més importants. Gallavardin havia estat a Barcelona el 1908, a la Facultat de Medicina, fent unes conferències. Havia causat una gran impressió entre els metges catalans i l'interès per la cardiologia va augmentar de manera notable a casa nostra.[115]

El doctor Codina guardà sempre un gran afecte pels seus companys i mestres

de Lió: Froment, Weil, Lian, Bret, Gravier, etc. També tenia en gran estima la saviesa quirúrgica del professor Santy i, per mitjà d'alguns malalts que s'havien operat a Lió, mantingué, durant anys, un estret contacte amb els cirurgians d'aquella ciutat. Quan el doctor Codina retornà a Barcelona, es reincorporà a l'Hospital Clínic, alhora que obrí despatx per a atendre la visita mèdica privada.

A principi dels anys vint, la nomenclatura de l'electrocardiografia emprada a Catalunya era la de Kraus i Nicolai. Hom denominava ona A l'ondulació auricular (ona P); ona I, la inicial ventricular (ona R), i ona F, l'ondulació final de l'activitat ventricular (ona T).[116] El primer escrit sobre electrocardiografia publicat a Catalunya amb la nomenclatura d'Einthoven, la de les lletres majúscules QRSTU, va ser el que van fer, el 1923, els doctors Codina i Paul Veil. Es tractava d'un estudi sobre la conducció retrògrada en dos casos de bloc complet.[117] També en aquells anys, segons afirmació del doctor Aguilar Feliu, el doctor Codina fou el pioner en l'aplicació del tractament quinidínic en la fibril·lació auricular.[118]

Més tard, i fins al 1925, treballà a Lió amb el professor Gallavardin, considerat un dels millors cardiòlegs europeus del moment. L'obra principal de Codina va ésser *Traité d'électrocardiographie clinique* (figura 25), publicada el 1928 en francès i obra conjunta amb Paul Veil. Estudiaren especialment les arítmies cardíaques i donaren els fonaments de l'electrocardiografia. En aquests setanta-cinc anys últims, l'estudi de les arítmies ha adquirit una extensió i una complexitat que no era de preveure abans del descobriment de l'electrocardiograma. Avui dia, per exemple, tenim la possibilitat d'analitzar electrocardiogrames obtinguts durant vint-i-quatre hores seguides. L'estudi de les arítmies necessita una gran paciència, i això no va faltar pas al doctor Codina: en fou un apassionat, i encomanà aquesta passió als seus ajudants, per als quals l'estudi de les arítmies va ser com una mena de joc d'encaix infantil, un trencacaps. La veritat és que, del seu estudi, se'n poden treure sovint resultats molt interessants per a ésser utilitzats en el tractament d'alteracions en el camp de la cardiologia clínica. El llibre *Traité d'électrocardiographie clinique* ha estat qualificat de «clàssic» de la cardiologia mundial i esdevingué una referència obligada en tots els treballs de cardiologia de l'è-

poca. El doctor Louis Gallavardin, al pròleg, va profetitzar que l'obra seria molt útil per a força metges.[119]

L'any 1925, juntament amb els doctors Puig-Sureda, Reventós, Gallart i Roviralta, el doctor Codina fundà l'Institut Policlínic o Clínica Plató de Barcelona, que no començà a funcionar fins a l'agost de 1926. Aquest fet va endarrerir la celebració de les seves noces amb Rosa Mir. Tant l'un com l'altra repetien sovint que els trets característics del metge i de la dona del metge eren: comprensió, generositat, confiança, serenitat, esperit de sacrifici. Ell sempre va

TRAITÉ
D'ÉLECTROCARDIOGRAPHIE
CLINIQUE

PAR

PAUL VEIL et JUAN CODINA-ALTÈS

AVEC LA COLLABORATION DE

R. BARD
Professeur de Clinique médicale
à la Faculté de Lyon

J. BRET
Médecin honoraire des Hôpitaux de Lyon

CLUZET
Professeur de Physique médicale
à la Faculté de Lyon

ROTHBERGER
Professeur de Pathologie générale
à la Faculté de Vienne

Préface de L. GALLAVARDIN, Médecin de l'Hôtel-Dieu de Lyon

Avec 197 figures et XXI planches dans le texte et hors texte

PARIS
LIBRAIRIE OCTAVE DOIN
GASTON DOIN & Cie, EDITEURS

Figura 25. *Traité d'électrocardiographie clinique*

UNIVERSIDAD DE BARCELONA — FACULTAD DE MEDICINA

Curso B

sobre el

Diagnóstico de las enfermedades cardiovasculares

por

J. CODINA ALTÉS

Profesor Auxiliar de Patología y Clínica Médica

QUEDA ABIERTA LA MATRICULA EN LA SECRETARÍA DE LA FACULTAD

Figura 26. Primer curs sobre «Diagnóstico de las enfermedades cardiovasculares» el 1929

valorar com ella havia entès la importància d'aquestes qualitats i la fidelitat a les exigències que comporten. Foren pares d'una família nombrosa: onze fills, amb vint anys de distància entre la més gran i el més jove, dels quals dos van morir al cap de poc de néixer i un altre a dos anys. Sempre parlava dels fills amb orgull; quan en converses sortia el tema de l'economia o l'estatus social, solia dir amb bon humor que ell només era ric en fills. La seva dedicació a la família va ser total. Considerava que la primera responsabilitat del pare era donar exemple amb la pròpia vida, i el doctor Codina donà aquest exemple amb la manifestació d'un catolicisme seriós.

Codina, durant els cursos 1929-1930 i 1930-1931, va ser vicepresident de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears sota les presidències dels doctors Joaquim Trias i Pujol i Joan Freixas i Freixas.

Una de les vocacions del doctor Codina fou la de professor. El 1929, a la càtedra del doctor Ferrer Solervicens, impartí el primer curs sobre «Diagnóstico de las enfermedades cardiovasculares» (figura 26): era la primera vegada

que l'ensenyament de la cardiologia s'oficialitzava a la Facultat de Medicina. Com a professor auxiliar de patologia mèdica, va ajudar decisivament a la formació de molts metges i de gairebé tots els cardiòlegs d'aquella època. Ensenyà a interrogar els pacients i a explorar-los. Per Codina, els metges es dividien en dues categories: els que feien autòpsies i els que no en feien. Aquests eren feliços perquè no s'equivocaven mai; els primers, en canvi, s'adonaven dels seus errors.

Una de les visites a l'estranger més interessants que féu el doctor Codina fou la de la Clínica Mayo el 1932. Va fer un viatge a Amèrica del Nord d'un mes de durada amb la seva muller, el doctor Gallart i alguns metges més. En tornar d'Amèrica, molts dels companys i deixebles li demanaven si tot allò que es deia de la «gran potència» nord-americana no era un bluf, i ell contestava: «Ja us podeu apartar i ben agafar si no voleu que la ventada que es prepara se us endugui.» I, certament, va veure ben clarament des d'on bufaria el vent del progrés científic. El doctor Codina aprofità els seus contactes amb la medicina nord-americana i, especialment, prengué com a model el de l'organització de la Clínica Mayo. Es va subscriure a la revista de l'especialització de cardiologia «American Heart Journal» i a la revista «JAMA». No va renunciar mai al seu interès per la medicina interna i a la lectura de «JAMA», que, per a ell, era com la Bíblia per a un cristià.

El doctor Codina, conscient de la importància dels congressos de Metges de Llengua Catalana, hi va participar de manera destacada. Així, en el VI Congrés, celebrat a Barcelona el 1930, presentà quatre comunicacions interessants signant-les com a treballs de la Clínica Mèdica B i de l'Institut Policlínic. El primer d'aquests treballs tractava sobre el Salirgan, un diürètic mercurial de gran eficàcia en el tractament de la insuficiència cardíaca. Féu l'estudi sobre un total de més de seixanta malalts tractats amb Salirgan, que, pels seus efectes diürètics, fou qualificat de veritable «sagnia blanca».[120]

A causa del seu altíssim rigor científic, li costava molt publicar, i els seus col·laboradors van haver d'insistir moltes vegades perquè, al final, els seus estudis veiessin la llum. La labor científica de Codina continuà. Segons el doctor Emili Roviralta, el doctor Codina, a principi dels anys trenta, va ésser

el portador a Catalunya, des de Lió, dels criteris i de les idees de Gallavardin referents a la supressió dels dolors produïts per la neuritis isquèmica.[121]

En aquella època, el diagnòstic de les cardiopaties congènites era excepcional. També va presentar un cas d'estenosi pulmonar molt intensa amb una comunicació interventricular i aorta bivalva, amb comprovació necroscòpica. Codina sabia canviar a un llenguatge més popular, més planer, més «de pagès», d'expressions de l'home del camp, més entenedor per al malalt; i, al revés, sabia utilitzar paraules i conceptes que, «traduïts», tenien un significat més clar. Va descriure la cianosi que presentava un malalt dient que tenia els «llavis d'un color barreja de cirera i albergínia».[122] Comparacions com la que acabem d'esmentar el feien molt feliç i en demostraven l'esperit d'observador fí.

Juntament amb el doctor Camps Juncosa, presentà un treball que colpí els professionals de Catalunya. Es tractava de l'estudi d'una sèrie de cinc malalts amb una estenosi mitral que era la causa, ben poc coneguda, de la paràlisi del nervi recurrent esquerre per la compressió del nervi per l'aurícula esquerra dilatada.[123]

Al quart treball presentat pel doctor Codina en el VI Congrés de Metges de Llengua Catalana restava importància a l'arítmia sinusal, denominada també «arítmia juvenil» per Mackenzie, i en descrivia la relació amb els moviments respiratoris.[124]

En el VII Congrés de Metges de Llengua Catalana celebrat a Palma de Mallorca el 1933, el doctor Codina, juntament amb els doctors Pañella, González i Alsina, va presentar un estudi notable sobre les lesions renals en els malalts amb hipertensió. En aquest treball es va destacar la contribució del doctor González referent a l'estudi anatòmic de la hipertensió maligna. Hom feia per primera vegada a Espanya la presentació de l'arteriolonecrosi o procés vascular degeneratiu d'origen isquèmic i comprovava els treballs de 1932 dels doctors Klemperen i Otani.[125]

El 1935 el doctor Codina va donar una lliçó a l'Agrupament Escolar de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, en què exposà les correlacions fisiopatològiques entre el fetge i l'aparell circulatori, i com el

fetge protegeix el cor, la cava inferior i el ronyó d'una repleció excessiva. Seguint Clerc, va afirmar que la mida del fetge és el baròmetre indicador del grau de la insuficiència cardíaca. També va recordar la frase clàssica que diu: «El pacient entra a la consulta del metge com a gàstric i en surt com a cardíac.»[126] Igualment, publicà un interessant estudi en francès sobre la símfisi pericardíaca, en el qual afirmà que les adherències pericardíaques eren presents en el 8 % de les autòpsies practicades a malalts amb pericarditis. Entre les causes sobresortien la tuberculosi i les d'origen reumàtic.[127]

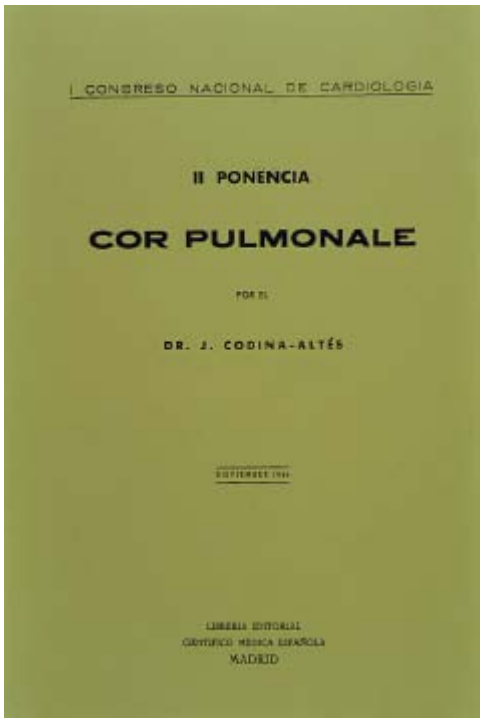

Figura 27. *Cor pulmonale*

Durant la Guerra Civil, el doctor Codina va quedar-se a Barcelona fins als darrers dies. Després, acabat el conflicte, continuà de professor a la càtedra del professor Ferrer Solervicens, i fins i tot després de la mort del seu mestre, el 1943. Això no obstant, el doctor Codina restà a la meitat del que es mereixia i d'allò a què podia aspirar. Les empentes pels llocs de treball en la postguerra, la lluita pels càrrecs, «les autoritats» de serveis, etc., hi van influir molt. A més a més, el mateix caràcter del doctor Codina facilitava aquesta reserva especial envers els cops de colze, ja que era un home tancat (o bastant tancat) en si mateix i li agradava molt poc figurar a les «presidències» i les distincions que s'anaven repartint. Hi havia una part d'intransigència i de perfeccionisme en algunes de les seves respostes àcides i punxants. Era un bon metge, un bon cardiòleg, un gran cardiòleg. I, respecte a allò que encara s'anomena «visita privada», va excel·lir en la comunicació amb els malalts no sols pel que fa al diagnòstic i el tractament, sinó també en els aspectes psicològics, com, per exemple, en el fet de posar-se al nivell cultural del pacient, ja des del

moment de l'anamnesi. L'interrogatori era potser el moment més important de la seva visita mèdica.

Després de la guerra, una de les coses importants que va fer el doctor Codina va ésser col·laborar en la creació d'estructures per al desenvolupament de la cardiologia, tant a Catalunya com a la resta de l'Estat. Participà activament des del primer moment en la creació de la Sociedad Española de Cardiología i en l'organització del I Congreso Nacional de Cardiología, celebrat a Madrid el 1944. Va ser l'encarregat de presentar una de les tres ponències oficials, concretament la segona: «Cor pulmonale» (figura 27). Per les seves aportacions a la cardiologia espanyola i al naixement de la Sociedad Española de Cardiología, en fou nomenat president d'honor.[128]

La ponència «Cor pulmonale» va ser el resultat d'un treball d'equip en el qual intervingueren els doctors Pañella, Juncadella, Sánchez Lucas, Siper i Pijoan. Aplicant els seus coneixements de radiologia, el doctor Codina va fer una descripció insuperable de les formes radiogràfiques del *cor pulmonale*. Les denominacions de les formes radiogràfiques de «carabassa de pelegrí i de cor en acordió», originals de Codina, van ser recollides a moltes publicacions nacionals i estrangeres. Aquesta ponència representà una novetat pel fet de ser un tema poc conegut en aquella època i causà molt d'impacte per la seva rigorositat.[129]

Aquest estudi va merèixer l'aprovació i la felicitació de nombrosos cardiòlegs de tot el món, entre les quals es destaquen les de Samuel A. Levine, Paul D. White, Arthur M. Master, Marcyl Sussman, I. C. Brill, Louis N. Katz, B. S. Oppenheimer, Richard Langendorf, Henry A. Christian i Emanuel Goldberger, aquest últim en castellà, tots ells dels Estats Units. No hi podien faltar les cartes de felicitació de Louis Gallavardin i de Paul Veil, de França, i d'Adalbert van Bogaert, de Bèlgica. D'Espanya es destaquen la felicitació de Gregorio Marañón i la carta del doctor Cándido Asensio García, de Salamanca, que demanava on podia trobar la monografia. Els escrits de Pedro Cosío i d'Isaac Berconsky, de Buenos Aires; de Sergio Álvarez Mena i de José Campos Goás, de l'Havana, i d'A. Massimo Michelazzi i de Francesco Di Giuseppe, d'Itàlia, figuren entre aquests reconeixements internacionals a les aportacions científiques del doctor Codina.

El mateix any 1944, Codina, juntament amb Pañella i Martorell, va publicar un article sobre dos casos d'aneurisma aòrtic fistulat a la vena cava superior. Hi feren una revisió bibliogràfica i clínica molt intensa d'un tema poc estudiat.[130]

El 1945 els doctors Codina i Juncadella publicaren un cas d'estenosi ístmica de l'aorta, diagnosticat en vida i amb comprovació necroscòpica.[131] Codina també va publicar, en col·laboració amb Pañella i Niubò un article, a propòsit d'un cas d'endocarditis lenta en un malalt de quaranta anys anys que tenia una valvulopatia luètica.[132] L'any següent, publicà dos articles: l'un amb la col·laboració de Juncadella, i l'altre, amb la de Balcells Gorina. Es tractava d'un estudi de carcinoma metastàtic al cor i de les alteracions del ritme cardíac en la respiració de Cheyne-Stokes.[133-134]

Durant uns quants anys, el doctor Codina, tant a l'Hospital com a la seva consulta privada, tingué com a primer ajudant el doctor Carles Pijoan de Beristain i entre ells es va establir una col·laboració molt estreta. Més endavant, el doctor Ramon Casares i Potau s'afegí al grup i, més darrerament, ho féu el doctor Albert Périz i Sagué. En expressió del doctor Pijoan, eren fills cardiològics del doctor Codina i, per tant, germans. Amb ironia, naturalment, invocava sovint sant Tomàs perquè evités caure en l'acceptació de les noves descobertes recents sense haver-n'hi demostració. Per a estar-ne convençuts, calia «veure i tocar». També li agradava molt invocar Tertul·lià perquè protegís les tertúlies de metges que es formaven a les galeries de l'Hospital.

El doctor Pijoan deia que Codina havia ensenyat medicina amb el seu exemple, amb crítiques afectuoses i, de tant en tant, amb un elogi que, essent esporàdic, era més preuat. L'interrogatori del malalt era, per Codina, una de les peces clau de l'acte mèdic i estava convençut que en molts casos ja es podia fer un diagnòstic després d'aquell.

El 1947 Codina, juntament amb Pijoan, va ser un dels pioners a explicar el tema de les derivacions unipolars de l'electrocardiograma. Fins aleshores, solament es registraven tres derivacions I, II i III. Es tractava d'un tema de gran actualitat que despertà l'interès de tots els cardiòlegs: *Las derivaciones unipolares del electrocardiograma en los sujetos normales*.[135] El doctor Codina

va orientar molt Pijoan en la tesi doctoral que aquest va fer sobre les derivacions unipolars.

El II Congreso Nacional de la Sociedad Española de Cardiología se celebrà a Barcelona el 1947 i Codina i Pijoan hi presentaren tres treballs interessants sobre electrocardiografia: *Las derivaciones unipolares del electrocardiograma en el infarto de miocardio y en el angor pectoris*,[136] *El valor de las ondas Q del electrocardiograma*[137] i *Extrasistolia ventricular con paroxismos taquicárdicos.*[138]

El 1948 Codina, juntament amb Juncadella, publicà un article sobre un cas d'infart de miocardi que els autors relacionaven amb una infecció iniciada en un aneurisma micòtic en un malalt que patia d'una insuficiència mitral.[139] També, seguint l'estudi del cor mitjançant les derivacions unipolars, van publicar estudis sobre el creixement del ventricle esquerre, l'any 1948; sobre el creixement del ventricle dret, l'any 1949, i sobre la fibril·lació auricular, l'any 1951.[140-141-142]

Sense repòs, i malgrat les circumstàncies no gaire favorables en aquells moments, de salut especialment, no abandonà els contactes amb la cardiologia mundial; per exemple, la relació amb el doctor Ignacio Chávez de Mèxic, que va ser sempre molt personal. El dia 29 de març de 1949 Chávez contestà una carta del doctor Codina on, entre algunes altres coses, l'informava que Cristian Cortès tornaria aviat a Barcelona i que així Codina podria parlar-li del projecte de creació d'un institut de cardiologia a Barcelona. Molt probablement l'establiment de l'Escola de Cardiologia de Barcelona pel professor Gibert Queraltó va alterar els seus plans.

El doctor Codina també va ajudar decisivament a la creació, el 29 de gener de 1949, de l'Asociación de Cardio-Angiología de Cataluña, dins el marc de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. Juntament amb el seu amic i company a l'Institut Policlínic el doctor Martorell Otzet, va creure en la necessitat de la creació d'una societat científica que unís l'especialitat de cardiologia, de caràcter netament clínic, i l'angiologia, més quirúrgica.[143] El primer president fou Francesc Estapé Pañellas. El doctor Codina va ser president de la branca de cardiologia, i el doctor Martorell, president de la d'an-

giologia. Posteriorment, de 1956 a 1958, Codina presidí l'Associació de Cardioangiologia.

En aquella època, el doctor Codina va començar a rebre mostres del reconeixement internacional de la seva vàlua: el 16 de febrer de 1949, la Société Française de Cardiologie el va nomenar membre corresponent;[144] el 1951 era la Société Belge de Cardiologie qui també ho feia; el 1953, la British Cardiac Society;[145] i, el 1954, la Sociedad Portuguesa de Cardiología. Poc temps abans, la Sociedad de Médicos Internos Residentes y Becarios de l'Instituto Nacional de Cardiología de México el va escollir com a invitat especial en ocasió del seu II Congrés Internacional i del desè aniversari de la fundació de l'Institut, conscient que el doctor Codina i la seva obra havien contribuït a l'avenç i al coneixement de la cardiologia.[146]

Continuant amb l'estudi de les derivacions unipolars, Codina, juntament amb Pijoan i Casares, va presentar un treball en el III Congreso Nacional celebrat a València el 1950 que tractava de l'aplicació de les derivacions unipolars a l'estudi de la fibril·lació auricular.[147] També aquell mateix any, Codina, juntament amb Pijoan, publicà un treball sobre els infarts de miocardi de cara lateral alta seguint l'estudi del cor mitjançant les derivacions unipolars.[148] I, juntament amb el doctor Martorell, va publicar un estudi sobre el tractament del dolor en la isquèmia miocardíaca mitjançant una simpatectomia toràcica esquerra per via posterior. Es tractava d'un malalt amb una estenosi mitral i una doble lesió aòrtica que presentava crisis d'angor; va ser operat pel doctor Martorell i les crisis van desaparèixer.[149]

Una petita anècdota ens serveix per a comprovar la internacionalitat del doctor Codina: el doctor Casellas Bernat, primer resident procedent de Catalunya a l'Instituto Nacional de Cardiología de México, va dirigir una carta amb data de 20 d'octubre de 1955 al doctor Codina en la qual, entre algunes altres coses, li deia: «Tan pronto fui a saludar al doctor Chávez, lo primero por lo que se interesó fue por usted. Lo mismo me ocurrió con el doctor Rafael Méndez, con el doctor Estandía y con muchos otros.»

Durant aquells anys, les aportacions del doctor Codina a la cardiologia mundial van ser freqüents. El juny 1948 participà en el Congrés Internacional de Chicago com a representant de la Sociedad Española de Cardiología. El 1949

fou nomenat membre corresponsal de la Société Française de Cardiologie i el 1950 participà com a representant de la Sociedad Española de Cardiología en el Congrés Mundial celebrat a París. El 1951 va ser nomenat membre corresponsal de la Société Belge de Cardiologie i el 1955, després del I Congrés de l'European Society of Cardiology, celebrat a Londres el 1952, va ser designat membre corresponsal de la British Cardiac Society.

El 1950, durant la celebració del I Congrés Mundial de Cardiologia, les diferents societats nacionals es reuniren per tractar del naixement i de l'organització d'una societat internacional de cardiologia. El doctor Codina va participar en aquestes reunions com a representant de la Sociedad Española de Cardiología i va formar part de la presidència del Congrés.[150] També hi presentà una comunicació referent a l'efecte de l'adrenalina sobre el ritme nodal permanent per inhibició del ritme sinusal. El treball esmentat té el mèrit afegit de ser la primera vegada que hom publicava sobre aquest tema en la literatura mèdica.[151]

Parlar de la internacionalitat dels treballs del doctor Codina ens fa referir al fet que, el 1950 i juntament amb el doctor Pijoan, va publicar *Short paroxysms of tachycardia due to reciprocating rhythm* a la prestigiosa revista «American Heart Journal». Tractava d'un estudi sobre taquicàrdies paroxístiques a causa d'un ritme reciprocant i hi feien menció del primer treball publicat per Codina juntament amb al doctor Veil, el 1923, i de la teoria de la conducció retrògrada, teoria que Wenckebach havia acceptat feia anys.[152-153]

La producció científica del doctor Codina tenia la característica de ser redactada dos o tres cops fins que era definitiva. Segons els seus deixebles, era quan més es podia apreciar el seu afany de perfecció. El 1951 Codina publicà dos articles més: *Pericarditis colesterínica*,[154] a la «Revista Española de Cardiología», tema molt difícil de trobar en la literatura científica, i *Calcificaciones de pericardio*,[155] a la revista «ACTES»; en aquest últim, va fer una revisió històrica amb profunditat. Recomanava la intervenció quirúrgica en les pericarditis constrictives i afirmava que el doctor Caralps estava a favor de la via transpleural. Dins els comentaris sobre la imatge radiològica, hi ha una

d'aquelles observacions breus i concretes que tant agradaven al doctor Codina: «El fet principal per a trobar les coses és buscar-les.»

El febrer de 1953 va patir un infart de miocardi. Afortunadament, no deixà cap més seqüela que una certa arítmia que l'obligà a una vigilància extrema. Els seus ajudants a l'Hospital del Sagrat Cor el van tractar i els doctors Pijoan i Casares es van fer càrrec de la seva consulta privada. Naturalment, li feren complir el tractament amb tots els ets i uts que eren costum en aquella època. Va estar en repòs al llit nou setmanes, i després es va començar a aixecar de manera molt progressiva. I encara passaren set o vuit setmanes més abans no li permeteren començar a treballar. Era un infart de paret inferior i tingué com a complicació, els primers dies, uns trastorns arítmics, funcionals (bradiarítmia per ritme nodal amb escapades nodals) que ens van esverar molt. Després no sentí mai més cap molèstia anginosa i, sols de tard en tard, tenia alguna extrasístole. No obstant això, la vigilància va continuar. A partir d'aleshores, a causa de la debilitat, el doctor Codina va reconduir l'activitat professional reduint la visita mèdica en benefici de la investigació, la recopilació i l'estudi de casos amb els seus ajudants i col·laboradors.

A mesura que avançava en maduresa, i també en prestigi, augmentava el seu afany per compartir visions, criteris, estudis, dubtes, descobertes, amb els seus més pròxims. Dintre d'aquest esperit, l'any 1954 acceptà i assumí, tant amb goig com amb responsabilitat, la direcció del Servei d'Aparell Circulatori de l'Hospital del Sagrat Cor, càrrec que va exercir durant nou anys. Malgrat la seva edat avançada, mai no va ser vell, ja que es mantingué sempre àgil d'esperit i, en molts moments, jovial. Durant dos anys més, Codina publicà sobre temes com ara el *cor pulmonale*, l'etiologia del tractament quinidínic en la fibril·lació auricular, la fibril·lació auricular paroxística i el tractament de la fibril·lació auricular crònica.[156-157-158-159]

Probablement, el fet d'haver patit un infart de miocardi va portar el doctor Codina a aprofundir aquest tema. Així, el 1955 publicà un article sobre el tractament a propòsit de l'arteriosclerosi, un altre sobre les crisis coronàries d'intensitat moderada i, posteriorment, un altre sobre les crisis coronàries intermèdies, entre l'angina i l'infart.[160-161-162]

El 1960 i el 1961 Codina va publicar, juntament amb els seus deixebles Car-

los Pijoan de Beristain, Ramon Casares i Potau i Albert Periz i Sagué, tres articles sobre patologia valvular: *Supervivencia de la estenosis mitral. Después de 20 años de observación*,[163] *Consideraciones sobre la estenosis aórtica*[164] i *Estenosis aórtica. Estudio de 75 casos*.[165] Tots tres articles van ser revisions, en alguns casos molt dificultoses de realitzar.

Els últims treballs del doctor Codina publicats en vida corresponen a l'any 1962. El mes de gener va publicar, juntament amb els seus deixebles i en francès, *Évolution du rétrécissement mitral. Étude de 40 cas suivis depuis 20 ans*,[166] a la revista «Archives de Maladies du Coeur». A la revista «ACTAS» tornà a exposar la clínica i el tractament de la fibril·lació auricular paroxística.[167] Publicà dos articles més «Annals de Medicina», també en col·laboració amb els seus deixebles Carlos Pijoan de Beristain, Ramon Casares i Potau i Albert Periz i Sagué —tots ells integrants del Servei d'Aparell Circulatori de l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona—, treballs en què van tornar al tema de la cardiopatia isquèmica. A *Una valiosa medicación en el tratamiento de ciertos aspectos del síndrome anginoso*,[168] els autors parlen de la utilització de diürètics en el tractament de la síndrome anginosa i, en especial, de l'acció de la clorotiazida.

L'últim article publicat en vida del doctor Codina fou *Angor y colecistopatías*.[169] Per parlar de la probable coexistència de cardiopatia isquèmica i colelitiasi, el començaren amb una anècdota: van recordar que Hunter patia un *angor pectoris* i va morir de manera sobtada. El seu metge, Edward Jenner, insistí que tenia també una litiasi biliar, i l'autòpsia ho va demostrar, juntament amb unes lesions coronàries molt intenses.

El doctor Codina, a principi d'estiu de 1963, tingué una leucèmia fulminant que se l'endugué per sempre. El dia que els seus dos fills jesuïtes cantaren missa, en acabar la cerimònia va dir que no es trobava bé, que potser estava marejat, que tenia una arítmia lleugera. El doctor Periz i el doctor Casares el portaren a casa ràpidament i li feren un electrocardiograma que resultà normal (potser amb alguna extrasístole de tant en tant). El van tranquil·litzar i li van deixar fer de seguida vida normal, fins que arribà el moment definitiu.

Amb la intenció que val la pena que els metges, de tant en tant, rebem una

lliçó d'humilitat, el doctor Casares explicà com i quan es va fer el diagnòstic. Feia quatre o cinc mesos, el doctor Codina tenia una gingivitis que havia motivat unes quantes consultes a l'odontòleg, però no havia millorat gaire. També tenia una conjuntivitis, no gaire molesta, però pesada, que no acabava de curar-se malgrat els col·liris i els antibiòtics. Un dia digué que havia observat que tenia edemes a les cames i una úlcera recent pretibial, però no ho van poder atribuir a insuficiència venosa ni a cap més causa, ja que tenia unes varices molt poc importants.

El dia de la tornada d'unes jornades angiològiques a Platja d'Aro, el doctor Casares, en entrar a casa, hi trobà l'avís que passés a veure el doctor Codina així que arribés, el qual era al llit, tenia febre i feia mala cara. El fet més important, però, era que el doctor Casares palpà una melsa grossa. Va trucar al doctor Pijoan i van covenir que, l'endemà, el doctor Permanyer li faria una anàlisi. Així es féu, i ben aviat saberen el resultat: leucèmia aguda. El doctor Permanyer va estar d'acord que el doctor Guasch, també hematòleg de la Clínica Mèdica B i cap de Servei de la Clínica Plató, veiés la preparació, el qual confirmà el diagnòstic i la gravetat del procés (tan greu que al cap de pocs dies Codina ja era mort). No cal dir que hom no va plànyer cap dels mitjans de diagnòstic o de tractament de què es disposava en aquell temps, però no hi hagué res a fer. Conscient de la seva malaltia i de la irreversibilitat del procés, el doctor Codina mantingué la lucidesa i la serenor fins a l'últim moment i donà prova dels seus principis i de les seves conviccions. Va morir el 17 de juny de 1963.

Posteriorment a la seva mort, encara se'n van publicar dos articles més a la revista «ACTAS»: *Corticosteroides en las cardiopatías*,[170] que fou la seva contribució al Simpòsium sobre Corticoides celebrat a l'Institut Policlínic el novembre de 1963, i *Anticoagulantes en el infarto de miocardio*,[171] on confessava que, després de quasi vint anys de tractament anticoagulant en l'infart de miocardi, no havia pogut arribar a unes afirmacions concloents, per la qual cosa demanava disculpes.

El doctor Enric Juncadella, en la sessió necrològica en memòria del doctor Codina a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelona, ens en deia que posseïa una clara intel·ligència, una gran memòria, una extraordinària agili-

tat mental i un gran sentit comú; i que tenia també un gran prestigi no solament entre nosaltres, sinó també internacional. El doctor Codina va ser conseqüent amb les seves creences i opcions: dintre d'un marc molt ampli de coneixements, de sensibilitat i de visió social, la religió, la família i la medicina van ser els seus tres eixos de vida, amb tot el que significa d'esforç, de sofriment i de goig.

El seu interès a estar al dia i a renovar-se en la professió i la investigació (sempre pendent de la lectura de l'última revista mèdica) correspon a una etapa determinada de la seva obertura d'esperit per a admetre visions, opinions i parers dels més joves. Aquesta funció, professionalment, la van tenir els seus ajudants i, familiarment, els fills grans. Si els col·laboradors joves parlen, amb estimació, del seu mestratge, de la seva tendència a revisar críticament les pròpies opinions, i els fills reconeixen molts aspectes de la personalitat pròpia com a herència moral de la família, és indubtable la incidència positiva i fertilitzant que, en l'etapa de maduresa del mestre i del pare, va tenir la saba nova dels joves.

Recentment, pel juny de 1999, la Societat Catalana de Cardiologia, en el cinquantenari de la seva fundació, volgué retre homenatge al doctor Codina i acceptà per unanimitat la proposta del doctor Màrius Petit de denominar «Lliçó magistral Joan Codina i Altés» una conferència encarregada a una personalitat internacional i per a ésser pronunciada durant el congrés anual de la Societat.

EL DOCTOR EMILI ROVIRALTA I ASTOUL

El doctor Emili Roviralta i Artoul va néixer a Barcelona el 3 d'abril de 1895 (figura 28). Estudià medicina a la Facultat de la Ciutat Comtal i finalitzà els estudis de llicenciatura el 1917, en el moment més àlgid de la Primera Guerra Mundial. Durant els últims quatre anys va ser alumne intern al Servei de Cirurgia sota la direcció, primerament, del professor Morales Pérez i, després, del professor Joaquim Trias i Pujol. Juntament amb el doctor Joaquim Trias, hi havia el doctor Joan Puig-Sureda, amb el qual havia de mantenir una estreta col·laboració i una gran amistat durant tota la vida.

Figura 28. El doctor Emili Roviralta i Astoul

Coneixem molta part de l'activitat del doctor Roviralta gràcies a un escrit seu, de caràcter reivindicatiu, publicat el 1985 i titulat *Los difíciles inicios de la cirugía pediátrica en España*,[172] que féu per puntualitzar que ell va ser el veritable iniciador de la cirurgia infantil a Espanya. Podem dir del doctor Roviralta allò de «geni i figura fins a la sepultura». Durant tota la vida, Roviralta fou, com a bon pioner de l'especialitat, una persona que obrí camins, abaté mites, aclarí conceptes i combaté les falsedats que mantenien els pediatres de l'època. Aquesta actitud va fer que els seus companys no n'acceptessin de bon grat la crítica, moltes vegades àcida.

Segons confessió del mateix doctor Roviralta, la seva vocació envers la cirurgia pediàtrica va néixer per la proximitat del Servei de Cirurgia amb el de Pediatria. Roviralta veia que la Càtedra de Pediatria era regentada per un

catedràtic del qual tenia un record nefast, tant per a la pràctica de la pediatria com per la seva ètica. Aquest catedràtic, pels seus «mèrits», no va ser mai admès a la Societat Catalana de Pediatria. Segons el doctor Jaume Pi i Figueras, la cirurgia infantil començà a diferenciar-se com a especialitat amb Emili Roviralta,[173] que durant els anys d'estudiant va comprovar com els infants no rebien una assistència quirúrgica mínimament acceptable al Servei de Pediatria. Segons Roviralta, a tot Barcelona no hi havia cap veritable especialista en pediatria que en tingués cura.

Treballant en aquest ambient, Roviralta va establir relació amb el doctor Joan Córdoba Rodríguez, «persona de qualitats humanes extraordinàries, modest, estudiós i molt capaç», que era professor auxiliar de la Càtedra de Pediatria i, posteriorment, fou un dels fundadors de la Societat Catalana de Pediatria. Segons també una afirmació de Roviralta, gràcies a la seva iniciativa i la seva col·laboració, i de la mà de tots dos, es va iniciar la veritable cirurgia pediàtrica a Espanya.

L'amistat d'Emili Roviralta amb el doctor Córdoba, deu anys més gran que ell, es va iniciar gràcies a l'amistat que hi tenia Raül, el seu germà, que n'era el deixeble predilecte. Raül Roviralta, quatre anys més gran que Emili i que també va ser metge, hagué de deixar la Càtedra de Pediatria de la Facultat de Barcelona, on treballava, a causa de les «barbaritats», ètiques i professionals, que feia el seu titular. El 1935 fou conseller de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya i el 1951 se li concedí el títol de primer marquès pontifici de Roviralta de Santa Clotilde.

El 1919, conscients de la necessitat d'una cirurgia pediàtrica, els doctors Emili Roviralta i Joan Córdoba van crear una clínica d'infància, el primer Servei de Cirurgia Infantil, situada en una torre al carrer de Madrazo cantonada amb el carrer d'Orteu (actual carrer de Balmes). Tenia un dispensari de beneficència al soterrani i cinc llits bressol al primer pis; la sala d'operacions havia estat el menjador. Roviralta explicava que la majoria de nens que els portaven estaven malalts de diarrees.

El fracàs, segons el doctor Roviralta, fou total. Va comprendre que no podien aplicar a la cirurgia pediàtrica els coneixements de cirurgia de l'adult apresos del seu mestre Puig-Sureda. Per imperatius econòmics creixents, a

causa de les dificultats en els inicis de la cirurgia pediàtrica, Roviralta estigué obligat a exercir l'ortopèdia i la traumatologia en adults. En aquesta tasca, ens diu, no li va resultar difícil triomfar, ja que aquestes especialitats eren molt incipients i eren ateses deficientment.

El panorama pediàtric a Catalunya era desolador i una ullada a la resta del món va fer comprendre a Roviralta que les coses no funcionaven de manera semblant a la resta d'Europa. A França (Hôpital d'Enfants Malades, a París), a Anglaterra (For Sick Children Hospital a Great Ormond St., a Londres), etc., existien serveis i grans professors dedicats a la nova especialitat. Arran d'aquesta realitat, Roviralta va decidir anar a l'estranger, a formar-se als centres europeus on es feia cirurgia pediàtrica. Estigué un quant temps amb el professor Veau a França, on adquirí els fonaments de la seva especialització. També va passar unes llargues temporades a París, Munic, Berlín, Viena i Bolonya, on va atènyer els coneixements bàsics per a resoldre els problemes quirúrgics dels nens, de la mà, entre altres, dels professors Boheler i Putti. Aquestes estades, més o menys llargues, li donaren l'experiència necessària per a iniciar, amb garanties d'èxit, la nova especialitat al nostre país.

L'any 1925 s'acomplí a Barcelona un esdeveniment mèdic: la creació de l'Institut Policlínic. Els seus fundadors, els qui portaven la iniciativa, foren Joan Puig-Sureda, Francesc Gallart i Monés, Jacint Raventós i Bordoy, Joan Codina i Altés i el mateix Emili Roviralta i Astoul. Eren metges destacats, de prestigi, en les seves especialitats, i l'idea del naixement de l'Institut era la medicina d'equip.

La cirurgia pediàtrica entrava, de la mà del doctor Roviralta, com a especialitat reconeguda i amb personalitat pròpia en un gran centre mèdic per primera vegada. Al mateix edifici es traslladà el dispensari benèfic pediatrico-quirúrgic del carrer de Madrazo, on es va continuar la labor iniciada i millorant-la, sempre amb la protecció pediàtrica del doctor Joan Córdoba, veritable pioner de la necessitat de la cirurgia pediàtrica.[174]

L'any 1926 els pediatres de la Maternitat de Barcelona August Brossa i Salvador Goday, juntament amb Joan Casasayas, van tenir la idea de formar un grup de pediatres al marge de la pediatria oficial, a l'estil del que foren els inicis d'El Laboratori o de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. El mes de febrer,

August Brossa, amb el vistiplau de Manuel Salvat i Espasa, va enviar una carta en la qual invitava els pediatres a formar la Societat Catalana de Pediatria. El dia 14 de maig hom n'elegí la primera Junta i nomenà Manuel Salvat president, i August Brossa, secretari. Amb data del 29 d'octubre del mateix any, el doctor Roviralta va demanar per carta pertànyer a la Societat Catalana de Pediatria, a instàncies del doctor Joan Córdoba

Una de les característiques del doctor Roviralta fou tenir un obsessiu caràcter investigador i innovador. Considerava Santiago Ramón y Cajal com un dels seus estímuls més íntims i al despatx que compartia amb el seu «millor amic i mestre», el doctor Joan Puig-Sureda, se n'hi podia veure un bust que el cèlebre històleg li havia dedicat. Un fet a destacar és que, malgrat l'ascendència moral que tenia Puig-Sureda sobre Roviralta, aquest sempre va mantenir la personalitat i la independència, guardant tothora el respecte al seu mestre.

En canvi, els pediatres, en general, no van mantenir sempre l'actitud de respecte i confiança que el doctor Roviralta es mereixia. Al revés, molt sovint, massa sovint, demostraren una càrrega d'indiferència i d'incredulitat envers els escrits de divulgació i ensenyança del doctor Roviralta i la naixent cirurgia dels nens. Aquesta actitud produí un endarreriment en el naixement de l'especialitat quirúrgica, ja que els pediatres continuaven enviant els nens amb malalties quirúrgiques a cirurgians d'adults. Hi havia una incomprensió amb relació a la cirurgia pediàtrica, i més d'una vegada, com quan Roviralta va presentar, a la Societat de Pediatria, quatre casos d'hèrnia hiatal, en les converses se sentia: «Coses d'en Roviralta...»

Creiem que l'explicació del fet que molts pediatres tinguessin una certa animadversió envers Roviralta pot ser trobada en els seus mateixos escrits, sobretot en dos de publicats el 1925, anomenats *Las dispepsias en los dos primeros años de la vida y su tratamiento dietético* i *El porqué de algunos aparentes o supuestos fracasos de los tratamientos dietéticos en las dispepsias infantiles. Su utilización diagnóstica*.[175-176] Tots dos escrits fan una defensa del tractament dietètic en els casos de trastorns digestius del nounat i de la seva importància en el preoperatori i el postoperatori; però aquests escrits també tenen unes notes a peu de pàgina que, és fàcil suposar-ho, van molestar

prou els pediatres de l'època. Textualment s'hi diu: «En el pasado mes de junio, poco caluroso y en el que se registraron en nuestro dispensario escasos enfermos del aparato digestivo, fallecieron en Barcelona, según los datos oficiales (?), por diarrea y enteritis, 355 niños menores de dos años. No nos extrañaría fuera esta cifra mayor en realidad, así como tenemos la seguridad de que, de las ¡¡118!! defunciones existentes en la misma estadística por meningitis simple, gran número no fueron más que trastornos digestivos así etiquetados, por haber presentado en los últimos momentos algún fenómeno de reacción más o menos meníngea y por cuyo diagnóstico sienten verdadera debilidad y marcada inclinación algunos de nuestros colegas. ¡Queda la familia tan confortada!

»Y es que se da el caso curioso de que será raro encontrar un médico que no tenga una noción más o menos exacta de los fundamentos e indicaciones de la insulinoterapia o de la radioterapia, mientras que son legión los que desconocen los antedichos tratamientos (régimenes alimenticios), que sin discusión reportan socialmente mayor beneficio que aquéllos y son a su vez muy anteriores.» No és estrany que els pediatres de l'època no n'estiguessin gaire contents: Roviralta en denunciava la falta de rigor i de preparació, així com les mentides en el moment de dirigir-se als pares de la criatura morta.

Durant els primers anys de professió, Roviralta també va fer aportacions en unes altres especialitats que encara no havien nascut, però que començaven a preocupar, com són els trastorns vasculars. El 1933 presentà a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya una comunicació sobre el tractament dels trastorns circulatoris dels membres inferiors. Era un estudi sobre els factors orgànic i funcional del problema i s'hi va mostrar partidari de les proves de Buerguer i de Moscowitz, per a estudiar l'estat de la circulació, i de les de Babinski i Heitz, per a l'estudi del factor espasmòdic. En aquest treball, Roviralta declarava que el 1928 havia practicat per primera vegada una neurectomia i l'experiència que n'havia tret era que aquesta no detenia la gangrena del malalt diabètic.[177]

El 1934 Roviralta insistia sobre el tema i es mostrava partidari de la prova de Scott i Morton com a ajuda per a estudiar el percentatge d'influència del factor espasmòdic en els trastorns circulatoris.[178] Hi va fer una menció espe-

cial de l'acció perjudicial del tabac, la lues i la diabetis. Practicava una simpatectomia periarterial i la gangliectomia lumbar, encara que en algun cas fes una resecció de 5 cm del nervi tibial posterior i 2 cm del nervi musculocutani. En una revisió sobre el tema realitzada per Scott i Pearse el 1935, aquests van comentar positivament el treball de Roviralta.[179-180]

El 1935, en el Congrès de la Société de Chirurgie de Paris, Roviralta presentà una ponència sobre la malaltia de Léo Burger titulada *Résultats de la neurectomie périphérique dans la trombo-angéite oblitérante*. Amb posterioritat, la tècnica de Roviralta va ser practicada durant anys pel doctor Martorell i el seu equip. La neurectomia perifèrica, tècnica ideada per Roviralta per als trastorns circulatoris perifèrics dels diabètics, fou registrada al *New Lear Book of Neurology* de Chicago i se'n féu referència als «Annals» de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques.[181]

A part d'aquestes aportacions a la cirurgia vascular i d'algunes altres a l'ortopèdia i la traumatologia, el doctor Roviralta, fonamentalment, en féu de valuoses a la pediatria i, sobretot, a la cirurgia pediàtrica. Iniciador a Catalunya de la cirurgia infantil, Roviralta publicà innombrables treballs, entre els quals es destaquen diversos volums sobre la cirurgia abdominal; alguns d'aquests estudis han estat traduïts a llengües estrangeres.

MONOGRAFIES MÈDIQUES
ANY IX 1934 N.º 81

LA CIRURGIA ABDOMINAL DEL NEN

pel Doctor

EMILI ROVIRALTA

BARCELONA

Figura 29. *La cirurgia abdominal del nen*

Quan, l'any 1934, Emili Roviralta i Astoul publicà en la col·lecció «Monografies Mèdiques» (número 81) *La cirurgia abdominal del nen*[182] (figura 29), ja tenia un prestigi sòlid com a cirurgià infantil i hom el va reconèixer com el mestre indiscutible de tots els qui després s'interessaren per aquesta branca de la cirurgia.

Roviralta signà aquesta monografia com a «Cirurgià ortopèdic i de nens de l'Institut Policlínic i de la Lluita contra la Mortalitat Infantil. Exprofessor de la Facultat de Medicina de Barcelona» i la dedicà al doctor Gallart i Monés, «mestre de tots, que inicià fa molts anys una labor divulgadora de la patologia abdominal».

Roviralta sentia la necessitat de divulgar l'estat dels problemes quirúrgics abdominals més importants que plantejava la clínica pediàtrica. Un altre objecte d'aquest treball és definir criteris i dictar normes de conducta com més concretes millor per a poder servir de guia. La seva inquietud i el seu esperit crític i d'observació el van dur a enunciar els nous punts de vista (ectòpia gàstrica, apendicitis antibiòtiques, nova nomenclatura per a les hèrnies dels hiatus, etc.) que el van convertir en una autoritat internacional.

A la revista «La Medicina Catalana» publicà el 1934, com una separata de *La cirurgia abdominal del nen*, un estudi titulat *Estenosi hipertròfica del pílor*,[183] on recomanava primerament intentar mèdicament solucionar el problema del trànsit alimentari amb antiespasmòdics, farinetes denses i rentats gàstrics, i, si això fracassava, portar el malalt a la sala d'operacions.

Així, el mateix any 1934, Roviralta proposà unes *Normes d'orientació de criteri i fixació de conducta en els principals problemes apendiculars del nen*,[184] ja que divulgar les indicacions quirúrgiques en els nens sempre va ser una idea permanent en ell. Després d'un debat i d'aconseguir el consens, la Societat Catalana de Pediatria adoptà aquestes normes, les recomanà i les féu objecte d'una campanya de divulgació.

En un intent d'aprendre de la medicina nord-americana, el 1936 Roviralta anà als Estats Units. Quan va saber que a Nova York no hi havia cap servei de cirurgia pediàtrica ni cirurgians destacats en aquesta especialitat, tingué una bona decepció.

Roviralta va ser un participant actiu en els inicis de la Societat Catalana de Pediatria, tresorer durant els anys 1929-1931 i vicepresident durant el bienni 1933-1935. Fou també l'iniciador de la represa d'activitats després de la Guerra Civil i el seu president l'any 1947. L'any 1945 va rebre l'encàrrec d'Agustí Pedro i Pons, aleshores president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques

de Catalunya i Balears, per a tornar a posar en funcionament la Societat de Pediatria. Constava al document fundacional de la Societat, datat de molt abans de la Guerra Civil, que s'havia de convocar una assemblea de tots els pediatres catalans i que fossin ells els qui escollissin el president, i així es va fer. Aquests fets mostren un doctor Roviralta preocupat pels problemes del seu país i amb un esperit demòcrata no gens habitual en aquells anys.

Figura 30. Distintiu de les infermeres de Camitas Blancas

L'any 1939, amb la fundació del Patronato de Camitas Blancas (figura 30) , la situació de la cirurgia pediàtrica a Catalunya canvià. Sota els auspicis de la marquesa de Sentmenat, com a presidenta, i la senyora Marta Moragas, com a secretària, juntament amb les senyors Samaranch, Garí, Vergés i Arruga, Camitas Blancas es va instal·lar en un dels edificis de la finca, amb capacitat per a ingressar-hi vint-i-un nens, consultes externes i sala pròpia de raigs X. Les sales d'operacions eren les de l'Institut Policlínic. El servei era benèfic i depenia del Patronat. Les noies de la bona societat barcelonina feien el Servicio Social a Camitas Blancas. M. Rosa Socorro, durant el seu, fou l'encarregada de la sala d'operacions i actuà, en moltes ocasions, com a instrumentalista. Roviralta va ser el director de la secció de cirurgia infantil (1947-1976). Cada mes es passava un rebut al cobrament a unes quantes empreses barcelonines i a particulars, els quals es feien càrrec de les despeses d'un o més llits de Camitas Blancas. Hi havia vint llits distribuïts en tres sales: una per a lactants i dues per a infants més grans. La dedicació preferent era per a la cirurgia, si bé també hi ingressaven infants amb malalties no quirúrgiques. L'any 1976 fou clausurat.[185]

Camitas Blancas fou una institució coneguda arreu de Catalunya i d'Espanya. Moltes figures actuals de la cirurgia pediàtrica van aprendre els fonaments de l'especialitat entremig d'aquelles parets seguint el treball constant, de dedicació absoluta, de recerca, d'entusiasme, del seu cap, el doctor

Roviralta, i on aquest va exercir el seu mestratge, a la secció de cirurgia pediàtrica i ortopèdia de l'Institut Policlínic i al Patronat de Camitas Blancas de Barcelona.[186] En aquell servei es donava una atenció integral al nen malalt. La pediatria, l'ortopèdia, la urologia, l'endocrinologia, la psiquiatria i l'otorinolaringologia hi tenien els seus especialistes, que actuaven des de les consultes externes.

Posteriorment, les instal·lacions del rudimentari servei foren ampliades i Roviralta pogué dur a terme la seva labor. Amb el doctor Roviralta es podia aprendre la metodologia, la manera d'estudiar l'infant com un tot, una gran disciplina de treball per a cercar un diagnòstic correcte i l'aplicació de la terapèutica més idònia per a cada cas. El doctor Roviralta estava sempre a l'avantguarda dels coneixements bibliogràfics mundials. Per Camitas Blancas van passar molts cirurgians pediàtrics de Catalunya i de la resta d'Espanya, que posteriorment han estat caps de departament de cirurgia infantil. De tots, n'hem de destacar tres, veritables col·laboradors durant tres èpoques diferents, des dels inicis de Camitas Blancas fins al tancament el 1975: són els doctors Joan Picañol i Peirató, Joan Martínez-Móra i Josep Maria Casassa i Carbó. Al departament d'ortopèdia, destaca Rafael Esteve de Miguel, i en urologia, Josep M. Bartrina. Com a otorinolaringòlegs hi van ser Valls Moix i Serra, i com a radiòleg, Ferrer Condal. Entre els pediatres sobresurten els doctors Àngel Ballabriga, Agustí Pérez Soler, F. Llauradó, Antoni Gutiérrez Díaz i Xavier Mas Prat.

Durant anys, el doctor Roviralta, sol i incomprès per la majoria de pediatres de l'època, no parà de treballar. Explicava, com a exemple, que el primer lactant que va veure afectat d'una estenosi hipertròfica de pílor li va ser proporcionat pel doctor Valls Rovira, endocrinòleg d'adults de l'Institut Policlínic, el qual, en una visita que feia a una dona diabètica, àvia del petit, pensà que aquest patia d'una estenosi hipertròfica de pílor i el remeté al doctor Roviralta. La intervenció quirúrgica salvà aquella vida.[187]

Durant l'activitat del servei de Camitas Blancas, Roviralta féu, amb l'ajuda de força col·laboradors, una tasca de recerca i les aportacions científiques més valuoses a la pediatria amb repercussió internacional. Les publicacions que nasqueren de l'experiència d'aquell petit servei foren nombrosíssimes: es

calculen uns tres-cents treballs publicats en català, francès i anglès. Seguint la seva vocació d'orientar els pediatres sobre els principals problemes quirúrgics en la infància, igual que el 1934, Roviralta publicà, el 1946, *El abdomen quirúrgico en el niño*,[188] amb la col·laboració dels doctors J. Badosa i A. Gallart Esquerdo. Al pròleg, Puig-Sureda defineix Roviralta com un «cirurgià experimentat, apassionat per la patologia de la infància», i qualifica la publicació com «un llibre apassionat d'apostolat, de divulgació de la bona doctrina».

Al prefaci, Roviralta afirmava que la intenció del llibre era orientar i dictar normes de conducta. Creia que el cirurgià havia de difondre els seus coneixements per a afavorir que el pediatre no retardés el moment de la intervenció. Hi agraïa la col·laboració dels doctors Gallart Esquerdo i Badosa, així com l'ajuda del doctor Torra i Huberti i dels companys del Policlínic: Puig-Sureda, Gallart i Monés, Guasch, Camps Juncosa, Roca de Viñals i Osés.

El 1952 el doctor Roviralta fou nomenat membre corresponent de la Sociedad Argentina de Pediatría.[189] Durant l'estada a Buenos Aires i Montevideo, féu una sèrie de conferències.

Es casà amb una néta d'Antonio Maura, amb la qual va tenir dos fills. La seva esposa era molt amiga d'Eva Duarte de Perón, de manera que el dirigent argentí va oferir a Roviralta la construcció d'una clínica amb dos-cents llits dedicats a cirurgia infantil. Més endavant, el matrimoni es distancià: Roviralta va tornar a Barcelona, on tenia casa seva, i la seva esposa i els fills van romandre a l'Argentina.

El 1950 Roviralta va publicar un altre treball interessant respecte a la patologia digestiva del nen i, en especial, en l'apartat dels vòmits del lactant i del restrenyiment. Va ser *El lactante vomitador,*[190] que comprenia estudi crític, diagnòstic etiològic i tractament consegüent. Posteriorment, el 1952, aquest treball va ser traduït al francès amb el títol *Les vomissements du nourrisson*,[191] amb adaptació de Bernard Duhamel (figura 31).

En la publicació en francès podem llegir la dedicatòria següent de Roviralta: «Dédié aux camarades de fondation de l'Institut Policlinique: professor Juan Puig-Sureda, professor Francisco Gallart Monés, professor Jacinto Reventós

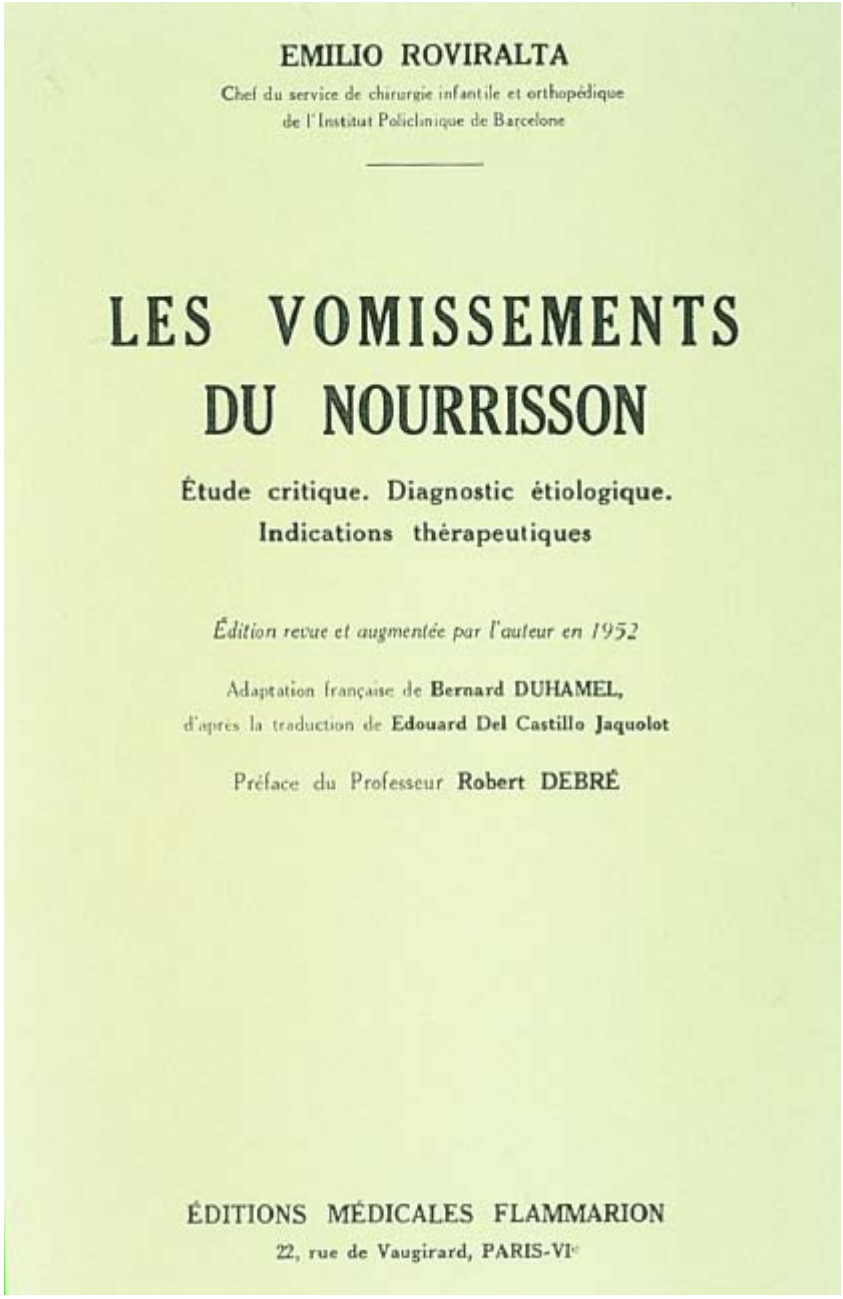

EMILIO ROVIRALTA

Chef du service de chirurgie infantile et orthopédique
de l'Institut Policlinique de Barcelone

LES VOMISSEMENTS DU NOURRISSON

Étude critique. Diagnostic étiologique.
Indications thérapeutiques

Édition revue et augmentée par l'auteur en 1952

Adaptation française de **Bernard DUHAMEL**,
d'après la traduction de **Edouard Del Castillo Jaquolot**

Préface du Professeur **Robert DEBRÉ**

ÉDITIONS MÉDICALES FLAMMARION
22, rue de Vaugirard, PARIS-VIe

Figura 31. *Les vomissements du nourrisson*

Bordoy, professor Juan Codina Altés, après vingt-cinq ans de collaboration constante et de camaraderie affectueuse, en hommage à la sincérité scientifique dont ils ont fait preuve dans leur enseignement.»

En aquest treball, Roviralta feia un ampli estudi sobre les anomalies del sector cardiohiatal. Hi demostrà que l'hèrnia hiatal era la responsable de molts dels quadres de vòmits anomenats fins llavors «vòmits habituals», hi exposà una classificació anatomoradiològica d'aquestes anomalies que encara avui és vàlida i hi donà a conèixer una síndrome nova, «la síndrome frenopilòrica», que ha passat a considerar-se a tot arreu com la *síndrome de Roviralta*. La característica d'aquesta síndrome és l'existència, en el 10 % d'hèrnies hiatals, d'una estenosi hipertròfica de pílor, fet que pot provocar una confusió simptomatològica i dificultar el diagnòstic. Aquesta nova síndrome va ser favorablement acceptada per les societats de Pediatria de París, Buenos Aires i São Paulo i per les societats internacionals a les seus de Lisboa, Zuric i Sevilla, així com a la de BAPS de Londres. S'ocupà, d'altra banda, de la malaltia de Hirschprung proposant una varietat tècnica per a l'aganglionisme còlic total que es coneix amb el nom de *procediment de Duhamel-Roviralta.*

Una de les crítiques d'*El lactante vomitador* que més satisfacció donaren a Roviralta fou la del doctor Gregorio Marañón, que, entre algunes coses més, va dir: «Bienvenido sea, pues, este libro de medicina etiológica nacido en el ambiente del Instituto Policlínico de Barcelona, ambiente de rigurosa clínica etiológica y realizado por un cirujano cuyo mayor elogio podría escribirse diciendo que, siendo un gran cirujano en el quirófano, no parece cirujano cuando deja el bisturí y coge la pluma.»

L'any 1950 Roviralta va fer una de les tres ponències al Congreso de la Sociedad Española de Pediatría sobre *Resultados de los tratamientos modernos en la tuberculosis osteoarticular en el niño*,[192] en col·laboració amb els doctors J. Picañol, R. Roca de Viñals, J. M. Vilaseca i F. Llauradó Tomás. S'hi exposaren els resultats aconseguits amb els nous tractaments de la tuberculosi osteoarticular en l'edat infantil.

El 1953 publicà un treball de l'Institut Policlínic de Barcelona titulat *La ectopia gástrica parcial en el niño*,[193] en col·laboració amb els doctors Joan Picañol

i Jaume Suñol, pertanyents també al Servei de Cirurgia Infantil i Ortopèdia. Segons confessió del mateix doctor Roviralta, aquest escrit obeïa a dues motivacions: primerament, a la poca difusió i la tècnica defectuosa de les exploracions radiològiques en la pràctica mèdica; i, en segon lloc, al gran nombre de síndromes descrits en el lactant quan el símptoma predominant era el vòmit.

El 1955 Roviralta pronuncià la conferència de la sessió inaugural de la Societat Catalana de Pediatria el títol de la qual és molt aclaridor: *Mitos en pediatría*.[194] Roviralta ens hi recorda el Quixot lluitant contra les falsedats que encara persisteixen en pediatria. Per ell, la progressió de la ciència és condicionada per dues forces antagòniques: la positiva de l'esperit creador, que fa avançar la ciència, i la negativa dels conceptes erronis. En aquest treball, Roviralta fa un estudi històric dels errors en medicina i, en especial, en pediatria. Hi torna a explicar els errors en el diagnòstic de l'origen dels vòmits en el lactant i les dificultats en el diagnòstic de l'estenosi hipertròfica de pílor i de l'hèrnia hiatal. Al final, les paraules de Roviralta són de caràcter pessimista, ja que afirma que, malgrat l'avenç de la ciència, els mites van augmentant.

El 1960 Roviralta publicà un altre estudi interessant: *Diagnóstico y tratamiento del megacolon*,[195] escrit en col·laboració amb Josep M. Casassa, dintre de la col·lecció «Monografías de la Sociedad Catalana de Pediatría». Al principi de la presentació, Roviralta aporta aquesta frase de Gustave Le Bon: «Destruir un error requiere mucho más tiempo que crearlo.» En aquest treball ens parla del megacòlon idiopàtic, del secundari i de l'agangliònic o malaltia de Hirschprung.

Dos anys més tard, Roviralta i Casassa van publicar aquest treball en francès amb el nom de *Le mégacôlon congénital, diagnostic et traité*,[196] on també donaven les gràcies per l'ajuda als doctors Pérez Soler, Roca de Viñals i Cañadas, en matèria d'anatomia patològica, i als doctors Ferrer Condal, Osés i Grifé, per les aportacions a l'estudi radiogràfic.

El mètode personal d'intervenció fou presentat en el Congrés Internacional de Cirurgia Pediàtrica de Roma el 1970. Aquest procediment, denominat *tècnica de Duhamel-Roviralta-Casassa* i utilitzat fonamentalment en el trac-

tament dels aganglionismes còlics totals, es va emprar assíduament a la Residència de la Vall d'Hebron de Barcelona. Consisteix en la simple exclusió del sector intestinal desinervat i ajornant dos o tres anys l'extirpació d'aquest segment en unes condicions més bones per al malalt.

El 1967 Roviralta va publicar en francès *Hernies hiatales et ectopies partielles de l'estomac chez l'enfant*.[197] En el pròleg, el doctor Bernard Duhamel defineix Roviralta com un «mestre de la cirurgia infantil a Espanya» i es refereix a la monografia *Les vomissements du nourrisson* on, segons ell, hi ha conceptes fonamentals que pediatres dels països anglosaxons encara ignoren. A més, hi reconeix Roviralta com a veritable pioner i lluitador en la divulgació dels conceptes sobre l'hèrnia hiatal i les ectòpies parcials de la mucosa de l'estómac.

Roviralta fou un entusiasta de la medicina, la qual serví professionalment, però sobretot amb vocació. Era un home alt, ben plantat, amb solcs profunds a la cara que li donaven una duresa mineral. Duia bigotet i tenia ulls d'ocell predador. Conservava cabells abundants d'un blanc grisós. Dotat d'una forta personalitat i amb un neguit constant per cercar el deslloriador dels nombrosos problemes mèdics de la societat de principi de segle, aconseguí ésser un pioner en el naixement d'una especialitat abans desconeguda a Catalunya i a Espanya: la cirurgia pediàtrica.

La seva contribució a la pediatria específicament catalana va ser constant. A part de les monografies ja comentades, Roviralta publicà més de dos-cents cinquanta treballs sobre temes de l'especialitat. Va publicar treballs al «Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria» i a «ACTES», com també va fer aportacions a les sessions científiques de la Societat, i d'una manera notable. El pas de Roviralta durant dos anys per la presidència de la Societat es féu notar positivament.

El doctor Roviralta va viure els darrers anys retirat pels imperatius de l'edat, però tenia encara una forta preocupació per tot allò que succeïa al seu voltant. Estava en desacord amb un document presentat en una de les reunions anuals de la Sociedad Española de Cirugía Pediátrica en el qual es donava una interpretació dels orígens de la cirurgia de nens a Espanya i elaborà un escrit, el darrer de la seva vida, on exposà, amb la seva raó i la seva veritat,

com veia que havien estat aquells començaments. Presentà aquest treball, de què hem fet menció a l'inici de la biografía, amb el titol de *Los difíciles inicios de la cirugía pediátrica en España* a la Reial Acadèmia de Medicina i, finalment, aconseguí que es publiqués al «Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria» havent demanat que fos en castellà perquè se'n pogués assabentar com més gent millor.

Entre els títols acadèmics del doctor Roviralta es destaquen els següents: soci d'honor de la Societat Catalana de Pediatria; soci corresponent de la Reial Acadèmia de Medicina; soci de mèrit de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques; soci d'honor de la Sociedad Española de Cirugía Pediátrica; membre de la Société de Pédiatrie de Paris, de l'Académie Française de Chirurgie, de la British Association of Pediatric Surgeons i de les societats del Brasil, l'Argentina i l'Equador; i fundador i expresident de la Societat Catalana de Pediatria. També, com els altres quatre fundadors de l'Institut Policlínic, podem incloure'l dins el concepte de «català universal».

El doctor Roviralta va patir una isquèmia a les extremitats inferiors que li van produir gangrena i la mort en poc temps. Morí a Barcelona, a la Clínica Plató, «casa seva», d'una arteriosclerosi obliterant de les cames amb grans dolors isquèmics. A la necrològica del doctor Roviralta, l'any 1987, el seu deixeble i amic Josep M. Casassa va dir: «El doctor Emili Roviralta i Astoul ha mort als noranta-un anys d'edat, però la seva forta personalitat, el seu extens treball científic i la seva inquietud i manera de ser continuaran com un record entre tots nosaltres, com un exemple de tenacitat i de força de voluntat.»[198]

®

BIBLIOGRAFIA

1 Reventós, J. El doctor Cinto Reventós y su entorno. Edicions 62, Barcelona, 1984. 205.
2 Puig-Sureda, J. Cincuentenario de la Escuela de Patología Digestiva. 1963; 24-25.
3 Fuentes Sagaz, M. de. Ateneo de Alumnos Internos de la Facultad de Medicina de Barcelona. Com. VII Congr. Hist. Med. Catal. Gimbernat, Tarragona, 1992; 18: 29-31.
4 Libro de Oro de la Academia de Ciencias Médicas. LXXV aniversario. 1953; 67 p.
5 Casassas, O. La medicina catalana del segle XX. Llibres a l'Abast, 82; Edicions 62, Barcelona, 1970. 239 p.
6 Puig-Sureda, J. Los islotes de Langerhans y la diabetes pancreática. Anals de Medicina, 1907; 1: 609-616, 667-678, 752-758, 834-843.
7 Puig-Sureda, E.; Perearnau, Company i Bartrina. Estudis experimentals a propòsit de l'acció de la prostatectomia sobre l'espermatogenesi i les funcions sexuals. Anals de Medicina, 1908; 2: 696-910.
8 Puig-Sureda, J. Anestesia raquídea de Jonnesco: una serie de 20 casos. Anals de Medicina, 1910; 4: 142-155.
9 Puig-Sureda, J. Antigua úlcera per cremadura tractada per empelts de pell. Anals de Medicina, 1910; 4: 624-629.
10 Puig-Sureda, J. Un cas de malaltia de Launois-Bensaude. Anals de Medicina, 1910; 4: 329-336.
11 Fuentes Sagaz, M. de. Medio siglo de la cardiología en Catalunya (1888-1937). Barcelona, 1987. 702. Tesi doctoral inèdita.
12 Puig-Sureda, J. Curació d'un aneurisma de la femoral al nivell de l'arc crural per sutura de l'artèria. Anals de Medicina, 1911; 5: 538-545.
13 Broggi, M. Juan Puig Sureda. Breve reseña biográfica. ACTAS, 1980; 30: 149-151.
14 Puig-Sureda, J. Aspecto quirúrgico de la colapsoterapia en la tuberculosis pulmonar. Therapia, 1913; 5: 65-68.
15 Dargallo, R. Recordant al doctor Reventós. 1969; 43.
16 Bartrina, J. M.; Puig y Sureda, J. La toracoplastia extra-pleural en el tratamiento de la tuberculosis pulmonar. Los Progresos de la Clínica. Imprenta Antonio Marzo, 1914. 30 p.
17 Puig-Sureda, J. Sobre operatòria hipofisària. Treballs de la Societat de Biologia, 1917; 5: 139-144.
18 Puig-Sureda, J. Un fet clínic de valor experimental sobre fonament de la gastrostomia. Treballs de la Societat de Biologia, 1918; 6: 318-320.
19 Puig-Sureda, J. Nou mètode de cirurgia tancada del budell. Treballs de la Societat de Biologia, 1922; 9: 38-40.
20 Puig-Sureda, J.; Puche, J. Primera nota sobre cirurgia experimental en el budell gros. Treballs de la Societat de Biologia, 1924; 10: 155-160.
21 Puig-Sureda, J.; Roviralta, E. Segona nota sobre cirurgia experimental en el budell gros. Treballs de la Societat de Biologia, 1924; 10: 199-200.
22 Puig-Sureda, J. Tercera nota sobre cirurgia experimental en el budell gros. Treballs de la Societat de Biologia, 1924; 10: 235-237.
23 Pi-Figueras, J. La cirurgia moderna a Catalunya: de Cardenal al 1936. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, Llibre d'Actes, 1970; 2: 193-211.
24 Gran Enciclopèdia Catalana, 1970; 1: 89.
25 Gran Enciclopèdia Catalana, 1970; 11: 747.
26 Vila-Abadal, J. El doctor Lluís Vila d'Abadal i el seu temps. Assaig biogràfic. La Llar del Llibre, SA, Barcelona, 1990. 441 p.

27 Martorell, F. El professor Joan Puig-Sureda. Anales de Medicina y Cirugía, 1979; 59: 212-215.
28 Martorell, F. El Dr. Puig-Sureda. Visto por su discípulo. ACTAS, 1980; 30: 151-154.
29 Alsina i Bofill, J. Puig-Sureda, tal com jo l'he conegut. Annals de Medicina, 1979; 65: 1301-1305.
30 Pi-Figueras, J. La cirurgia moderna a Catalunya: de Cardenal al 1936. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, 1970; 2: 193-212.
31 Puig-Sureda, J. Sobre cirugía gástrica y duodenal en el ulcus. Revista Médica de Barcelona, 1927; 2: 126-140.
32 Puig Sureda, J. Perforación aguda gastro duodenal. Discurso leído en la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona el 16 de diciembre de 1928. Tipografía Dante, Barcelona. 77.
33 Pi Suñer, A. Discurso de contestación al discurso del doctor Puig Sureda. Barcelona 1928: 83-94.
34 Pi-Figueras, J. La cirurgia moderna a Catalunya: de Cardenal al 1936. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, 1970; 2: 193-212.
35 Puig-Sureda, J. Els resultats de la resecció de l'estómac en les úlceres gàstrica i duodenal. Annals de Medicina, 1929: 748-751.
36 Casassas, O. La medicina catalana del segle XX. Edicions 62, Barcelona, 1970. 239.
37 Gallart Esquerdo, A. El doctor Gallart Monés y la Escuela de Patología Digestiva que lleva su nombre. ACTAS, 1960; 14: 215-223.
38 Noticiari d'activitats. El IXè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Perpinyà, 24-27 de juny de 1936. La Medicina Catalana, 1936; 6: 211-223.
39 Vila-Abadal, J. El doctor Lluís Vila d'Abadal i el seu temps. Assaig biogràfic. La Llar del Llibre, SA, Barcelona, 1990. 441.
40 Corbella i Corbella, J. Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1985. Fundació Uriach 1838, 1996. 386.
41 Puig Sureda, J. Discurso de contestación al discurso del doctor Juan Soler y Juliá a la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona. Barcelona, 1944; 55-64.
42 Salleras, V. El doctor Juan Puig-Sureda. Archivos Médico-Biográficos; 18.
43 Puig Sureda, J. El pasado del cirujano. Anales de Medicina y Cirugía, 1955; 35: 24-35.
44 Alsina i Bofill, J. Puig-Sureda, tal como le conocí. ACTAS, 1980; 30: 155-158.
45 Gallart Esquerdo, A. El doctor Francisco Gallart Monés y la Escuela de Patología Digestiva que lleva su nombre. ACTAS, 1960; 14: 215-223.
46 Gallart Esquerdo, A. La Escuela de Patología Digestiva Gallart-Monés. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, Llibre d'Actes, 1970; II: 161-169.
47 Gallart Monés, F. Los catedráticos de la Facultad de Medicina durante mis estudios (1897-1901). Jornadas Conmemorativas del Cincuentenario del Hospital Clínico, 1959; 35-45.
48 Font Puigderrajols, J. M. Cincuentenario de la Escuela de Patología Digestiva del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo, 1967; 29-50.
49 Calbet i Camarasa, J.; Corbella i Corbella, J. Diccionari biogràfic de metges catalans. III Congrés d'Història de la Medicina Catalana, Lleida, 1981; II, F-Q: 39.
50 Roig-Raventós, J. El Dr. F. Gallart Monés (1880-1960). ACTAS, 1960; 14: 201-207.
51 Puig Sureda, J. Cincuentenario de la Escuela de Patología Digestiva del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo. 1967: 24-25.
52 Gallart Monés, F. Los catedráticos de la Facultad de Medicina durante mis estudios (1897-1901). ACTAS, 1958; 12: 61-67.
53 Pi-Figueras, J. La cirurgia moderna a Catalunya: de Cardenal al 1936. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, Llibre d'Actes, 1970; 2: 193-211.

54 Crónica: Oposicions a una plaça de metge numerari d'entrada (Secció de Medicina) de l'Hospital de la Santa Creu. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1919; 399-400.
55 Expedient municipal de l'Ajuntament de Barcelona del doctor Francesc Gallart i Monés, núm. 2696. Arxiu Administratiu Municipal de Barcelona.
56 Vilardell, F. Pórtico. Cincuentenario de la Escuela de Patología Digestiva del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo. Barcelona, 1967; 7-8.
57 Pedro Pons, A. Cincuentenario de la Escuela de Patología Digestiva del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo. Barcelona, 1967; 23-24
58 Piulachs, P. La lección del Dr. Gallart Monés. ACTAS, 1960; 14: 224-240.
59 Gallart, F. Serologia, immunitat i anafilàxia. I Congrés dels Metges de Llengua Catalana, 1913: 381-414.
60 Gallart, F. Valor clínic de l'amilasa fecal pancreàtica; sa investigació i dosificació. Anals de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya. 1913; 7: 302-319.
61 Gallart, F. Transtorns de l'eliminació urinària dels hepètics. Anals de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1913; 7: 541-556.
62 Gallart, F. Casos de melitocòccia. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1914; 1: 13-15.
63 Gallart Monés, F. Consideracions clíniques sobre casos de cranc de l'intestí gros. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1915; 5: 153-160.
64 Gallart, F. Sífilis gàstrica. Orientació diagnòstica. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1915; 6: 146-150.
65 Gallart, F. Valor clínic de la desviació del complement en els quistes hidatídics en general i especialment en els quistes hidatídics hepàtics. Casos clínics. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1916; 14-19.
66 Gallart, F. Hipo i anaclorhídria en la litiasi biliar. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1916: 253-258.
67 Gallart Monés, F. Règims alimenticis en les malalties de l'intestí. II Congrés dels Metges de Llengua Catalana, 1917; 1: 34-50.
68 Gallart i Monés, F. Contribució al diagnòstic precoç de la tuberculosi intestinal. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1917: 236-238.
69 Gallart Monés, F.; Ribas i Ribas, E. Tuberculosi pilòrica (casos clínics). Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1917; 13: 425-443.
70 Gallart i Monés, F. Síndrome de Reichmann. Sa interpretació clínica i deduccions terapèutiques. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1917; 11: 28-36.
71 Gallart i Monés, F. Estudi coprològic de les causes que dificulten la digestió del midó. Treballs de la Societat de Biologia, 1917: 342-348.
72 Gallart, F.; Gil Vernet, S. El simpàtic abdòmino-pelvià en el fetus humà. Treballs de la Societat de Biología, 1918; 6: 227-229.
73 La Redacció: Noves. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1919; 35.
74 Casassas, O. La medicina catalana del segle XX. Llibres a l'Abast, Edicions 62, Barcelona, 1970.
75 Crónica de la IX Reunión de la Sociedad Española de Patología Digestiva y de la Nutrición. Bodas de plata de la Fundación de la Sociedad. Notas clínicas. II época, 1959; 8: 2-11.
76 Pòrtic: L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau a l'estranger. Annals de l'Hospital de la Sta. Creu i St. Pau, 1935; 9: 557-558.
77 Gallart Monés, F.; Domingo Sanjuan, P. Colitis graves no amibianas. Etiología, diagnóstico y trata-

miento médico. Editorial Salvat, SA, 1935. 123.
78 Fontcuberta, J. Crítica de llibres i revistes. Colitis ulcerosas graves no amibianas. Etiología, diagnóstico y tratamiento médico, por los doctores F. Gallart Monés y P. Domingo Sanjuan. Annals de l'Hospital de la Sta. Creu i St. Pau, 1936; 10: 149-150.
79 Noticiari: Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Renovació de càrrecs. Annals de l'Hospital de la Sta. Creu i St. Pau, 1936; 10: 160-163.
80 Pòrtic. Annals de l'Hospital de la Sta. Creu i St. Pau, 1936; 10: 187-188.
81 Crònica: Homenatge al Dr. Francesc Gallart i Monés. Annals de l'Hospital de la Sta. Creu i St. Pau, 1936; 10: 259-266.
82 Reventós, J. El doctor Cinto Reventós y su entorno. Edicions 62, Barcelona, 1984. 205.
83 Martínez García, P. Mestres i ensenyances. Anals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1922; 51.
84 Gallart i Monés, F. Mestres i deixebles. Anals de Ciències Mèdiques, 1924: 527-536.
85 Gallart i Monés, F. Com s'ha de formar el metge. La Medicina Catalana, 1934; 2: 3-8.
86 Piulachs, P. La lección del Dr. Gallart Monés. ACTAS, 1960; 14: 224-240.
87 Caralps, A. In memoriam. Doctor Jacinto Reventós. Un gran clínico que nos deja. ACTAS, 1968; 22: 101-104.
88 Xammar, E. El doctor Reventós en el ambiente social. Anales de Medicina, 1968: 43-48.
89 Calbet i Camarasa, J.; Corbella i Corbella, J. Diccionari biogràfic de metges catalans. III Congrés d'Història de la Medicina Catalana, Lleida, 1981; III, R-Z: 25.
90 Cornudella i Capdevila, J. Història de la pneumologia a Catalunya. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, Llibre d'Actes, 1970; 2: 149-154.
91 Seix, T. Los orígenes de la especialidad respiratoria. Anales de Medicina. 1968: 14-17.
92 Reventós, J. Indicaciones y contraindicaciones de la formación de un pneumotórax artificial en el tratamiento de la tuberculosis pulmonar. Therapia, 1913; 5: 56-64.
93 Reventós, J. La fórmula hemoleucocitària dels tuberculosos. I Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1913; 69-94.
94 Josep Pla. Destino, 1968.
95 Celia Sunyol. Tele-estel, 1968.
96 Reventós, J. Cifras y comentarios de una estadística de tres años de pneumotórax artificial. Therapia, 1915; 7: 144-152.
97 Reventós, J. El neumótorax artificial en su aplicación a la cura de la tisis de los pulmones. Calpe, Madrid, 1920.
98 Busquets, J. El doctor Reventós en la familiaridad. Anales de Medicina, 1968: 19-23.
99 Reventós, J. Sobre las dificultades de formar opinión acerca del valor terapéutico de un método en tuberculosis pulmonar. Revista Médica de Barcelona, 1927; 2: 364-380.
100 Dargallo, R. Los orígenes de la especialidad respiratoria. Anales de Medicina, 1968; 10-14
101 Palau i Fabre, J. Recordant el Doctor Reventós, 1969; 20.
102 Cornudella, J. La personalidad del doctor Jacinto Reventós. Anales de Medicina, 1968: 5-8.
103 Busquets, J. El doctor Reventós en la familiaridad. Anales de Medicina. 1968: 19-23.
104 Argemí i Lloveras, J. Recordant el doctor Reventós. 1969: 75-77.
105 Cornudella, J. La personalidad del doctor Jacinto Reventós. Anales de Medicina, 1968: 6-8.
106 Corbella i Corbella, J. Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1985. Fundació Uriach 1838, 1996; 272.
107 Gran Enciclopèdia Catalana, 1978; 12: 224.
108 Serra Goday. Aspecto artístico del doctor Reventós. Anales de Medicina, 1968; 37-38.

109 Tapies, A. Carta al doctor Rafael Serra Goday. Anales de Medicina, 1968: 40-41.
110 Busquets i Font, J. Recordant el doctor Reventós, 1969; 67.
111 Coll Colomer, F. SEPAR. Historia de la neumología y la cirugía torácica moderna. Fundación Uriach 1838, 1992; 85.
112 Alsina i Bofill, J. Dr. Juan Codina Altés (1891-1963). ACTAS de la Reuniones Científicas del Cuerpo Facultativo del Instituto Policlínico, 1963; 17: 141-143.
113 Codina Altés, J. Neoplasias del pulmón. Editorial Científico-Médica, Barcelona, 1922. 200.
114 Jauresti, V. Neoplasias del pulmón del doctor Juan Codina Altés. Archivos Españoles de Pediatría, 1924; 8: 48-49.
115 Codina Altés, J. Louis Gallavardin (1875-1957). Medicina Clínica, 1958; 30: 1-4.
116 Pi Suñer, A.; Bellido, J. M. La electrocardiografía: sus fundamentos, su técnica, sus aplicaciones experimentales y clínicas. Therapia, 1913; 5: 505-527, 652-667, 761-796.
117 Codina Altés, J.; Veil, P. Conducció retrógrada en dos casos de bloc complet. Treballs de la Societat de Biologia, 1923; 10: 150-152.
118 Aguilar Feliu, A. Empleo de las sales de quinidina en las cardiopatías. Revista Española de Medicina y Cirugía, 1923; 6: 58-59.
119 Codina Altés, J.; Veil, P. Traité d'électrocardiographie clinique. G. Doin & Cie. Éditeur, París, 1928. 447.
120 Codina Altés, J. Un bon medicament: el «Salirgan»: abundant diüresi que determina ja sol, ja associat al clorur càlcic. VI Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930; 1: 115-126.
121 Roviralta, E. El tractament dels trastorns circulatoris dels membres inferiors. Anals de Medicina, 1933; 27: 631-658.
122 Codina Altés, J. Estenosi de la pulmonar i comunicació interventricular, d'origen congènit, amb comprovació necròpsica. VI Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930; 1: 127-138.
123 Codina Altés, J.; Camps Juncosa, P. L'estenosi de la mitral, causa poc coneguda de paràlisi recurrencial esquerra. VI Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930; 1: 139-146.
124 Codina Altés, J. Arítmia sinusal: necessitat de conèixer la seva freqüència i bon pronòstic. VI Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930; 1: 147-152.
125 Codina Altés, J.; Panyella Aldrufeu, F.; González, M.; Alsina i Bofill, J. Lesions renals en els malalts amb hipertensió. VII Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932; 1: 158-165.
126 Codina Altés, J. Correlaciones fisiopatológicas entre el hígado y el aparato circulatorio. Ars Medica, 1935; 11: 103-119.
127 Codina Altés, J. Symphyse du péricarde. Les fiches du pratique médicale. Mise au Point, Montpeller, 1935; 15 Boulevard Baudouin, Brussel·les.
128 Fuentes Sagaz, M. de. Historia de la Sociedad Española de Cardiología. Mosby/Doyma Libros, 1994. 264.
129 Codina Altés, J. Cor pulmonale. I Congreso Nacional de Cardiología, Librería Editorial Científica Médica Española, Madrid, 1944. 207.
130 Codina Altés, J.; Pañella Aldrufeu, F.; Martorell Otzet, F. Aneurisma aórtico fistulizado en cava superior. Medicina Clínica, 1944; 2: 482-486.
131 Codina Altés, J.; Juncadella Ferrer, E. Estenosis ístmica de la aorta. Facultad de Medicina de Barcelona, Clínica Médica B, curs 1945-1946; 2.
132 Codina Altés, J.; Pañella Aldrufeu, F.; Niubó Mary, F. Endocarditis infecciosa en el curso de una aortitis sifilítica. Medicina Clínica, 1945; 3: 99-101.
133 Balcells Gorina, A.; Juncadella Ferrer, E.; Codina Altés, J. Carcinoma metastásico de corazón. Revista Clínica Española, 1946; 7: 521-524.
134 Codina Altés, J.; Juncadella Ferrer, E. Alteraciones del ritmo cardíaco en la respiración de Cheyne-Sto-

kes. Medicina Clínica, 1946; 4: 248-255.

135 Codina Altés J.; Pijoan de Beristain, C. Las derivaciones unipolares del electrocardiogra-ma en los sujetos normales. Medicina Clínica, 1947; 9: 275-282.

136 Pijoan de Beristain, C.; Codina Altés, J. Las derivaciones unipolares del electrocardiograma en el infarto de miocardio y en el angor pectoris. Revista Española de Cardiología, 1947; 1: 367-390.

137 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C. El valor de las ondas Q del electrocardiograma. Revista Española de Cardiología. 1947; 1: 457-468.

138 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C. Extrasistolia ventricular con paroxismos taquicárdicos. Medicina Clínica, 1948; 10: 212-215.

139 Codina Altés J.; Pijoan de Beristain, C. Infarto de miocardio en el curso de una endocarditis lenta. Medicina Clínica, 1948; 6: 325-327.

140 Pijoan de Beristain, C.; Codina Altés, J. Las derivaciones unipolares del electrocardiograma en el agrandamiento ventricular izquierdo. Revista Española de Cardiología, 1948: 2: 435-454.

141 Pijoan de Beristain, C.; Codina Altés, J. Las derivaciones unipolares del electrocardiograma en el agrandamiento ventricular derecho. Revista Española de Cardiología, 1949: 3: 9-20.

142 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares, R. Las derivaciones unipolares del electrocardiograma y la fibrilación auricular. Medicina Española, 1951: 1-7.

143 Fuentes Sagaz, M. de. Historia del nacimiento de la Sociedad Española de Cardiología y de las sociedades filiales. Promocions Editorials, SL; 1994. 134.

144 Noticias: La Société Française de Cardiologie el 16 de enero nombró miembro correspondiente al doctor Juan Codina Altés. ACTAS, 1949; 3: 312.

145 *Noticias*. ACTAS, 1953; 7: 108.

146 *Noticias*. ACTAS, 1954; 8: 191.

147 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R. Las derivaciones unipolares del electrocardiograma y la fibrilación auricular. III Congreso Nacional de Cardiología, Libro de Actas, 1950: 395-399.

148 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C. Sobre dos casos de infarto de miocardio lateral alto. Medicina Clínica, 1950; 8: 23-26.

149 Codina Altés, J.; Martorell, F. Tratamiento quirúrgico de las crisis de angor pectoris en jóvenes con cardiopatía reumática. Angiologia, 1950; 2: 77-

150 Vida académica: noticia de dos congresos a París. Medicina Clínica, 1950; 15: 461-465.

151 Codina Altés, J. Ritmo nodal permanente por inhibición sinusal. Efecto de la adrenalina. I Congrès Mondial de Cardiologie, Comunicacions, 1950; 122.

152 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C. Short paroxysms of tachycardia due to reciprocating rhythm. American Heart Journal, 1950; 39: 436-443.

153 Codina Altés, J. Breves paroxismos de taquicardia por ritmo reciprocante. ACTAS, 1950; 4: 1-4.

154 Codina Altés, J. Pericardítis colesterínica. Revista Española de Cardiología. 1951; 5: 455-471.

155 Codina Altés, J. Calcificaciones de pericardio. ACTAS, 1951; 5: 70-76.

156 Codina Altés, J.; Casares Potau, R.; Pijoan de Beristain, C. Clínica y tratamiento del cor pulmonale crónico. Medicina Clínica, 1953; 11: 262-268.

157 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R. La quinidina en el tratamiento de la fibrilación auricular. Medicina Clínica, 1953; 11: 262-268.

158 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R. Etiopatogenia de la fibrilación auricular. Trazos, 1954; 9: 3-9.

159 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R. La fibrilación auricular paroxística. Trazos, 1954; 9: 18-26.

160 Pijoan de Beristain, C.; Codina Altés, J. Estado actual del problema del tratamiento de la arteriosclerosis. Medicina Clínica, 1955; 24: 79-89.

161 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R. Crisis coronarias de intensidad moderada. Medicina Clínica, 1955; 24: 10-17.

162 Codina Altés, J. Crisis coronarias intermedias entre la angina de pecho y el infarto de miocardio clásico. ACTAS, 1955; 9: 1-4.

163 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R.; Périz Sagué, A. Supervivencia de la estenosis. Después de veinte años de observación. Anales de Medicina de la Academia de Medicina de la Academia de Ciencias Médicas de Barcelona, 1960; 46: 3

164 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R.; Périz Sagué A. Consideraciones sobre la estenosis aórtica. Anales de Medicina de la Academia de Medicina de la Academia de Ciencias Médicas de Barcelona. 1961; 47: 3.

165 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R.; Périz Sagué, A. Estenosis aórtica. Estudio de 75 casos. Revista Española de Cardiología. 1961; 14: 650-666.

166 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R.; Périz Sagué, A. Évolution du rétrécissement mitral. Étude de 40 cas suivis depuis 20 ans. Archives de Maladies du Coeur, 1962; 55: 94-102.

167 Codina Altés, J. Clínica y tratamiento de la fibrilación auricular paroxística. ACTAS, 1962; 16: 61-64.

168 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R.; Périz Sagué, A. Una valiosa medicación en el tratamiento de ciertos aspectos del síndrome anginoso. Anales de Medicina, 1962; 48: 36-43.

169 Codina Altés, J.; Pijoan de Beristain, C.; Casares Potau, R.; Périz Sagué, A. Angor y colecistopatías. Anales de Medicina, 1962; 48: 136-145.

170 Codina Altés, J. Corticosteroides en las cardiopatías. ACTAS, 1964; 18: 229-233.

171 Codina Altés, J. Anticoagulantes en el infarto de miocardio. ACTAS, 1965; 19: 41-44.

172 Roviralta, E. Los difíciles inicios de la cirugía pediátrica en España. Publicat per iniciativa de la Càtedra d'Història de la Medicina, amb la col·laboració de la Societat de Pediatria i l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1985. Separata.

173 Pi-Figueras, J. La cirurgia moderna a Catalunya: de Cardenal al 1936. I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, 1970; 2: 193-212.

174 Casassa, J. M. Necrologia del Dr. Emili Roviralta i Astoul. ACTES de las Reuniones Científicas del Cuerpo Facultativo del Instituto Policlínico, 1987; 30: 1-4.

175 Roviralta, E. Las dispepsias en los dos primeros años de la vida y su tratamiento dietético. Revista Médica de Barcelona. 1925; 3: 408-418.

176 Roviralta, E. El porqué de algunos aparentes o supuestos fracasos de los tratamientos dietéticos en las despepsias infantiles. Su utilización diagnóstica. Revista Médica de Barcelona, 1935; 4: 148-170.

177 Roviralta, E. El tractament dels trastorns circulatoris dels membres inferiors. Annals de Medicina, 1933; 27: 631-658.

178 Roviralta, E. La prova de Scott i Morton en els trastorns circulatoris dels membres. Actes de les Reunions del Cos Facultatiu del Policlínic, 1934; 1: 113-115.

179 Roviralta, E. Consideracions sobre un cas particularment interessant de tromboangeïtis obliterant tractat per neurectomia perifèrica. Annals de Medicina, 1935; 29: 1261-1273.

180 Roviralta, E. El tratamiento de los trastornos circulatorios en los miembros inferiores. Laboratorio de Medicina y Cirugía, 1935; 19: 381-395.

181 Roviralta, E. La neurectomia en els trastorns circulatoris perifèrics dels diabètics. La Medicina Catalana, 1935; 5: 147-142.

182 Roviralta, E. La cirurgia abdominal del nen. Monografies Mèdiques, 1934; 81.

183 Roviralta, E. Estenosi hipertròfica del pílor. La Medicina Catalana, 1934; 3: 177-183.

184 Roviralta, E. Normes d'orientació de criteri i fixació de conducta en els principals problemes apendiculars dels nens. La Medicina Catalana, 1935; 4: 199-202, 1935; 5: 195-196. Vegeu també Butlletí de

la Societat Catalana de Pediatria, Barcelona, juliol-agost de 1934 i novembre-desembre de 1934: 253.

185 Casassas, O; Ramis, J. Metges de nens. Cent anys de pediatria a Catalunya. Edicions de la Magrana, Barcelona, 1993. 400.

186 Casassas O. La medicina catalana del segle XX. Llibres a l'Abast, Edicions 62, Barcelona, 1970. 239.

187 Casassa, J. M. Dr. Emili Roviralta i Astoul. ACTES, octubre de 1987: 1-4.

188 Roviralta, E. El abdomen quirúrgico en el niño (estudio de los principales problemas de interés para el pediatra). Manuales de Medicina Práctica, Salvat Editores, 1946. 337.

189 Noticias. ACTAS, 1952; 6: 36.

190 Roviralta, E. El lactante vomitador. José Janés Editor, Barcelona, 1950. 299.

191 Roviralta, E. Les vomissements du nourrisson. Éditions Médicales Flammarion, 1952. 236.

192 Roviralta, E. Resultados de los tratamientos modernos en la tuberculosis osteoarticular en el niño. Sociedad Española de Pediatría, Libro de Ponencias, Barcelona, 1952; 1-94

193 Roviralta, E.; Picañol, J.; Suñol, J. La ectopia gástrica parcial en el niño. Editorial Científico-Médica, 1953. 157.

194 Roviralta, E. Mitos en pediatría. ACTAS, 1956; 10: 101-113.

195 Roviralta, E.; Casassa, J. M. Diagnóstico y tratamiento del megacolon. Monografías de la Sociedad Catalana de Pediatría, Editorial LYE, 1960. 183.

196 Roviralta, E.; Casassa, J. M. Le mégacôlon congénital. Diagnostic et traitement. Masson & Cie. Éditeurs, 1962. 136.

197 Roviralta, E. Hernies hiatales et ectopies partielles de l'estomac chez l'enfant. Masson & Cie. Éditeurs, 1967. 135.

198 Casassa, J. M. Dr. Emili Roviralta i Astoul. ACTES, 1987; 30: 1-4.

III

Clínica Plató (1925-1939)

Els Inicis de la Clínica Plató

La Clínica Plató va iniciar les activitats assistencials el dia 2 d'agost de 1926, amb un total de deu llits a l'establiment. La inauguració es féu al cap d'un any d'haver començat les reformes necessàries per a transformar una torre particular de la família Huelin-Rocamora, construïda el 1904, en una clínica medicoquirúrgica amb totes les comoditats pròpies dels hotels i amb la remodelació pertinent per a aconseguir la millor clínica d'Espanya i probablement d'Europa, segons les intencions dels fundadors. L'inici de l'activitat de la Clínica Plató va retardar la boda del doctor Reventós i la del doctor Codina, que se celebraren el mes de setembre de 1926.

Figura 32. Anunci de la Clínica Médico Quirúrgica Sant Gervasi

Figura 33. Anunci de l'Institut Policlínic Sant Gervasi

Al principi, la Clínica Plató es va dir Clínica Médico Quirúrgica Sant Gervasi - Barcelona (figura 32), segons l'anunci publicat a la revista «Annals de Medicina de Barcelona» el 1928. La clínica era al número 1 del carrer de Plató i diàriament el pacient havia de pagar entre quinze i setanta-cinc pessetes.

Posteriorment, el 1931, a la propaganda de la Clínica a la mateixa revista, se'n modificà el nom i, amb les inicials CMQ, hom l'anomenà Institut Policlínic Sant Gervasi (figura 33); i, entre parèntesis, es tornava a afirmar que era Clínica Médico Quirúrgica (figura 34).

Des de 1932, la propaganda és de l'Institut Policlínic a fi de donar a entendre la diversitat d'especialitats en les quals poden ser atesos els malalts a la Clínica, nom que s'ha mantingut fins a l'actualitat, encara que popularment sempre se n'ha dit «la Plató» d'acord amb el nom del carrer.

Figura 34. Anunci de l'Institut Policlinic

La direcció de la Clínica Plató

De bon començament, el doctor Puig-Sureda, president del Consell d'Administració de Plató, actuava, en certa manera, com a director de Plató, encara que, al principi, hi hagués cinc metges directors: els cinc fundadors. Cadascun estava encarregat d'una àrea determinada: el doctor Joan Puig-Sureda, de la cirurgia general; el doctor Francesc Gallart i Monés, de les malalties de l'aparell digestiu; els doctors Jacint Reventós i Joan Codina i Altés, de les malalties de l'aparell respiratori i de l'aparell circulatori, respectivament; i, finalment, el més jove de tots cinc, el doctor Emili Roviralta, era el responsable de la cirurgia infantil i l'ortopèdia.

En el resum de l'exercici comprès entre el 2 d'abril de 1925 i el 31 de desembre de 1926, el doctor Puig-Sureda va estimar que la marxa de la societat durant els primers sis mesos havia estat molt favorable, ja que les despeses i els ingressos havien estat pràcticament els mateixos. En la memòria d'aquest mateix període s'agraeix en general l'eficàcia, en els llocs de treball respectius, de tots els treballadors de la Clínica. S'hi fa una menció especial de la labor de la senyora Mercè Bertran i del senyor Josep Bert i Farré, que havia portat els assumptes administratius, juntament amb els senyors Ángel Orbañanos i Enric Benet.

Segons el doctor Antoni Carreras, destacat dermatòleg i historiador de la medicina, la constitució del Policlínic i la concentració en un equip mèdic de gent de tanta solvència van produir, en els primers anys, un cert malestar en l'estament mèdic de la ciutat i van ser motiu de dificultats. Amb tot, sembla que els malentesos es dissiparen aviat, i el doctor Valls Moix assegurava que les relacions amb els altres metges del país no comportaren cap complicació especial.

El doctor Puig-Sureda, com a president del Consell d'Administració de Plató, el 10 de febrer de 1927 va informar que la Clínica, durant els primers sis mesos, havia tingut una evolució altament favorable tant amb relació a les reformes de l'edifici com al seu funcionament. Del dia 2 d'agost a finals del primer trimestre de 1927, la capacitat de la Clínica s'havia ampliat i va pas-

sar de deu llits a quaranta. S'ha de subratllar que, malgrat ser una clínica privada, l'Institut Policlínic, en els seus Estatuts, tenia un apartat dedicat a l'atenció de malalts indigents. Qualsevol metge del Cos Facultatiu hi podia ingressar malalts sense recursos econòmics. En la reunió de la Societat efectuada el 15 de gener de 1928, es va fixar en un màxim de trenta dies l'estada dels malalts que ocupaven llits gratuïts de la Clínica, temps que es podia allargar a petició del metge responsable.

En aquella mateixa reunió s'acordà que els metges interns de la Clínica poguessin assistir cada dimecres, de deu a onze del matí, a les classes del doctor Gallart, a l'Hospital de la Santa Creu, a condició que n'hi hagués un de guàrdia a la Clínica. D'aquesta informació se'n poden deduir dos fets: l'un és l'existència de metges interns equivalents als actuals metges residents; l'altre és que s'hi feia patent la preocupació per llur formació. Es complia així una de les finalitats de la medicina d'equip: la formació de postgraduats, amb la idea de la incorporació posterior del metge resident a l'equip. És sorprenent constatar l'existència de metges residents el 1928 a Plató, ja que fins als anys setanta la figura del metge resident no s'instaura en l'ordenació sanitària espanyola.

Els primers interns a la Clínica Plató

Els dos primers interns de Plató, estudiants de medicina, van ser els doctors Ferran Martorell i Jesús Osés, que tenien aleshores dinou anys. Martorell, abans de la creació de la Clínica Plató, treballava al Clinicón amb el doctor Puig-Sureda. Al principi no hi havia infermeres i ells s'havien de fer càrrec de totes les cures i les injeccions, així com també de les transfusions. Els interns estaven adscrits a uns quants serveis, fonamentalment als de cirurgia, però també s'ocupaven d'atendre i fer el seguiment de malalts no quirúrgics. No existien aparells d'aspiració contínua i cada tres hores havien de practicar rentatges gàstrics.[1] Entre els primers metges interns de la Clínica Plató també hi trobem els doctors Figuera, Joaquim de la Cuadra i Maria Cardo-

na, una de les poques dones metgesses en aquella època, que es casà, poc temps després, amb el doctor Pere Camps Juncosa.

La primera comunitat religiosa a Plató

D'acord amb els costums del moment i amb la intenció de donar una assistència de qualitat als malalts des del principi, els fundadors de Plató van buscar un orde religiós que enviés «germanes» competents i en quantitat suficient per a atendre els malalts. Hom considerava que la seva presència tenia molta importància per a la bona marxa de la Clínica. Gràcies a la mediació de la senyora Mercè Bertran i Musitu, el dia 1 d'abril de 1927 les germanes terciàries de la Mare de Déu del Carme iniciaren les activitats d'assistència i servei en l'atenció als malalts ingressats a Plató. En aquella època, les monges eren les encarregades de l'assistència al malalt en les qüestions d'higiene, alimentació i ajuda espiritual. Normalment no eren infermeres, titulació que, d'altra banda, no era gaire freqüent, però estaven a la disposició del malalt tant de dia com de nit. La presència de monges a la Clínica garantia l'assistència al malalt les vint-i.quatre hores del dia, a més de mantenir un control sobre el comportament moral de tots els treballadors.

L'assistència religiosa als malalts i al personal de la clínica es completava amb la presència d'un capellà. Aquest estava encarregat de la missa diària a les monges, de l'atenció religiosa als malalts i de la missa dels diumenges i de les festes de precepte, a la qual era freqüent que assistissin metges i personal de la Clínica acompanyats de les seves famílies.

El 15 d'abril de 1928, en la Junta General ordinària, es va fer una valoració dels nou primers mesos de la presència de la comunitat religiosa a Plató, que fou qualificada de beneficiosa. Durant tots els nou mesos no havien pogut estar a ple rendiment perquè van necessitar un quant temps d'adaptació i organització dels serveis de la Clínica d'acord amb llurs costums. Per acord del Consell, en Junta ordinària de 27 de juliol de 1927 es va fixar «una cari-

tat» de cinc pessetes diàries al capellà que celebrés la missa a la capella de la Clínica.

Les primeres incorporacions al Cos Facultatiu

Al cap de poc d'iniciar-se les activitats a la Clínica Plató, s'hi acomplí un seguit d'incorporacions de metges responsables de diverses especialitats. La iniciativa dels fundadors pretenia que, a més de poder comptar amb el suport dels mitjans diagnòstics i terapèutics més avançats del moment, s'incorporessin al Cos Facultatiu de Plató col·legues qualificats, experts en les diferents especialitats de la medicina. Aquesta situació va donar lloc al fet que hi hagués dues categories de metges a Plató: els metges directors, que eren els cinc fundadors, i els metges col·laboradors, que eren la resta de metges que formaven el Cos Facultatiu. Posteriorment, els anys trenta, a la propaganda de la Clínica Plató publicada en algunes revistes mèdiques ja no constava que hi hagués aquestes categories de metges, sinó que genèricament hom la denominà «Direcció Facultativa», en què s'incloïen tots els metges, fundadors i no fundadors, que formaven part del Cos Facultatiu.

A la memòria corresponent de l'any 1927, llegida en la reunió de la Junta General ordinària de 15 d'abril de 1928, es va confirmar, amb satisfacció, la incorporació al Cos Facultatiu de Plató del doctor Lluís Vila d'Abadal, que hi havia ingressat el 23 de maig, i del doctor Rossend Carrasco i Formiguera, que ho havia fet el 15 de novembre del mateix any 1927. També s'hi informà que el doctor Àngel Sanchiz Roqué, que ja treballava a Plató, havia estat nomenat cap de Terapèutica Física. Aquests tres nous membres del Cos Facultatiu de Plató van signar per primera vegada l'acta juntament amb els cinc fundadors. També hi posà la signatura Francesc Puig-Sureda, primer encarregat de la farmàcia de Plató.

En aquesta reunió, el Consell d'Administració, format pels cinc fundadors, per tal d'incrementar el nombre de malalts assistits a la Clínica, féu tres propostes:

1. Rodejar-se d'especialistes tot buscant-ne l'ajut científic i que, a la vegada, poguessin aportar pacients. Aquesta crida es va fer especialment a tocòlegs, dermatòlegs, oftalmòlegs i neuròlegs.

2. Intensificar la propaganda de la Clínica. Amb aquesta idea, van proposar la publicació semestral d'un conjunt de treballs científics dels membres de l'Institut. També acordaren la tramesa de postals anunciadores a rectors de parròquies, mestres i farmacèutics de pobles de Catalunya i d'una informació sobre el Departament de Càncer.

3. Fundar una entitat d'assegurança quirúrgica i d'especialitats. Aquest projecte no va arribar a realitzar-se mai a causa, entre altres coses, d'un reial decret de finals de 1928 que prohibia a les companyies asseguradores exercir l'assistència.

A la propaganda de la clínica inserida a «Monografies Mèdiques» (figura 34) l'any 1928, podem veure com tres nous metges hi consten com a metges col·laboradors en l'ordre següent: doctor Àngel Sanchiz Roqué (ràdio, röntgenteràpia i electroteràpia), doctor Rossend Carrasco i Formiguera (diabetis i nutrició), doctor Lluís Vila d'Abadal (otorinolaringologia) i doctor Francesc Carreras i Verdaguer (tocologia). D'aquesta informació es dedueix que Francesc Carreras també s'havia incorporat al Cos Facultatiu encara que no consti al llibre d'actes de la societat Plató, SA.

Aquestes primeres incorporacions al Cos Facultatiu de Plató foren molt importants. Com diu el doctor Alsina i Bofill, quan l'exigent grup dels cinc metges fundadors de Plató hagué d'incorporar un otorinolaringòleg, va elegir sense discussió el doctor Vila d'Abadal com a primer cap del Servei d'Otorinolaringologia, ja que era considerat l'otorinolaringòleg de màxima confiança per les més destacades personalitats mèdiques i per moltes capes socials del nostre país i de l'Estat espanyol. Tenia tota la confiança del doctor Ferrer Solervicens, catedràtic de Patologia Mèdica de vàlua reconeguda.[2]

A la llista de malalts que els metges confiaven al doctor Vila d'Abadal hi figuren grans personalitats de la societat catalana que havien acudit a la seva consulta, com el cardenal Vidal i Barraquer, Jaume Carner i Francesc Cambó, a qui acompanyà a Londres quan fou intervingut.

Un altre aspecte de l'activitat del doctor Vila d'Abadal va ser el sociopolític. Treballà activament en la creació i l'organització del Sindicat de Metges de Catalunya, que nasqué arran del III Congrés de Metges de Llengua Catalana, reunit a Tarragona el 1919.[3] El Sindicat fou en aquell temps una de les organitzacions mèdiques més notables de l'època no solament a Catalunya, sinó també a Europa. Dintre del Sindicat, Vila d'Abadal va ser un dels impulsors de la Mutual Mèdica. El doctor Vila d'Abadal havia estat militant del carlisme i, amb Josep M. Gich i Pi, havia fundat l'Agrupació Escolar Tradicionalista. Anys més tard, rompé amb el carlisme i entrà a Acció Catalana el 1922. Fou un dels fundadors del «Diari de Vic», el 1930, i d'Unió Democràtica de Catalunya, partit nacionalista i democratacristià, el 1931. Fou membre del Comitè de Govern i col·laborador de «La Nau» i «Temps», i s'oposà fermament a la identificació del catolicisme amb les forces de dreta.

L'elecció del doctor Rossend Carrasco i Formiguera també va ser per unanimitat, ja que era el diabetòleg més important de Catalunya i conegut arreu del món. L'any 1922 Rossend Carrasco assistí a la reunió de la Federació de Societats Biològiques americanes a New Haven, en la qual Banting i Best comunicaren els primers resultats de l'aplicació de la insulina als diabètics, hormona que havien aïllat un any abans, quan treballaven al laboratori de Macleod a Toronto.[4]

Al cap de poc temps, el doctor Carrasco tornà a Barcelona i, amb la col·laboració del doctor Pere González i seguint el mètode que utilitzaven els fisiòlegs de Toronto, es dedicà a l'obtenció d'insulina.[5] Com a fruit d'aquestes investigacions, Carrasco va obtenir la primera insulina al nostre país a l'Institut de Fisiologia de Barcelona.[6] També va tenir una destacada activitat docent donant a conèixer als metges de Barcelona les últimes novetats en el tractament de la diabetis. El mateix any 1922, a l'Institut de Fisiologia, feia un curset sobre els estudis del metabolisme als Estats Units aportant-hi l'experiència personal en l'estudi de la diabetis i del tractament insulínic.[7]

El dia 4 d'octubre de 1922, Carrasco i Formiguera va administrar a un diabètic greu, per primera vegada al continent europeu, insulina obtinguda a Barcelona seguint la tècnica de Collip.[8] Al peu de pàgina d'un treball seu sobre la insulina publicat el 1924 Carrasco diu: «Me satisface en gran manera

poder revindicar para Cataluña la honra de ser el primer país de Europa en que se ha preparado y ha sido aplicada la insulina.»[9] La solvència científica del doctor Rossend Carrasco va merèixer que Banting i Best deleguessin a l'Institut de Fisiologia de Barcelona el control de totes les insulines que es venien a Espanya.

Des de l'any 1924 fins a la seva incorporació a Plató el 1927, va ser el director del Sanatori per a Diabètics (figura 35), situat al carrer de Negrevernís de la Bonanova, a Sarrià, primer centre sanatorial que hi ha hagut al nostre país per al tractament de la diabetis. Tenia per objecte començar els períodes de tractament actiu dels diabètics fent l'estudi previ indispensable del metabolisme del malalt i del règim alimentari i de la dosi d'insulina més convenient. La incorporació de Carrasco a Plató va significar no solament l'entrada d'un gran especialista, sinó també l'ingrés dels seus malalts en una clínica molt més gran que el seu sanatori, on Carrasco pogué comptar amb l'ajut dels integrants del Cos Facultatiu de Plató. Va ser una entesa beneficiosa per a totes dues bandes.

SANATORI PER A DIABÈTICS

BARCELONA

DIRECTOR Dr. R. CARRASCO FORMIGUERA

ANTIC MEMBRE DOCENT DE LA «HARVARD MEDICAL SCHOOL DE BOSTON, E. U. D'A.»

ESPECIALISTA EN DIABETES

Tractament de la Diabetes per l'Insulina

Tractament dietètic

L'objecte del Sanatori és començar els periodes de tractament actiu dels diabètics, realitzant l'estudi previ indispensable del metabolisme del malalt i del règim, i, de la dosi d'Insulina mes convenient, les quals coses no pot fer-les degudament el metje general si no disposa de temps indefinit

Durant la seva estada al Sanatori el malalt és educat per convertir-lo en un col·laborador intel·ligent del metge. La Direcció del Sanatori posa a disposició del metge general totes les dades recollides i li comunica les conclusions a que hagi arrivat sobre el tractament ulterior que d'aquesta manera esdevé una tasca fàcil i agradosa per al metge genera

ADREÇAR-SE AL

Dr. R. Carrasco Formiguera

Carrer Negrevernis (Bonanova) Telefon 0369-G

Carrer Provença, 326 Telefon 2220-G

Tant al Sanatori com a la seva visita particular, el Dr. R. CARRASCO FORMIGUERA tracta exclusivament diabètics

Figura 35. Anunci del Sanatori per a Diabètics

L'any 1931 l'Institut Policlínic va fer un curs d'ampliació d'estudis sobre diabetis organitzat pel doctor Carrasco i Formiguera (figura 36). A l'anunci del curset publicat a «Annals de Medicina»[10] consten els noms dels metges de l'Institut Policlínic que hi van intervenir, que foren: M. Bellver, cap del laboratori; Pere Camps, metge del Departament de Diabetis i Metabolisme;

INSTITUT POLICLINIC SANT GERVASI

DEPARTAMENT DE DIABETIS I METABOLISME. AMPLIACIÓ D'ESTUDIS

ANY 1931

CURSET SOBRE DIABETIS (professat en llengua castellana) organitzat pel Dr. R. Carrasco i Formiguera, Assistent de l'Institut de Fisiologia, Director del Departament de Diabetis i Metabolisme de l'I. P. S. G., amb la col·laboració dels Doctors

H. Arruga	P. Camps	J. A. Collazo	J. Puche
I. M. Bellido	Maria Cardona	L. Llabrés	J. Puig Sureda
M. Bellver	E. Carrasco Cadenas	G. Marañón	E. Roviralta
C. Blanco Soler	A. Carreras	A. Pi Suñer	A. Sanchiz

Les lliçons tindran lloc els dimarts, dijous i dissabtes no festius, des del dimarts 27 d'octubre fins el dissabte 19 de desembre, a les set del vespre. Llur exposició doctrinal durarà mitja hora aproximadament i anirà seguida de treballs pràctics.

Ultra les lliçons regulars, que tindran lloc a l'*Institut Policlinic* durant els dies i hores esmentats, es donaran conferències monogràfiques. Algunes d'aquestes, així com alguns treballs pràctics extraordinaris, es portaran a cap en locals, dies i hores distints dels esmentats. Els temes de les conferències i de les pràctiques fora de programa, així com els detalls relatius a local, data i hora d'aquests, seran anunciats oportunament.

PROGRAMA

Lliçó 1.ª — Nocions essencials de Fisiologia de la Nutrició. Regulació de la glucèmia. Glucosuria.
Pràctica 1.ª — Reaccions de Benedit, qualitativa i quantitativa per a la glucosa. Reaccions del nitroprusiat sòdic i del perclorur de ferro per a l'acetona i àcid acetil-acètic.
Lliçó 2.ª — Alteracions patològiques del metabolisme de la glucosa. Concepte i Fisiopatologia de la Diabetis.
Pràctica 2.ª — Mètode del formol per a la determinació quantitativa de l'amoniac urinari. Mètode de l'hipobromit per a la determinació de la urea. Determinació de la reserva alcalina de la sang.
Lliçó 3.ª — Simptomatologia.
Pràctica 3.ª — Determinació de la glucèmia pel mètode ràpid de Seyfert-Crezellus. Mètodes de desproteinització per a la determinació precisa de la glucèmia.
Lliçó 4.ª — Acidosi i coma diabètics.
Pràctica 4.ª — Determinació precisa de la glucèmia pel mètode de Hagerdou i Jensen en filtrats desproteinitzats.
Lliçó 5.ª — Formes clíniques. Evolució. Pronòstic. Etiologia. Diagnòstic.
Pràctica 5.ª Estudi d'alguns casos clínics d'interès diagnòstic.
Lliçó 6.ª — Principis fonamentals del tractament. Règim dietètic.
Pràctica 6.ª — Continuació de l'anterior.
Lliçó 7.ª — Agents terapèutics diversos. Aigües minerals. Medicaments.
Pràctica 7.ª — Plantejament i càlcul de règims dietètics.
Lliçó 8.ª — Insulina.
Pràctica 8.ª — Dosificació i distribució de les injeccions d'insulina.
Lliçó 9.ª — Vigilància del tractament. Classificació per al tractament. Orientació de la pràctica del tractament en circumstàncies habituals.
Pràctiques 9.ª a 23.ª — Casos clínics.
Lliçó 10.ª — Pràctica del tractament en casos lleus.
Lliçó 11.ª — Pràctica del tractament en els casos de gravetat mitjana i en els casos greus.
Lliçó 12.ª — Pràctica del tractament en els casos en què circumstàncies especials imposen un procediment ràpid o imperfecte.
Lliçó 13.ª — Tractament de l'acidosi i del coma diabètics.
Lliçó 14.ª — Trastorns patològics intercurrents o concomitants. Influència mútua entre ells i la diabetis. Tractament.
Lliçó 15.ª — Intervencions quirúrgiques. Tractament mèdic pre i post-operatori.
Lliçó 16.ª — Complicacions dermatològiques. Prurit i lesions inflamatòries de les mucoses genitals. Piodermitis. Altres dermatosis.
Lliçó 17.ª — Furóncols. Celulitis difusa. Gangrenes.
Lliçó 18.ª — Complicacions circulatòries, renals i de nervios central.
Lliçó 19.ª — Complicacions psíquiques, sexuals, de nervios perifèric i àtiques.
Lliçó 20.ª — Complicacions oculars.
Lliçó 21.ª — Complicacions hepàtiques, gàstriques i intestinals.
Lliçó 22.ª — Embaràs. Diabetis infantil.
Lliçó 23.ª — Tuberculosi. Hipertiroidisme. Acromegalia.

PREU DE LA MATRÍCULA: 100 PESSETES

Per a la inscripció dirigiu-vos a l'Administració de l'*Institut Policlinic* (Plató, n.º 1, Sant Gervasi), tots els dies feiners, de 10 a 12 i de 5 a 9.

Seran concedides tres places gratuïtes que hauran d'ésser sol·licitades precisament després del dia 23 d'octubre i abans del dia 27 del mateix mes, i seran atorgades, per ordre de presentació de les sol·licituds, entre les que resultin informades favorablement pel cos facultatiu de l'*Institut Policlinic Sant Gervasi*.

Figura 36. Primer curset sobre diabetis a l'Institut Policlínic el 1931

Maria Cardona, metgessa del Departament de Diabetis i Metabolisme; Antoni Carreras, cap del Servei Municipal i del Departament de l'Institut Policlínic de Dermatologia i Sífilis; Puig-Sureda, director del Departament de Cirurgia, i Emili Roviralta, director del Departament de Cirurgia Infantil i Ortopèdia.

A més d'integrants del Cos Facultatiu de Plató, hi van participar Jesús M. Bellido, catedràtic de Terapèutica; J. A. Collazo, catedràtic de Bioquímica a Montevideo (l'Uruguai); A. Folch i Pi, cap del Servei Dietètic de la Facultat de Medicina de Barcelona; J. Gómez Márquez, oftalmòleg de la Creu Roja; L. Llabrés, metge de banys a València, i August Pi i Suñer, catedràtic de Fisiologia. Aquest curset s'impartí a l'Institut Policlínic els dimecres, els dijous i els dissabtes no festius, del 3 de novembre al 15 de desembre, a dos quarts de set de la tarda. La part teòrica tenia una durada aproximada de mitja hora i era seguida de treballs pràctics. No cal dir que va despertar un gran interès entre els endocrinòlegs i va ajudar al conscienciament de la importància de la malaltia i del seu tractament.[11]

Com a reconeixement indiscutible de la vàlua del doctor Carrasco en el terreny de la diabetologia, en estructurar-se la Universitat Autònoma el 1933, fou nomenat titular de la Càtedra de Malalties de la Nutrició amb el nivell acadèmic de professor agregat. La significació política familiar, la Guerra Civil espanyola i l'afusellament del seu germà Manuel, dirigent d'Unió Democràtica de Catalunya, el van obligar a exiliar-se a Mèxic el 1938.

El tercer metge que s'incorporà el 1927 al Cos Facultatiu de Plató fou el doctor Sanchiz Roqué, el qual ja havia treballat com a cirurgià amb el doctor Puig-Sureda a la seva clínica, que aleshores es deia Clinicón. Aconsellat per aquest, va deixar la cirurgia i, el 1922, va anar a París al servei de Madame Marie Curie per especialitzar-se en radioteràpia i radiodiagnòstic, especialitat de novíssima actualitat en aquells moments. En tornar a Barcelona, portà agulles de *radium*, finançades pel doctor Joan Puig-Sureda, i un seguit d'aparells innovadors a Espanya tant per a l'exploració com per al tractament de malalts que patien de càncer: així es va iniciar el Servei de Radioteràpia a Plató.

Aquestes agulles de *radium*, durant la Guerra Civil espanyola, van ser recollides de Plató per Francesc Puig-Sureda i, per mitjà de la via diplomàtica fran-

cesa, van ser traslladades en un vaixell de guerra francès a Toló, on el doctor Puig-Sureda, exiliat a França, i la seva filla Teresa les recolliren i les portaren a Perpinyà. Aquestes agulles van seguir el doctor Puig-Sureda en els seus desplaçaments durant la guerra i van ser utilitzades als hospitals on treballà. En ser novament a Barcelona, les agulles de *radium* van tornar a la Clínica Plató, on van ser utilitzades al Servei de Radiologia.

La incorporació del doctor Sanchiz Roqué a l'Institut Policlínic va ser, des del primer moment, amb «dedicació completa». Al seu Departament de Ràdio, Röntgenteràpia i Electroteràpia, un dels primers d'Espanya, hi va treballar el doctor Pòlit, professor de física a la Càtedra de Física Experimental. El catedràtic de Terapèutica Física era Vicenç Carulla i Riera (1896-1971), i el doctor Àngel Sanchiz fou un dels seus professors ajudants els anys 1933 i 1934. Segons el doctor Jacint Corbella, amb el temps Sanchiz va arribar a ser una alta personalitat important dins l'especialitat a Catalunya.[12]

A la primera publicació de l'Institut Policlínic de l'any 1929, el doctor Sanchiz Roqué tragué a llum un treball sobre el tractament de les adenopaties canceroses,[13] tema que ja l'interessava des de feia un quant temps. Més tard, abans dels tractaments americans massius de radioteràpia de la malaltia de Hodgkin, el doctor Sanchiz feia un tractament radioteràpic ampli: irradiava no solament la part macroscòpicament afectada, sinó també cadenes ganglionars distants. D'aquesta manera aconseguia remissions completes. També cal posar de relleu que el 1931, juntament amb el doctor Torra Huberti, publicà en alemany un treball sobre el tractament radioteràpic del càncer de pròstata.[14] El doctor Sanchiz Roqué va dedicar tota la vida a les seves tres passions: la família, l'Institut Policlínic i els malalts.

El primer cap del Servei de Tocologia a Plató va ser el doctor Francesc Carreras i Verdaguer. Aquest servei és un dels que han experimentat més canvis en la direcció durant aquests setanta-cinc anys. No ens ha quedat ben clar, però sembla que el doctor Francesc Carreras i Verdaguer només va pertànyer durant un any al Cos Facultatiu de Plató, que coincidí més o menys amb el nomenament del doctor Pau Roig i Montaner com a membre. Sembla, també, que les accions del doctor Francesc Carreras foren traspassades al seu germà Antoni.

Les noves incorporacions a Plató

Continuant amb la política d'incorporar al Cos Facultatiu de Plató nous especialistes de prestigi i d'acord amb les necessitats de l'Institut Policlínic, a la memòria corresponent a l'any 1928 es va especificar la incorporació del doctor Pau Roig i Montaner com a responsable del Servei de Tocologia, i del doctor Antoni Carreras i Verdaguer com a responsable del Servei de Dermatologia i Lues, acabat de crear. S'hi afirmava que eren persones «de gran prestigi científic i moral».

L'acta és signada pels cinc metges fundadors i pels doctors Àngel Sanchiz, Francesc Puig, Lluís Vila d'Abadal, Rossend Carrasco, Lluís Celis, Alfons Torra, Antoni Carreras i Roig i Montaner. D'aquest fet es dedueix que també havien entrat en el Cos Facultatiu els doctors Alfons Torra Huberti, com a responsable del Servei d'Urologia, i Lluís Celis i Pujol, cap del Servei d'Anatomia Patològica i Medicina General, encara que la seva incorporació no consti explícitament al llibre d'actes de Plató, SA.

El doctor Pau Roig i Montaner també va pertànyer a Plató poc temps, fins al 1933, any de la incorporació d'un nou responsable del Servei de Tocologia, el doctor Santiago Dexeus i Font. Amb l'entrada del doctor Antoni Carreras i Verdaguer s'inicià el Servei de Dermatologia a Plató. Va viure fins al 1989, tota una vida lligada a l'Institut Policlínic. Féu unes valuoses aportacions a la dermatologia, a l'estudi i al tractament de la sífilis i a la història de la medicina. Com a símbol del reconeixement públic de la seva vàlua, la Generalitat de Catalunya l'integrà al Comitè de la Lluita Antivenèria (1934) i al de la Lluita contra el Càncer (1935) (figura 37).

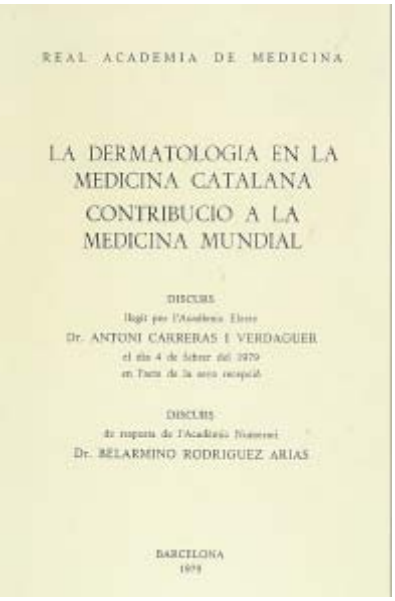
REAL ACADEMIA DE MEDICINA

LA DERMATOLOGIA EN LA MEDICINA CATALANA
CONTRIBUCIO A LA MEDICINA MUNDIAL

DISCURS
llegit per l'Acadèmic Electe
Dr. ANTONI CARRERAS I VERDAGUER
el dia 4 de febrer del 1979
en l'acte de la seva recepció

DISCURS
de resposta de l'Acadèmic Numerari
Dr. BELARMINO RODRIGUEZ ARIAS

BARCELONA
1979

Figura 37. La dermatología en la medicina catalana

Amb la incorporació del doctor Alfons Torra Huberti s'inaugurà el Servei d'Urologia. Molta part de les seves publicacions foren fetes a la revista «ACTES». Anys més tard, va tenir com a metge agregat el doctor Ignasi Òrsola i Martí, que l'any 1964 va substituir el doctor Alfons Torra en dimitir aquest com a cap del Servei d'Urologia.

El doctor Lluís Celis i Pujol, reconegut per tothom com una persona d'una intel·ligència extraordinària, presidí l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya durant el bienni 1920-1922. En la seva Junta de Govern, com a vicesecretari, hi havia el doctor Rossend Carrasco i Formiguera. L'any 1923 s'encarregà de les càtedres d'Histologia i Anatomia Patològica. Gràcies al seu prestigi professional, la Universitat Autònoma el nomenà professor agregat de propedèutica clínica. Políticament, es va significar com a membre de la Lliga Catalana. El professor Agustí Pedro i Pons el va definir així: «Persona d'esperit inquiet, d'exposició àgil i fantasiosa, que era una delícia per als alumnes. Persona entesa i intel·ligent, viu, irònic i brillant.»[15]

El doctor Jacint Reventós tenia una admiració i un afecte profunds envers el doctor Lluís Celis no solament pels seus coneixements mèdics, sinó també per les seves qualitats humanes. Poc després de la Guerra Civil espanyola, un dia, quan estava a la Clínica, el doctor Celis es féu trobadís amb el doctor Martorell i li demanà l'opinió sobre una preparació histològica que es va treure de la butxaca de la bata. El doctor Martorell l'examinà; ignorava el nom del pacient i no l'hi va preguntar, però sí que li va dir que es tractava d'una neoplàsia. El doctor Celis li donà les gràcies i hi afegí: «És meu, i és tan clar que vostè, que és cirurgià, l'ha reconegut a la primera.» Poc temps després es feia operar, però va morir al cap de pocs dies de la intervenció, a Barcelona, el dia de Nadal de 1941.[16]

EL PODER ACCIONARIAL

A la Junta General d'accionistes de la societat de caràcter extraordinari, celebrada el dia 8 de novembre de 1930, no hi figura la signatura de Francesc Puig. S'hi fa una relació de la distribució de les 2.002 accions de la societat Plató, SA, realitzada d'acord amb el nombre de malalts que cada metge havia aportat a la Clínica, que podem veure al quadre següent.

Doctors	*Accions*	
Puig-Sureda	935	(46,70%)
Gallart i Monés	387	(19,33%)
Reventós	172	(8,59%)
Codina	155	(7,74%)
Roviralta	170	(8,49%)
Lluís Celis	15	(0,74%)
Antoni Carreras	35	(1,74%)
Rossend Carrasco	20	(0,99%)
Alfons Torra	20	(0,99%)
Àngel Sanchiz	20	(0,99%)
Pau Roig	43	(2,14%)
Vila d'Abadal	30	(1,49%)

El doctor Puig-Sureda era l'accionista majoritari i pràcticament tenia aprovades totes les propostes amb la seva força accionarial. Mai, però, no va fer abús del seu poder, i totes les decisions eren discutides i es prenien entre tots d'una manera consensuada. L'amistat entre els cinc fundadors era molt forta.

Les primeres publicacions de l'Institut Policlínic

Un dels aspectes del treball en equip són les sessions científiques, amb la participació dels diversos membres del cos mèdic. En conseqüència amb la línia assumida de propaganda científica de la Clínica, el 30 de juny de 1931, en la Junta General Ordinària, es va mostrar un exemplar de la «Col·lecció de Treballs de l'Institut Policlínic», volum I, número 1 (figura 38), consistent en el recull de tretze treballs fets per membres del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic, impresos els uns en català i els altres en castellà.

COL·LECCIÓ DE TREBALLS DE L'INSTITUT POLICLÍNIC

VOL. I ANY 1929 NÚM. 1

SUMARI

Pág.

Als nostres lectors, pel Dr. J. Puig Sureda . . . 7

El metabolisme de la glucosa en l'hipertiroidisme, per Maria Cardona, Pere Campo i R. Carrasco Formiguera 11

La Mioplastia en el tratamiento del torticolis crónico, por el Dr. Emilio Roviralta. 17

Ictus laringi (Dos casos clínics), pel Dr. Vila Abadal 23

Complicaciones flebíticas de la otitis media supurada. Septicemias. Casos clínicos, por el Dr. Vila Abadal 31

Diverticulos del tubo digestivo, por el Dr. F. Gallart y Monés 49

Peritonitis aguda, supurada, generalizada, por el doctor F. Gallart y Monés 55

Un tratamiento de las adenopatías cancerosas, por el Dr. Angel Sanchis Roque. 67

La úlcera péptica consecutiva a gastrectomías extensas, por el Dr. Juan Puig Sureda. 73

Formas anatomopatológicas de la tuberculosis renal crónica, por el Dr. A. Torra Huberti 87

Un caso de impermeabilidad esofágica no cáustica y paroxística iniciada a los dos años y medio, por el Dr. Emilio Roviralta. 99

Hipertiroidismo, glucosuria y diabetes. Consideraciones sobre frecuencia, diagnóstico y tratamiento, por el Dr. R. Carrasco Formiguera 111

El tratamiento de las tiñas por el acetato de talio, por el Dr. Antonio Carreras. 127

Terapéutica de los procesos precancerosos, por el Dr. Antonio Carreras 133

Figura 38. «Col·lecció de Treballs de l'Institut Policlínic»

Els fundadors de Plató eren conscients de la importància de tenir una publicació pròpia que posés de manifest els treballs realitzats pels membres del Cos Facultatiu i es fes ressò de les sessions científiques. Tota revista mèdica és una publicació intermèdia entre la premsa diària i el llibre: la primera pot ésser fullejada, i el segon, consultat, però la revista mèdica ha d'ésser llegida. Té la missió d'informar i, sobretot, de formar, la qual cosa obliga que els articles tinguin un caràcter didàctic.[17] D'acord amb Pedro i Pons, tota revista mèdica és una càtedra. És una escola per a postgraduats que manté viu l'interès dels lectors i contribueix a la seva formació.[18]

En nom del Cos Facultatiu, Joan Puig-Sureda, com a president de la societat Plató, SA feia a la portada de «Col·lecció de Treballs de l'Institut Policlínic» la salutació següent:

ALS NOSTRES LECTORS:

Com de consuetud, en aquest primer RECULL hem de manifestar el perquè de la seva aparició i el seu caràcter.

L'Institut Policlínic, nascut per la necessitat sentida d'un instrument de treball capaç de satisfer les exigències cada cop majors de l'exercici de la medicina i ses especialitats, ha vist, com qui diu sense donar-se'n compte, superat el propòsit que el féu néixer, i ja no és sols avui un instrument de treball on amb les màximes facilitats s'aconsegueixen les dades per a un diagnòstic i els mitjans per a un tractament; com a conseqüència de la inquietud d'un esforç fet en comú, i de viure tants cops simultàniament l'obsessió d'uns mateixos problemes, el diàleg ha sorgit i l'enraonament, i ja no és dins un silenciós soliloqui allà on es busca la llum, sinó sota el contrast d'altres percepcions i d'una crítica discussió. Així, per una trajectòria ascendent cada cop més ràpida a mesura que les dificultats de tot infantament anaven allunyant-se, l'actuació del nostre POLICLÍNIC ha pres un caràcter més didàctic i ha cristal·litzat en reunions periòdiques on els diàlegs del quotidià treball prenen un to més elevat i on es busca depurar, en el gresol d'una actuació acadèmica, les hipòtesis i concepcions de treball i el treball mateix.

Aquestes sessions són la paraula del nostre POLICLÍNIC, i en un futur proper, quan senti el nostre Institut la disposició afectiva per a enraonar, serà amb la veu de les actes d'aquelles sessions transcrites en fulles periòdiques que ho farà. Aquest serà un altre pas en el nostre camí vers uns ideals cada moment més pròxims i, ensems, cada vegada més alts.

Però mentrestant, les veus disperses dels que ens fonguérem en una comunitat d'actuació i d'esperança hem cregut que podíem fer de totes plegades la manera amb què l'Institut POLICLÍNIC devia expressar-se i donar fe de vida i companyonia dins el nostre ambient científic i professional.

Aquestes manifestacions donen ensems compte del perquè de l'aparició d'aquest RECULL i de les seves característiques.

J. Puig-Sureda

D'aquesta declaració programàtica s'ha de destacar la medicina d'equip que es practicava a Plató, fruit del diàleg i de l'enraonament, del contrast d'unes altres percepcions i d'una discussió crítica. També s'hi menciona la necessitat de compartir les seves experiències amb els metges en general de fora de l'Institut Policlínic i s'hi anuncia la pròxima aparició d'una comunicació periòdica de les reunions del Cos Facultatiu. A l'inici s'hi fa esment de les persones que formen part del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic. Hi consten els metges següents, sense especificar-ne cap categoria, en aquest ordre:

Joan Puig-Sureda	Cirurgia general
Francesc Gallart Monés	Aparell digestiu
Jacint Reventós	Aparell respiratori
Joan Codina Altés	Aparell circulatori
Emili Roviralta	Cirurgia infantil i ortopèdia
Àngel Sanchiz Roqué	Ràdio, roentgenteràpia, electroteràpia
Lluís Vila d'Abadal	Otorinolaringologia
R. Carrasco Formiguera	Diabetis i nutrició
Pau Roig Montaner	Tocologia
Antoni Carreras	Dermatologia i lues
Lluís Celis	Anatomia patològica i medicina general
Alfons Torra Humberti	Urologia

SUMARI

- Als nostres lectors, pel doctor *J. Puig-Sureda.*
- El metabolisme de la glucosa en l'hipertiroïdisme, *per Maria Cardona, Pere Camps i R. Carrasco Formiguera.*
- La mioplastia en el tratamiento del tortícolis crónico, *pel doctor Emili Roviralta.*
- Ictus laringi (dos casos clínics), *pel doctor Vila d'Abadal.*

- Complicaciones flebíticas de la otitis media supurada. Septicemias. Casos clínicos, *pel doctor Vila d'Abadal.*
- Divertículos del tubo digestivo, *pel doctor F. Gallart i Monés.*
- Peritonitis aguda, supurada, generalizada, *pel doctor F. Gallart i Monés.*
- Un tratamiento de las adenopatías cancerosas, *pel doctor Àngel Sanchiz Roqué.*
- La úlcera péptica consecutiva a gastrectomías extensas, *pel doctor Joan Puig- Sureda.*
- Formas anatomopatológicas de la tuberculosis renal crónica, *pel doctor A. Torra Huberti.*
- Un caso de impermeabilidad esofágica no cáustica y paroxística iniciada a los dos años y medio, *pel doctor Emili Roviralta.*
- Hipertiroidismo, glucosuria y diabetes. Consideraciones sobre frecuencia, diagnóstico y tratamiento, *pel doctor R. Carrasco Formiguera.*
- El tratamiento de la tiñas por el acetato de talio, *pel doctor Antonio Carreras.*
- Terapéutica de los procesos precancerosos, *pel doctor Antonio Carreras.*

En el segon treball del doctor Vila d'Abadal publicat es recullen uns gràfics encapçalats per les inicials CMQ, anagrama de Clínica Médico Quirúrgica, que eren presents a tots els gràfics que s'empraven a la Clínica.

Al final de l'article signat pel doctor A. Torra Huberti, aquest fa constar el seu agraïment al doctor Martorell, metge ajudant de l'Institut, per la seva col·laboració en el treball i pels excel·lents dibuixos que l'acompanyen.

La revista «ACTES»

Simultàniament, en la mateixa Junta General ordinària del 30 de juny de 1931 es va informar que la revista «ACTES», expressió escrita de les reunions del Cos Facultatiu de Plató, era a la impremta i estava a punt de ser distri-

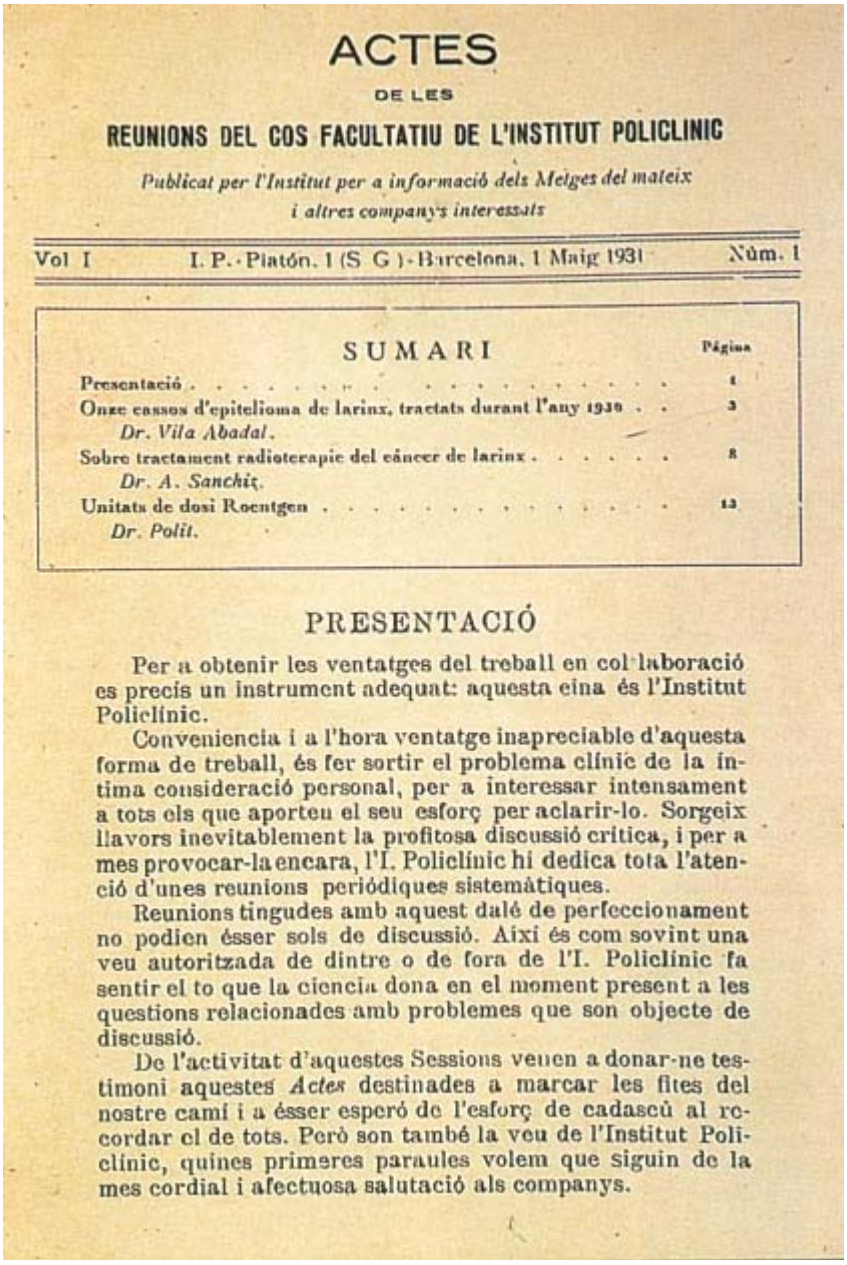

ACTES

DE LES

REUNIONS DEL COS FACULTATIU DE L'INSTITUT POLICLINIC

Publicat per l'Institut per a informació dels Metges del mateix i altres companys interessats

Vol I — I. P.-Platón, 1 (S. G.)-Barcelona, 1 Maig 1931 — Núm. 1

SUMARI — Pàgina

Presentació 1

Onze cassos d'epitelioma de larinx, tractats durant l'any 1930 . . 3
Dr. Vila Abadal.

Sobre tractament radioterapic del càncer de larinx 8
Dr. A. Sanchiz.

Unitats de dosi Roentgen 13
Dr. Polit.

PRESENTACIÓ

Per a obtenir les ventatges del treball en col·laboració es precís un instrument adequat: aquesta eina és l'Institut Policlínic.

Conveniencia i a l'hora ventatge inapreciable d'aquesta forma de treball, és fer sortir el problema clínic de la íntima consideració personal, per a interessar intensament a tots els que aporten el seu esforç per aclarir-lo. Sorgeix llavors inevitablement la profitosa discussió crítica, i per a mes provocar-la encara, l'I. Policlínic hi dedica tota l'atenció d'unes reunions periódiques sistemàtiques.

Reunions tingudes amb aquest dalé de perfeccionament no podien ésser sols de discussió. Aixi és com sovint una veu autoritzada de dintre o de fora de l'I. Policlínic fa sentir el to que la ciencia dona en el moment present a les questions relacionades amb problemes que son objecte de discussió.

De l'activitat d'aquestes Sessions venen a donar-ne testimoni aquestes *Actes* destinades a marcar les fites del nostre camí i a ésser esperó de l'esforç de cadascú al recordar el de tots. Però son també la veu de l'Institut Policlínic, quines primeres paraules volem que siguin de la mes cordial i afectuosa salutació als companys.

Figura 39. Primer número de la revista «ACTES de les Reunions del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic»

buïda. Era la resposta a la proposta que el maig de 1930 havia fet el Consell d'Administració de publicar, en principi amb caràcter mensual o bimensual, el contingut extractat de les comunicacions que cada quinze dies es presentaven a les reunions científiques del Cos Facultatiu de Plató amb la idea de fomentar l'expansió científica de la Clínica Plató. Aquestes reunions responien a una idea bàsica de la medicina d'equip: donar peu a un intercanvi d'idees mitjançant el col·loqui.

Complint el que el doctor Puig-Sureda va anunciar l'any 1929, amb data de primer de maig de 1931 i en català es publicà el primer número d'«ACTES de les Reunions del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic» (figura 39). Fruit de les profitoses discussions crítiques de les sessions clíniques, la revista «ACTES» va començar a ser el testimoniatge escrit de les reunions científiques del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic. A la capçalera s'afirmava que era publicada per l'Institut per a la formació dels seus metges i d'altres companys interessats.[19] D'aquesta manera, es remarcava indirectament la importància d'una publicació mèdica: difondre experiències i ensenyar. Tot allò que es publica, si és de bona qualitat científica, subsistirà de forma perdurable: «El que no es publica, desapareix.»[20]

En aquest primer número d'«ACTES» podem trobar tres articles originals escrits en català. El primer és signat pel doctor Vila d'Abadal: Onze casos d'epitelioma de laringe, tractats durant l'any 1930. El segon és del doctor Àngel Sanchiz Sobre tractament radioteràpic del càncer de laringe. El tercer és del doctor Pòlit i tracta sobre Unitats de dosi Röntgen. Tots tres articles es basen en el del doctor Vila d'Abadal i sobre la mateixa malaltia, i els doctors Sanchiz i Pòlit hi expliquen les seves aportacions. Tots tres tracten, des de diversos punts de vista, del mateix problema: el tractament del càncer de laringe.

D'aquest primer número, el doctor Jordi Pujol i Colomer, el juny de 1985, en diu que, «sense caure en sentimentalismes, sembla evident que els doctors Vila d'Abadal, Sanchiz Roqué i Pòlit plantejaven en aquell primer número problemes científics que fa cinquanta-quatre anys marcaven pautes a seguir».[21] L'aparició de la Revista «ACTES» va significar un fet rellevant per a la medicina catalana per les aportacions dels membres del Cos Facultatiu de Plató al llarg dels anys. La revista «ACTES» i l'Institut Plató, durant

aquests setanta-cinc anys, han evolucionat segons les circumstàncies particulars i la pròpia del país. Pel doctor Pujol, «ACTES» no és un simple paper, sinó que és i continua essent un reflex de l'activitat quotidiana de Plató.

El nom d'«ACTES de les Reunions Científiques del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic» va ser una còpia exacta de la revista que publicava l'equip directiu de la Clínica Mayo. No és estrany que prenguessin model d'aquell centre, ja que aleshores, i encara ara, era capdavantera de la medicina actual.[22] L'Institut Policlínic, des dels seus inicis, ha tingut molt present l'acció en els camps de l'assistència, de la investigació i de la docència, els tres fronts de la universitat. Durant el franquisme, la revista «ACTES» va castellanitzar-se el nom i va passar a anomenar-se «ACTAS».

La Universitat Autònoma de l'any 1933

Abans d'anar més endavant, convindria donar una ràpida explicació d'allò que significà la Universitat Autònoma del 1933 (figura 40) per a la cultura, per a la medicina catalana, per a uns quants membres de l'Institut Policlínic i per a la Clínica Plató; membres que hi van desenvolupar part de l'activitat docent, encara que feren aflorar aquest mestratge durant tota la seva vida mitjançant les conferències i les activitats professionals.

A principi del segle XX, la universitat ignorava tots els aspectes de la cultura específicament catalana. Hi havia un divorci entre aquella i la major part de la intel·lectualitat del país, que moralment no podia formar-se ni treballar en institucions alienes a l'esperit de Catalunya.[23] La necessitat de reforma de la universitat catalana fou sentida per alguns professors i pels alumnes. Entre els professors, August Pi i Sunyer, un dels més inquiets i conscients, escrivia: «Una universitat aliena a l'esperit d'un poble té més força que un exèrcit d'ocupació. Encara que no es vulgui, encara que els homes que hi vinguin no ho vulguin, serà sempre un òrgan de conquesta i d'opressió.»[24] Fruit d'aquesta inquietud fou el I Congrés Universitari Català de 1902, que donà

Figura 40. L'Hospital de Sant Pau

com a resultat la creació dels Estudis Universitaris Catalans, radicats a l'Ateneu Barcelonès.

En aquella creixent atmosfera renovadora fou convocat, el 1918, el II Congrés Universitari Català, presidit per August Pi i Sunyer. La conclusió bàsica del Congrés va ser un Projecte d'Estatut per a la universitat catalana que calia crear, l'esperit de la qual fou definit així per Francesc Layret: «La universitat ha d'ésser abans que res l'òrgan propulsor de la cultura nacional. Aquesta condició, més que a la singularitat, ha de tendir a entroncar l'esforç del poble català al patrimoni espiritual de la humanitat.»[25]

Amb l'adveniment el 1931 de la II República, Catalunya recuperà el Govern de la Generalitat. Una de les preocupacions del Consell de Cultura creat per la Generalitat fou impulsar l'activitat científica i cultural catalana. El dia 14 d'abril de 1931 es va constituir una comissaria per a regir la universitat i preparar-ne la reestructuració. Van formar-ne part Pi i Sunyer, Serra i Húnter, Fontserè, Soler i Batlle i Josep Xirau; excepte aquest últim, tots havien par-

ticipat en el II Congrés Universitari. El Projecte d'Estatut que elaborà la Comissaria va estar en concordança amb les conclusions del dit Congrés. Un decret del Govern de la República, de l'1 de juny de 1933, creà la Universitat Autònoma de Barcelona, regida per un Patronat presidit per Pompeu Fabra.

Fins aleshores, la Universitat de Barcelona tenia una concepció burocràtica, amb professors que formaven part d'un escalafó i que es limitaven a recitar la mateixa lliçó, un dia rere l'altre. Al contrari, la Universitat Autònoma, en concordança amb les consideracions del II Congrés Universitari Català, fou projectada per a ser una universitat progressista, moderna, modèlica i ben dotada. Venia a satisfer l'antiga idea de Torras i Bages expressada al seu llibre *La tradició catalana*, en què deia: «El dia que la universitat sigui catalana començarà veritablement la renaixença de Catalunya.» El Patronat havia dut a terme unes reformes a la Universitat respecte a la llicenciatura en medicina, les quals consistien, entre altres, en les proves d'ingrés a la Universitat, en la supressió de l'ensenyança lliure, en un professo-rat prèviament seleccionat, en l'establiment d'un ensenyament pràctic i objectiu i en unes proves finals de llicenciatura. S'hi va crear un règim de beques i residències destinades a ajudar els alumnes més avantatjats i menys afavorits econòmicament.[26]

La Universitat Autònoma va ser una experiència molt important i, al seu moment, d'una gran qualitat. L'ensenyament es basava en un contacte constant i íntim entre el professorat i l'alumnat. Les classes eren relativament reduïdes, i per això tothom s'hi coneixia molt i molt bé. Cal destacar-ne l'ampliació del quadre de docents. A la Universitat entraren personalitats de prestigi reconegut que mai no hi haurien accedit mitjançant el procediment clàssic de l'oposició. Així, doncs, hi van ingressar els doctors Barraquer (oftalmòleg), Corachan i Puig-Sureda (cirurgians), Reventós i Sayé (tisiòlegs), Esquerdo i Rodoreda (internista), Rodríguez Arias (neuròleg), Mira (psiquiatre), Carrasco (especialista en nutrició i diabetis), etc.

L'ampliació del nombre de professors féu possible que els alumnes fossin menys per classe. En les disciplines en què hi havia més d'un titular, l'alumne triava el professor; d'aquesta manera, l'alumne quedava integrat al curs amb el qual se sentia més identificat. La creació de professors lliures possi-

bilitava la incorporació a la Universitat de serveis hospitalaris, laboratoris, hospitals, etc., que fins aleshores no hi pertanyien. L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, el Laboratori Microbiològic, la Clínica de Neurologia i Psiquiatria de l'Ajuntament de Barcelona i l'Hospital del Sagrat Cor van participar activament en la nova Universitat. Durant el primer any d'existència de la Universitat Autònoma de Barcelona hom hi inaugurà cinc laboratoris, hi creà uns quants seminaris, posà ordre a la biblioteca i, cosa molt important, hi establí entre el professorat i l'alumnat un ambient d'ordre i disciplina.

El doctorat s'obtenia simplement per mitjà d'una tesi jutjada per cinc professors que podien pertànyer a unes altres facultats i, fins i tot, a unes altres universitats. Josep Mercadal i Peyri fou el primer metge d'obtenir el grau de doctor per la Universitat Autònoma de Barcelona, títol que, com tantes altres coses, va ser invalidat el 1939. Dos anys més tard, el doctor Mercadal tornava a obtenir-lo a Madrid amb la qualificació màxima.

Els esdeveniments del 6 d'octubre de 1934 provocaren l'anul·lació del Patronat i, conseqüentment, de l'autonomia universitària. El doctor Antoni Trias i Pujol, que havia estat empresonat per aquells fets, en tornar de Madrid de fer-hi algunes gestions al Ministeri d'Instrucció Pública per veure si aconseguia una mena de confirmació de la titulació de professor ajudant, entre altres, del doctor Alsina i Bofill, va comunicar els resultats infructuosos. Alsina li comentà que estava convençut que ni el règim autonòmic, ni el Patronat, ni cap d'ells no serien reintegrats mentre no hi tornés a haver un govern d'esquerra. Arran d'aquesta afirmació, Antoni Trias va dir: «Si és així, la Universitat està perduda.»

El 16 de febrer de 1936 les esquerres guanyaren les eleccions. Quatre dies després, el Patronat ja es tornava a reunir i la Universitat Autònoma renaixia al cap d'un mes. La represa del març de 1936 no fou tan il·lusionada com es podia esperar, ja que l'experiència a partir de 1934 havia deixat un pòsit de malfiança difícil de superar.

La vida d'aquesta primera etapa de la Universitat Autònoma de Barcelona durà del 1933 fins al 1939, tot i que alguns autors[27] la situen a finals del 1938, en plena situació de caos i confusió creats per la Guerra Civil. La universitat de Catalunya s'anà extingint, i el gener de 1939 Franco la suprimí.

La Universitat Autònoma de Barcelona del 1933 havia obert les portes a totes les figures destacades de la intel·lectualitat del país i, d'aquesta manera, es va beneficiar d'un seguit d'intel·lectuals que hi van ser professors. El 1939 tots ells foren bandejats i la universitat catalana fou degradada: molts professors no van poder ensenyar i uns altres van haver-se d'exiliar. D'altra banda, va haver-hi la migrada de les altres universitats d'Espanya.[28]

Tot un món tan important com l'universitari, que havia arribat a unes realitzacions d'alt nivell, s'enfonsà i la universitat reculà cap a les paupèrrimes estructures preautonòmiques. El doctor Alsina, a parer del qual la Universitat Autònoma del 1933 fou un bon exponent d'una ànsia de superació dels alts estrats de la nostra intel·lectualitat, deia: «Al meu entendre, ni el balanç de l'obra feta, tan brillant com efímera, ni el goig d'haver-hi participat, tan modestament com es vulgui, res ni ningú mai no podrà esborrar-los.»[29]

La nova ampliació del Cos Facultatiu

L'any 1933, el Cos Facultatiu de Plató fou incrementat amb les incorporacions dels doctors Santiago Dexeus i Font i Jordi Guasch i Sagrera com a responsables de Tocoginecologia i Hematologia, respectivament. Encara que no en consti el nomenament, el doctor Josep Malaret i Villar es va fer càrrec del Departament de Radiodiagnòstic, segons la propaganda de Plató feta a les revistes científiques dels anys 1934 i 1935. L'any següent s'hi incorporà el doctor Eduard Tolosa i Colomer com a cap del Servei de Neurologia i Neurocirurgia.

Poca gent coneix la vinculació del doctor Santiago Dexeus i Font a Plató com a cap del Servei de Tocologia. La seva pertinença a l'Institut durà uns dos anys, ja que la idea del doctor Dexeus era tenir una clínica monogràfica de l'especialitat.

El doctor Jordi Guasch i Sagrera fou una figura singular de la medicina catalana pel fet de ser pioner i promotor de l'hematologia i de l'hemoteràpia a

Catalunya. A vint-i-vuit anys ingressà a l'Institut Policlínic, el quadre facultatiu del qual era constituït llavors per molt comptades i molt selectes figures de la medicina catalana. Durant la resta de la seva vida, el doctor Guasch va pertànyer a Plató.[30]

L'any 1931 publicà *El tractament de les anèmies* (figures 41 i 42) en dos volums de la col·lecció «Monografies Mèdiques», treball que es destacà per la precoç maduresa que revelava. A tots dos volums, després del seu nom figuren aquestes paraules: «Metge de la Clínica Mèdica B de l'Hospital Clínic de Barcelona i hematòleg de l'Institut Policlínic».[31-32]

Figura 41. «Monografies Mèdiques» número 49: El tractament de les anèmies (1931)

L'any 1932 el doctor Guasch inicià uns cursos elementals sobre les malalties de la sang, organitzats per l'Agrupament Escolar de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. Els cursos es van impartir a l'Institut Policlínic i hi van col·laborar els doctors Puig-Sureda, Gallart i Monés, Tolosa i Colomer i Àngel Sanchiz.

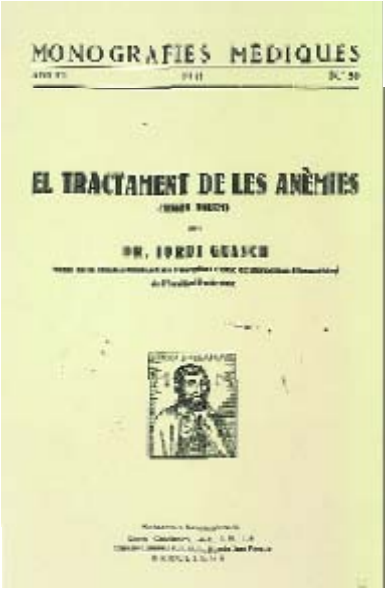

Figura 42. «Monografies Mèdiques» número 50: El tractament de les anèmies (segon volum) (1931)

El 1955 hi hagué una reunió d'un consell de redacció representatiu d'Espanya, Portugal i països iberoamericans en què es va decidir que els doctors C. Elósegui (Madrid) i J. Guasch (Barcelona) publicarien la revista «SANGRE. Revista de Biología y Patología Sanguíneas y Hemoterapia». La revista «SANGRE» va néixer amb la idea de ser un exponent de l'activitat hematològica d'Espanya, Portugal i dels

CURS ELEMENTAL SOBRE LES MALALTIES DE LA SANG

organitzat per

L'AGRUPAMENT ESCOLAR DE L'ACADÈMIA I LABORATORI DE CIÈNCIES MÈDIQUES DE CATALUNYA

i que tindrà lloc en el

INSTITUT POLICLÍNIC

per

Dr. GUASCH

PROGRAMA

Figura 43. *Primer curs elemental sobre malalties de la sang, 1932*

països iberoamericans i l'òrgan de comunicació entre els hematòlegs dels països esmentats, i també per a reflectir el progrés hematològic mundial. La redacció i l'administració de «SANGRE» estaven domiciliades a l'Institut Policlínic i s'hi donava l'adreça del carrer de Copèrnic, 68, Barcelona. L'import de la subscripció anual a la revista era de tres-centes pessetes (figura 43).[33]

La solvència científica de Jordi Guasch fou reconeguda a tot el país. Pels volts dels seixanta anys, un tràgic accident de caça el deixà sense vista; però, això no obstant, la seva dedicació a l'hematologia no va decaure i sempre va intentar estar al corrent dels últims descobriments en l'especialitat. El gener de 1982, el doctor Guasch, per voluntat pròpia, va cessar com a cap del Servei d'Hematologia i Transfusió Sanguínia després de cinquanta anys de servei i vinculació a la Clínica Plató.

El primer radiòleg cap del Servei de Radiologia de l'Institut Policlínic va ser el doctor Josep Malaret i Villar. Era deixeble del doctor Cèsar Comas i Llaveria, autor de la primera radiografia efectuada a Espanya i introductor d'aquesta especialitat a tot l'Estat, a qui va succeir com a cap del Servei Central de Radiologia de l'Hospital de Sant Pau.[34]

La incorporació del doctor Eduard Tolosa al Cos Facultatiu el 1934 també va ser molt significativa. Persona de gran prestigi professional, fou el primer cap del Servei de Neurologia i de Neurocirurgia. En el curs acadèmic 1932-1933, el doctor Tolosa va donar unes lliçons sobre malalties del sistema nerviós (figura 44) organitzades per l'Agrupament Escolar de l'Acadèmia i Labo-

Curs 1932-33

CURS DE MALALTIES DEL SISTEMA NERVIOS

organitzat per

L'AGRUPAMENT ESCOLAR DE L'ACADÈMIA I LABORATORI DE CIÈNCIES MÈDIQUES DE CATALUNYA

i que serà dònat pel

Dr. E. TOLOSA COLOMER

Director del Departament de Neurologia de l'Institut Policlínic

amb la col·laboració dels Doctors

R. CARRASCO FORMIGUERA - G. ESCARDÓ MONTÉ
F. GALLART MONÉS - J. GUASCH - J. PUIG SUREDA
E. ROVIRALTA - R. SARRÓ

Figura 44. Curs 1932-1933: Malalties del sistema nerviós, pel doctor Eduard Tolosa i Colomer

ratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, amb la col·laboració dels doctors R. Carrasco i Formiguera, G. Escardó i Monte, F. Gallart i Monés, J. Guasch, J. Puig-Sureda, E. Roviralta i R. Sarró. Aquestes lliçons es van impartir a l'Institut Policlínic.[35]

L'any 1934 obtingué, per oposició, el càrrec de professor agregat de neurologia a la Universitat Autònoma de Barcelona, assignatura que estava a càrrec del doctor Bel·larmí Rodríguez Arias. El mateix any 1934 Tolosa fou nomenat cap del Servei de Neurologia i Neurocirurgia de l'Institut Policlínic, tot i que ja hi treballava des de 1932. Un any després va ser nomenat neurocirurgià assistent a la Clínica Quirúrgica del professor Puig-Sureda a la mateixa Facultat de Medicina.

El doctor Eduard Tolosa i Colomer, amb un alt grau de responsabilitat professional i per l'honradesa que tenia envers ell mateix i de respecte envers els malalts, va informar, a la revista «ACTES» de juliol-agost de 1972, que havia deixat l'activitat professional i, per tant, de ser cap del Servei. El seu lloc dins l'Institut fou ocupat pel seu col·laborador el doctor Pau Fuenmayor i Alsina, juntament amb els doctors Jaume Vilató i Rius, J. Lafuente i Millan i J. M. Mercader Sobregrau.[36]

La vida continua

El 2 de juliol de 1935, el secretari de Plató, SA, el doctor Emili Roviralta, assabentà el Consell d'Administració de la baixa del doctor Santiago Dexeus, ocasionada per «la imposibili-dad de ejercer su especialidad en una policlínica». El doctor Dexeus el 1929 havia comprat uns terrenys a l'avinguda de Pearson i va encarregar a l'arquitecte senyor Goday el disseny de la futura i primera clínica maternal de Barcelona, les obres de la qual van haver de ser suspeses per causes diverses: permisos, qüestions econòmiques, etc. L'octubre de 1935 el doctor Dexeus inaugurà la primera clínica maternal privada de Catalunya, la Clínica Mater, amb catorze llits, situada al número 17 de l'avinguda del Tibidabo.[37] Es pot afirmar que el seu pas per Plató va ser un *impasse* mentre construïa la seva clínica particular.

En aquesta mateixa reunió es confirmà la incorporació al Cos Facultatiu de Plató de tres nous metges. Un d'ells va ésser el doctor Jesús Pérez-Rosales com a director del Servei de Ginecologia i en substitució del doctor Dexeus. Ginecòleg de gran prestigi professional, el 1936 hagué d'abandonar Barcelona; el 1939 tornà i es reintegrà al seu Servei de Ginecologia a l'Institut Policlínic Plató.[38] Va dur a terme aquesta responsabilitat fins a l'any 1950, que presentà la dimissió per discrepàncies amb la manera d'entendre la seva activitat professional.

Conjuntament amb el doctor Pérez-Rosales van ingressar-hi els doctors Jesús Osés Josué com a director del Servei de Radiodiagnòstic, substituint el doctor Malaret, i Antoni Caralps i Massó com a metge director del Servei de Cirurgia Toràcica, especialitat que s'incorporava a l'Institut Policlínic.

El doctor Jesús Osés Josué, en finalitzar els estudis de medicina, treballava com a intern a Plató. Li van demanar que continués a l'Institut com a radiòleg i, el 1935, va ser nomenat cap de la secció de radiologia succeint al doctor Malaret, càrrec que mantingué fins a la seva mort el 1973. Va col·laborar estretament amb el doctor Gallart i Monés, i d'aquesta cooperació sorgí la seva especialització en patologia digestiva, de la qual arribà a ser un expert.

Tenia com a ajudant el senyor Sebastià Socorro, practicant molt entès en radiologia.

El doctor Jesús Osés, a causa del seu caràcter un xic apocat, no va pronunciar mai conferències davant el gran públic i la seva producció escrita va ser molt poca. Arran de la mort del doctor Osés, el doctor Martorell afirmà que molts malalts que havien rebut la qualitat de la feina callada ajudant al diagnòstic i a un tractament més encertat havien quedat orfes.[39]

Sebastià Socorro i Padrón (Chacón), natural de Las Palmas de Gran Canaria, era el menor de vuit germans d'una gran família benestant. Volia ser metge i va venir a Barcelona, on vivia el seu germà gran. Seguint la tradició, ingressà a Plató com a intern mentre estudiava els primers cursos de medicina. En aquella època inicià una gran amistat amb el doctor Martorell, la qual havia d'ésser per a tota la vida. Va ser intern de cirurgia amb el doctor Puig-Sureda i del Servei d'Urologia del doctor Torra i Huberti; posteriorment, restà adscrit al Servei de Radiologia. En general, tots els metges de Plató confiaven en els seus comentaris encertats.

Durant la Guerra Civil espanyola va ser l'encarregat de tractar els ferits cremats, tasca que exercí amb una gran perícia. La postguerra, amb la necessitat de subsistir, en va malmetre els estudis de medicina. La seva vàlua humana i professional va ser reconeguda per tothom. L'any 1973, després de cinc anys de patiment durant els quals el seu amic el doctor Martorell li hagué d'amputar una cama a causa de les lesions produïdes pels raigs X, moria a la clínica Plató, casa seva.*

Amb la incorporació del doctor Antoni Caralps i Massó, la cirurgia toràcica s'iniciava a Plató. Per suggeriment del seu mestre, el professor Antoni Trias i Pujol, el doctor Caralps va anar a París per assistir al Servei de Pneumologia del professor Sergent i, quan tornà a Barcelona, es va dedicar a la cirurgia toràcica.[40]

Al principi, la cirurgia toràcica s'utilitzava bàsicament en el tractament de la tuberculosi pulmonar. Un dels treballs de Caralps d'aquella època va ser *La millor via d'abordatge de la primera costella*, en el qual demostrava els seus

* Conversa mantinguda amb la seva filla Maria Rosa Socorro i Roig.

excel·lents coneixements anatòmics, tan importants aleshores per a la col·lapsoteràpia quirúrgica de la tuberculosi pulmonar. També en aquella època, Caralps inicià entre nosaltres les tècniques endoscòpiques per a seccionar les adherències pleurals.

La cirurgia cardíaca a Catalunya es va iniciar o per l'especialització directa del cirurgià general, o pel traspàs de cirurgians toràcics a cirurgians cardíacs: aquest va ser el cas del doctor Caralps Massó.[41] El juny de 1936 aquest operava a Plató, per primera vegada a Espanya, una pericarditis constrictiva de què patia un malalt del doctor Joan Codina i Altés, intervenció que va significar per al doctor Caralps el seu inici en la cirurgia cardíaca, el pas de la cirurgia toràcica a la cardíaca.[42]

Després de la Guerra Civil, el 1951, Caralps va operar també a la Clínica Plató el primer cas a Catalunya de tetralogia de Fallot, amb hipotèrmia a 25 ºC, que practicà Frederic Bruguera. El doctor Caralps va seguir la tècnica de Blalock, consistent en l'anastomosi de l'artèria subclàvia amb l'artèria pulmonar. Es tractava d'una nena de dos anys, filla d'un pescador de Lloret i malalta del doctor Reventós, la qual més endavant es va casar i va tenir descendència.[43] El doctor Caralps continuà practicant la cirurgia cardíaca durant la seva vida professional, fins i tot fent cirurgia cardíaca experimental juntament amb els seus fills Antoni i Josep Maria.[44] El doctor Ignasi Òrsola i Gran afirmava el 1993 que el doctor Antoni Caralps pertanyia a la promoció de metges i cirurgians que van posar Plató al màxim nivell dins Catalunya com a grup de treball.[45]

La Guerra Civil espanyola

El 22 de juliol de 1935, amb motiu de l'ampliació de l'edifici central del Policlínic es va nomenar metge director d'aquest i representant del Consell d'Administració el doctor Àngel Sanchiz. D'aquesta manera s'inicià una nova estructura a la Clínica Plató que amb el temps s'anà consolidant: és la figu-

ra del director de Plató, encarregat de dur a terme les directrius emanades del Consell Directiu. El càrrec va ser acceptat pel doctor Sanchiz a títol honorífic i sense retribució econòmica. Pel que fa a l'organització i la direcció de la Clínica, un testimoni molt qualificat, el doctor Valls Moix, diu: «El doctor Gallart era el director i el doctor Sanchiz era com l'eminència grisa que ho manegava tot. El doctor Vila d'Abadal, però, era qui tenia més autoritat.»

A finals del mes d'agost de 1935, s'escollí un nou Consell d'Administració. Van ser elegits: president, Joan Puig-Sureda; secretari, Lluís Vila d'Abadal; i vocals, Francesc Gallart i Monés, Jacint Reventós i Jesús Pérez-Rosales. Aquest Consell d'Administració fou el que hagué d'afrontar la trista situació de la Guerra Civil espanyola. El doctor Lluís Vila d'Abadal, pel fet de ser secretari del Consell d'Administració i per l'autoritat moral que tenia, va haver de plantar cara als esdeveniments *in situ* en arribar la guerra, ja que el president i una bona part dels altres directius hagueren d'absentar-se de Barcelona per raons de seguretat personal.

Els dies 18 i 19 de juliol de 1936, quan s'inicià el conflicte, el doctor Vila d'Abadal era a Vidrà, a la seva propietat de cal Cavaller, amb la família i alguns amics. Tot i que estava informat de la situació com a dirigent d'Unió Democràtica, no tenia idea d'un possible aixecament militar tan pròxim i el fet el va sorprendre com la majoria de gent. El dia 20, alleujat per la derrota de la sedició militar a Catalunya, però ja amb una certa inquietud per les males notícies dels excessos que començaven a esdevenir-se, va creure's en el deure de respondre a la crida de personal sanitari que es feia per ràdio. Va vèncer la comprensible resistència de la muller i la família i va anar cap a Barcelona amb el cosí de la seva esposa, Joaquim Vilaplana. Hi anaren amb el cotxe del doctor Vila i, en arribar a Barcelona i presentar-se com a metges (Vilaplana estava a punt d'acabar la carrera), foren acompanyats per uns milicians fins a la Clínica Plató.

Vila d'Abadal va trobar la Clínica Plató convertida en hospital de guerra, cosa que continuà essent durant tot el conflicte, ja que fou destinada quasi exclusivament a la cirurgia dels ferits als fronts de batalla. També va trobar que ja s'hi havia constituït el Comitè de la Clínica, format per alguns treba-

lladors i personal subaltern. El cap del Comitè, Jaume Martínez, zelador de la Clínica Plató, va creure que havia de comunicar-li les disposicions que el Comitè havia pres i que, en general, tenien un caràcter igualitari. El doctor Vila d'Abadal va argüir, i li ho féu veure, que igualtat no vol dir pas igualitarisme i que, si dins d'una societat determinada hi ha unes responsabilitats diferents, l'autoritat també ha de ser diferent i actuar d'acord amb les responsabilitats. A causa d'això, les decisions igualitàries del Comitè quedaren sense efectivitat. També hi va trobar que alguns metges i una part del personal sanitari anaven descamisats i adoptaven unes actituds grolleres, la qual cosa no li va agradar gens i el va obligar a reptar-los.

En aquells dies, el doctor Vila d'Abadal hagué d'afrontar la nova situació de la Clínica Plató, de la qual feia poc havia estat nomenat secretari de la Junta de Govern. Tant més que, a part de la transformació en hospital de ferits de guerra, s'hi acompliren uns altres canvis, sobretot per la desaparició del personal religiós i la marxa progressiva de la major part dels metges titulars, entre ells el doctor Puig-Sureda, president de la Junta de Govern, que es va sentir amenaçat.

Gràcies a una conversa personal amb un dels pocs testimonis d'aquella època, n'hem pogut saber alguns detalls més. El senyor Mariano García Conde va ingressar com a *botones* a la Clínica Plató el 24 d'abril de 1936 contractat pel senyor Enric Portarà, que n'era el cap de personal. Segons el senyor Mariano, en esclatar la Guerra Civil, la Clínica Plató va ser confiscada i a la porta hi havia una pancarta que deia: «Incautat per la CNT-FAI»; i a sota s'hi afegia: «i també per la UGT». L'activitat de la Clínica estava sota l'autoritat del cap del Comitè del Sindicat de la FAI.

La Clínica Plató fou militaritzada i transformada en hospital de guerra (figura 45) durant el primer any. Els ferits n'ocupaven les plantes tercera i quarta. Al doctor Carrasco i Formiguera li van requisar el cotxe i anava a la Clínica Plató en bicicleta. El 1937 la Clínica va ser dedicada a «La Gloriosa» (l'aviació republicana). Una part de la Clínica, concretament la planta tercera, destinada a residència, fou convertida en la seu de les forces aèries i s'hi allotjà un bon nombre d'oficials russos que col·laboraren amb la República. Pel que fa a la resta, ja hem dit que quasi tot va convertir-se en clínica quirúrgica de guerra, la qual cosa obligà els metges que hi quedaren a reciclar-se

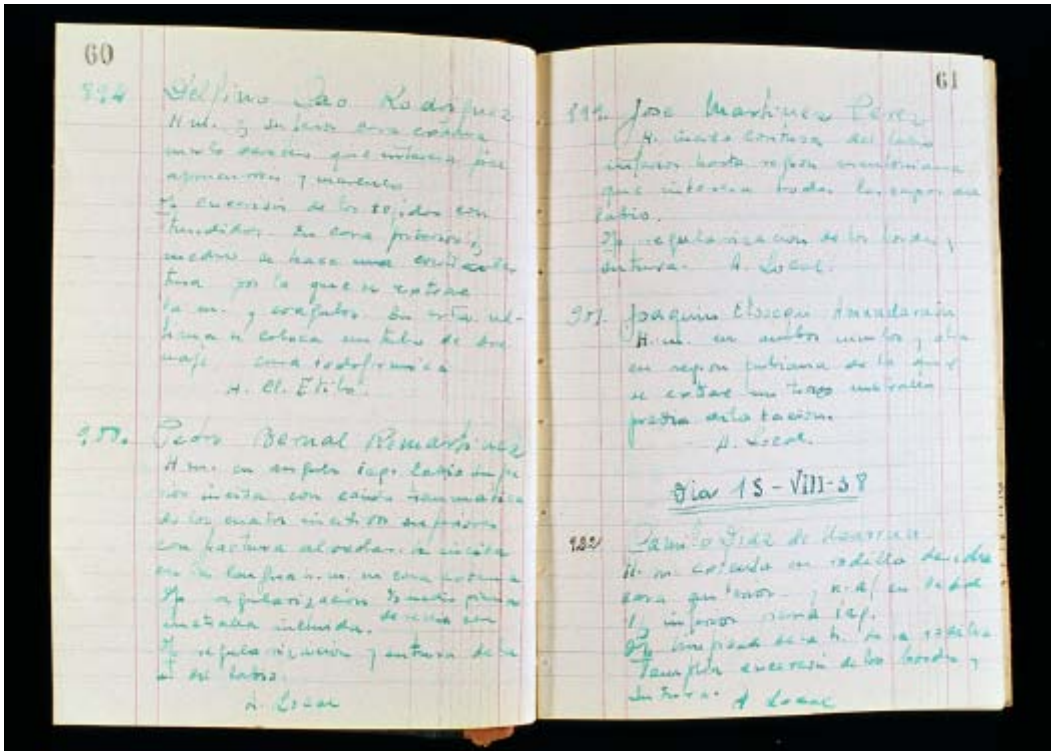

Figura 45. Dietari sobre el tractament de ferits durant la guerra

ràpidament en cirurgians d'aquesta especialitat. Sobretot els doctors Antoni Caralps, Ferran Martorell i Josep Valls Moix foren els responsables principals d'aquesta cirurgia, però, cap al final de la guerra, van ser mobilitzats als centres sanitaris que eren més a prop del front de batalla.

El doctor Josep Valls Moix, estudiant de medicina, va ingressar a Plató com a alumne intern al servei del doctor Vila d'Abadal i va anar a la Facultat de Medicina de Saragossa a examinar-se com a alumne lliure. Durant la guerra fou un dels cirurgians que treballaven a Plató i posteriorment el destinaren al front de l'Aragó. Després del 1939 va ser l'otorinolaringòleg de Camitas Blancas i, el 1947, metge de l'Orfeó Català.

El doctor Vila d'Abadal de seguida va haver de prendre mesures per a amagar i protegir les monges de la Clínica, les quals sortiren de Plató de manera molt discreta. D'aquesta manera va iniciar una de les seves actuacions més

importants. La Clínica Plató va servir de refugi segur per a persones amenaçades de mort i, en alguns moments, quasi hi havia més refugiats que malalts. El doctor Lluís Vila i d'Abadal muntà una xarxa d'ajut econòmic als sacerdots i als religiosos catalans.[46]

Com a secretari del Consell d'Administració de Plató, SA, el doctor Lluís Vila d'Abadal va defensar Plató de l'anarquia i el desordre, però la seva salut se'n ressentí. Les lesions psicològiques sofertes durant aquells anys van agreujar la insuficiència coronària de què patia. Al principi del juliol de 1937, el doctor Joan Codina i Altés, que era el seu cardiòleg i l'atenia professionalment, li va recomanar repòs al llit. Vila d'Abadal, conscient del seu delicat estat de salut, estava molt preocupat de trobar una solució per a les persones que protegia, algunes d'amagades a casa seva. El matí del dia 10 de setembre de 1937 rebé el viàtic i a dos quarts de tres de la tarda morí.[47] Segons el doctor Codina, la mort es va esdevenir per una endocarditis bacteriana de curs subagut tòrpid, denominada aleshores «endocarditis lenta».

El 26 de gener de 1939 les tropes del general Franco van entrar a Barcelona i hom va procedir a la restitució de propietats als seus legítims propietaris. El 23 de març de 1939 se celebrà Junta General extraordinària de Plató, SA amb el sol objecte de possessionar-se novament de la direcció de la Clínica. Per unanimitat es va guardar un minut de silenci en memòria del doctor Lluís Vila d'Abadal, que havia mort el 1937. Es va fer una votació per a cobrir-ne el lloc. Àngel Sanchiz va ser nomenat vocal, i Jesús Pérez-Rosales, secretari. Aquesta acta número 45 fou signada pels doctors Joan Puig-Sureda, Francesc Gallart, Jacint Reventós, Joan Codina, Emili Roviralta, Àngel Sanchiz, Antoni Carreras, Lluís Celis, Eduard Tolosa, Jordi Guasch, Alfons Torra, Antoni Caralps, Jesús Osés i Jesús Pérez-Rosales.

BIBLIOGRAFIA

1 Martorell, F. Jesús Osés Jusue (1905-1973). ACTAS, 1974; 28: 21-22.
2 Alsina i Bofill, J. Lluís Vila d'Abadal, metge exemplar. ACTES, 1991; 34: 1-5.
3 Puig i Sais: El «Sindicat» de Metges de Catalunya. Annals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, 1919: 365-369.
4 Alsina i Bofill, J. Els iniciadors de l'endocrinologia a Catalunya. ACTES, 1991; 34: 5-8.
5 Carrasco i Formiguera, R.; González P. Sobre l'obtenció d'extrets pancreàtics contenint una substància (insulina) que pot fer baixar la concentració del sucre de la sang. Treb. Soc. Biol., 1922: 223-225.
6 Carrasco i Formiguera, R. Un descobriment transcendental sobre la diabetis (nota prèvia). Annals de Ciències Mèdiques, 1922: 125-127.
7 Puche, J. Els estudis del metabolisme als Estats Units. Annals de Ciències Mèdiques, 1922: 67-68.
8 Carrasco i Formiguera, R. Dos casos d'insulinoteràpia en diabetis greu; el més antic i el més reeixit de la meva sèrie. Annals de Ciències Mèdiques, 1924: 433-444.
9 Carrasco i Formiguera, R. Insulina. Revista Médica de Barcelona, 1924; 1: 144-170.
10 Noticiari: Institut Policlínic. Ampliació d'estudis. Any 1932. Annals de Medicina, 1932: 592-593.
11 Carrasco i Formiguera, R. Institut Policlínic Sant Gervasi, Departament de Diabetis i Metabolisme. Ampliació d'estudis. ACTES, 1931; 1: 48.
12 Corbella, J. Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1985. Fundació Uriach 1838, Barcelona, 1966; 273.
13 Sanchiz Roqué, A. Un tratamiento de las adenopatías cancerosas. Col·lecció de Treballs de l'Institut Policlínic, 1929; 1: 67-72.
14 Sanchiz Roqué, A.; Torra Huberti, A. Radiumbehandiudg des Prostata und Blasenkarzinoma. Zeit-schrift für Urologie, 25 Band, 3 Heft- 1931.
15 Pedro i Pons, A. De las antiguas Facultades de Medicina al Hospital Clínico. Jornadas Conmemorativas del Cincuentenario del Hospital Clínico, 1959; 49-73.
16 Casassas, O. La medicina catalana del segle XX. Llibres a l'Abast, 82; Edicions 62, Barcelona, 1970. 239.
17 Calbet Camarasa, J. M. Evolución ideológica de la prensa médica en Cataluña en el siglo XIX. Anales de Medicina y Cirugía, 1968, 48: 177-196.
18 Pedro Pons, A. Editorial. Medicina Clínica, gener de 1971: 5.
19 Bialostozky, L. Importancia de las publicaciones médicas. Arch. Inst. Cardiol. Méx., 1974; 44: 803-804.
20 Presentació. ACTES de les Reunions del Cos Facultatiu de l'Institut Poloclínic, 1931; 1: 1.
21 Pujol i Colomer, J. Cinquanta-quatre anys després. ACTES, 1985; 30: 1-2.
22 Casares i Potau, R. Una revista nova i vella. ACTES, 1996; 1: 2.
23 Alsina i Bofill, J. August Pi Sunyer, universitari, humanista, ciutadà. Ateneu Barcelonès, 1980: 18-31. En el centenari d'August Pi i Sunyer.
24 Alsina i Bofill, J. Precedents i realitzacions de la Universitat Autònoma del 1933. Revista de Catalunya. 1987; 12: 47-58.
25 Alsina i Bofill, J. La Facultad de Medicina de la Universidad Autonóma del 1933. Rev. R. Acad. Med. Catalunya, 1987; vol. 2, 3: 29-32.
26 Bastons Vivanco, C. Cartes d'Antoni Trias Pujol a Miguel de Unamuno. Serra d'Or, setembre de 1984: 35-39.
27 Barbany Cairó, J. Recerca en medicina bàsica durant l'autonomia de Catalunya. Annals de Medicina, 1978; 64: 1348-1365.

28 Alsina i Bofill, J. Discurs d'obertura. Llibre d'Actes del X Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, 1976; 27-38.
29 Alsina i Bofill, J. La Facultat de Medicina de la Universitat Autònoma de 1933. Commemoració del 50è aniversari de la Universitat Autònoma de Barcelona de 1933. Universitat de Barcelona, 1983; 41-47. Dins l'acte inaugural del curs 1983-1984 de la Universitat de Barcelona. Separata.
30 Alsina i Bofill, J. Jordi Guasch i Antoni Gallart-Esquerdo. Dos buits irreparables a l'Institut Policlínic. ACTES, 1989; 32: 1-3.
31 Guasch, J. El tractament de les anèmies. Monografies Mèdiques, 1931; any 5, 49.
32 Guasch, J. El tractament de les anèmies (segon volum). Monografies Mèdiques, 1931; any 6, 50.
33 Noticias. ACTAS, 1955; 9: 200.
34 Calbet i Camarasa, J. M.; Corbella i Corbella, J. Diccionari biogràfic de metges catalans. III Congrés d'Història de la Medicina Catalana, Lleida, 1981; II, F-Q: 111.
35 Tolosa Colomer, E. Curs de malalties del sistema nerviós. ACTAS, 1932; 1: 94.
36 Novedades en el Cuerpo Facultativo del Institut. ACTAS, juliol-agost de 1972; 79.
37 Dexeus Trias de Bes, J. M. Professor Santiago Dexeus i Font (1897-1973), 100 anys. Apunte biográfico de Santiago Dexeus i Font. Departamento de Obstetricia y Ginecología, Barcelona, 1998; 35-36.
38 Carrera i Macià, J. M. Història de l'obstetricia i ginecologia catalana. Fundació Uriach 1838, Barcelona, 1998; 233.
39 Martorell, F. Jesús Osés Jusué. ACTAS, 1974; 28: 21.
40 Broggi, M. Antoni Caralps Massó (1904-1991). Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, 1992; 7: 57-58.
41 Fuentes Sagaz, M. de. History of Catalan cardiology (1872-1992). Alta Fulla, Barcelona, 1992. 229 p.
42 Caralps Massó, A. Problemas de patología y clínica torácica. Fundación María Francisca Roviralta, 1969; 5: 142.
43 Caralps Massó, A. Operación de Blalock en un caso de tetralogía de Fallot. Anales de Medicina, 1951; 38: 196-205.
44 Caralps Massó, A.; Caralps Riera, A.; Caralps Riera, J. M.; Alonso, J. L. Conducto torácico y sinusoides hepáticos. Resultados de un estudio experimental. ACTAS, 1966, 20: 225-229.
45 Órsola i Gran, I. Antoni Caralps i Massó. ACTES, 1993; 35: 1-4.
46 Manent, A. Lluís Vila i d'Abadal. A: Gran Enciclopèdia Catalana, 1980; 15: 461.
47 Vila-Abadal, J. El doctor Lluís Vila d'Abadal i el seu temps. Assaig biogràfic. La Llar del Llibre, SA, Barcelona, 1990. 441.

IV
CLÍNICA PLATÓ (1939-1970)

L'EXILI I LA DEPURACIÓ POLÍTICA

L'emigració produïda per la Guerra Civil de 1936-1939 és l'emigració política més important que ha patit Espanya: es calcula que van ser prop de cent cinquanta mil els desterrats, set-cents dels quals eren metges, i alguns figures molt rellevants.[1] Membres destacats de Plató s'hagueren d'exiliar voluntàriament quan la guerra ja s'havia acabat. Uns altres foren desterrats i no pogueren reprendre l'activitat professional fins molt més tard (figura 46).

Un exemple extrem va ser el d'un membre destacat del Cos Facultatiu de Plató, el doctor Rossend Carrasco i Formiguera, que s'exilià l'any 1938, després que el seu germà Manuel, militant destacat d'Unió Democràtica, fos

Figura 46. El final de la Guerra Civil espanyola a Catalunya

afusellat a Burgos el 9 d'abril de 1938 per ordre directa de Franco. Primerament, anà a Mèxic, on va continuar la tasca d'assistència, docència i recerca i va ser professor de la Universidad de Puebla i de la Universidad Nacional Autònoma. Posteriorment, va anar a Veneçuela, on fou cap de les càtedres de Fisiologia a Mérida i Maracay. De 1963 a 1972, va ser catedràtic de Fisiologia de la Universidad Central de Veneçuela.[2]

A Catalunya, l'idioma català fou prohibit en les reunions públiques. Entre els metges que van romandre a Catalunya s'acomplí una autèntica depuració: als «rojos» se'ls impedia l'accés a la docència i, fins i tot, poder treballar professionalment. El degà de la Facultat de Medicina de Barcelona, el doctor Manuel Taure, envià als diferents catedràtics una llista dels metges de cada departament als quals hom prohibia i tot l'entrada a l'Hospital Clínic. Els doctors Josep Alsina i Bofill i Ferran Martorell i Otzet, gràcies al fet de pertànyer al Cos Facultatiu de Plató, van poder desenvolupar una activitat professional molt meritòria, que en el cas del doctor Martorell tingué un reconeixement internacional.

La depuració per les idees polítiques es va esdevenir tant a les institucions oficials com a les privades. L'adhesió al règim del general Franco era imprescindible per a poder obtenir una plaça als organismes oficials. Era obligatori presentar el Certificado del Registro de Penados y Rebeldes, certificat que a la persona amb alguna significació política, o amb algun familiar que en tingués, li era impossible obtenir. Una altra condició era l'obtenció de la Certificación de Buena Conducta Moral y Adhesión al Movimiento Nacional, acompanyada d'informes de l'alcaldia i de Falange Española Tradicionalista y de las JONS.[3]

La màxima preocupació dels metges catalans durant la postguerra era, diguem-ho clar, la subsistència. Ara bé, encara que moltes de les més il·lustres figures de la medicina catalana haguessin d'exiliar-se, entre els metges que restaren a Catalunya hi havia també professionals de gran vàlua que pogueren mantenir la tradició de la bona medicina catalana.[4]

L'Institut Policlínic va ser refugi durant la Guerra Civil, i també ho fou per a metges catalans assenyalats políticament amb signes de catalanitat després de la guerra. El doctor Ignasi Aragó explica com, en aquells anys de post-

guerra, tan sols l'entrada de l'ascensor de la Clínica Plató ja proporcionava un «xoc emocional»: la placa de llautó dels polsadors duia les indicacions dels pisos gravades en català. Veritablement, era temps d'una implacable persecució de la llengua![5]

La presidència del Doctor Joan Puig-Sureda i Sais (1939-1957)

A l principi de 1939, amb la restitució de la Clínica Plató als seus legítims propietaris, l'Institut Policlínic va tornar a la normalitat. El doctor Joan Puig-Sureda (figura 47) continuà essent el president de Plató, SA, i el doctor Àngel Sanchiz i Roqué, director de la Clínica. El doctor Sanchiz tenia tota la confiança del doctor Puig-Sureda, a qui consultava sempre les decisions.

Figura 47. El doctor Joan Puig-Sureda i Sais

El doctor Sanchiz (figura 48) va ser director de Plató des de 1935 fins a 1970, any en què va presentar la renúncia al càrrec. Dedicà moltes hores a aquesta tasca, cosa que va fer amb tot el cor i tot el coneixement. El doctor Àngel Sanchiz va ser un home discret, enormement eficaç i clau per a Plató: era com un ministre d'Hisenda, o com l'eminència grisa de Plató, com el qualificà el doctor Tomàs Alonso i Massó. Va ser director de Plató durant tres presidències: presidència del doctor Puig-Sureda (1935-1957), del doctor Gallart i Monés (1957-1960) i del doctor Casadesús (1960-1970). A proposta del doctor Ferran Martorell, per unanimitat, en la Junta General extraordinària del 19 de juny de 1972 hom el va nomenar membre d'honor de l'Institut Policlínic.

TORNANT A LA NORMALITAT

Figura 48. El doctor Àngel Sanchiz i Roqué

Després dels tres anys de Guerra Civil, l'Institut Policlínic, el dia 23 de març de 1939, va normalitzar la situació en possessionar-se'n els seus legítims propietaris. La mort del doctor Vila d'Abadal i l'exili del doctor Rossend Carrasco i Formiguera havien deixat el Cos Facultatiu sense otorinolaringòleg i vacant la direcció del Departament de Diabetis i Nutrició. A més, s'hi afegia la situació delicada, primerament política i després de salut, del doctor Lluís Celis, que obligà al nomenament d'un responsable d'Anatomia Patològica i Laboratori.

En la reunió del Consell d'Administració celebrada el 30 de juny de 1939, el doctor Puig-Sureda, com a president, va fer la proposta d'ingrés al Cos Facultatiu dels doctors Ferran Casadesús i Castells, Pere Camps i Juncosa i Ricard Roca de Viñals com a caps respectius dels departaments d'Otorinolaringologia, de Diabetis i Nutrició i d'Anatomia Patològica i Laboratori, nomenaments acceptats per unanimitat.

Moltes generacions de metges deuen recordar el doctor Casadesús com el mestre d'exposicions clares i didàctiques que es va saber guanyar l'afecte de tothom.[6] El catedràtic d'Otorinolaringologia actual, el doctor Josep Traserra i Parareda, també reconeix en el professor Casadesús una gran eloqüència, un sentit clínic molt profund, una gran elegància en les exploracions tant funcionals com endoscòpiques i, sobretot, un gran cirurgià de laringe i coll. Juntament amb el doctor Tapia de Madrid, havia estat el creador de la cirurgia laríngia a Espanya.[7] Després de la seva jubilació com a catedràtic continuà l'activitat de recerca i d'assistència, fonamentalment a la Clínica Plató, de la qual va ser president del 1960 fins al 1970.

CANVIS DURANT LA PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR PUIG-SUREDA

1939
CAPS DE SERVEI

Joan Puig-Sureda i Sais
Francesc Gallart i Monés
Jacint Reventós i Bordoy
Joan Codina i Altés
Emili Roviralta i Astoul
Àngel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer
Lluís Celis i Pujol
Alfons Torra i Huberti
Jordi Guasch i Sagrera
Eduard Tolosa i Colomer
Jesús Pérez-Rosales
Jesús Osés i Jusué
Antoni Caralps i Massó

1957
CAPS DE SERVEI

Joan Puig-Sureda i Sais
Francesc Gallart i Monés
Jacint Reventós i Bordoy
Joan Codina i Altés
Emili Roviralta i Astoul
Àngel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer
Alfons Torra i Huberti
Jordi Guasch i Sagrera
Eduard Tolosa i Colomer
Jesús Osés i Jusué
Antoni Caralps i Massó
Ferran Casadesús i Castells
Pere Camps i Juncosa
Ricard Roca de Vinyals
Ferran Martorell Otzet
Pere Barceló i Torrent
Agustí Valls i Rovira
Josep Alsina i Bofill
Manuel Usandizaga i Soraluce
Pere Piulachs i Oliva
Antoni Gallart i Esquerdo
Joan Navés i Janer

METGES AGREGATS
Ignasi Òrsola i Martí
Josep Torrents i Terrés
Josep Valls i Serra
Antoni Grifé i Bruguera

El mestre del doctor Pere Camps i Juncosa fou el doctor Ferrer i Solervicens, al costat del qual va adquirir la formació de metge integral. També va ser alumne intern al Departament de Cardiologia que dirigia el doctor Joan Codina i Altés. Al mateix temps, la doctora Maria Cardona era interna al Servei del doctor Jesús Bellido i va treballar amb el doctor Rossend Carrasco i Formiguera. Quan aquest creà la seva clínica per a diabètics, Maria Cardona hi va anar com a cap del laboratori d'anàlisis clíniques. Hi calia un internista, i Maria Cardona es posà en contacte amb el doctor Pere Camps; d'aquesta manera es conegueren i uns quants mesos després es casaren. Tots dos, el doctor Camps i la doctora Cardona, en incorporar-se el doctor Carrasco i Formiguera l'any 1927 a l'equip directiu de Plató, també s'afegiren al seu departament. El doctor Lluís Celis, coneixedor de la vàlua del doctor Pere Camps, li demanà que treballés al Departament de Medicina Interna de Plató. Des d'aleshores, tota la seva vida professional va estar lligada amb l'Institut Policlínic.

L'any 1933, amb l'adveniment de la Universitat Autònoma, el doctor Camps guanyà les oposicions de professor adjunt de patologia mèdica. Es realitzava així una de les seves aspiracions: l'ensenyament. Dintre dels coneixements de la patologia mèdica, va dedicar una gran atenció als problemes de l'endocrinologia, atret per la feina feta en col·laboració amb el doctor Carrasco i Formiguera.[8]

Amb el temps, el seu prestigi anà creixent i, el 30 de juny de 1939, ingressà al Cos Facultatiu de Plató, primer al Servei de Diabetis, Nutrició i Secrecions Internes i posteriorment al de Medicina General i Secrecions Internes. Per damunt de tot, el doctor Camps era un gran internista, però també, segons el doctor Alsina, va arribar a ésser una autoritat en diabetologia.[9]

El doctor Ricard Roca de Viñals, que havia estat company de curs del doctor Martorell, va ingressar al Cos Facultatiu per substituir el doctor Celis i es va especialitzar en anatomia patològica al costat del professor Guilera. Dominava la ciència del laboratori en tots els aspectes: químic, biològic, bacteriològic i anatomopatològic, i estava al corrent de les tècniques modernes més diverses. Fou dels primers en la utilització del microscopi de contrast de fases i un dels estudiosos de l'electroforesi de les fraccions globulíniques. Va

dominar a fons el problema de l'Rh i va ser dels primers a Espanya a emprar la via umbilical en la pràctica de l'exsanguinotransfusió del nadó. El 1960, en la sessió de l'Associació d'Hematologia i Hemoteràpia de l'Acadèmia, el doctor Lluís Guilera digué que el doctor Ricard Roca de Viñals havia estat una persona excepcional com a home i com a metge, idea corroborada per tots els qui el van conèixer: era un metge exemplar.[10]

Nous interns a Plató

Durant els anys posteriors a la Guerra Civil espanyola continuà el costum que estudiants de medicina entressin d'interns a la Clínica Plató, on havien de passar pràcticament les vint-i-quatre hores del dia i participar en moltes i diverses tasques. L'any 1939 el senyor Frederic Bruguera i Roqué, que era practicant i estudiava primer curs de medicina, va iniciar la seva col·laboració com a intern a Plató,. El sou era de cent setanta-cinc pessetes al mes amb un complement de setanta-cinc. El 1936, com que pertanyia a Acció Catòlica, fou amenaçat i el seu cosí, el doctor Sanchiz Roqué, el col·locà al servei que dirigia el doctor Olivé Gumà, a l'Hospital de Sant Pau, on va entrar com a intern i va cursar els estudis de practicant. Sembla que aquesta situació li oferia protecció més gran. En aquest servei, com en tots els de cirurgia en general, hi havia el costum que l'últim d'arribar-hi s'encarregava de les anestèsies, però Frederic Bruguera va voler treballar sempre d'anestesista.

Durant la Guerra, va ser mobilitzat i destinat al front d'Extremadura, on també es dedicà a l'anestèsia en tota mena d'intervenció i arribà al grau d'alferes. El novembre de 1939 ingressà a Plató com a intern i hi continuà com a practicant anestesista. Ajudà els millors cirurgians i vigilà les cures dels operats. Estava a les ordres del doctor Josep Fontanills i Maristany i intubava els nens que operava el doctor Roviralta. El fet de viure a pocs metres de Plató va fer que fos la persona idònia per a poder acudir a les urgències nocturnes i diürnes. Es pot dir que Frederic Bruguera i Roqué ha estat tota una institució a Plató.

Un altre intern de l'Institut Policlínic que va començar la seva vinculació a la Clínica Plató en aquella època va ser el doctor Tomàs Alonso i Massó, la vida professional del qual hi està íntimament lligada. Al costat del professor Martorell s'hi especialitzà en angiologia. Fou cap del dispensari del Departament d'Angiologia de Plató durant més de trenta anys; cap agregat de la Secció de Cirurgia Vascular des del 1972; professor durant els vint cursos internacionals d'angiologia i cirurgia vascular, organitzats pel professor Martorell (1956-1975); i professor de lesions vasculars del Curs sobre traumatologia i ortopèdia, organitzat pels doctors Navés i Marco (1979); professor de temes de cirurgia vascular del Curs de cirurgia plàstica, organitzat pel doctor Mir-Mir (1977); i professor sobre temes vasculars en diversos cursos sobre malalties de l'aparell digestiu, organitzats pel doctor Gallart.

L'ACTIVITAT DE LA CLÍNICA CONTINUA

El 10 de juliol de 1940, en la reunió del Consell d'Administració, el doctor Jesús Pérez-Rosales va presentar la dimissió del càrrec de secretari, la qual, de moment, no fou acceptada. El Consell va delegar el doctor Àngel Sanchiz perquè exercís els seus bons oficis per tal que el doctor Pérez-Rosales retirés la dimissió. Aquest fet podria ser el primer que mostrés les discrepàncies del doctor Pérez-Rosales amb la direcció de la Clínica.

En aquella mateixa reunió es va proposar l'ingrés al Cos Facultatiu, com a cap del Servei de Cirurgia Vascular, del doctor Ferran Martorell i Otzet. La proposta fou acceptada amb gran satisfacció per unanimitat. Podem afirmar que, amb la incorporació del doctor Martorell a Plató, l'Institut Policlínic va arribar a les cotes més altes d'internacionalitat. A dinou anys, el doctor Martorell ingressà com a intern a l'Institut Policlínic, on fou deixeble dels doctors Puig-Sureda i Celis, els quals, al cap de poc d'haver acabat la carrera, el van fer primer ajudant en les respectives seccions de cirurgia general i d'anatomia patològica. Féu el doctorat a Madrid i més endavant continuà com a primer ajudant del doctor Puig-Sureda.

El doctor Puig-Sureda tingué com a ajudant el doctor Ferran Martorell i Otzet des de l'època del Clinicón i tots dos cirurgians, mestre i deixeble, treballaven plegats. Al cap de pocs anys, Martorell s'havia de destacar com una de les grans personalitats de la cirurgia vascular. El doctor Ferran Martorell i Otzet, a finals dels anys vint, va guanyar les oposicions a professor auxiliar de l'Hospital Clínic i també les oposicions d'anatomia patològica.

A vint-i-nou anys fou professor auxiliar, per oposició, a la Facultat de Medicina de la Universitat Autònoma, a les càtedres de Patologia Quirúrgica i d'Histologia i Anatomia Patològica. De 1936 a 1939, mitjançant oposició, fou encarregat de la Càtedra de Terapèutica Quirúrgica i d'Anatomia Patològica.

Durant la Guerra Civil, va romandre a la Clínica Plató i va ser nomenat capità d'aviació i cap del Servei de Cirurgia. Al finalitzar la guerra, tan el comandant García Morato com el capità jurídic Enric del Castillo i el capità Atilio Ley, coneixedors de l'actuació del doctor Martorell amb els ferits d'un bàndol i l'altre, consideraren que havia de continuar fent el mateix, però l'actuació desafortunada d'un oncle de la seva esposa amb la intenció d'ajudar-lo va fer que el doctor Martorell estigués empresonat a la Model de Barcelona durant setze dies.[11]

La seva sortida de la presó va ser pel fet següent: sembla que un cert capità Ramos tenia un aneurisma arteriovenós de la subclàvia i sabia que la intervenció quirúrgica era l'única solució possible. D'una manera categòrica li havien dit: «Si no te operas, morirás; si te operan, ¡te matarán!» A causa d'aquestes circumstàncies, el doctor Martorell va sortir de la presó, reclamat per a operar el capità Enric Ramos. La intervenció va retornar la salut al capità Ramos i la llibertat al doctor Martorell.

Quan la Guerra Civil acabà, restà separat de les seves activitats docents a la Facultat de Medicina, però encara el 1941 i el 1942 hom li encarregà el curs de Patologia quirúrgica II, regentat pel doctor Puig-Sureda. Aquí cessà la seva docència oficial a la Universitat per haver estat al bàndol perdedor: aquesta va ser la més perjudicada. Després de la guerra, Martorell fou apartat de la Facultat i desenvolupà l'obra assistencial, de recerca i de docència principalment a l'Institut Policlínic Plató.[12]

Treballant a Plató, el doctor Martorell va desenvolupar el seu mestratge, amb transcendència internacional, convençut sempre que la medicina de qualitat es podia fer, amb dedicació i entusiasme, dins d'una entitat privada.[13]

El 1940, després d'un viatge de quatre mesos als Estats Units, el doctor Martorell abandonà la cirurgia general i començà la dedicació a la patologia vascular amb un treball sobre el tractament de les varices basat en la flebografia. El 1943 creà el Departament d'Angiologia de l'Institut Policlínic. El doctor Martorell, en aquells moments, ja tenia una visió clara de la importància de les malalties vasculars perifèriques i va creure que calia enfocar-les amb una concepció global, mèdica i quirúrgica. D'aquí ve el nom de *angiologia*, que va triar per al seu departament i per a l'especialitat a la qual es dedicà ja en exclusivitat: creà una especialitat, li donà un nom i l'imposà a tot arreu.

El 1949 el doctor Martorell, juntament amb el cardiòleg Joan Codina i Altés, un dels fundadors de la Clínica Plató, creà l'Associació de Cardiologia i Angiologia de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Va ésser el primer vicepresident d'Angiologia (1949-1952) i president de l'Associació de Cardiologia i Angiologia durant el període 1954-1956.[14]

El mateix 1949 sortí el primer número de la revista «Angiología» (figura 49), que, sota la seva direcció, va continuar publicant-se cada dos mesos durant tota la seva vida. Els treballs havien de ser tramesos al doctor Martorell, a l'Institut Policlínic. A la presentació afirmava: «"Angiología" aspira a ser el órgano de expresión internacional de las actividades científicas sobre medicina y cirugía de las enfermedades de los vasos y acogerá con agrado todos los trabajos, sugerencias e informaciones que sobre dicho tema puedan remitírsele.»[15] «Angiología» és la primera revista al món dedicada exclusivament a les malalties vasculars.

Posteriorment, el 1951, gràcies a la iniciativa de Martorell i del professor Lériche, es fundà la Societat Internacional d'Angiologia, de la qual el doctor Martorell va ser nomenat vicepresident.

El 1956 inicià els cursos internacionals d'angiologia, que repetí durant vint anys, sense interrupció, i impartits a metges de tot el món. Gràcies al doctor

Martorell i al seu equip, s'hi van especialitzar metges espanyols i de la resta d'Europa que pertanyien a deu països diferents, metges sud-americans d'onze països diferents, metges nord-americans i metges africans de dos països.[16] En aquests cursos, el doctor Martorell va abocar el millor de si mateix: el mestratge, una vocació que de cap manera no en podia quedar exclosa. Des dels primers temps del dispensari d'angiologia, hi havia una pissarra en una paret i, sovint, amb motiu d'una observació clínica, reunia tots els del Servei

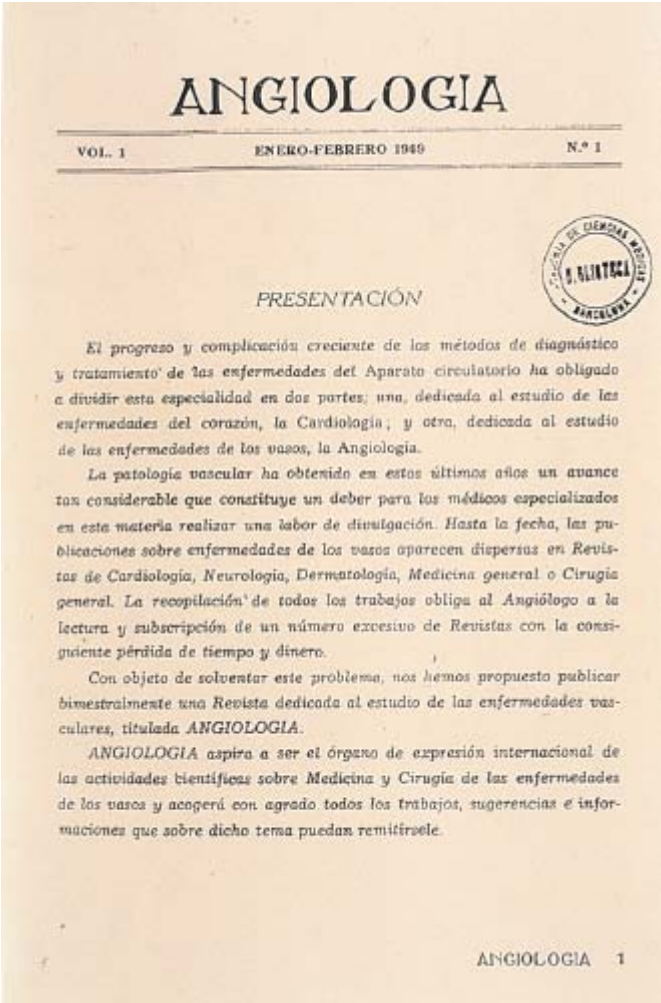

ANGIOLOGIA

VOL. 1 ENERO-FEBRERO 1949 N.º 1

PRESENTACIÓN

El progreso y complicación creciente de los métodos de diagnóstico y tratamiento de las enfermedades del Aparato circulatorio ha obligado a dividir esta especialidad en dos partes; una, dedicada al estudio de las enfermedades del corazón, la Cardiología; y otra, dedicada al estudio de las enfermedades de los vasos, la Angiología.

La patología vascular ha obtenido en estos últimos años un avance tan considerable que constituye un deber para los médicos especializados en esta materia realizar una labor de divulgación. Hasta la fecha, las publicaciones sobre enfermedades de los vasos aparecen dispersas en Revistas de Cardiología, Neurología, Dermatología, Medicina general o Cirugía general. La recopilación de todos los trabajos obliga al Angiólogo a la lectura y subscripción de un número excesivo de Revistas con la consiguiente pérdida de tiempo y dinero.

Con objeto de solventar este problema, nos hemos propuesto publicar bimestralmente una Revista dedicada al estudio de las enfermedades vasculares, titulada ANGIOLOGIA.

ANGIOLOGIA aspira a ser el órgano de expresión internacional de las actividades científicas sobre Medicina y Cirugía de las enfermedades de los vasos y acogerá con agrado todos los trabajos, sugerencias e informaciones que sobre dicho tema puedan remitírsele.

ANGIOLOGIA 1

Figura 49. Primer número de la revista «Angiología».

i feia una classe. El doctor Martorell tenia la gràcia de saber simplificar i sintetitzar les qüestions, se sabia expressar amb ordre i claredat, i anava sortint en aquella pissarra un esquema que era el resum de tota la lliçó. Hom aprenia angiologia sense esforç.

REAL ACADEMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

HISTORIA DEL CONOCIMIENTO
DE LA
OCLUSION
DE LOS
TRONCOS SUPRAAORTICOS

DISCURSO DE RECEPCION
del
Excmo. Sr. Dr. Fernando Martorell Otzet

DISCURSO DE CONTESTACION
del
Excmo. Sr. Dr. Joaquín Salarich Tornero

BARCELONA

Figura 50. *Historia del conocimiento de la oclusión de los troncos supraaórticos*

ACCIDENTES
VASCULARES
DE LOS MIEMBROS

POR

F. MARTORELL

SALVAT EDITORES, S. A.

Figura 51. Monografia *d'Accidentes vasculares de los miembros*, del doctor Martorell

Potser la part més important dels cursos d'angiologia era la pràctica, ja que els assistents participaven en la visita ambulatòria dels malalts internats i en els actes quirúrgics. Els deixebles del doctor Martorell estan escampats per tot el món i els uneixen l'amistat i l'agraïment envers ell.

La faceta de mestre de Martorell es completava amb la de l'observador. Hi ha dues observacions que han quedat ja lligades al seu nom: l'una, descrita el 1943, és la *síndrome dels troncs supraòrtics* (figura 50), que uns quants anys més tard es conegué com la *síndrome de Martorell*[17], origen extracranial d'isquèmia cerebral; i l'altra, del 1945, és la *úlcera hipertensiva isquèmica*[18], que porta el nom de *úlcera de Martorell*. La Clínica Mayo va ser una de les primeres d'anomenar d'aquesta manera l'úlcera descrita pel doctor Martorell i les seves actes són el lloc on primer va aparèixer el nom de *úlcera de Martorell*.

A més de la cirurgia pròpia dels vasos, també practicà cirurgia cardíaca en casos de pericarditis constrictives i fou el primer d'iniciar el tractament quirúrgic de l'angina de pit amb la tècnica del talcatge del pericardi, tractament que va abandonar després del pobre resultat dels dos primers casos, que eren malalts que tractava el doctor Casares.

Durant la seva vida, el doctor Martorell va

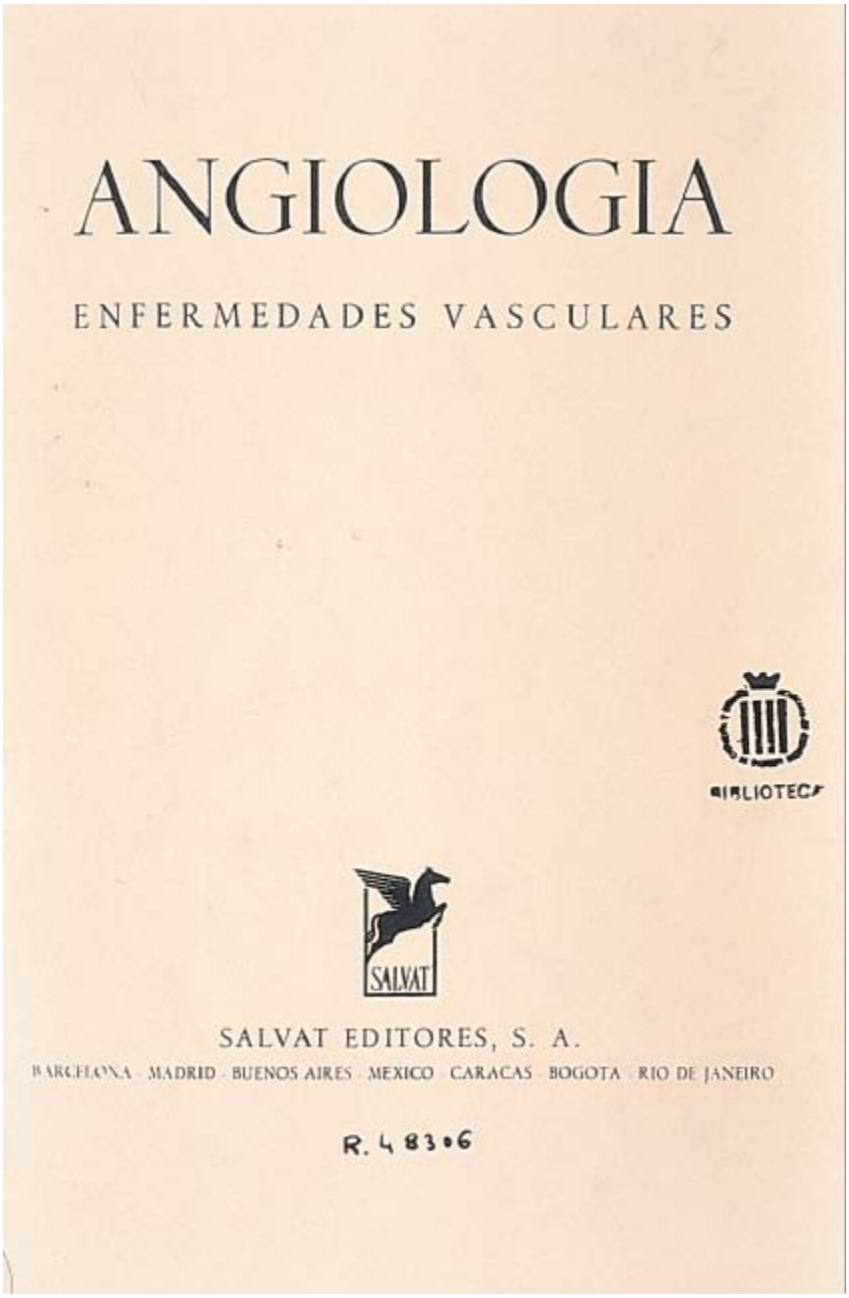
ANGIOLOGIA

ENFERMEDADES VASCULARES

SALVAT

SALVAT EDITORES, S. A.

BARCELONA · MADRID · BUENOS AIRES · MEXICO · CARACAS · BOGOTA · RIO DE JANEIRO

R. 48306

Figura 52. El llibre del doctor Martorell *Angiología*, publicat el 1967

publicar més de dos-cents cinquanta articles amb el seu un estil clar, senzill i elegant. Entre els catorze llibres escrits i publicats es destaca *Accidentes vasculares de los miembros* (figura 51), de 1945, que arribà a la tercera edició. Cal remarcar el darrer, titulat *Angiología* (figura 52) i publicat el 1967, veritable enciclopèdia de les malalties vasculars del qual s'ha fet la segona edició i que ha estat traduït a l'italià.

L'Associació d'Exalumnes de Martorell va néixer com a proposta del grup mexicà de cursetistes el 12 de febrer de 1962. Fou presidida pel professor C. Morone, d'Itàlia; el secretari va ser el doctor Jaume Palou, i el delegat a Espanya, el doctor Tomàs Alonso. A l'inici hi havia 516 alumnes de vint-i-vuit nacionalitats. La participació més nombrosa era l'espanyola, seguida de prop per la italiana. El setembre de 1975 l'Associació va retre un homenatge al professor Martorell per «les seves brillants aportacions a la investigació científica, per la seva ininterrompuda labor pedagògica i pel permanent lliurament als més purs ideals mèdics»[19] (figura 53).

El 1975 es va instituir la beca Guillem Martorell en record del seu fill Guillem, mort en accident de cotxe, dotada amb sis mil pessetes i destinada a metges de menys de trenta anys. El 1976 la Societat Catalana de Cirurgia era qui concedia al professor Martorell el Premi Pere Virgili pel seu valor científic i per les aportacions fetes a la cirurgia vascular.[20-21]

Durant el període 1970-1980, el doctor Martorell va ser el president de la Societat Plató, SA, i el doctor Francesc Sanchiz Medina, secretari del Consell d'Administració i director de la Clínica. En la reunió de la Junta de Plató, SA del dia 1 de febrer de 1978, hom va nomenar el doctor Martorell membre d'honor del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic. El desembre de 1979 el doctor Martorell presentà la dimissió com a president del Consell d'Administració.

Un fet molt important és que tot el que va aconseguir el doctor Martorell ho va fer sense ajuda oficial. Admirava aquells metges que al voltant de la pròpia personalitat havien creat una institució únicament amb el seu esforç i amb l'aval del seu prestigi. A Catalunya n'hem tingut alguns bons exemples. Martorell ha estat un dels únics dos o tres metges espanyols que, en vida, han estat coneguts internacionalment.

El doctor Martorell era un xic radical en les seves asseveracions. No era amant de publicar per publicar i, així, al seu despatx hi havia un rètol, fet a mà, que deia: «La medicina hay que hacerla de cara al enfermo y no de cara a los congresos.»[22] Una altra frase del doctor Martorell en una època en què la cirurgia arterial no es dominava i que va arribar a ser publicada era aquesta: «L'empelt arterial, quan és necessari, no va bé; i, quan va bé, no és necessari.»

El doctor Jacint Corbella ha escrit que el doctor Martorell fou un dels metges catalans amb més prestigi internacional i que la seva obra en el camp de l'angiologia es pot considerar fonamental per a la consolidació de l'especialitat.[23] En la Junta del Consell d'Administració de Plató, SA celebrada el 17 d'octubre de 1984, es va manifestar el sentiment per la mort del doctor Martorell amb les paraules següents: «Doctor Francesc Martorell Otzet, figura de categoria científica internacional i d'una gran dedicació a les tasques assistencials i directives d'aquesta institució, des dels moments fundacionals. Lamentant tan irreparable pèrdua, no obstant això, es veu amb satisfacció com l'obra de tan il·lustre angiòleg serà continuada pels seus deixebles i els més directes col·laboradors, els quals tenen un gran prestigi, tant en l'àmbit professional com en el científic.»

La creació de Copérnico, s.a.

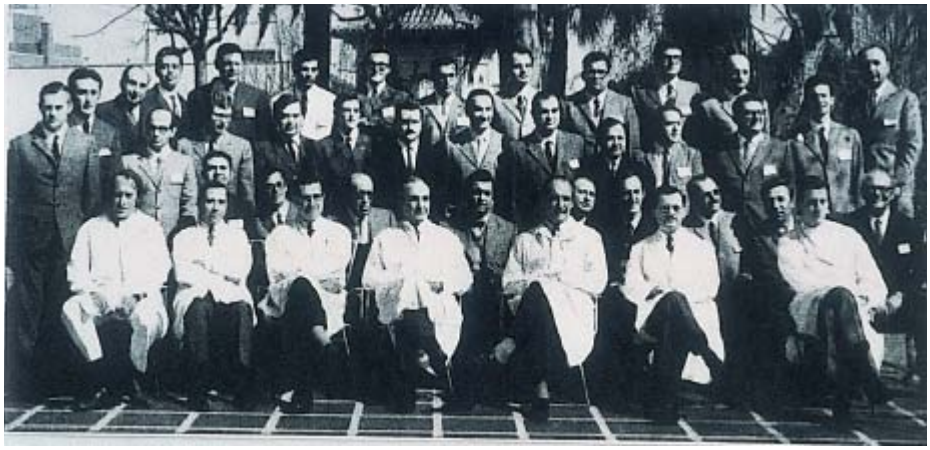

Figura 53. Assistens a un curs del doctor Martorell

Com hem dit, a l'escriptura del 2 d'abril de 1925, davant el notari Guillem Alcover i Sureda, la senyora Beatriu Rocamora i Anglada va arrendar a Plató, SA l'immoble on hi ha l'Institut Policlínic. En aquesta escriptura, en el paràgraf onzè, la propietària va concedir a l'entitat arrendatària l'opció de compra de l'immoble mentre estigués arrendat. El preu fixat va ser d'un milió de pessetes en cas que la venda s'efectués durant els primers cinc anys. Aquesta quantitat s'havia d'incrementar en vint-i-cinc mil pessetes per any després d'aquests cinc.

En una altra escriptura de la mateixa notaria, el 28 de maig de 1935, es va prorrogar el dit arrendament fins a l'últim dia del mes de febrer de 1950. També s'hi mantingueren les mateixes condicions del pacte onzè. Amb aquestes realitats, la Junta General reunida el 20 de gener de 1943 va resoldre fer ús del dret d'opció de compra, dret que la senyora Rocamora, propietària de l'immoble, havia reconegut a l'escriptura d'arrendament i confirmat a la seva pròrroga, i es van començar els tràmits per a l'adquisició de l'edifici.

La primera reacció de la propietària, la senyora Beatriu Rocamora, vídua de Huelin, no va ser positiva. Després d'algunes negociacions, s'acordà la creació d'una nova societat que comprés l'edifici de la Clínica. Per tal de dur a terme la compra es va crear la societat Copérnico, SA. Les 1.700 accions de la societat estaven distribuïdes de la manera següent: la senyora Rocamora va aportar la propietat de l'edifici i terrenys de la Clínica i se li van adjudicar 1.550 accions; de les 150 accions restants, el 60 % fou adquirit pel doctor Puig-Sureda, i la resta, pel doctor Gallart.

En la Junta General de Plató, SA del 3 d'abril de 1943, hom va designar el doctor Àngel Sanchiz i Roqué representant de Plató a l'acta de constitució de Copérnico, SA. L'arrendament, a partir d'aleshores, es va establir entre Copérnico, SA i Plató, SA.

Noves incorporacions al Cos Facultatiu

En la Junta General d'accionistes de Plató, SA del dia 3 d'abril de 1943 es poden veure el nombre d'accions que tenia cada membre del Cos Facultatiu. La correlació de forces ha canviat, ja que el poder accionarial del doctor Puig-Sureda ha desaparegut i entre els cinc metges fundadors arriben al 49,46 % de l'accionariat, la qual cosa els dóna quasi tot el poder de decisió:

Doctors	Accions
Joan Puig-Sureda	632
Francesc Gallart	252
Jacint Reventós	126
Joan Codina i Altés	75
Emili Roviralta	76
Àngel Sanchiz	126
Antoni Carreras	40
Alfons Torra	90
Jordi Guasch	50
Eduard Tolosa	50
Jesús Pérez-Rosales	200
Antoni Caralps i Masso	50
Jesús Osés i Jusué	50
Ferran Casadesús	200
Pere Camps i Juncosa	50
Ricard Roca de Viñals	50
Ferran Martorell i Otzet	80
Pere Barceló	50
Agustí Valls i Rovira	50
Josep Alsina i Bofill	50

En aquesta relació d'accionistes figuren per primera vegada tres noves incorporacions del Cos Facultatiu: els doctors Pere Barceló i Torrent, cap del Servei de Malalties Reumàtiques i Osteoarticulars Mèdiques; Agustí Valls i Rovi-

ra, cap del Servei de Diabetis i Nutrició, i Josep Alsina i Bofill, cap del Servei de Malalties Mèdiques del Ronyó.[24]

El doctor Pere Barceló, fundador de la Sociedad Española de Reumatología, va ser un dels iniciadors de la reumatologia científica a Catalunya, ja que hi introduí l'ús de l'alfaquimotripsina i de la catalasa en la terapèutica d'algunes malalties reumàtiques. Fou fundador i director de la «Revista Española de Reumatología», president de la Lliga Nacional contra les Malalties Reumàtiques i de la Lliga Internacional contra les Malalties Reumàtiques, i membre de nombroses societats estrangeres de reumatologia.

La gran obra del doctor Barceló va ser la creació del Centre Nacional de la Lluita contra les Malalties Reumàtiques. Començà a la Clínica Mèdica A de l'Hospital Clínic. El 1960, juntament amb l'Escola de Cardiologia del professor Gibert, es va instal·lar a les dependències de sanitat del port de Barcelona. L'expansió de les dues escoles determinà que l'Escola de Cardiologia, el 1962, anés a l'Hospital de Sant Pau i que el doctor Barceló ocupés tot l'espai que havia quedat lliure. El 1980 el doctor Barceló es va jubilar i el doctor Jordi Obach i Benach va ser nomenat responsable màxim de l'Hospital de Malalties Reumàtiques.

La dedicació del doctor Valls Rovira a la diabetologia va començar també per l'ajudantia que el doctor Valls va realitzar amb el doctor Rossend Carrasco i Formiguera a la Clínica Plató, juntament amb Camps Juncosa i Maria Cardona.

El doctor Valls, acabat de casar, en la Guerra Civil espanyola restà al bàndol republicà i fou destinat a Pina de Ebro. A finals de 1938, el doctor Rossend Carrasco i Formiguera s'exilià a Mèxic i la Clínica Plató quedà sense diabetòleg. En aquell moment hi havia ingressat a la Clínica Plató un oficial rus d'alta graduació, de nom Margalef; era diabètic i tenia una ferida de guerra en una cama, amb perill de gangrena. En demanar per un diabetòleg, el van informar que el doctor Valls Rovira era al front. El rus el reclamà i el doctor Valls passà la resta de la guerra a Plató. Va salvar la cama del militar rus, que li estigué sempre molt agraït.

El doctor Valls, d'acord amb les seves creences de catòlic, tenia a casa seva

amagades dues monges de la Clínica Plató: la germana Raimunda, que posteriorment fou superiora, i la germana Florència. Al pare Casanovas, escolapi d'Alella, el va posar de porter a la Clínica. El germà del doctor Valls, Pere Valls, pintor, li dibuixava senyores en actituds una mica eròtiques perquè les tingués a les butxaques i, d'aquesta manera, pogués contrarestar el perill de sospites. El pare Casanovas, inconscient del perill, recitava el breviari que tenia amagat al diari i caminava com si portés sotana. En aquella època, va celebrar la boda a Plató del senyor Sebastià Socorro i la senyora Dolors Roig.

Una altra anècdota es va acomplir la nit de Nadal de 1938. A casa del doctor Agustí Valls no hi havia res per a sopar i la germana Florència anava dient «Déu proveirà». I, en aquestes, van trucar a la porta. L'oficial rus, coneixedor de la penúria que passava el doctor Valls, li enviava un ànec farcit, el sopar de la nit de Nadal.

El doctor Agustí Valls Rovira tenia una gran clientela de tots els estaments: l'abat Escarré, el futbolista Samitier i un llarg etcètera que durà més que no convenia en aquells moments. Els qui més sovintejaven, però, eren les persones d'estament econòmic precari, de manera que el mateix doctor Valls els pagava l'estada a la Clínica i molt sovint no cobrava els honoraris. Els diumenges deia a la seva muller: «Anem a la Clínica a veure els malalts. Ja veuràs que contents que es posen.» I realment era així. El seu tracte paternalista i afectuós el va fer un dels metges més estimats pels seus malalts (figura 54).

Figura 54. Equip de futbol de la Clínica Plató

El doctor Josep Alsina i Bofill, considerat per Oriol Casassas,[25] com el primer nefròleg que hi va haver a Catalunya, arribà a ser un gran internista i serà recordat, durant molts anys, com a metge de capçalera. En paraules del doctor Alsina: «Metge de capçalera és molt més que metge

a seques, perquè damunt de la seva actuació tècnica hi ha l'amic, el conseller, el refugi de tots els mals i de totes les hores.»[26] Als seus vuitanta-nou anys, en plena activitat professional i intel·lectual, el doctor Alsina va morir. Aconseguí un dels seus desigs, que era tenir una vida llarga i una vellesa ben curta: «No em preocupa que els anys passin, el que em fa por és que la vida s'allargui excessivament. Contemplar la pròpia davallada física, intel·lectual i professional ha de ser una de les coses més amargues d'aquesta vida.»[27]

El president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, en un escrit de comiat va dir que el doctor Alsina era «exemple de fidelitat a Catalunya, a la medicina, als malalts, als deixebles, a la família i als amics. Acadèmic i professor, jo el recordo sobretot com a metge de capçalera, de la vella escola d'interns. [...] Si bé és veritat que la ciència no té pàtria, el científic sí que en té.» I la seva pàtria fou Catalunya, i la seva llengua, el català. Sabia que, si es vol ser universal, cal estar ben arrelat en un lloc concret: Palafrugell, Barcelona, Catalunya. Amb la Creu de Sant Jordi, que va atorgar-li ben merescudament la Generalitat el 1982, es volia agrair públicament tota una vida dedicada als altres.[28] Es va concedir d'acord amb «la seva dilatada i brillant activitat professional en el terreny de la medicina interna, i pels serveis que ha prestat a entitats entranyablement vinculades a la nostra col·lectivitat nacional».

Ricard Guerrero, aleshores president de la Societat Catalana de Biologia, en expressar el condol a la família del doctor Alsina, va afirmar, entre algunes altres coses: «El doctor Alsina i Bofill ha deixat la seva inoblidable empremta tant a la Societat Catalana de Biologia com a les altres entitats científiques catalanes a les quals va estar vinculat.»

L'any 1978 Alsina i Bofill va comentar, de manera magistral i a la vegada poètica, com li agradaria rebre la mort. El seu desig es complí quinze anys més tard i s'esdevingué com ell proposava: «Penso que a tothom ha de plaure el que per a mi desitjo: que em deixin morir a casa amb els meus, voltat dels testimonis muts però eloqüents de l'aven-tura de la meva vida. Penso que les darreres hores són les més aptes per a somniar els records i per a recordar els somnis.»[29]

Infermeres a Plató

Segons consta al llibre d'actes de Plató, l'any 1940 comencen a incorporar-s'hi les primeres infermeres titulades, procedents de Santa Madrona. En el record de tothom hi ha els noms de Carme Segura, Sara Tovias, la senyora Simon o la senyora M. Teresa. Malgrat aquestes excepcions, en la Junta General ordinària celebrada el 4 de juny de 1946 es va prendre l'acord de substituir les baixes de la plantilla d'infermeres titulades per religioses amb títol d'infermera de la comunitat de les carmelites terciàries. Aquesta decisió fou justificada per la falta de preparació tècnica i de disciplina d'algunes infermeres contractades i sense especificar res més.

La gran temptació

A finals dels anys cinquanta, el doctor Sanchiz Roqué va ser la persona clau per a la continuïtat de Plató, ja que va tenir una visió institucional molt clara. Una caixa d'estalvis proposà la compra de Plató per un valor de mil milions de pessetes per a un projecte d'immobiliària, quantitat que era tan fabulosa que va fer trontollar les estructures de l'Institut. La idea, en principi, era vendre per construir-hi posteriorment un edifici modern, una nova Clínica Plató. El doctor Àngel Sanchiz tenia por que, una vegada venuts els terrenys i els metges estiguessin en possessió d'una quantitat tan fantàstica de diners, pensessin més en unes altres possibilitats d'inversió que no pas a refer la Clínica.

La posició del doctor Àngel Sanchiz va ser prou clara i diàfana: «No hem de vendre.» Pensava que, si l'edifici es venia, seria pràcticament impossible mantenir l'equip mèdic agrupat. Gràcies a la seva actitud i al vot decisiu del doctor Casadesús, la Clínica Plató va continuar tal com la coneixem.

També en aquella època, un cop assegurada la continuïtat de Plató, en

memòria del doctor Vila d'Abadal, el 2 de desembre de 1955, es va crear una beca d'estudis per als metges interns. La compra de l'edifici de la Clínica Plató i la decisió de no vendre'l cohesionaren més els components del Cos Facultatiu.

L'Institut policlínic a la revista «Acta Médica Hispánica»

Durant els anys quaranta, a la revista «Acta Médica Hispánica» van quedar plasmades les sessions clíniques de l'Institut Policlínic, que normalment estaven estructurades en tres aportacions des de diversos punts de vista sobre un mateix problema. Per exemple, a finals de 1943, la sessió clínica va girar al voltant de la leishmaniosi, tant la visceral com el tractament del Kala-Azar, a càrrec del doctor Jordi Guasch. Va continuar amb un estudi clínic i del tractament del botó d'Orient, aportació del doctor Antoni Carreras. El doctor Ricard Roca de Viñals va acabar l'exposició parlant del diagnòstic parasitològic del botó d'Orient.[30]

En unes altres ocasions el tema no era monogràfic. Així, l'any 1945, hi podem trobar els resultats quirúrgics del tractament del càncer gàstric, pels doctors Puig-Sureda i Salleras Llinares, amb estadístiques comparatives amb uns altres autors. Seguidament, venien l'explicació del doctor Gallart i Monés sobre els símptomes clínics de l'oclusió lenta i incompleta de l'intestí prim i la utilitat clínica de la gastroscòpia a càrrec del doctor Badosa Gaspar. El doctor Roviralta exposà el tractament quirúrgic de les ciàtiques i les lumbàlgies, i el doctor Martorell acabà la sessió fent la presentació de tres casos d'aneurisma de la subclàvia dreta.[31]

També a la revista esmentada podem trobar l'anunci del primer Curs sobre fisiologia i patologia del leucon a càrrec del doctor Jordi Guasch, cap de la Secció d'Hematologia i Hemoteràpia de l'Institut Policlínic. També hi van intervenir els doctors J. E. Brazis, de Palma de Mallorca; P. Chevalier, de París; A. Lessa, de Lisboa, i A. Raichs i Roca de Vinyals, de Barcelona.[32]

Un canvi al Servei de Ginecologia

Les relacions entre el doctor Jesús Pérez-Rosales i l'Institut Plató s'havien anat deteriorant des del 1940. El dia 10 de juliol de 1950, el primer va presentar la renúncia a formar part del Cos Facultatiu de Plató, la qual fou acceptada i ratificada per la Junta General extraordinària i amb efecte a partir del mateix dia.

A continuació, i per majoria absoluta, el professor Manuel Usandizaga i Socaluce va ser nomenat cap dels Serveis d'Obstetrícia i Ginecologia. També per majoria foren acceptats a formar part del Cos Facultatiu de Plató els doctors Ignasi Òrsola i Martí, com a cap agregat del Servei d'Urologia, i Josep Torrens i Terrés, com a cap agregat del Servei d'Otorinolaringologia. El doctor Òrsola va treballar a Plató fins a la mort, el 1968, i es va dedicar fonamentalment a l'estudi de l'esterilitat masculina, terreny en el qual fou un dels pioners a Espanya i a Europa.

El doctor Usandizaga havia guanyat l'any 1935 l'oposició a la Càtedra de Ginecologia i Obstetrícia de Salamanca. Després fou catedràtic a Valladolid i a Saragossa, però sense deixar del tot l'Hospital de Valdecilla. El 1949 va venir a Barcelona per concurs de trasllat per tal de substituir el doctor Nubiola i es va encarregar de la Càtedra d'Història de la Medicina. Segons el doctor Jacint Corbella fou el primer professor d'història de la medicina a la Facultat de Medicina de Barcelona després que s'hagués introduït com a assignatura al pla d'estudis de 1944.[33]

Canvi de les forces accionarials

En la Junta General extraordinària del 5 de maig de 1952 es va proposar l'ingrés d'un nou cap del Servei de Cirurgia, el professor Pere Piulachs Oliva, i se li van assignar 264 accions de Plató, SA, cedides pels altres accionistes.

Aquest nou repartiment d'accions canvià la correlació de forces dintre de l'accionariat. Entre els cinc metges fundadors arribaven a 784 accions d'un total de 2.347, cosa que en representava el 33,4 %. La presidència continuà a les mans del doctor Puig-Sureda, però amb una força accionarial molt debilitada.

El professor Pere Piulachs, el 1940 amb trenta-dos anys, va guanyar la Càtedra de Patologia Quirúrgica de Santiago de Compostel·la en les primeres oposicions convocades després de la Guerra Civil espanyola. El 1941, mitjançant concurs, es traslladà a Saragossa, i dos anys més tard, el 1943, a Barcelona.[34]

El professor Vara López afirmava que Piulachs era «maestro de maestros». Gran cirurgià, tenia decisió, energia, serenor, habilitat, coneixements tècnics i sentit de la responsabilitat, i considerava sempre el pacient en la seva globalitat. Com a cirurgià general, cultivà amb dedicació especial la cirurgia abdominal, la vascular i la del coll.

Una de les qualitats més destacables del professor Piulachs va ser la docència. Ho demostrà al llarg dels trenta-quatre anys de catedràtic a Barcelona, ja que no l'abandonà mai. Estructurava perfectament el contingut de cada lliçó i jerarquitzava amb claredat els conceptes, transmetent als seus alumnes tota una sèrie de coneixements formatius. No solament impartia les classes de llicenciatura, sinó que va crear una escola de cirurgia. Del professor Piulachs es pot dir, com deia Cromwell: «Els homes que ensenyen no moren.»[36]

Autor de diverses obres mèdiques, les seves *Lecciones de patología quirúrgica* (figura 55) (iniciades l'any 1948) han tingut una influència decisiva en la cirurgia hispànica contemporània i en la formació de nombrosos metges, tant d'Espanya com d'alguns països de parla castellana. Amplià aquesta obra fins a omplir cinc densos volums, que són un autèntic tractat de cirurgia. Amb aquest tractat, l'obra docent del professor Piulachs es va estendre als pobles de parla hispana.

Pel doctor Alsina i Bofill, l'admiració envers el doctor Piulachs havia nascut a partir de llur estreta col·laboració a l'Institut Policlínic. El considerava un

metge excepcional, amb un gran sentit clínic i una erudició extraordinària. Sempre anava a la sala d'operacions amb un diagnòstic previ i en presència del doctor Alsina no va fer mai una laparotomia exploradora. Era un gran metge, un cirurgià excel·lent i un profund humanista.[37]

P. PIULACHS

LECCIONES DE PATOLOGÍA QUIRÚRGICA

I

GENERALIDADES

Segunda parte

Afecciones de los vasos y nervios periféricos

SEGUNDA EDICIÓN CONSIDERABLEMENTE AMPLIADA Y PUESTA AL DÍA

19 66

EDICIONES TORAY, S. A. • BARCELONA

Figura 55. El llibre del professor Piulachs *Lecciones de patología quirúrgica*, publicat el 1948

El president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, en la sessió solemne *in memoriam,* recordà que el professor Piulachs havia estat el representant a l'Academia Nacional de Medicina i en destacà la personalitat dient «Piulachs era un artífex en el saber dir; un perfeccionista del llenguatge i, a la vegada, un gran cirurgià i un admirable professor universitari.»[38]

UN NOU CONSELL D'ADMINISTRACIÓ A PLATÓ

Per imperatiu de la Llei sobre règim jurídic de les societats anònimes, de 17 de juliol de 1951, el dia 27 de juny de 1952, en la Junta General ordinària, el Consell d'Administració presentà la dimissió i es procedí a continuació a la

formació del nou Consell d'Administració de la Societat Plató, SA, que va quedar de la manera següent: president, Joan Puig-Sureda; secretari, Jesús Osés Jusué; i vocals, Francec Gallart, Jacint Reventós, Joan Codina, Emili Roviralta, Alfons Torra, Antoni Carreras, Eduard Tolosa, Ferran Casadesús, Pere Camps, Ricard Roca, Pere Barceló, Agustí Valls, Josep Alsina, Manuel Usandizaga i Pere Piulachs.

Per disposició de la llei esmentada, es va procedir al nomenament de dos censors de comptes titulars i dos suplents amb la idea que tots quatre actuessin permanentment i conjuntament. Foren elegits com a censors titulars els doctors Àngel Sanchiz i Ferran Martorell, i com a suplents, Antoni Caralps i Jordi Guasch. El doctor Jesús Osés, actuant com a secretari, va manifestar que era indispensable incrementar el nombre d'ingressos a la Clínica i conforme a com s'havia gestionat la cooperació de nous metges agregats al Cos Facultatiu. Les propostes d'ingrés del doctor Josep Valls Serra, com a cap agregat del Servei de Cirurgia Vascular, i la del doctor Antoni Gallart i Esquerdo, com a cap titular del Servei de Malalties de l'Aparell Digestiu, van ser aprovades per unanimitat (figura 56).

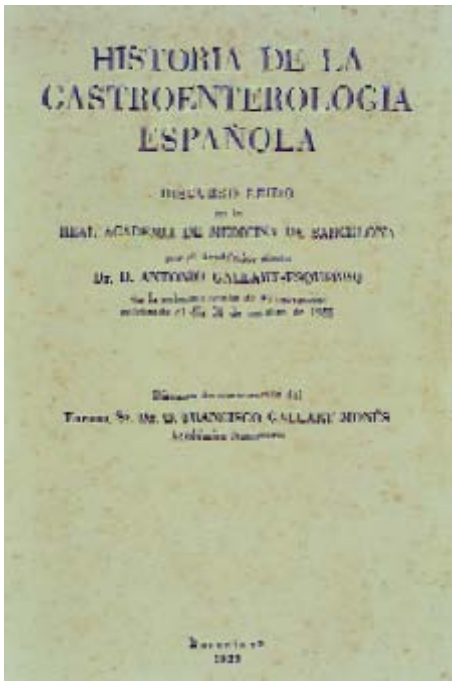

Figura 56. *Historia de la gastroenterología española*, pel doctor Antoni Gallart i Esquerdo

A parer del doctor Agustí Vidal, el doctor Gallart i Esquerdo es caracteritzava per la serietat, l'honradesa, l'honorabilitat i la intransigència en situacions injustes. El 1952, essent metge i professor adjunt del Servei de l'Escola de Patologia Digestiva de l'Hospital de Sant Pau, sol·licità ser cap del Servei Medicoquirúrgic de l'Hospital del Sagrat Cor, vacant per la mort del doctor Dídac Moxó Queri, i aconseguí el càrrec. Tota la vida va treballar a Plató.

EL NOU RESPONSABLE DEL SERVEI DE TRAUMATOLOGIA

La Junta General d'Accionistes celebrada el 13 de desembre de 1956 va ser monogràfica. Hom va proposar i acceptar per unanimitat que el doctor Joan Navés i Janer ingressés al Cos Facultatiu de Plató com a cap del Servei de Traumatologia.

El doctor Joan Navés va ser uns dels precursors de la traumatologia esportiva i fundador, el 1948, de la Mutua General Deportiva, que significà un canvi històric en l'esport espanyol, ja que, amb aquesta institució, es posava a l'abast de qualsevol esportista federat una assistència mèdica especialitzada i específica. Va fundar, així mateix, l'Escola Catalana de Traumatologia de l'Esport.

I curso de la escuela catalana de traumatología del deporte

Organizado por el departamento de Cirugía Ortopédica y Traumatología del Instituto Policlínico de Barcelona

Dirigido por el Profesor:
D. JUAN NAVÉS JANER,
Jefe del Servicio y Director del Instituto Médico Deportivo de Barcelona.

Barcelona, del 13 al 15 de marzo de 1980

Figura 57. *Curs de traumatologia de l'esport*, pel doctor Joan Navés i Janer

Entre les seves activitats professionals, hem de destacar la realització d'alguns cursos sobre traumatologia de l'esport, celebrats a la Clínica Plató amb assistència de més de quaranta alumnes procedents de tot Espanya, Portugal i Amèrica del Sud. Aquests cursos duraven tres dies, amb intervencions programades per als congressistes[39] (figura 57).

La dimissió del doctor Puig-Sureda a la presidència

El tàndem format pel doctor Puig-Sureda i el doctor Sanchiz va funcionar perfectament fins al 1957. En la Junta General d'Accionistes de Plató, SA celebrada el 30 de juliol de 1957, s'inicià el final de la presidència de Puig-Sureda, càrrec que havia tingut des de la fundació de l'Institut.

En aquella sessió, el doctor Sanchiz expressà els sentiments de condol de l'entitat per la mort de Francesc Puig-Sureda i Sais, responsable, fins aleshores, dels serveis farmacèutics dels malalts internats a Plató. A continuació, va exposar la conveniència que els serveis farmacèutics dels malalts internats a Plató fossin portats per la Farmàcia Miquel, però respectant la llibertat dels malalts per a obtenir els medicaments on volguessin.

Contràriament, el doctor Puig-Sureda va proposar que les medicines de la farmaciola fossin reposades en unes condicions que qualsevol farmàcia pogués acceptar, suggeriment que fou aprovat per unanimitat. A continuació, el doctor Sanchiz, en nom del Comitè Directiu, va presentar la proposició següent: «Mentre el Consell d'Administració no acordi el contrari, la Farmàcia Miquel serà l'encarregada del subministrament dels medicaments als malalts internats a l'Institut Policlínic, deixant la llibertat de poder adquirir els medicaments en altres farmàcies.» Posada a votació aquesta proposta del Comitè Directiu, va ser aprovada per tots els assistents, amb el vot en contra del doctor Puig-Sureda. Es va fixar que a partir del dia 1 d'octubre següent s'iniciaria aquesta nova etapa. El doctor Puig-Sureda explicà el seu vot en contra i, com a prova de la seva disconformitat, s'absentà de la sala d'actes i de la presidència de la Junta General. Momentàniament va ser substituït, segons l'article 61 de la Llei de societats anònimes, pel doctor Jacint Reventós com a vocal més antic dels presents.

La dimissió del doctor Puig-Sureda de la presidència del Consell d'Administració va ser irrevocable. En la Junta General extraordinària celebrada el 17 de setembre de 1957 hom lamentà tal decisió i es va féu constar el profund sentiment d'agraïment al doctor Puig-Sureda per la seva dedicació a l'enti-

tat. A continuació, es va elegir com a president del Consell d'Administració el doctor Francesc Gallart i Monés.

La presidència del doctor Francesc Gallart i Monés (1957-1960)

Com a conseqüència de la brusca renúncia del doctor Joan Puig-Sureda i Sais a la presidència de Plató, SA, la Junta General es va reunir el 17 de setembre de 1957 i, després de lamentar aquella decisió de caràcter irrevocable, el doctor Francesc Gallart i Monés (figura 58) va ser nomenat president de l'entitat. Durant aquesta presidència, el doctor Àngel Sanchiz va continuar essent el director de Plató. La presidència del doctor Gallart va ser transitòria i va durar fins al 22 de gener de 1960, data en què hi renuncià. Al cap de poc temps, el 16 de març del mateix any, morí.

Figura 58. El doctor Francesc Gallart i Monés

Durant el període esmentat, el doctor Gallart va deixar en mans del doctor Sanchiz Roqué la presa de decisions. En la mateixa reunió en què Gallart era nomenat president del Consell d'Administració, el doctor Antoni Grifé també era nomenat, per unanimitat, cap agregat del Servei de Radiodiagnòstic. Més endavant, en la reunió celebrada el 6 de juny de 1958, s'acceptava per unanimitat el nomenament del doctor Francesc Sanchiz i Medina com a cap agregat del Departament de Radioteràpia. Amb aquest nomenament finalitza el primer llibre d'actes de la Societat Plató, SA.

PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR GALLART I MONÉS (1957-1960)

1957 CAPS DE SERVEI	1960 CAPS DE SERVEI
Joan Puig-Sureda Sais	Joan Puig-Sureda Sais
Francesc Gallart i Monés	Francesc Gallart i Monés
Jacint Reventós i Bordoy	Jacint Reventós i Bordoy
Joan Codina i Altés	Joan Codina i Altés
Emili Roviralta i Astoul	Emili Roviralta i Astoul
Àngel Sanchiz i Roqué	Àngel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer	Antoni Carreras i Verdaguer
Alfons Torra i Huberti	Alfons Torra i Huberti
Jordi Guasch i Sagrera	Jordi Guasch i Sagrera
Eduard Tolosa i Colomer	Eduard Tolosa i Colomer
Jesús Osés i Jusué	Jesús Osés i Jusué
Antoni Caralps i Massó	Antoni Caralps i Massó
Ferran Casadesús i Castells	Ferran Casadesús i Castells
Pere Camps i Juncosa	Pere Camps i Juncosa
Ricard Roca de Vinyals	Ricard Roca de Vinyals
Ferran Martorell i Otzet	Ferran Martorell i Otzet
Pere Barceló i Torrent	Pere Barceló i Torrent
Agustí Valls i Rovira	Agustí Valls i Rovira
Josep Alsina i Bofill	Josep Alsina i Bofill
Manuel Usandizaga i Soraluce	Manuel Usandizaga i Soraluce
Pere Piulachs i Oliva	Pere Piulachs i Oliva
Antoni Gallart i Esquerdo	Antoni Gallart i Esquerdo
Joan Navés i Janer	Joan Navés i Janer
METGES AGREGATS	**METGES AGREGATS**
Ignasi Òrsola i Martí	Ignasi Òrsola i Martí
Josep Torrents i Terrés	Josep Torrents i Terrés
Josep Valls i Serra	Josep Valls i Serra
Antoni Grifé i Bruguera	Antoni Grifé i Bruguera
	Francesc Sanchiz i Medina

La presidència del doctor Ferran Casadesús i Castells (1960-1970)

Figura 59. El doctor Ferran Casadesús i Castells

l doctor Ferran Casadesús i Castells (figura 59), en la reunió celebrada el 15 de novembre de 1960, va ser nomenat president del Consell d'Administració de Plató, SA, encara que des del 22 de gener de 1960 ja hi actués d'una manera interina. Juntament amb ell, el doctor Jesús Osés fou nomenat secretari de l'entitat, càrrec que mantingué fins al 1967, quan va ser substituït pel doctor Mir i Mir. Durant el seu govern, el doctor Casadesús es va ocupar constantment dels problemes que podien sorgir i va estar en comunicació contínua amb el director, l'administrador, les monges i les infermeres. Durant la presidència del doctor Casadesús, la direcció de Plató continuà en mans del doctor Àngel Sanchiz, que, el 1970, també va presentar la renúncia al càrrec, amb què presidència i direcció s'acabaren alhora. Durant aquests deu anys, el doctor Casadesús, en harmonia amb el doctor Àngel Sanchiz, exercí una presidència més activa que la dels seus predecessors.

Quan el doctor Casadesús arribà a la presidència de Plató, tenia setanta-nou anys i estava jubilat de la Càtedra d'Otorinolaringologia des del 1951. En aquell moment es posà en relleu l'acceptació dels fundadors que la Clínica era de tots ells i que entre tots havia de tirar endavant. És la primera etapa en la qual els cinc fundadors deixen pas a les noves generacions en el comandament de Plató, SA.

A finals de 1959, el 10 de desembre, morí el doctor Roca de Viñals, cap del Servei de Laboratori i Anatomia Patològica, a conseqüència d'un infart de miocardi. El 16 de març de 1960 era el doctor Gallart i Monés qui ens deixava: el primer dels cinc fundadors que moria. En un petit homenatge a finals de 1960, hom va nomenar membres d'honor de l'Institut Policlínic els cinc

PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR CASADESÚS I CASTELLS

1960

CAPS DE SERVEI

Joan Puig-Sureda Sais
Francesc Gallart Monés
Jacint Reventós i Bordoy
Joan Codina i Altés
Emili Roviralta i Astoul
Àngel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer
Alfons Torra i Huberti
Jordi Guasch i Sagrera
Eduard Tolosa i Colomer
Jesús Osés i Jusué
Antoni Caralps i Massó
Ferran Casadesús i Castells
Pere Camps i Juncosa
Ricard Roca de Vinyals
Ferran Martorell i Otzet
Pere Barceló i Torrent
Agustí Valls i Rovira
Josep Alsina i Bofill
Manuel Usandizaga i Soraluce
Pere Piulachs i Oliva
Antoni Gallart i Esquerdo
Joan Navés i Janer

METGES AGREGATS

Ignasi Òrsola i Martí
Josep Torrents i Terrés
Josep Valls i Serra
Antoni Grifé i Bruguera

1970

CAPS DE SERVEI

Joan Puig-Sureda Sais
Emili Roviralta i Astoul
Àngel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer
Jordi Guasch i Sagrera
Eduard Tolosa i Colomer
Jesús Osés i Jusué
Antoni Caralps i Massó
Ferran Casadesús i Castells
Pere Camps i Juncosa
Ferran Martorell i Otzet
Pere Barceló i Torrent
Agustí Valls i Rovira
Josep Alsina i Bofill
Manuel Usandizaga i Soraluce
Pere Piulachs i Oliva
Antoni Gallart i Esquerdo
Joan Navés i Janer
Emili Rotellar i Lampre
Llorenç Mir i Mir
Lluís Puig i Roig
Josep Torrents i Terrés
Francesc Sanchiz i Medina
Joaquim Piñol i Aguadé
Joaquim Salvà i Ruyra
Antoni Grifé i Bruguer

METGES AGREGATS

Josep Valls i Serra
Ramon Trias i Rubies
Joaquim Camps i Cardona
Constanci Marco i Clemente
Rafel Serra i Goday
Ignasi Òrsola i Gran
Pau Fuenmayor i Alsina
Jaume Vilató i Ruiz

fundadors. Més tard, entrat el 1965, aquest nomenament s'amplià al doctor Casadesús.

El 1960 i el 1962 la Clínica Plató va organitzar les denominades Jornades de l'Institut Policlínic. Les primeres se celebraren els dies 1, 2 i 3 de juny de 1960 i eren constituïdes per col·loquis sobre temes d'actualitat amb relació a diagnòstic i terapèutica, amb la participació de quasi tots els integrants del Cos Facultatiu. Cada dia es van donar catorze conferències, d'uns quinze minuts de durada, seguides de col·loqui. Aquestes jornades van ser un èxit d'assistència.[40] El contingut de les II Jornades de l'Institut foren dos temes d'interès: la terapèutica anticoagulant i l'acció dels corticosteroides i es van celebrar els dies 29 i 30 de novembre i 1 de desembre de 1962. El simpòsium sobre terapèutica amb corticostiroides va ser presidit pel professor Teófilo Hernando.[41]

El 17 de juny de 1963 moria el doctor Joan Codina i Altés. Des de finals de 1963, el doctor Jacint Reventós i Bordoy, coneixedor que ja no tenia les condicions òptimes per a mantenir la seva qualitat en les visites mèdiques, va deixar d'exercir de metge i el 14 de març de 1968 va morir. En pocs anys, tres dels cinc fundadors havien mort: els doctors Gallart, Codina i Reventós. Aquell mateix any 1968 s'esdevingueren els òbits dels doctors Ignasi Òrsola i Martí i de Guillem Martorell i Oliveras.

L'ADMINISTRACIÓ A PLATÓ

Des dels primers temps de la Clínica Plató, el senyor Josep Bert i Farré va estar a la direcció de l'administració. Ja hem vist, al capítol tercer, com en el resum de l'exercici de 1925 i 1926 es va felicitar el senyor Josep Bert per la manera com havia portat els assumptes administratius. Havia ingressat a Plató a vint-i-un anys, encara solter, procedent de l'empresa Lámparas Zeta. Va ser un treballador infatigable que seguí puntualment les directrius del Consell d'Administració i les ordres del doctor Sanchiz i Roqué, veritable

motor del dia a dia de la Clínica Plató. El senyor Enric Porterà treballà amb ell com a caixer.

El març de 1962 el senyor Bert va emmalaltir i va ser substituït, durant sis mesos, pel senyor Josep Mas i Ferran, el qual aviat pogué demostrar les seves qualitats al capdavant de l'administració de Plató sense que s'hi notés l'absència del titular. El 24 de desembre de 1962 moria el senyor Josep Bert i Farré. El Consell d'Administració de Plató, reunit el 22 de juliol de 1964, nomenà administrador de Plató el senyor Mas.

El senyor Josep Mas, a tretze anys, tres mesos després de morir el seu pare, va començar a treballar a Plató de *botones*, el 28 d'abril de 1947. Per a un noi d'aquella edat potser la feina era un xic dura i, l'any següent, el senyor Mas va manifestar al senyor Bert el seu desig d'anar-se'n. El senyor Bert i el doctor Sanchiz el convenceren que tenia tota llur confiança i l'ajudaren molt facilitant-li els estudis teòrics i admetent-lo al departament d'administració de la Clínica.

Arran de la mort del senyor Bert, el doctor Àngel Sanchiz i Roqué va confiar plenament en la preparació professional del senyor Mas i en va proposar el nomenament de cap de l'administració de Plató, SA, nomenament que es féu efectiu en la Junta celebrada el 22 de juliol de 1964. L'agost de 1990, després de quaranta-tres anys de treballar a la Clínica, s'acomplí la seva jubilació.

L'AMPLIACIÓ DEL COS FACULTATIU

Durant la dècada dels anys seixanta, a part de les pèrdues comentades per la mort de personal que pertanyia al Cos Facultatiu, s'esdevingué la dimissió del doctor Alfons Torra Huberti el 1964. Era necessari incrementar el Cos Facultatiu, i en un període de cinc anys tres metges prestigiosos hi van ingressar. El 25 d'abril de 1961 s'hi incorporà el doctor Emili Rotellar i

Lampré, un dels pioners dels empelts renals, de gran novetat en aquella època, que fou nomenat cap del Servei de Regulació Humoral i Cirurgia Extracorpòria. Posteriorment, el 10 de maig de 1962, era nomenat cap del Servei de Cirurgia Plàstica el doctor Llorenç Mir i Mir, pioner de l'especialitat a Catalunya; i, finalment, el 27 de gener de 1965 fou nomenat cap del Servei d'Obstetrícia i Ginecologia el doctor Lluís Puig i Roig, el qual s'hi incorporava per substituir, en un futur, el doctor Manuel Usandizaga. En aquells moments, hi havia dos caps de Servei de Tocoginecologia.

El doctor Emili Rotellar és un dels pioners mundials en el terreny de la diàlisi renal i el pioner a Espanya. L'aparició del ronyó artificial féu que s'hi interessés i comencés l'estudi de la regulació humoral. Durant la seva vida ajudà a formar molts nefròlegs d'Espanya, Portugal i Amèrica del Sud. El 1957 organitzà a l'Hospital de la Creu Roja de Barcelona el primer Servei de Regulació Humoral d'Espanya, dissenyà i construí el primer ronyó artificial a Espanya, tipus Kolff modificat, i realitzà les primeres diàlisis a malalts d'insuficiència renal de tot l'Estat.[42-43]

L'any 1961 Rotellar es va incorporar al Cos Facultatiu de Plató com a cap del Servei de Regulació Humoral i Circulació Extracorpòria. La seva activitat a Plató fou molt fructífera, de manera que, juntament amb el doctor Ignasi Òrsola i Gran, van ser notícia a la premsa el 28 de gener de 1968, concretament al «Diari de Barcelona», per haver efectuat un trasplantament de ronyó amb èxit a la Clínica Plató.[44] També va crear el denominat Club de Diàlisi, primer al món dedicat a malalts amb insuficiència renal crònica.

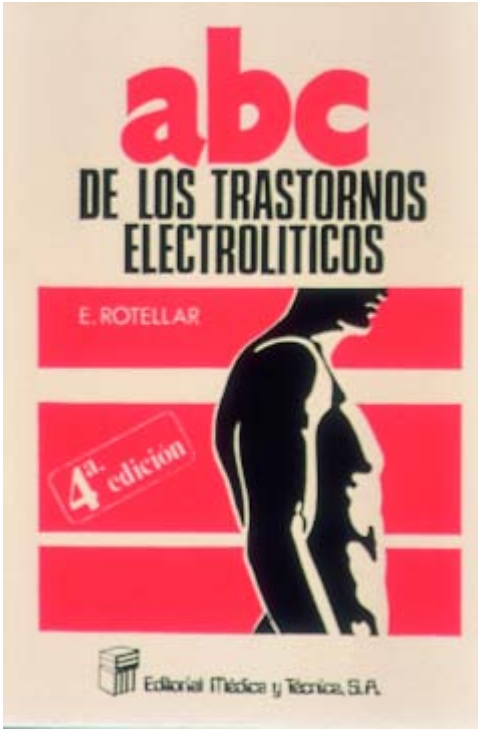

Figura 60. *ABC de los trastornos electrolíticos*

El 1966 publicà ABC de los trastornos electrolíticos (figura 60), reimprès unes quantes vegades (tercera edició el 1978) i traduït al portuguès. Aquest llibre, summament didàctic, era acompanyat de dibuixos de mena còmic, molt il·lustratius. El doctor Alsina va qualificar-lo de sensacional, posant en relleu el caràcter didàctic de les il·lustracions i la claredat del contingut.[45]

En la Junta General extraordinària de Plató, SA celebrada el 21 de juny de 1978, el doctor Emili Rotellar i Lampre va presentar la dimissió com a membre del Cos Facultatiu.

El doctor Llorenç Mir i Mir, el 1946, va organitzar el Departament de Cirurgia Plàstica de la càtedra del professor Piulachs, amb dispensari i personal propis: era el primer Servei de Cirurgia plàstica dins la universitat espanyola. Un any abans, s'havien creat els primers centres de cirurgia plàstica a la Sanitat Militar i a la Creu Roja.

Figura 61. *Conceptos y técnicas generales en Cirugía Plástica*

El 1969 va publicar *Fisiopatología y tratamiento de las quemaduras y sus secuelas,*[46] que fou un llibre fruit de vint-i-cinc anys dedicats a l'especialitat i, segons el doctor Duran Broqués, una obra útil i original.[47] La crítica francesa sobre el llibre també va ser elogiosa i el va qualificar com el millor llibre escrit sobre el tema, didàctic i molt clar (figura 61).[48]

El dia 10 de maig de 1962, el doctor Mir i Mir entrà a formar part del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic Plató com a cap de Servei de Cirurgia Plàstica i Reparadora. Des d'aleshores ja no va deixar mai la nostra clínica, on va professar, de manera ininterrompuda, vint cursos per a postgraduats, un cada any, des de 1966 fins a 1985, amb el nom de

Curso de cirugía plástica, en què pogué demostrar no solament els seus dots d'assistència als malalts, sinó també els de docència i de recerca. Els cursos tenien una durada de dues setmanes i s'impartien a l'Institut Policlínic. Normalment hi col·laborava una personalitat internacional de l'especialitat, com ara el doctor F. Lagrot, catedràtic de la Facultat de Medicina de Tolosa de Llenguadoc, o el doctor Raoul Tubiana, de París.

El doctor Lluís Puig i Roig, des de l'any 1963, va desenvolupar una intensa activitat com a cap del Servei d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Institut Policlínic Plató. Amb la seva actuació contribuí decisivament a augmentar el prestigi de la Clínica Plató. Va ser el primer de tenir un colposcopi i d'incorporar a Plató la monitorització del part i els estudis d'ecografia fetal i d'amniocentesi.

El doctor Alsina i Bofill ens deia que el doctor Lluís Puig i Roig va ser una personalitat exemplar dins la medicina catalana, model de metge vocacional i de català fermament arrelat a la seva terra.[49]

Obres a Plató i noves incorporacions al Cos Facultatiu

El doctor Ferran Casadesús, durant la seva etapa presidencial, intentà avançar en el creixement de la institució, i hom emprengué reformes estructurals d'ampliació de l'edifici (figura 62). Les primeres reformes que s'hi dugueren a terme van ser efectuades el 1961 i van consistir en reformes del pis quart. El 1964 es millorà el pis segon. Aquestes reformes podrien entrar en el capítol de reformes necessàries, però més tard van tenir lloc les d'ampliació.

Per les necessitats de la Clínica Plató, com ara atendre millor les sol·licituds d'ingrés de malalts, en la reunió del 26 de maig de 1966 el president, el doctor Ferran Casadesús, va proposar l'ampliació de l'edifici de la Clínica. Les obres consistien a aixecar una planta més de les que hi havia a la part més

Figura 62. L'ampliació de la Clínica Plató

alta de l'edifici, i una altra planta, destinada a capella, sobre la planta del convent, d'uns 180 m^2, així com addicionar a una planta 150 m^2 amb relació al segon pis, on hi havia les sales d'operacions. Aquesta proposta fou aprovada per unanimitat i hom facultà el president per a dur a terme les dites reformes. En aquella mateixa reunió es va nomenar el doctor Joaquim Camps i Cardona cap agregat de la Secció de Medicina General i Secrecions Internes.

DUPLICITAT ALS SERVEIS D'OTORINOLARINGOLOGIA I TRAUMATOLOGIA

En la Junta General del dia 30 de gener de 1967, a proposta del doctor Ferran Casadesús, el doctor Josep Torrents i Terrés, que era cap agregat, passà a ser cap de secció del Servei d'Otorinolaringologia. D'aquesta manera, el Servei va quedar duplicat.

El doctor Josep Torrents i Terrés, després de completar la formació otorinolaringològica a les escoles de Viena i Berlín, s'incorporà al servei de la Càtedra d'Otorinolaringologia de l'Hospital Clínic de Barcelona, dirigida pel professor Casadesús, com a cap de dispensaris, primerament, i com a professor de classes pràctiques i auxiliar, finalment. El professor Casadesús també el va nomenar cap agregat del Servei d'Otorinolaringologia de l'Institut Policlínic el 10 de juliol de 1950. Més tard, des de 1967, fou el cap del Servei del Cos Facultatiu de Plató.[50]

Posteriorment, el 29 de maig, a proposta del doctor Joan Navés, es va duplicar el Servei de Traumatologia i en va ser nomenat cap agregat el doctor Constancio Marco Clemente.

Un gran augment del Cos Facultatiu

L'any 1968 el Cos Facultatiu de Plató experimentà un increment considerable. En la reunió de la Junta General del dia 10 de juny de 1968, van ser nomenats caps de servei els doctors següents: Joaquim Piñol i Aguadé, cap del Servei de Dermatologia; Joaquim Salvà i Ruyra, cap del Servei d'Otocirurgia Funcional, i Francesc Sanchiz Medina, cap del Servei de Ràdio, Röntgen i Cobaltoteràpia. En la mateixa reunió foren nomenats caps agregats els doctors Ignasi Òrsola i Gran, d'Urologia; Guillem Martorell i Oliveras, d'Angiologia; Pau Fuenmayor i Alsina, de Neurologia; Jaume Vilató i Ruiz, de Neurocirurgia, i Rafael Serra i Goday, d'Al·lergologia. Desgraciadament, el doctor Guillem Martorell i Oliveras va morir d'accident al cap de pocs dies del nomenament, fet que truncà la incipient col·laboració del metge més jove de l'equip. Aquesta mort va significar una gran pèrdua per a Plató i sobretot per al seu pare, el doctor Ferran Martorell.[51]

El doctor Joaquim Piñol i Aguadé fou nomenat encarregat de càtedra i de l'Escola des del 1965 fins al 31 de gener de 1967, data en què prengué possessió de la Càtedra de Dermatologia, guanyada per oposició. Pel doctor

Antoni Carreras i Verdaguer, la modèstia, l'honestedat i la generositat eren qualitats inherents en la personalitat del professor Piñol. Ens el descobreix com una persona intel·ligent, amb una memòria prodigiosa i una extraordinària capacitat de treball, i tenaç, equilibrada i moderada en els seus judicis i respectuós amb els dels altres: «Amb Piñol, hem perdut una personalitat excepcional, un científic de rara qualitat, un company insubstituïble, un amic estimat i un home bo, que no podrem oblidar.»[52]

Una altra incorporació significativa al Cos Facultatiu de Plató va ser la del doctor Joaquim Salvà i Ruyra com a cap del Servei d'Otorinolaringologia, especialitat que havia après al costat del seu pare i del professor Casadesús. Amb el doctor Iturriagagoitia se superespecialitzà en otologia i hi aprofundí a Alemanya, amb el professor Wüllstein (creador de la timpanoplàstia moderna), i a Itàlia, amb el professor Pietrantoni. Fonamentalment, el doctor Salvà va dedicar-se a l'otologia durant tota la seva vida. La tesi doctoral *Nuestra técnica del protector en la otosclerosis obliterante* és el treball publicat dins la literatura mèdica del moment on es recull el major nombre de casos tractats mitjançant platines obliterants. El 1964 donà a llum el llibre *Técnica de la pletinectomía del estribo*, un petit manual que, d'una manera clara i precisa, va obrir les portes al coneixement de la cirurgia de la sordesa.

Amb aquest patrimoni intel·lectual, el dia 10 de juny de 1968 ingressà al Cos Facultatiu de Plató com a cap del Servei d'Otocirurgia Funcional, institució en la qual desenvolupà la seva intensa activitat assistencial i docent. Amb caràcter anual, explicà un curs d'otocirurgia celebrat a Plató al qual s'inscrivien un gran nombre d'alumnes. Primerament, tenien una durada de tres dies, temps que es va anar ampliant. La direcció d'aquests cursos va ser compartida entre el doctor Salvà i el doctor Joan Oliveras. Podem trobar una part de les publicacions del doctor Salvà a la revista «ACTES».

L'any 1972 hom nomenà el doctor Salvà cap del Servei d'Otorinolaringologia, i els doctors Rafael Pulido i Cuchi i Joan Oliveras i Cabré caps agregats. Al cap de deu anys d'aquest nomenament, el doctor Joaquim Salvà va morir a Barcelona.

La incorporació del doctor Francesc Sanchiz i Medina també va ser molt important. Havia iniciat l'actuació a l'Institut Policlínic el 1956 com a ajudant

del Departament de Terapèutica Física i Medicina Nuclear. El 10 de juny de 1959 fou nomenat cap agregat, i el 10 de juny de 1968, cap del Departament. Podem afirmar que va néixer a Plató i que tota la seva vida és a Plató. Des del 1970 fins al 1985 fou director de l'Institut Policlínic i un dels artífexs de la incorporació de Plató a la xarxa sanitària pública.

En la reunió del 7 d'octubre de 1968 de la Junta General de Plató, es van prendre uns quants acords. Per unanimitat, el doctor Antoni Gallart i Esquerdo fou nomenat vicepresident del Consell d'Administració però sense especificar-ne les atribucions. També es va nomenar el doctor Enric Cañadas i Saura cap agregat del Servei de Laboratori.

L'assistència religiosa a Plató

Amb l'acabament de la Guerra Civil espanyola i el retorn a la normalitat de la Clínica Plató, els serveis religiosos també s'hi van restablir. L'Institut Policlínic i la comunitat dels caputxins de Pompeia establiren un compromís d'assistència religiosa i el pare Hilari va ser l'encarregat de prestar els serveis religiosos als malalts internats (figura 63).

El pare Hilari era una persona extravertida, molt paternalista, bondadós i alegre; sensible envers el dolor dels malalts, ho relativitzava tot i donava pau i consol als malalts. Va ser una persona estimada tant pels metges i per les infermeres com pels malalts. Tenia els ulls esverats, barba fins a la cintura i celles espeses i afuades cap al sostre. Estava tocat suaument per la literatura i era poeta. Infermeres i personal de la Clínica li consultaven sovint les seves preocupacions de tipus espiritual. El doctor Osés sentenciava l'actuació del pare Hilari amb aquestes paraules: «El pare Hilari, amb la seva bonhomia, predica més que amb una homilia.»

L'any 1955 el pare Miquel Àngel fou ordenat sacerdot i el destinaren a ajudar el pare Hilari a la Clínica Plató. El 1957 se li encarregà una altra comuni-

Figura 63. Monges a Plató el dia de Corpus

tat i fou substituït pel pare Conrad. Posteriorment, va crear el servei d'assistència religiosa SALUS.

El pare Conrad tenia vint-i-set anys quan va ser ordenat sacerdot l'any 1953. De l'any 1958 fins al 1980 va ser la persona encarregada de l'assistència religiosa a Plató. Al revés que el pare Hilari, el pare Conrad era jove, amb barba curteta i cabells rullats però pentinats. El pare Hilari deia la missa d'onze els dies festius en atenció als malalts, als familiars i al personal que hi volgués assistir. D'altra banda, el pare Conrad cada dia deia missa a les set del matí: era la missa de les monges. A continuació, recorria totes les plantes i s'informava del curs dels malalts més greus. Procurava acabar aquesta activitat abans que els metges arribessin a passar visita i per donar temps que les infermeres atenguessin els malalts.

Dedicava dues tardes a la setmana als ingressats a la Clínica. Passava per totes les habitacions i sempre hi era ben rebut gràcies a la seva simpatia i als coneixements de la geografia del nostre país, que li permetien parlar del lloc de naixement del malalt o, almenys, de la comarca. Moltes vegades, la seva presència hi va ser demanada a la nit per alguna de les urgències quirúrgi-

ques. Un dels malalts que el pare Conrad assistí fou l'abat Aureli Maria Escarré (1908-1968), que va morir a la Clínica Plató, a l'habitació número 42. Durant l'exili de l'abat Escarré, el pare Conrad va actuar d'enllaç entre l'abat i el doctor Valls Rovira, que tenia el telèfon intervingut per la policia.

Seguint el costum de l'època, la comunitat religiosa de les germanes carmelites era l'encarregada del bon funcionament de la Clínica Plató. La mare Ciril·la, superiora de la comunitat, era una persona amb autoritat. Tenia cura del bon funcionament de totes les tasques encomanades per la direcció, però no dubtava a enfrontar-se amigablement amb el doctor Sanchiz Roqué, aleshores director de Plató, per discutir d'assumptes domèstics. La germana Candela estava al Servei d'Oncologia i s'ocupava del bon funcionament de la farmàcia, la germana Elisa era l'encarregada de les sales d'operacions, i la germana Rosa era l'encarregada del personal i estava en contacte quotidià amb la direcció i amb la presidència.

Els temps canvien, i la societat, també: a finals de 1980 va acabar aquesta forma d'assistència religiosa als malalts de Plató. Per necessitats d'expansió de l'establiment, hom proposà buscar un nou habitatge a les monges fora de la Clínica i fer-los un contracte laboral d'acord amb les titulacions. Bé per la falta de titulació, bé per necessitats d'agrupació de les germanes a causa de la falta de vocacions, o bé perquè, en definitiva —tornem-ho a repetir, els temps canvien, va finalitzar la presència de monges i del capellà a la Clínica Plató.

El final de la presidència del doctor Casadesús

En la Junta General ordinària del dia 6 de maig de 1970, el doctor Ferran Casadesús i Castells va comunicar al Consell d'Administració la renúncia al càrrec de president de Plató, SA. En aquell moment s'acabà el període presidencial del doctor Casadesús a Plató. Tenia vuitanta-nou anys i la seva vitalitat se'n ressentia. Dos anys més tard, durant un dels ingressos a la Clíni-

ca Plató, casa seva, va morir a noranta-un anys d'edat, el 2 de desembre de 1972.

BIBLIOGRAFIA

1 Somolinos Palencia, J. Reminiscencias de un exilio. Los médicos y la medicina en la Guerra Civil española. Monografías Beecham, 1986; 345-346.
2 Gran Enciclopèdia Catalana. Enciclopèdia Catalana, SA, Barcelona, 1973; 4: 475.
3 Información: «Anuncios oficiales». Revista Clínica Española, 1946; 20: 261-262.
4 Casares i Potau, R.; Fuentes Sagaz, M. de. L'obra científica de Josep Alsina i Bofill. XV Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, Llibre de Ponències, Lleida, 1996; 301-355.
5 La Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública a Catalunya. Història d'una diversitat. Generalitat de Catalunya, Departament de Sanitat i Seguretat Social, Barcelona, 1993; 96-97.
6 Campmajó Tornabell. Obituario. Prof. Dr. D. Fernando Casadesús Castells. Informació Col·legial, tercera època, Barcelona,1973; 24: 30.
7 Traserra Parareda, J. L'otorinolaringologia com a especialitat dels mitjans de comunicació. Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, Barcelona, 1990. Discurs de recepció de l'acadèmic electe.
8 Massons, J. M. Obituari. Dr. Pere Camps i Juncosa. Informació Col·legial, Barcelona, maig de 1977; 76: 22.
9 Alsina i Bofill, J. Els iniciadors de l'endocrinologia a Catalunya. ACTES, 1991; 34: 5-8.
10 Guilera, L. G. Dr. Ricardo Roca de Viñals. In memoriam. Anales, 1960; 426-427.
11 Martorell, F. Verdades y mentiras. Editorial Rocas, Barcelona, 1983.
12 Corbella i Corbella, J. Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1985. Fundació Uriach 1838, 1996. 386 pàg.
13 Casares i Potau, R. Ferran Martorell i Otzet (1906-1984). ACTES, 1984; 30: 1-3.
14 Fuentes Sagaz, M. de. Historia del nacimiento de la Sociedad Española de Cardiología y de las Sociedades Filiales. BCR Promocions Editorials, SL, Barcelona, 1994.
15 Martorell, F. Presentación. Angiologia, 1949; 1: 1.
16 Salarich Torrents, J. Discurso de contestación al discurso de recepción del doctor Fernando Martorell Otzet. Real Academia de Medicina de Barcelona. 17 de juny de 1962.
17 Martorell, F.; Fabré, J. El síndrome de obliteración de los troncos supraaórticos. Medicina Clínica, 1944; 2: 26.
18 Martorell, F. Las úlceras supramaleolares por arteriolitis de las grandes hipertensas. ACTAS, desembre de 1945; 6-9.
19 Noticiario: Asociación de Ex-alumnos de Martorell. ACTES, 1974; 28: 39.
20 Beca Guillermo Martorell. ACTAS, 1975; 29: 74.
21 Noticiario. ACTAS, 1976; 30: 25.
22 Noticiario: Curso de angiología 1962. ACTAS, 1962; 16: 99-100.
23 Corbella i Corbella, J. Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1985. Fundació Uriach 1838, 1996; 274.
24 Noticias. ACTAS, 1943; 2(7): 8.
25 Casassas i Simó, O. La medicina catalana del segle XX. Llibres a l'Abast, 82; Edicions 62, Barcelona, 1970; 141.
26 Alsina i Bofill, J. L'art de curar. Annals de Medicina, 1976; 62: 640-652.
27 Roig, M. El doctor Alsina i Bofill. Un metge català. Serra d'Or, novembre de 1973: 27-31.
28 Pujol Soley, J. Record del doctor Alsina Bofill. ACTES Clínica Plató, 1994; 34: 27.
29 Alsina i Bofill, J. El metge i la malaltia terminal. Annals de Medicina, 1978; 64: 1140-1142.
30 Martorell, F. Instituto Policlínico. Sesión del 4 de noviembre de 1943. Acta Médica Hispánica, 1944; 2: 250-257.

31 Sesiones clínicas de los hospitales de Barcelona: Instituto Policlínico. Acta Médica Hispánica, 1945; 3: 289-302.
32 Cursos y conferencias. Acta Médica Hispánica, 1948; 6: 383-384.
33 Conill, V. Discurso de contestación al discurso de recepción del doctor Manuel Usandizaga. Barcelona, 1956.
34 Piulachs Oliva, P. Los servicios quirúrgicos en el Hospital Clínico. Jornadas Conmemorativas del Cincuentenario del Hospital Clínico, 1959; 119-123.
35 Vara López, R. Discurso necrológico en memoria del professor doctor D. Pedro Piulachs Oliva. Real Academia de Medicina de Madrid, Arch. Fac. Med. Madrid, 1977; 31: 13-27.
36 Cuadrado Cabezón, F. Profesor doctor D. Pedro Piulachs Oliva (1908-1976). Cirugía Española, 1976; 30: 353-356.
37 Alsina i Bofill, J. Recuerdo de Pedro Piulachs. Athenea, 1976; 41: 4-6.
38 Domingo i Sanjuan, P. Solemne sesión in memoriam de los académicos de honor y numerarios profesores A. Ley, J. Mercadal Peyrí, Teófilo Hernando y Pedro Piulachs. Anales de Medicina y Cirugía, 1976; 56: 275-276.
39 Navés, J. III Curso de traumatología del deporte. ACTES, 1983; 30: 23-25.
40 Jornadas del Instituto Policlínico. ACTAS, 1960; 14: 61-63.
41 II Jornadas del Instituto Policlínico. ACTAS, 1962; 14: 161-163.
42 Rotellar Lampre, E. El empleo del riñón Kolff. Archivos Médicos, Barcelona, 1957; 2: 44-52.
43 Rotellar Lampre, E. A blood pump which minimises haemolysis. The Lancet, 1958; 25: 197-198.
44 Rotellar, E.; Guasch, J.; Viñas, J.; Òrsola, I.; Ribera, L.; Chacón, J. C.; Rey, A. del; Torres, A. J.; Hernández, V.; Vidal, F.; Gutiérrez, A. J.; Sánchez, L.; Durán, M.; Cuesta, M. V.; Lizárraga, M. A. El trasplante de riñón. ACTAS, 1967; 21: 228-239.
45 Alsina i Bofill, J. Noticiario. Comentario de libros. E. Rotellar. ABC de los trastornos electrolíticos. Edit. Jims, 1966. ACTAS, 1966; 20: 219.
46 Mir i Mir, L. Fisiopatología y tratamiento de las quemadures y sus secuelas. Editorial Científico-Médica. Barcelona, 1969.
47 Durán Broqués, F. Comentario de libros. Fisiopatología y tratamiento de las quemaduras y sus secuelas. ACTAS, 1969; 23: 160.
48 Opinions francesas sobre el libro Fisiopatología y tratamiento de las quemaduras y sus secuelas. ACTES, 1969; 23: 99.
49 Alsina i Bofill, J. Lluís Puig i Roig. ACTES, 1993; 35: 5-6.
50 Pulido, R. In memoriam. José Torrents (1904-1972). Acta Oto-Rino-Laringológica Ibero-Americana, 1972; 23: 17-18.
51 In memoriam. Guillermo Martorell Oliveras. ACTAS, 1968; 22: 121-122.
52 Carreras i Verdaguer, A. El professor Joaquim Piñol i Aguadé. Anales de Medicina y Cirugía. 1977; 57: 259-264.

V

CLÍNICA PLATÓ (1970-2001)

LA PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR FERRAN MARTORELL I OTZET (1970-1980)

En la Junta General celebrada el 6 de maig de 1970, el doctor Ferran Casadesús i Castell (figura 64) va comunicat el seu desig de ser substituït en el càrrec de president de Plató, SA. El Consell d'Administració, després d'expressar el profund agraïment al doctor Casadesús per la tasca duta a terme durant la seva presidència, proposà a la Junta General ordinària el nomenament del doctor Ferran Martorell i Otzet per al càrrec de president del Consell d'Administració de Plató, SA, nomenament que la Junta General va acceptar per unanimitat.

Figura 64. El doctor Ferran Martorell i Otzet

El doctor Ferran Martorell i Otzet, en l'acte d'acceptació del càrrec, va demanar la continuïtat de tots els membres del Consell d'Administració i va incorporar-hi el doctor Francesc Sanchiz i Medina com a secretari del Consell d'Administració i, al mateix temps, com a director de l'Institut Policlínic.

El Consell d'Administració restà constituït de la manera següent:

Ferran Martorell i Otzet	President
Francesc Sanchiz i Medina	Secretari
Josep Alsina i Bofill	Vocal
Pere Piulachs i Oliva	Vocal
Antoni Gallart i Esquerdo	Vocal

Llorenç Mir i Mir	Vocal
Lluís Puig i Roig	Vocal
Josep Torrents i Terres	Vocal

A continuació, la Junta General va prendre l'acord de nomenar presidents d'honor de Plató, SA el doctor Joan Puig-Sureda i Sais i el doctor Ferran Casadesús i Castells, en reconeixement dels grans serveis prestats a la institució.

L'any 1970 ja havien mort el doctor Gallart i Monés, el doctor Codina Altés i el doctor Reventós, tres dels cinc fundadors de la Clínica Plató. El doctor Puig-Sureda tenia noranta anys i el doctor Roviralta estava al final de la vida professional activa. El 1976 desapareixia Camitas Blancas, la seva gran obra. Era un moment adequat per a elegir un president de gran prestigi com el doctor Ferran Martorell, que, en aquells moments, donava el màxim prestigi i la màxima internacionalitat a l'Institut Policlínic.

Amb independència de la dedicació a la seva primera vocació, la medicina, el doctor Francesc Sanchiz, a partir de 1965, va mostrar un interès progressiu pels problemes de gestió i direcció d'hospitals. Una vegada fou nomenat director de Plató, comptant amb una àmplia delegació del Consell Directiu de l'Institut, es dedicà a impulsar-ne l'expansió i a controlar-ne la gestió administrativa i financera.

Durant la presidència del doctor Martorell es van acomplir canvis estructurals i de funcionament a la Clínica Plató, i nous integrants es van incorporar al Cos Facultatiu de l'Institut. El doctor Martorell sempre fou informat i assessorat pel doctor Sanchiz Medina, com a director de Plató, pel senyor Mas, com a administrador, i per la mare superiora, com a responsable del personal.

Els canvis estructurals van ser diversos: d'una banda, hom adequà el funcionament de la Clínica a la realitat del moment de la medicina i, de l'altra, hom sortí del liberalisme en l'exercici de la medicina, idea cabdal dels fundadors. S'avançava així cap a la realitat futura de la convivència entre medicina privada i medicina pública.

PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR MARTORELL (1970-1980)

1970

CAPS DE SERVEI

Joan Puig-Sureda Sais
Emili Roviralta i Astoul
Angel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer
Jordi Guasch i Sagrera
Eduard Tolosa i Colomer
Jesús Osés i Jusué
Antoni Caralps i Massó
Ferran Casadesús i Castells
Pere Camps i Juncosa
Ferran Martorell i Otzet
Pere Barceló i Torrent
Agustí Valls i Rovira
Josep Alsina i Bofill
Manuel Usandizaga i Soraluce
Pere Piulachs i Oliva
Antoni Gallart i Esquerdo
Joan Navés i Janer
Emili Rotellar i Lampre
Llorens Mir i Mir
Lluís Puig i Roig
Josep Torrents i Terrés
Francesc Sanchiz i Medina
Joaquim Piñol i Aguadé
Joaquim Salvá i Ruyra
Antoni Grifé i Bruguera

METGES AGREGATS

Josep Valls i Serra
Ramon Trias i Rubies
Joaquim Camps i Cardona
Constancio Marco Clemente
Rafel Serra i Goday
Ignasi Òrsola i Gran
Pablo Fuenmayor i Alsina
Jaume Vilató i Ruiz

1980

CAPS DE SERVEI

Àngel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer
Jordi Guasch i Sagrera
Antoni Caralps i Massó
Ferran Martorell i Otzet
Pere Barceló i Torrent
Josep Alsina i Bofill
Antoni Gallart i Esquerdo
Joan Navés i Janer
Llorens Mir i Mir
Lluís Puig i Roig
Francesc Sanchiz i Medina
Joaquim Salvá i Ruyra
Antoni Grifé i Bruguera
Ignasi Òrsola i Gran
Ramon Trias i Rubies
Moisés Broggi i Vallés
Pau Fuenmayor i Alsina
Josep M. Deo Riduejo
Joaquim Camps i Cardona
Camil Mundet i Torrellas
Constancio Marco Clemente
Ramon Casares i Potau
Demetrio Pita Salorio
Josep M. Mascaró i Ballester
Antonino Bóscaro Gatti
Lluís Ma. Puig i Tintoré
Enric Cañadas i Saura
Antoni Caralps i Riera
Xavier Piulachs i Clapera

1980

METGES AGREGATS

Josep Valls i Serra
Rafel Serra i Goday
Josep M. Casasa i Carbó
Josep M. Mercader i Sobrequés
Albert Martorell i Otzet
Tomàs Alonso i Massó
Jaume Palou i Monzó
Juan Oliveras i Cabré
Rafel Pulido i Cuchi
Josep Pons i Mayoral
Carles Sanpons i Salgado
Lluís Montserrat i Obiols
Jordi Piulachs i Clapera
Josep Viñeta i Ladaga
Josep Llovet i Tapias
Wilfred Martín Guerra
Josep M. Ferrer i Condal
Antoni R. López Santamaría
Josep M. Caralps i Riera
Marc Antoni Broggi i Trias
Sebastià Mir i Mir Caragol
Pere Barceló i García
Manuel Deó Varela
Narcís Grau i Escrigas
Jordi Pujol i Colomer
Antoni Rubio i Baget
Vicent Marco i Molina
Andreu J. Núñez Tejada

Resum de l'activitat a Plató de 1970 a 1980

Durant aquells anys s'esdevingueren uns quants canvis en el Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic:

Defuncions: van morir els doctors Josep Torrens i Terres (1972), Ferran Casadesús i Castells (1972), Jesús Osés i Jusué (1973), Pere Piulachs i Oliva (1976), Pere Camps i Juncosa (1977), Joaquim Piñol i Aguadé (1977) i Agustí Valls i Rovira (1979).

Renúncies per motius de salut: l'any 1970 el doctor Eduard Tolosa i Colomer va presentar la renúncia com a cap de Neurocirurgia. El 1976 era el doctor Emili Roviralta i Astoul qui la presentava com a cap del Servei de Cirurgia Infantil i Ortopèdia.

Membres d'honor: hom nomenà membres d'honor del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic el doctor Àngel Sanchiz i Roqué, quan va deixar la direcció de Plató (19-VI-1972), i el doctor Ferran Martorell i Otzet (1-II-1978).

Durant la presidència del doctor Martorell, mitjançant l'aplicació de tècniques de gestió, es va incrementar en el 50 % el nombre de llits de la Clínica, alhora que l'Institut Policlínic es mantenia en expansió rendible i amb qualitat assistencial.

Es va promoure la creació d'una Unitat de Cura Intensiva (UCI), amb una unitat d'ambient estèril per a cremats, per a malalts sotmesos a trasplantaments i per a pacients oncològics sota tractament quimioteràpic. També hom fomentà un règim cooperatiu de les principals clíniques radiològiques i les consultes de neurologia de Barcelona i el Centre Radiològic Computat (CRC).

El doctor Francesc Sanchiz i Medina, director de la Clínica

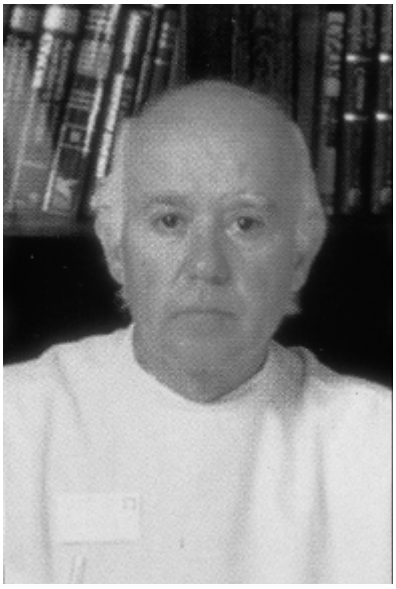

Figura 65. El doctor Francesc Sanchiz i Medina

Per dur a terme tota aquesta gestió, el doctor Sanchiz Medina (figura 65) va participar activament en seminaris i congressos sobre direcció hospitalària des de 1971 fins a 1984, any en què obtingué el títol de gerència d'hospitals, diploma que es donava a l'Escola d'Alta Direcció i Administració.

Un dels èxits més destacats de l'actuació del doctor Sanchiz Medina fou aconseguir un concert econòmic amb l'Administració pública sanitària. Fins aleshores, la sanitat pública havia estat refusada fins i tot per la universitat, que no va acceptar la gestió del Seguro Oficial de Enfermedad, i les crítiques relatives a la qualitat de la medicina social que s'impartia en aquells moments eren generalitzades. Fins al naixement de l'Institut Policlínic, cap institució privada no havia pensat en la funció social de la medicina. Molt lluny encara de la planificació de la Seguretat Social, l'assistència mèdica només tenia en aquell temps dues vessants: la privada, de tracte directe entre malalt i metge, i la benèfica, practicada en institucions oficials i religioses. L'Institut, de bon principi, va admetre l'existència a la Clínica Plató de malalts de beneficència, cosa que posteriorment es va materialitzar, de manera més tangible, en les Camitas Blancas, fundació concebuda i dirigida per Emili Roviralta i mantinguda amb aportacions privades.[1]

Durant aquella època, l'Institut Policlínic va creure en la convivència entre medicina privada i medicina pública i va ser una de les primeres clíniques a tenir un concert amb l'Administració pública sanitària. Foren uns anys apassionants, plens de canvis estructurals.

Per a poder tenir una idea general dels canvis que la Clínica Plató experimentà durant la dècada dels setanta, hem d'esmentar part de l'informe que va fer el doctor Francesc Sanchiz, l'any 1985, amb relació a aquesta època. L'hem dividit en dues parts per ajustar-nos més als períodes de presidència de Plató. Aquí expliquem, d'una manera resumida, l'informe fins al 1980, any en què va començar la presidència del doctor Ramon Trias i Rubies, segons consta en el llibre d'actes de Plató, S.A.

L'informe del doctor Sanchiz diu: l'any 1970 vaig ser nomenat director de la Clínica i fins a l'any 1976 hi va haver una normalitat absoluta. Es feren obres a la planta tercera i la vida de Plató continuà com havia estat fins aleshores. El 1976 s'aprovà el permís per a la instal·lació del Centre Radiològic Computat. Les obres es van iniciar el 1976 i van finalitzar el 1977. També es decidí edificar dues plantes sobre el Centre Radiològic Computat, destinades a ser ocupades per llits.

Durant l'any 1977 es va gestionar el primer concert amb l'Administració pública sanitària i a poc a poc es van vèncer les diverses dificultats que sorgiren. Mentrestant, l'Instituto Nacional de Previsión continuava estudiant l'acceptació de la sol·licitud de Plató per a signar el concert, cosa que va tenir lloc el mes de març de 1978. El 1979 hom classificava els hospitals terciaris en set grups, i l'Institut Policlínic va ser classificat en el grup 5/III. La Clínica Plató no estigué d'acord amb aquesta classificació i hi recorregué. Després de múltiples gestions a Madrid, totes amb un resultat negatiu, es va demanar l'assessorament del professor García de Enterría quan, en un cert moment, es temé que s'hauria d'arribar al procediment contenciós administratiu. Mitjançant un recurs de reposició potestatiu, l'Administració va reconèixer les demandes de Plató i va concedir a la Clínica el grup 7/I. Era un èxit sense precedents: la Clínica Plató era el centre concertat privat més ben catalogat.

La directora d'Infermeria

Quan parlem d'aquests anys, és obligat fer esment d'una figura clau per a l'organització i la modernització de l'Institut Policlínic: es tracta de la senyora Conxa Santos i Cuberes, primera directora seglar d'Infermeria a Plató. Així que va acabar els estudis d'infermeria a l'Hospital Clínic, va anar a l'Hospital de Sant Pau a treballar al Servei del doctor Gallart i Monés, de qui aprengué que «el rei de la Creació és el malalt».

Quan treballava a l'Ambulatori Maluquer com a responsable d'Infermeria, va conèixer el doctor Francesc Sanchiz, el qual el 1972 li demanà que acceptés portar la direcció d'Infermeria de Plató i que l'ajudés en les reformes que pensava dur a terme a la Clínica. La senyora Santos va acceptar la proposta i es va dedicar a fer-se càrrec de la situació. La seva màxima fou que «no demanaria res que ella no pogués fer». Va començar per relacionar-se amb les monges, sobretot amb la mare Assumpció i amb la germana Rosa. Intentà mantenir la disciplina entre les infermeres i buscà la persona idònia per a cada feina. Va defensar les persones d'una categoria econòmica més inferior: «Tothom és necessari», deia. Al cap de poc temps va rebre la felicitació del Consell d'Administració, primerament per boca del doctor Alsina i, seguidament, per la del doctor Francesc Sanchiz.

A mitjan anys setanta, l'economia i la viabilitat de Plató necessitaven uns plantejaments nous, i es va optar per sol·licitar un concert amb la Seguretat Social com a possible solució del problema. Era un moment en què tot el personal de Plató havia de fer un esforç per aconseguir-ne la supervivència entre tots. La senyora Santos hagué d'intervenir també en el capítol de compres i en l'organització de la planta segona per a adaptar-la a aquesta finalitat. Va reunir el personal i en va demanar l'ajuda, que obtingué amb escreix. En aquella època, la senyora Santos va actuar com a cap de personal seleccionant les persones més idònies.

Una altra fita va ser disminuir les despeses de material; per exemple, d'uniformes, llençols, tovalloles, etc. En aquesta tasca també cal ponderar l'acció de la senyora Santos, que esdevenia una mena de cap de compres. Calia

estudiar la manera de reduir les despeses al màxim. El 1986 la realitat de Plató havia canviat, i la senyora Santos va creure que la seva missió havia acabat i va decidir deixar el càrrec de cap d'Infermeria. Més tard, encara treballà al Servei del doctor Francesc Sanchiz durant tres anys més, fins que va deixar definitivament Plató.

ELS PRIMERS NOMENAMENTS

En la mateixa Junta General del 6 de maig de 1970, per unanimitat, hom nomenà cap agregat del Servei de Tocoginecologia el doctor Lluís M. Puig i Tintoré, i aprovà les obres d'adequació del pis tercer. També, a proposta dels doctors Jesús Osés i Jusué i Ferran Martorell, es va acordar, per unanimitat, nomenar cap del Servei de Radiodiagnòstic el doctor Antoni Grifé i Bruguera perquè exercís el càrrec en igualtat amb el doctor Osés.

El doctor Grifé, des del seu nomenament, el juny de 1957, com a cap agregat del Servei de Radiodiagnòstic, treballà a Plató d'una manera molt conjuntada amb el doctor Osés. Els coneixements radiològics i la modernitat dels aparells de què disposava el doctor Grifé van fer que el doctor Osés li proposés la integració al Cos Facultatiu de Plató, cosa que va propiciar una actualització de l'utillatge del Departament.

El doctor Grifé, preocupat per les accions nocives dels aparells que utilitzava, va publicar un treball sobre la protecció del metge i del pacient respecte a l'acció dels raigs X.[2] Des d'aquella època fins al 1986, data de la seva renúncia al càrrec, el doctor Grifé sabé crear un ambient molt cordial i distès al Departament de Radiologia.

Durant molts anys, el Servei de Radiologia fou un lloc de pas on s'exposaven les radiografies fetes el dia anterior o el mateix dia. Era curiós veure com els metges que hi passaven s'aturaven davant dels negatoscopis, els observaven i feien alguna pregunta discreta. Tant el doctor Osés com el doctor Grifé pro-

porcionaven algunes dades sobre l'aspecte clínic i molts dels qui passaven no podien estar-se de donar una opinió o afegir-hi algun comentari diagnòstic. S'establia així un veritable fòrum de diàleg, gairebé una petita sessió clínica.

El doctor Grifé acudia personalment a les habitacions dels malalts que havia conegut a interessar-se pel seu estat, com si es tractés d'un amic. Juntament amb el doctor Grifé, des de l'any 1968 fins al 1999, el doctor Antonio Ramón López Santamaría, amb la col·laboració cordial i eficaç de Josefina Solis i Teresa Vidal, entre altres professionals, va treballar al Departament de Radiologia de l'Institut Policlínic.

Noves incorporacions a Plató

El 13 de juliol de 1970, la Junta General va nomenar cap agregat del Servei de Cirurgia Infantil el doctor Josep M. Casasa i Carbó. En la Junta del 7 d'octubre de 1970 es prengueren alguns acords: es va proposar una nova edificació de quatre plantes i un àtic, així com la desaparició de l'antiga escala de marbre, amb la intenció d'ampliar el Servei de Radiologia al pis primer i augmentar el nombre d'habitacions al pis segon, on es volia crear un servei de maternologia. En el capítol de nomenaments, el doctor Ignasi Òrsola i Gran va ser nomenat, per unanimitat, cap del Servei d'Urologia. D'aquesta manera se'n va regularitzar la situació.

La vinculació del doctor Ignasi Òrsola i Gran amb la Clínica Plató s'havia iniciat el 1962, com a ajudant del Servei d'Urologia, que dirigia el seu pare, el doctor Ignasi Òrsola i Martí. L'any 1968 va ser nomenat per unanimitat cap agregat d'Urologia de l'Institut Policlínic. Aquell mateix any, el doctor Òrsola i Gran, juntament amb el doctor Rotellar i Lampre, va ser notícia: a principis d'any havien efectuat un trasplantament de ronyó amb èxit a la Clínica Plató.[3] El doctor Òrsola havia treballat al Servei d'Urologia del Hammersmit Hospital de Londres i havia realitzat més de vint trasplantaments de

ronyó en gossos. Des del 1970 fins a l'actualitat, el doctor Òrsola i Gran és el cap del Servei d'Urologia de l'Institut Policlínic.

Basant-se en l'experiència personal, el doctor Òrsola i Gran presentà, l'any 1973, la tesi doctoral *Revisión de 1.303 casos de andrología. Especial mención de los de esterilidad y sexología*, que va merèixer la qualificació d'excel·lent *cum laude*. A la dedicatòria, en parlar del seu pare, entre algunes altres coses, assenyalava: «De petit em va introduir a l'estimació cap a qui pateix i, sobretot, a intentar compenetrar-me amb ell.» Reivindicava per al seu pare l'honor d'haver estat un dels pioners a Espanya en el camp de l'andrologia, però sobretot en destacava l'alt sentit d'honestedat, que sempre li havia servit d'exemple.

Canvis al Servei de Cirurgia General

En la Junta General de l'11 de juny de 1971, entre algunes altres qüestions, hom va nomenar cap agregat del Servei de Laboratori i Anatomia Patològica el doctor Enric Cañadas i Saura, i cap agregat del Servei de Cardiologia el doctor Ramon Casares i Potau. També es modificà l'equip quirúrgic de l'Institut Policlínic: hom va nomenar caps titulars del Servei de Cirurgia General el doctor Moisès Broggi i Valles i el doctor Ramon Trias i Rubies, qui des de 1970 era cap agregat del Servei de Cirurgia, també cap del Servei de Cirurgia General. Aquests nomenaments van comportar un canvi en l'estructura del Servei, ja que es van constituir dos equips quirúrgics: l'equip A era el del doctor Piulachs i l'equip B era format pels doctors Broggi i Trias.

La incorporació del doctor Moisès Broggi i Vallès al Cos Facultatiu de Plató significà quelcom més que la incorporació d'un gran cirurgià. Va acabar els estudis de medicina l'any 1931 amb premi extraordinari de llicenciatura i posteriorment, l'any 1935, va obtenir el doctorat, també amb la qualificació màxima, amb un treball d'investigació: *Reacciones vasculares periféricas. Estudio termométrico*, que era un estudi sobre la innervació i el funcionalis-

me dels vasos i que, més endavant, va donar lloc a diverses publicacions.[4-5-6] Un cop finalitzats els estudis de medicina, va guanyar una plaça de metge de guàrdia a la Secció de Cirurgia mitjançant oposició. Inaugurà el Servei d'Urgències i el del dispensari de Traumatologia de l'Hospital Clínic, on treballà del 1935 al 1940. Com a cirurgià, es va formar a l'escola dels germans Trias, Joaquim i Antoni, amb qui va participar en l'esforç renovador de la Universitat Autònoma. Des de sempre, el doctor Broggi havia tingut aspiracions docents i hospitalàries. Arribà a ser professor ajudant a la Càtedra de Cirurgia de la Universitat Autònoma des de l'any 1933 fins al 1935.

Durant l'any 1936 era l'encarregat del Servei d'Urgències de l'Hospital Clínic i del dispensari de Traumatologia, i inspector municipal de Sanitat. Arribada la Guerra Civil espanyola, l'any 1937 el van mobilitzar com a cap d'equip quirúrgic i va ser destinat a les Brigades Internacionals amb el grau de capità. En cirurgia de guerra mostrà la seva capacitat organitzadora i l'habilitat i la creativitat quirúrgiques. Va participar en la creació d'hospitals mòbils al front, que permetien intervenir els ferits amb la màxima promptitud, principi primordial en un cirurgià d'urgència. També prengué part en l'organització de bancs de sang i sobretot, en traumatologia, en l'aplicació del sistema que posteriorment el doctor Trueta donà a conèixer a Anglaterra.[7]

Va ésser present en fets de guerra a diferents fronts i el 1937, després de la batalla del Guadarrama, va ser ascendit al grau de major. La guerra s'acabà quan era cap del pavelló per a oficials i cap de l'Hospital Militar de Vallcarca de Barcelona (1938).

Després de la guerra, el doctor Broggi no s'exilià. Fou denunciat i depurat, i hom li prohibí d'ocupar tota mena de càrrecs públics i oficials durant vint anys. Això comportà la fi de totes les seves aspiracions universitàries. El doctor Broggi va tornar al Servei d'Urgències de l'Hospital Clínic, però va haver de passar abans per un tribunal militar. Es donà la circumstància que durant la guerra havia anat a la presó de dones a visitar les malaltes, on va trobar una antiga pacient, presonera i en perill de mort. Li féu simular que estava malalta, l'envià al Servei d'Urgències de l'Hospital Clínic, on ell l'esperava, i l'amagà a casa d'uns parents. Aquesta dona era la germana del president del

tribunal que l'havia de jutjar i li va prestar tota mena d'ajuda. El doctor Broggi patí, posteriorment, alguna repercussió política: una va ser obra del doctor Taure, degà de la Facultat i catedràtic d'Anatomia, que li va prohibir l'entrada, fins i tot física, a l'Hospital Clínic. Una altra fou que li vedaren l'accés a qualsevol plaça oficial.

Un fet important, quasi decisiu per a la supervivència material i intel·lectual del doctor Broggi, va ésser el fet de tractar un comissari de policia d'una lesió al peu, que no guaria malgrat el temps i el repòs. Com a agraïment, aquest policia li facilità un salconduit per a poder sortir a l'estranger i anar en alguns hospitals. Així, a més de mantenir-se a l'avantguarda de la cirurgia, el doctor Broggi va poder donar una atenció de qualitat a moltes persones que havien patit represàlies del règim polític de Franco.

Fruit de la preocupació del doctor Broggi per l'estudi dels espais anatòmics del coll, estudis que va iniciar juntament amb l'anatòmic doctor E. Pons Tortella en els anys 1934-1936, és el seu discurs d'entrada a la Reial Acadèmia de Medicina l'any 1966: *Sistematización de los flemones cervicales. Basada en un estudio anátomo-funcional de la región*, discurs a què respongué el doctor Lluís Sayé (figura 66).

REAL ACADEMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

ANATOMIA DE LOS ESPACIOS CELULARES Y SISTEMATIZACION DE LOS FLEMONES DEL CUELLO

DISCURSO

Dr. MOISÉS BROGGI

DISCURSO

Dr. Dr. LLUIS SAYÉ

BARCELONA
1966

Figura 66. *Sistematización de los flemones cervicales*

L'any 1971 el doctor Broggi va ser nomenat cap de Cirurgia General del Cos Facultatiu de Plató. La seva fructífera activitat professional a la Clínica Plató va durar fins a principis dels anys noranta i la seva activitat física i intel·lectual continua encara plena als seus norantados anys. Som testimonis d'aquesta asseveració.

L'any 1982, quan el doctor Broggi era president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, va ser guardonat amb la Creu de Sant Jordi «per tal com és un il·lustre continuador de la gran escola de cirurgia catalana, que s'ha destacat especialment en el desplegament de les tècniques quirúrgiques de la cavitat abdominal».

Juntament amb el doctor Broggi, va ser nomenat cap del Servei de Cirurgia General el doctor Ramon Trias i Rubies, fill del doctor Joaquim Trias i Pujol, tota la família del qual hagué d'exiliar-se a causa de la persecució política durant la postguerra. Seguí a Barcelona els estudis de medicina i els acabà l'any 1950. Posteriorment, l'any 1962, va obtenir el grau de doctor en medicina i cirurgia defensant la tesi *Cirugía de la hipertensión portal*, treball d'investigació que havia iniciat a Londres el 1955.

La seva vinculació amb la clínica Plató es remunta a l'any 1955, quan hi va entrar com a ajudant del doctor Puig-Sureda, juntament amb el doctor Alcobé i el doctor Salleras. Més endavant, el 22 de gener de 1960, fou nomenat cap agregat del Servei de Cirurgia del doctor Puig-Sureda a petició d'aquest i a proposta del doctor Àngel Sanchiz. L'11 de juny de 1971 era cap titular de Cirurgia General i el 30 de juny de 1976 era l'encarregat de l'organització de les sales d'operacions. El 13 de desembre de 1979 fou nomenat president del Consell d'Administració i des del 17 de desembre de 1992 és el president del Patronat Fundació Plató.

Ha dut a terme una altra part de la seva activitat professional a l'Hospital de Sant Pau. L'any 1954 hi va entrar com a adjunt del Servei del doctor Llauradó, i això el situà en el camí de la futura Universitat Autònoma. Posteriorment, l'any 1962, fou metge ajudant; el 1967, subdirector del Servei de Cirurgia C; el 1971, cap accidental del Servei de Cirurgia General C; el 1973, subdirector del Servei de Cirurgia General i Digestiva i cap de la Unitat de Cirurgia Digestiva; i, el 1978, cap del Departament de Cirurgia.

També ha estat membre de la Comisión Nacional de la Especialidad de Cirugía General (1978), acadèmic corresponent nacional de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1980), vicepresident de la Sociedad Española de Cirugía (1982) i president del Col·legi de Metges de Barcelona durant tres legislatures: 1982-1986, 1986-1990 i 1990-1994.

Continuant la tradició familiar, la docència ha estat un dels aspectes que el doctor Trias i Rubies més ha cultivat, el qual ha dut a terme aquesta activitat tant a Catalunya com a Amèrica del Sud. L'any 1965 va ser nomenat director dels cursos d'orientació quirúrgica. Per la seva labor rebé la Medalla d'Or del Col·legi Major de l'Hospital de Sant Pau. El mateix any va ser nomenat subdirector dels metges becaris residents de l'Hospital de Sant Pau. El 1971 va treballar com a col·laborador en el Departament de Patologia de la Facultat de Medicina de la Universitat Autònoma. Fou professor adjunt de la Càtedra de Patologia Quirúrgica de 1971 a 1975, i professor agregat el 1976; professor col·laborador per al curs rotatori durant els anys acadèmics 1981-1982 i 1983-1984, i professor a la Universitat Autònoma dels cursos monogràfics de doctorat: Semiologia gastroenterològica, Bases de tècnica quirúrgica i Tractament de la hipertensió portal. Des del 1977 fins al 1984 va ser el director del curs de Tècnica quirúrgica abdominal. L'any 1985 exercí com a professor titular de la Universitat Autònoma a l'àrea de coneixements en cirurgia. Durant el curs 1984-1985 va ser col·laborador del curs rotatori a la Facultat de Medicina de Barcelona. Fora d'Espanya, a l'Argentina, i durant els anys 1965, 1973 i 1981, va ser professor de clínica quirúrgica per a postgraduats a l'Hospital Español de Mendoza.

El nombre de publicacions del doctor Ramon Trias i Rubies supera àmpliament el centenar. En revistes estrangeres es destaquen els següents treballs publicats: *Mille Sphintérotomies*,[8] *Surgical Outlook Regarding Leiomyoma of the Rectum*[9] i *Cancer gastrique superficiel. Métastases ganglionnaires*.[10]

Com a president del Col·legi de Metges de Barcelona, el doctor Trias ha tingut una gran projecció tant a Catalunya com a tot l'Estat. La seva gestió en el Col·legi es va encaminar a vitalitzar-lo econòmicament i convertir-lo en una entitat de serveis. Va exemplificar la prevalença de l'eficàcia per damunt dels debats ideològics i va dinamitzar els recursos i les prestacions col·legials amb un estil pragmàtic i possibilista. Posteriorment, en els anys1980-1985, durant la seva presidència a Plató, hi aplicà la mateixa metodologia de treball, primerament adquirint un coneixement profund dels problemes per a després, en una segona fase, donar-hi la solució més adient. L'any 2000, el doctor Ramon Trias i Rubies fou guardonat amb la Creu de Sant Jordi «pel fet de ser un dels màxims exponents, a partir d'una destacada tradició fami-

liar, de la professió mèdica al nostre país, havent contribuït a la seva modernització i a reforçar-ne el sentit de catalanitat des de la presidència del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona i del Consell de col·legis de Metges de Catalunya. Al capdavant d'aquest organisme, va procurar que els Col·legis catalans accentuessin la seva identitat respecte dels organismes d'àmbit estatal».

Molt recetment, el 22 de maig de 2001, el doctor Jacint Corbella, com a secretari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, comunicava al doctor Trias que havia estat elegit per a ocupar-hi una plaça d'acadèmic numerari.

Canvis al Servei de Neurocirurgia

En la Junta General celebrada el 20 de gener de 1972, el doctor Eduard Tolosa i Colomer va presentar la renúncia al Consell d'Administració com a cap del Servei de Neurocirurgia per motius de salut. En la mateixa reunió hom nomenà el doctor Pau Fuenmayor i Alsina cap del Servei de Neurocirurgia, i com a caps agregats del mateix Servei els doctors Jaume Vilató i Ruiz i Domingo Lafuente Millán. També, a instàncies del doctor Antoni Grifé, es va nomenar cap agregat del Servei de Radiodiagnòstic el doctor Antonino Boscaro Gatti.

El doctor Pau Fuenmayor i Alsina s'havia pagat la carrera de medicina essent intern del doctor Eduard Tolosa, el seu mestre, i al costat seu es va formar com a neuròleg. La seva vàlua el portà a ser vicepresident de la Societat Catalana de Neurologia.

CANVIS AL SERVEI D'OTORINOLARINGOLOGIA. CREACIÓ DEL SERVEI D'OFTALMOLOGIA

En la reunió del 19 de juny de 1972 es va expressar la profunda condolença per la defunció del doctor Josep Torrents i Terres. A continuació, el doctor Joaquim Salvà i Ruyra, que fins aleshores havia estat cap del Servei d'Otocirurgia Funcional, fou nomenat cap del Servei d'Otorinolaringologia, i, a proposta seva, els doctors Rafael Pulido i Cuchi i Joan Oliveras i Cabré van ser nomenats caps agregats del mateix Servei. L'any 1978 ingressà en el Servei del doctor Salva el doctor Joan Noguera i Muñoz, que, l'any 1982, va ser nomenat cap del Servei, al qual s'incorporaren el doctor Bausili i les doctores Pons, Móra i Vilà.

També s'hi feren uns altres nomenaments: primerament, es va designar el doctor Àngel Sanchiz i Roqué membre d'honor de l'Institut Policlínic. En segon lloc, hom nomenà caps agregats del Servei de Cirurgia Vascular els doctors Albert Martorell i Otzet, Tomàs Alonso i Massó i Jaume Palou i Monzó.

Un fet rellevant en aquesta època va ser la creació del Servei d'Oftalmologia. El doctor Josep Manuel Deó i Riduejo va acceptar la invitació de formar part del Cos Facultatiu de Plató com a cap del Servei. El doctor Joaquim Salvà i Ruira va proposar al doctor Josep Manuel Deó i Riduejo formar part del Cos Facultatiu de Plató com a cap del Servei d'Oftalmologia: era el primer oftalmòleg que hi havia a la Clínica Plató.

De 1945 a 1949 el doctor Deó va treballar com a metge intern a la Clínica Barraquer, on s'especialitzà. Va ser el primer metge no pertanyent a la família Barraquer que hi treballà. Entre les obres publicades pel doctor Deó, es destaca la traducció del llibre del doctor Arnold Sorsby *Patología médica oftalmológica*.[11] També va ser un dels primers cirurgians que van emprar la fulla d'afaitar per a la construcció de fulles de bisturí i dels primers que van practicar la intervenció de cataractes de manera quasi ambulatòria.

Creació del Servei d'Anestèsia i Reanimació

En acabar la Guerra Civil, Plató va tornar a ser una institució privada i el Servei d'Anestèsia fou encapçalat pel doctor Fontanills, anestesista del doctor Puig-Sureda. L'any 1939 s'hi incorporà el doctor Josep Miguel i Martínez, pioner de l'anestèsia a Espanya, que tenia la col·laboració dels senyors Maties Piedrafita i Frederic Bruguera. A partir de 1949, el doctor Montón Raspall s'incorporà al Servei d'Anestèsia en substitució del doctor Miguel. El doctor Reyes Oliveros va ser l'encarregat de l'anestèsia del Servei de Neurocirurgia del doctor Eduard Tolosa fins a l'any 1952, en què el doctor Cochs entrà en funcions.

L'any 1952, amb la incorporació del professor Piulachs, el doctor Eugeni Bruguera i Talleda, el doctor Josep Pons i Mayoral i el doctor Sedó inicien l'activitat d'anestesistes a Plató. Posteriorment s'hi va incorporar la doctora García Samaniego. El doctor Eugeni Bruguera i Talleda seguí les directrius del doctor Miguel i dedicà tota la vida a l'especialitat de l'anestèsia amb una autèntica vocació. Preocupat per aprendre tècniques noves, sempre estava a punt; sentia una vinculació afectiva amb el malalt i l'encoratjava quan l'havien d'intervenir. Durant trenta anys va mantenir una relació molt estreta amb el professor Piulachs tant a l'Hospital Clínic com a l'Institut Policlínic, fins que l'any 1973 va morir d'un càncer inoperable.[12]

En la reunió celebrada el 14 de juny de 1973 es va manifestar la profunda tristesa per la defunció de l'expresident de Plató, el doctor Ferran Casadesús i Castells. Al final de la reunió s'aprovà per unanimitat la creació d'un Servei d'Anestèsia i Reanimació, el qual constituí el primer servei jerarquitzat a Plató. Com a cap agregat i responsable d'aquest hom nomenà el doctor Josep Pons i Mayoral, i, formant-hi equip, el doctor Juan Noguera i Muñoz, la doctora M. Teresa García Samaniego i el senyor Frederic Bruguera i Roqué. Cada vegada més es va modificant l'estructura mèdica a Plató i comencen a aparèixer-hi nous serveis jerarquitzats.

NOUS NOMENAMENTS

En la reunió del 26 de juny de 1974, el Consell d'Administració va expressar els sentiments de dol per la mort del doctor Jesús Osés i Jusué. Va acordar, per unanimitat, de proposar a la Junta General que el doctor Joaquim Camps i Cardona, fins aleshores cap agregat, fos nomenat cap del Servei de Diabetis i Secrecions Internes, proposta que la Junta General del 26 de juny de 1974 va aprovar. També van ser nomenats caps agregats els doctors següents: Carles Sanpons i Salgado, del Servei de Radiodiagnòstic, a proposta del doctor Grifé; el doctor Antoni Caralps i Riera, del Servei de Nefrologia, a proposta del doctor Alsina; i, finalment, el doctor Lluís Montserrat i Olbins, del Servei de Neurocirurgia (Electromiografia), a proposta del doctor Fuenmayor.

El doctor Joaquim Camps i Cardona, fill del doctor Pere Camps i de la doctora Maria Cardona, un cop finalitzats els estudis de medicina, va treballar a l'Hospital Clínic en el Departament d'Endocrinologia a Patologia General fins que el doctor Fernández-Cruz guanyà l'oposició, moment en què el doctor Camps va anar a l'Hospital de Sant Pau, al Departament del doctor Josep M. Vilaclara i Mir.

Com a endocrinòleg, el doctor Camps va col·laborar amb el doctor Martorell, que tenia com a diabetòleg el doctor Valls Rovira. Controlava el tractament de l'obesitat i de les afeccions de tiroide. També va treballar amb el professor Emili Gil Vernet a l'Hospital Clínic, al Departament d'Urologia, i amb el doctor Salleras a l'Hospital del Sagrat Cor, com a responsable dels preoperatoris i dels postoperatoris dels malalts amb goll. Paral·lelament, fou metge de previsió escolar de l'Escola Pérez Iborra de 1945 a 1958. El 1955 va publicar *Acción antitiroidea de los fármacos anticomiciales*.[13] El 26 de maig de 1966 s'incorporà a Plató com a cap agregat. El 26 de juny de 1974 va ser nomenat cap del Servei de Diabetis i Secrecions Internes.

La seva labor professional fonamental fou l'assistencial. A causa de la remodelació que experimentà l'Institut Policlínic, es va jubilar l'any 1999.

Creació de la Unitat de Cura Intensiva

L'última decisió presa en la reunió del Consell d'Administració del 27 de novembre de 1974 va ser la inauguració de la Unitat de Cura Intensiva (UCI), que des de feia temps s'anava desenvolupant amb la idea clara de poder oferir un servei més als malalts postoperats o greus i millorar-ne l'assistència. Al principi, l'UCI estava sota la supervisió dels doctors Alsina i Bofill i Casares i Potau, i sota la direcció del doctor Jordi Pujol i Colomer. La mortalitat dels malalts operats i dels qui ingressaven a la Clínica en situació crítica va disminuir gràcies a les UCI, departament de l'hospital en el qual es concentra un equip especialitzat i amb personal capacitat per a l'assistència als malalts greus que requereixen una atenció immediata i contínua.

Amb la creació de l'UCI s'inicià un canvi molt important en l'estructura de la Clínica Plató, ja que va ser el primer servei jerarquitzat des de bon començament, amb metges contractats al capdavant dels quals figurava el doctor Jordi Pujol i Colomer. L'UCI a Plató va començar a funcionar el 1974 i tenia cinc llits. Des del principi, l'atenció preferent fou per als malalts postoperats, els malalts amb insuficiència renal que requerien diàlisi, els malalts amb cardiopatia isquèmica aguda i els altres malats en una situació semblant. Sempre s'hi ha procurat mantenir un equilibri entre l'assistència amb rigor mèdic i el tracte humà envers els malalts i els seus familiars. L'existència de l'UCI portà una gran tranquil·litat als altres metges perquè així hom pogué donar una atenció més especialitzada a malalts en estat greu, alhora que va servir també per a admetre la dona en els serveis mèdics d'urgència havent superat antics prejudicis.

Creació del Servei de Coloproctologia

En la Junta General del 14 d'octubre, a proposta del Consell d'Administració es van aprovar alguns nomenaments a diversos serveis: el doctor Josep Viñe-

ta i Ladaga va ser nomenat cap agregat del Servei de Traumatologia; els doctors Xavier i Jordi Piulachs i Clapera, caps agregats del Servei de Cirurgia del doctor Pere Piulachs, i el doctor Josep M. Caralps i Riera, cap agregat del Servei de Cirurgia Toràcica i Cardiovascular.

A proposta del doctor Antoni Gallart es va designar el doctor Wilfred Martín Guerra cap agregat del Servei de l'Aparell Digestiu. A proposta del doctor Pau Fuenmayor, el doctor Josep Llovet i Tapias fou nomenat cap agregat de Neurocirurgia. I, finalment, a proposta del doctor Antoni Grifé, hom va nomenar el doctor Antonio Ramón López Santamaría cap agregat del Servei de Radiodiagnòstic, i el doctor Josep M. Ferrer i Condal cap agregat del Servei de Radiologia Pediàtrica.

El nomenament més rellevant d'aquesta Junta General va ser el del doctor Camil Mundet i Torrellas com a cap del Servei de Coloproctologia, de nova creació. El doctor Josep M. Gallart l'havia iniciat en la coloproctologia, especialitat a què ha dedicat tota la vida, i el seu pas per les diverses institucions ha estat subratllat per la seva dedicació a la docència. A més dels cursos de proctologia a l'Hospital del Sagrat Cor i a l'Hospital de Mataró, el gener de 1978 organitzà a l'Institut Policlínic el primer Curset internacional de coloproctologia. El que va tenir lloc l'any 1983 es va fer sota els auspicis de la Generalitat de Catalunya. El 1999, per imperatius de l'edat, el doctor Mundet es jubilà de les activitats mèdiques oficials i del Servei de Coloproctologia de l'Institut Policlínic, i a l'estiu de 2001, d'una manera sobtada, va morir.

Moviments al Cos Facultatiu i a Plató durant 1976 i 1977

En la reunió del Consell d'Administració del dia 4 de maig de 1976 es manifestà el dol per la mort del doctor Pere Piulachs. La Junta General va aprovar la continuïtat com a caps agregats del Servei de Cirurgia General dels doctors Xavier i Jordi Piulachs i Clapera, va nomenar cap agregat del Servei de Cirurgia General el doctor Marc Antoni Broggi i Trias i va demanar al doc-

tor Ramon Trias i Rubies que assumís durant un any l'organització dels serveis quirúrgics, càrrec vacant per la mort del doctor Pere Piulachs.

El doctor Sanchiz proposà la creació d'unes noves instal·lacions d'un aparell de radiologia computada. Finalment, en la reunió del Consell d'Administració del 27 de setembre de 1976, es va presentar el projecte d'edificació d'una segona i una tercera plantes damunt de la del Centre Radiològic ja existent a fi d'obtenir espai per a noves habitacions, projecte que fou aprovat per unanimitat. En aquesta mateixa reunió, el doctor Emili Roviralta i Astoul va presentar la renúncia, per causes de salut, com a cap del Servei de Cirurgia Infantil i Ortopèdia.

La Junta General Extraordinària de Plató, SA del 6 d'octubre de 1977 començà amb l'expressió del dol per les morts dels doctors Pere Camps i Juncosa i Joaquim Piñol i Aguadé. Hom va nomenar el doctor Demetrio Pita i Salorio cap del Servei d'Oftalmologia; el doctor Pere Barceló i Garcia, cap agregat del Servei de Malalties Reumàtiques; el doctor Agustí Pérez i Soler, metge col·laborador de Pediatria; el doctor Sebastià Mir-Mir Caragol, cap agregat al Servei del Cirurgia Plàstica i Reparadora; i el doctor Manuel Deó i Valera, cap agregat del Servei d'Oftalmologia. També en aquesta Junta General s'informà que s'havien iniciat les gestions per a un futur concert amb la Seguretat Social. Amb la renúncia anterior del doctor Roviralta es remodelà l'espai ocupat fins aleshores per Camitas Blancas i es prepará la Clínica Plató per al futur concert amb la Seguretat Social.

EL NOMBRE DE METGES DEL COS FACULTATIU S'INCREMENTA

L'any 1978 el doctor Martorell tenia setanta-dos anys i en la Junta General extraordinària del dia 1 de febrer de 1978 hom el va proposar com a membre d'honor del Cos Facultatiu de l'Institut Policlínic. En aquesta reunió es feren els nomenaments següents: el professor Josep M. Mascaró i Ballester, cap del Servei de Dermatologia; el doctor Ramon Casares i Potau, cap del

Servei de Cardiologia; el doctor Constancio Marco Clemente, cap del Servei de Traumatologia; el doctor Antonino Boscaro Gatti, cap del Servei d'Endoscòpia, i el doctor Jordi Pujol i Colomer, cap del Servei d'Unitat de Cura Intensiva.

El doctor Josep M. Mascaró i Ballester va succeir al doctor Piñol com a cap del Servei de Dermatologia tant a Plató com a la Càtedra de Dermatologia de la Facultat de Medicina de Barcelona. A finals dels anys seixanta, Mascaró retornà de París a Barcelona, s'integrà a la Càtedra de Dermatologia amb el professor Piñol i treballà com a professor adjunt de 1971 a 1972, any en què fou nomenat professor agregat. De 1972 a 1977 fou catedràtic de Dermatologia i de 1975 a 1976 vicedegà de la Facultat de Medicina de la Universitat de València. Per concurs de trasllat, el 1978 aconseguí la Càtedra de Dermatologia de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. El dia 1 de febrer de 1978 fou nomenat cap del Servei de Dermatologia de l'Institut Policlínic, càrrec que va exercir fins a 7 de febrer de 1985, data en què va ser-li acceptada la dimissió voluntària.

L'any 1992 va ser nomenat membre electe i, el febrer de 1997, membre numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, on llegí el discurs d'ingrés el dia 29 de març de 1998. Es titulava *La pell dels altres* (figura 67) i consistia en un recull anecdòtic de quaranta-dos anys dedicats a la dermatologia i una petita història de la Unitat de Porfíries del Servei de Dermatologia de l'Hospital Clínic i la Facultat de Medicina de Barcelona.[14]

REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE CATALUNYA

LA PELL DELS ALTRES

JOSEP MARIA MASCARÓ I BALLESTER

JORDI SANS I SABRAFEN

Figura 67. *La pell dels altres*

El doctor Ramon Casares i Potau (figura 68) va iniciar, ja en temps d'estudiant, la relació professional i personal amb el doctor Joan Codina i Altés. El fet de conèixer el doctor Codina i l'existència d'una patologia cardíaca abundant van inclinar-lo inevitablement cap a la cardiologia. Era

Figura 68. El doctor Ramon Casares i Potau a la dreta amb el doctor Martorell al mig.

l'època del començament dels antibiòtics i de l'expansió i la millora de la tècnica de l'electrocardiografia. En acabar els estudis de medicina, va entrar a col·laborar directament amb el doctor Codina al Dispensari de Cardiologia de la càtedra del professor Soriano i, posteriorment, a la consulta privada i al Servei de Cardiologia de l'Hospital del Sagrat Cor a instàncies del doctor Gallart Esquerdo.

A causa de l'infart de miocardi que va tenir el doctor Codina l'any 1963, el doctor Casares va conèixer el doctor Martorell, el qual l'incorporà al seu Servei com a consultor de cardiologia per a visitar els nombrosos malalts cardíacs. L'1 de febrer de 1978, el doctor Martorell, aleshores president de Plató, va nomenar el doctor Casares cap del Servei de Cardiologia. Del 1954 al 1981 fou membre del consell de redacció de la revista «Angiologia» i, més tard, de 1981 a 1993, membre del consell científic d'aquesta revista.

Dugué a terme l'activitat assistencial a la Clínica Plató i a la seva consulta privada. Va formar part de l'equip de metges que va atendre el president Tarradellas els últims temps de la seva vida. El 1999 es jubilà i recentment, després

d'una penosa malaltia, morí a l'estiu de 2001 sense poder veure editat aquest llibre, en el qual va treballar il·lusionadament durant els darrers quatre anys de la seva vida.

El doctor Constancio Marco Clemente va ingressar a l'Institut Policlínic Plató, a proposta del doctor Grifé, com a cap de Traumatologia i Ortopèdia. La revista «ACTES» en recull una vintena d'articles que són una bona part de la seva producció científica, centrada principalment en la patologia de l'extremitat inferior. L'any 1971, en el Congrés Hispano-Português de Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia, el doctor Marco va presentar una part de la ponència espanyola sobre politraumatitzats que va constituir un gran èxit.[15] Cal destacar el fet que fou un dels primers a Espanya en la utilització de la tècnica del professor Liebre en el tractament del Hallux Valgus (figura 69).[16]

El doctor Antonino Boscaro Gatti, natural de Gènova (Itàlia), era metge del port de Barcelona i del consolat italià. Començà a ingressar malalts a la Clínica Plató i, a proposta del doctor Grifé, en la Junta General celebrada el dia

Figura 69. Curs de traumatologia i ortopèdia del doctor Navés juntament amb el doctor Marco.

1 de febrer de 1978, fou nomenat cap del Servei d'Endoscòpia, càrrec que va exercir fins a la jubilació.

El nomenament del doctor Jordi Pujol i Colomer com a cap de l'UCI va significar el reconeixement de la seva vàlua i en va determinar la vinculació a Plató fins a l'actualitat en diversos càrrecs de responsabilitat. L'1 de juliol de 1973 havia estat nomenat metge becari del Servei de l'UCI de l'Institut Policlínic i hi exercí com a metge de guàrdia fins a l'1 de setembre de 1976.

Des de l'1 d'octubre de 1978 fins al 1980, el doctor Jordi Pujol fou el director mèdic del Servei de l'UCI i fou nomenat cap del Servei de l'UCI i cap del Servei de Medicina d'Urgències. Durant aquella època, la seva activitat laboral el va portar a publicar uns quants treballs sobre la medicina intensiva en relació amb el catèter de Swan-Ganz[17] i sobre la hipertensió endocranial aguda.[18-19] També publicà treballs més de caràcter organitzatiu.[20-21]

Des de l'any 1982 és membre del Comitè de Direcció de l'Institut Policlínic, així com responsable del Servei de l'Arxiu Central. A partir de juny de 1985 n'és el director mèdic i, des del març de 1986 fins a l'actualitat, n'és el director general. Des de l'1 de gener de 1993, el seu càrrec és el de director general de la Clínica Plató-Fundació Privada.

La figura de vicepresident de Plató, s.a. Nous nomenaments

En la Junta General extraordinària de Plató, SA del 21 de juny de 1978, a proposta del Consell d'Administració, el doctor Ramon Trias i Rubies fou nomenat vicepresident de la societat. Per aquest motiu, en absència del doctor Martorell, el doctor Trias va presidir, fins a la renúncia definitiva del doctor Martorell a la presidència del Consell, les reunions posteriors del Consell i les Juntes Generals.

En la mateixa reunió, el doctor Emili Rotellar i Lampré va presentar la dimissió com a membre del Cos Facultatiu de Plató. El doctor Enric Cañadas i Sau-

ras fou nomenat cap del Servei d'Anatomia Patològica i Anàlisis Clíniques; el doctor Antoni Caralps i Riera, cap del Servei de Nefrologia, i el doctor Lluís M. Puig i Tintoré, cap del Servei de Tocoginecologia.

La primera relació entre el doctor Cañadas i l'Institut Policlínic es remunta a l'any 1956, data en què va guanyar el concurs-oposició, com a becari del Servei d'Anàlisis Clíniques al costat del doctor Roca de Viñals, per a estudiar citologia. Tots dos treballaren en equip i foren pioners de la biòpsia de fetge amb agulla fina.[22] També van realitzar un estudi experimental de les cèl·lules blàstiques tractades amb digestió artificial de desoxiribonucleasa, ribonucleasa i quimotripsina.[23]

Arran de la mort del doctor Roca de Viñals, la titularitat de l'especialitat a Plató quedà vacant i el doctor Cañadas es féu càrrec interinament del Servei des del dia 7 d'octubre de 1968 fins a l'11 de juny de 1971, en què en fou nomenat cap agregat. Posteriorment, el 21 de juny de 1978, va ser nomenat cap del Servei d'Anatomia Patològica i Anàlisis Clíniques, càrrec que desenvolupà fins a l'any 1992.

La dedicació del doctor Antoni Caralps i Riera, fill del doctor Antoni Caralps i Massó, a la nefrologia ja estava decidida gràcies al seu pas a París pel Servei del professor Hamburguer. L'any 1962 havia participat de manera directa en la creació de la Societat Catalana de Nefrologia, primera a Espanya dins el marc de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. En aquella època, el doctor Caralps practicava la diàlisi peritoneal a malalts amb insuficiència renal crònica i aguda. El 1963, juntament amb el doctor Josep M. Gil-Vernet, va iniciar els trasplantaments de ronyó en gossos al zoològic de Barcelona i tots dos van formar un equip de trasplantament a la Clínica d'Urologia de l'Hospital Clínic del professor Salvador Gil Vernet.

El 26 de juny de 1974, el doctor Antoni Caralps i Riera va ser nomenat cap agregat del Servei de Nefrologia de l'Institut Policlínic a proposta del doctor Alsina i, el 21 de juny de 1978, cap del Servei de Nefrologia. El 1983 publicà un llibre sobre *Trasplante renal*, primer estudi aparegut a Espanya sobre aquest tema. L'any 1984 el seu equip va ser el primer a Espanya de fer un empelt simultani de pàncrees i ronyó; era la primera vegada també que s'hi trasplantava un pàncrees.

L'any 1984 va ser nomenat membre numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. El discurs d'ingrés es titulà *Sobre el proceso de morir y sobre la muerte y su aprovechamiento* (figura 70), en què destacà la necessitat del tractament professional del malalt que està a punt de morir i tractà de l'experiència en empelt, els ensenyaments de les necròpsies, la importància estadística d'uns certificats de defunció correctes, etc. Dins de l'àmbit de la Reial Acadèmia de Medicina, l'any 1996 va fer el discurs *L'humanisme en medicina*, on va dissertar sobre el metge malalt, la filosofia i la cirurgia, la literatura i la medicina, i l'ensenyament de la intel·ligència emocional, entre alguns altres temes. L'any 1999, per imperatiu de l'edat, es jubilà.

REAL ACADEMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

Sobre el proceso de morir
y
sobre la muerte y su aprovechamiento

DISCURSO
Dr. ANTONIO CARALPS RIERA

DISCURS
Dr. ANTONI CARALPS I MASSÓ

BARCELONA

Figura 70. *Sobre el proceso de morir y sobre la muerte y su aprovechamiento*

Un altre aspecte del doctor Antoni Caralps i Riera ha estat la seva estimació envers el poble d'Alella. L'any 1995 es va presentar a les eleccions per Convergència Democràtica de Catalunya i en va ser nomenat alcalde. Els quatre anys del seu govern foren d'una intensitat notable. Volgué que els dos actes fonamentals en la vida de les famílies tinguessin el relleu que es mereixen: les bodes i els naixements. Amb relació a aquests darrers, instaurà una cerimònia d'inscripció a la comunitat, amb la presència del padrí i de la padrina, anomenada «bateig civil», que, encara que no exempta de controvèrsia, finalment ha esdevingut una celebració molt ben acceptada pels veïns d'Alella.

La vinculació del doctor Lluís M. Puig i Tintoré, fill del doctor Puig i Roig, a la Clínica Plató es remunta al 6 de maig de 1970, data en què va ser nomenat cap agregat del Servei de Tocoginecologia. Des de l'any 1978 fins a finals dels anys vuitanta, fou cap del Servei de Tocoginecologia, però, a causa a la incompatibilitat horària amb la seva trajectòria de professor de la Universitat de Barcelona, va optar per aquesta última i va deixar el seu càrrec a Plató.

Els últims nomenaments durant la presidència del doctor Martorell

En la Junta General extraordinària del 29 de novembre de 1978, presidida pel doctor Ramon Trias i Rubies, s'expressà el sentiment per la mort del doctor Agustí Valls i Rovira. A més, s'hi feren uns quants nomenaments com a caps agregats: el doctor Antoni Rubió i Baget, del Servei d'Anatomia Patològica i Anàlisis Clíniques; el doctor Josep M. Masriera i Sagales, del Servei d'Endocrinologia, i els doctors Constantino Marco i Molina i Julio Núñez Tejeda, del Servei de Cirurgia General.

Com a cap del Servei de Cirurgia General hom va nomenar el doctor Xavier Piulachs i Clapera, que n'havia estat cap agregat des de 1974. Format al costat del seu pare, Pere Piulachs, l'any 1972 obtingué el títol d'especialista en cirurgia general. Més endavant, el 1976, assolí el grau de doctor amb la tesi doctoral *Estudio de los lípidos tisulares en oncología*, que va merèixer el Premi Salvador Cardenal de la Societat Catalana de Cirurgia l'any 1973. El 1980 obtingué el títol d'especialista en cirurgia digestiva.

És autor d'uns quants treballs sobre temes quirúrgics, dels quals destaquem *Repercussió enzimàtica de l'agressió traumàtica i quirúrgica*,[24] monografia escrita l'any 1973 conjuntament amb el seu pare, Pere Piulachs, i els doctors August Corominas i Ramon Balius que va merèixer el Premi Joaquim i Antoni Trias i Pujol de l'Institut d'Estudis Catalans. L'any 1991 féu una estada d'un parell de setmanes a la Clínica Mayo i a Rochester per conèixer fonamentalment els nous protocols i les noves tècniques en la cirurgia tiroïdal i paratiroïdal.

El final de la presidència del doctor Martorell

El doctor Martorell va continuar sense poder assistir a les reunions del Consell d'Administració ni a les Juntes Generals, que eren presidides pel doctor

Ramon Trias en qualitat de vicepresident. Preveient que en poc temps s'esdevindria la renúncia del doctor Martorell al càrrec, en la Junta General del 26 d'abril de 1979 es va prendre per unanimitat l'acord de nomenar-lo president d'honor del Consell d'Administració en el moment en què la presentés.

La primera presidència del doctor Ramon Trias i Rubies (1980-1985)

En la reunió del 13 de desembre de 1979, el doctor Ferran Martorell Otzet, en una carta adreçada al Consell Directiu, va presentar la dimissió com a president del Consell d'Administració de Plató, SA. A continuació, el doctor Ramon Trias i Rubies (figura 71) fou proposat per al càrrec de president, nomenament que va ser acceptat per unanimitat.

Figura 71. El doctor Ramon Trias i Rubies

El doctor Francesc Sanchiz Medina continuà com a director de Plató. A proposta del doctor Ramon Trias i Rubies, es va aprovar per unanimitat el nou Consell d'Administració:

Ramon Trias i Rubies	President
Francesc Sanchiz i Medina	Secretari
Ignasi Òrsola i Gran	Vocal
Josep Alsina i Bofill	Vocal
Pau Fuenmayor i Alsina	Vocal
Llorenç Mir i Mir	Vocal

Lluís M. Puig i Tintoré	Vocal
Antoni Grifé i Bruguera	Vocal

La presidència del doctor Ramon Trias i Rubies ha tingut tres etapes ben diferenciades, les quals corresponen als anys 1980-1985, 1985-1992 i 1992 fins a hores d'ara i coincideixen amb tres etapes administrativojurídiques de Plató: primerament, societat anònima; segonament, societat anònima sense ànim de lucre, i, tercerament, fundació.

El doctor Ramon Trias i Rubies, durant la primera etapa de la seva presidència, prengué contacte amb la realitat de Plató i estudià el problema de la modernització de les estructures per arribar a fer de Plató un hospital modern. La manera de funcionar de Plató no havia variat gaire des dels seus inicis, l'any 1925, i calia adequar-la pensant en el futur.

El doctor Sanchiz, a la segona part del comentat informe de 1985, diu que l'any 1980 les competències de Sanitat foren traspassades a la Generalitat de Catalunya. En el terreny personal, el doctor Sanchiz Medina va ser nomenat per a col·laborar com a expert en matèria sanitària realitzant un treball d'un any, Estudi de la Sanitat i dels nivells assistencials, per a la Generalitat. Va ser possible aconseguir un dels objectius més importants durant aquesta etapa: que la Clínica Plató fos nomenada un dels centres necessaris per a la Sanitat dins del marc sanitari de Catalunya. Era l'únic centre privat que tenia aquesta catalogació.

Al començament del trienni 1981-1983, l'Administració va publicar un decret per a l'acreditació dels centres concertats, la qual exigia uns quants requisits en matèria sanitària, arquitectònica, en seguretat, etc. Aquests requisits per a l'acreditació eren de difícil adaptació per a qualsevol hospital, fet que comportà una inversió molt gran en material sanitari, en obres d'estructura interna i externa i en personal, ja que va obligar a incrementar la plantilla d'una manera molt important.

En assumir la Generalitat el traspàs sanitari, es va concedir a Plató el grup 2 segons el nou barem. L'any 1983, mitjançant un decret, es van fer dos subgrups, el 2A i el 2B: la diferència estava en el grau d'equipament i el nombre de llits de què disposava el centre. La Clínica Plató complia tots els requi-

sits excepte en el nombre de llits, ja que s'exigia que fos un mínim de doscents cinquanta.

Els anys 1983 i 1984 els concerts van ser congelats, malgrat que el juliol de 1983 es va publicar en el DOGC un decret pel qual el concert s'incrementava en el 6 %. Per a fer cara a aquest desequilibri econòmic, la direcció de la Clínica Plató va haver d'adoptar mesures doloroses com, per exemple, no renovar el contracte a totes les persones que no en tenien un de definitiu, reduir les hores extres i les substitucions, paralitzar obres i projectes, etc.

Es feren obres de nova planta de millora i actualització de la Clínica durant aquest període. Les obres havien estat necessàries per a aconseguir una millora en el concert amb la Conselleria. També hi havia prevista la incorporació de dotze llits més a la zona on estava el doctor Guasch i de vuit a la zona d'urgències.

També cal dir que en aquella època s'inicià una col·laboració intensa, en les tasques de docència, amb la Universitat de Barcelona. L'any 1981 Plató va ser elegit centre de formació per a impartir-hi cursos de rotatori mèdic, dependent de la Facultat de Medicina de Barcelona.

L'any 1983 hi va haver un canvi jurídic en la societat Plató, SA a fi d'adequar-se a les necessitats del moment. Continuant el camí emprès, i per tal d'atansar-se als criteris de la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública (XHUP), Plató, SA es convertí en una societat anònima sense ànim de lucre.

Durant aquells cinc anys s'esdevingueren a Plató alguns canvis:

Defuncions: el 1982 moren els doctors Àngel Sanchiz i Roqué i Joaquim Salvà i Ruira. El 1984 mor el doctor Ferran Martorell i Otzet.

Dimissions: a principis de 1982, el doctor Jordi Guasch i Sagrera cessa com a cap del Servei d'Hematologia i Transfusió de Sang, després de cinquanta anys de servei i vinculació a Plató. Posteriorment dimiteixen els doctors Antoni Grifé i Bruguera (1983) i Josep M. Mascaró i Ballester (1985).

PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR TRIAS I RUBIES (1980-1985)

1980 CAPS DE SERVEI	1985 CAPS DE SERVEI
Àngel Sanchiz i Roqué	Àngel Sanchiz i Roqué
Antoni Carreras i Verdaguer	Antoni Carreras iVerdaguer
Jordi Guasch i Sagrera	Jordi Guasch i Sagrera
Antoni Caralps i Massó	Antoni Caralps i Massó
Ferran Martorell i Otzet	Ferran Martorell i Otzet
Pere Barceló i Torrent	Pere Barceló i Torrent
Josep Alsina i Bofill	Josep Alsina i Bofill
Antoni Gallart i Esquerdo	Antoni Gallart i Esquerdo
Joan Navés i Janer	Joan Navés i Janer
Llorenç Mir i Mir	Llorenç Mir i Mir
Lluís Puig i Roig	Lluís Puig i Roig
Francesc Sanchiz i Medina	Francesc Sanchiz i Medina
Joaquim Salvá i Ruyra	Joaquim Salvà i Ruyra
Antoni Grifé i Bruguera	Antoni Grifé i Bruguera
Ignasi Òrsola i Gran	Ignasi Òrsola i Gran
Ramon Trias i Rubies	Ramon Trias i Rubies
Moisés Broggi i Vallés	Moisès Broggi i Vallès
Pau Fuenmayor i Alsina	Pau Fuenmayor i Alsina
Josep M. Deo Riduejo	Josep M. Deo Riduejo
Joaquim Camps i Cardona	Demetrio Pita Salorio
Camil Mundet i Torrellas	Joaquim Camps i Cardona
Constancio Marco Clemente	Camil Mundet i Torrellas
Ramon Casares i Potau	Ramon Casares i Potau
Demetrio Pita Salorio	Antonino Boscaro Gatti
Josep M. Mascaró i Ballester	Constancio Marco Clemente
Antonino Boscaro Gatti	Enric Cañadas i Saura
Lluís M. Puig i Tintoré	Josep M. Mascaró i Ballester
Enric Cañadas i Saura	Lluís M. Puig i Tintoré
Antoni Caralps i Riera	Antoni Caralps i Riera
Xavier Piulachs i Clapera	Xavier Piulachs i Clapera
Carles Sanpons i Salgado	
Eduard Tolosa i Sarró	
Jordi Pujol i Colomer	

PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR TRIAS I RUBIES (1980-1985)

1980 CAPS AGREGATS	1985 CAPS AGREGATS
Josep Valls i Serra	Rafel Serra i Goday
Rafel Serra i Goday	Josep M. Casasa i Carbó
Josep M. Casasa i Carbó	Marc A. Broggi i Trias
Josep M. Mercader	Josep M. Mercader
Albert Martorell i Otzet	Albert Martorell i Otzet
Tomàs Alonso i Massó	Tomàs Alonso i Massó
Jaume Palou i Monzó	Jaume Palou i Monzó
Joan Oliveras i Cabré	Joan Oliveras i Cabré
Rafel Pulido i Cuchi	Rafel Pulido i Cuchi
Josep Pons i Mayoral	Josep Pons i Mayoral
Carles Sanpons i Salgado	Lluís Montserrat i Obiols
Lluís Montserrat i Obiols	Jordi Piulachs i Clapera
Jordi Piulachs i Clapera	Josep Viñeta i Ladaga
Josep Viñeta i Ladaga	Josep Llovet i Tapias
Josep Llovet i Tapias	Wilfred Martín Guerra
Wilfred Martín Guerra	Josep M. Ferrer i Condal
Josep M. Ferrer i Condal	Antonio López Santamaría
Antonio López Santamaria	Josep M. Caralps i Riera
Josep M. Caralps i Riera	Sebastià Mir-Mir i Caragol
Marc A. Broggi i Trias	Pere Barceló i García
Sebastià Mir-Mir i Caragol	Manel Deo Varela
Pere Barceló García	Narcís Grau i Escrigas
Manel Deo Varela	Antoni Rubio i Baget
Narcís Grau i Escrigas	Andreu J. Núñez Tejada
Antoni Rubio i Baget	Vicent Marco Molina
Vicent Marco Molina	Josep M. Masriera i Sagales
Andreu J. Núñez Tejada	Joan Pujol i Colomer

ELS PRIMERS NOMENAMENTS

En la reunió esmentada del 13 de desembre de 1979, s'acompliren la renúncia del doctor Martorell a la presidència i el nomenament del doctor Trias com a president del Consell d'Administració. Hom nomenà també el doctor Eduard Tolosa i Sarró cap del Servei de Neurologia, el doctor Carles Sanpons Salgado cap del Servei d'Angioradiologia i el doctor Josep Traserra i Parareda cap del Servei d'Otorinolaringologia.

El doctor Eduard Tolosa i Sarró, fill del doctor Eduard Tolosa i Colomer, va fer l'especialitat a l'Hospital de Hartford a Connecticut (EUA) i al Departament de Neurologia de la Universitat de Minnesota, on va ser professor assistent del Departament de Neurologia des de 1975 fins a 1980. Revalidà els estudis de medicina a l'Estat de Nova York i al de Minnesota. Del febrer de 1981 a l'agost de 1982 va ser director i cap del Servei de Neurologia de l'Hospital del Mar de Barcelona. Des d'aleshores i fins a l'actualitat, és professor a la Facultat de Medicina de Barcelona i cap del Servei de Neurologia a l'Hospital Clínic. Des de l'any 1990 és director del Banc de Teixits Neurològics. La seva dedicació especial a la malaltia de Parkinson l'ha fet ser un expert reconegut tant a Europa com a Amèrica del Nord.

EL CENTRE RADIOLÒGIC COMPUTAT

Un altre signe de modernització de la Clínica Plató va ser la instal·lació del Centre Radiològic Computat (CRC), la primera unitat d'aquestes característiques introduïda en una clínica privada. S'hi iniciava així el mètode de diagnòstic per la imatge, que ha estat una de les revolucions més importants que ha experimentat la medicina en la segona meitat del segle XX. La inversió, important per l'època, era necessària: un grup de radiòlegs de Barcelona, Tarragona i Palma de Mallorca, seguint la proposta del doctor Grifé,

saberen veure que el futur de la medicina consistia en el diagnòstic per la imatge, i la van encertar plenament.

L'any 1976 el Consell d'Administració de Plató va aprovar les obres d'instal·lació del CRC, que co-mençà a funcionar el 1977. El CRC va néixer gràcies a l'esforç personal i econòmic d'un grup de radiòlegs preocupats pel futur del diagnòstic mèdic per la imatge, autèntica revolució en l'ex-ploració clínica incruenta.

El CRC és una entitat pionera a Catalunya en el diagnòstic clínic per la imatge i per als metges catalans l'aparició de l'escàner va significar un gran avenç. Els més de vint anys d'existència han permès al CRC acumular un dels bagatges clínics en diagnòstic per la imatge més complets del món. El CRC del carrer de Tavern, 82, s'ha incorporat al nucli d'oferta d'assistència sanitària de la Clínica Plató - Fundació Privada de Barcelona, gràcies a la qual hom pot disposar d'aquells serveis assistencials imprescindibles en qualsevol emergència.

El doctor Carles Sanpons i Salgado, un cop finalitzats els estudis de medicina, inicià la relació amb la Clínica Plató. Volia especialitzar-se en cirurgia vascular i, per aquest motiu, l'any 1965 va anar a treballar amb el doctor Martorell. En aquella època, els cirurgians vasculars i els radiòlegs es disputaven la pràctica de les exploracions radiològiques vasculars. El doctor Martorell aconsellà al doctor Sanpons que es dediqués a la radiologia vascular, i aquest fou professor ajudant de classes pràctiques de radiologia vascular i cap de Radiologia Vascular del Departament d'Angiologia de l'Institut Policlínic amb el professor Martorell des de 1965 fins a 1979.

L'any 1974 va ser nomenat cap agregat del Servei de Radiologia de l'Institut Policlínic, que dirigia el doctor Antoni Grifé i Bruguera, amb el qual va formar un equip molt conjuntat. Tot just instal·lat l'escàner al CRC, el doctor Sanpons organitzà unes reunions a Barcelona sobre tomografia computada (anys 1977, 1978 i 1979) a les quals foren invitades personalitats mundials en la matèria, com ara els professors Lamarque, Kreel o Rossi.

Des del 1981 fins al 1997, el doctor Sanpons va dirigir anualment un Symposium Internacional de Diagnòstic per la Imatge (figura 72), en coordinació

2nd INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON BODY C.T.
AND NEW IMAGING

CENTRO RADIOLOGICO COMPUTARIZADO DE BARCELONA

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE BARCELONA

18th, 19th, 20th, and 21st May 1983

Banca Catalana Auditorium
Avda. Diagonal, 662-664
Barcelona-34
SPAIN

LOCAL COMMITTEE: Dr. L. Durán (Chairman)
Dr. J. Barceló
Dr. J. Peri
Dr. J. L. López-Moreno
Dr. M. Rovira

DIRECTOR: Dr. C. SANPONS

FACULTY:
Prof. R. J. Allisi (Cleveland, U.S.A.)
Prof. A. Baert (Leuven, Belgium)
Prof. G. Bydder (London, U.K.)
Prof. J. M. Domínech (Barcelona, Spain)
Dr. T. Fallas (Leiden, The Netherlands)
Dr. J. Husband (Sutton, U.K.)
Prof. L. Kreel (Bradford, London, U.K.)
Prof. H. Kressel (Philadelphia, U.S.A.)
Prof. J. L. Lamarque (Montpellier, France)
Dr. W. Loeffler (Erlangen, Germany)
Dr. J. L. Lopez-Moreno (Barcelona, Spain)
Dr. J. Marcos y Robles (Madrid, Spain)
Dr. C. Pedrosa (Madrid, Spain)
Dr. J. Peri (Barcelona, Spain)
Prof. P. Rossi (Rome, Italy)
Dr. M. Rovira (Barcelona, Spain)
Dr. F. Sanchiz (Barcelona, Spain)
Dr. C. Sanpons (Barcelona, Spain)
Prof. E. Zeitler (Nürnberg, Germany)

TRANSLATIONS: Catalan-Spanish into English English into Spanish

INSCRIPTIONS: Before April 15: $150.– After April 15: $220.– Residents (must have letter from Chief of their Training Programme): Before April 15: $60.– After April 15: $120.– The prices include Reception Cocktail (17th May), the four working lunches, the dinner with Faculty and Diploma

PROFFERED PAPERS: Until 1st April

INFORMATION AND SECRETARY: (until 17th May)
Centro Radiológico Computarizado de Barcelona
C. Tavern, 82
Barcelona-6 (SPAIN)
Tel. 201 86 88

SYMPOSIUM OFFICE: (from 17th May at 4 p.m. Registration)
BANCA CATALANA AUDITORIUM
Avda. Diagonal, 662-664
Barcelona-34

Figura 72. Cartell del II Symposium Internacional de Diagnòstic per la Imatge

amb la Universitat Autònoma de Barcelona, en què el català fou idioma oficial juntament amb l'anglès i el castellà.

El doctor Josep Traserra i Parareda, fill de l'otorinolaringòleg Josep Traserra i Cabanas, quan cursava el curs quart de medicina, va ingressar com a alumne intern a la Càtedra d'Otorinolaringologia i es va posar en contacte amb el professor Ferran Casadesús. Posteriorment, el professor Traserra anà a Montpeller i treballà al costat del catedràtic d'Otorinolaringologia, el professor Guerrier, creador d'una nova cirurgia anatòmica. Va completar aquesta formació en uns quants centres europeus a França, Itàlia, Anglaterra i també els Estats Units,[25] i, després d'adquirir una extensa formació en otorinolaringologia, va tornar a Barcelona.

L'any 1959 fou professor ajudant de classes pràctiques i metge de l'Hospital Clínic. El mateix any 1959 va llegir la tesi doctoral *El ensordecimiento en conducción ósea*, que mereixé el Premi Extraordinari de Doctorat. La seva tasca assistencial i d'investigació s'ha decantat, especialment, cap a la fisiologia i la patologia de l'audició, així com a l'oncologia laríngia. L'any 1971 guanyà, per oposició, la Càtedra d'Otorinolaringologia de Saragossa.[26] El 1973 es va fer càrrec del Departament d'Otorinolaringologia de la Facultat de Medicina de Barcelona. Va ser-ne vicedegà quan el professor Obiols n'era el degà,

i un dels dos únics vicerectors quan Obiols era rector de la Universitat de Barcelona.[27]

El dia 14 de desembre de 1981, fou nomenat cap del Servei d'Otorinolaringologia de l'Institut Policlínic. Ha estat president de la Societat Catalana d'Otorinolaringologia i actualment és vicepresident general de la Sociedad Española de Otorinolaringología. L'any 1990 va ser elegit acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i el seu discurs de recepció va tractar sobre *L'otorinolaringologia com a especialitat dels mitjans de comunicació* (figura 73).

REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

L'OTO-RINO-LARINGOLOGIA COM A ESPECIALITAT DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Discurs de recepció de l'Acadèmic electe
JOSEP TRASERRA PARAREDA

Discurs de benvingudа de l'Acadèmic numerari
JOSEP ANTONI SALVÀ I MIQUEL

Barcelona
1990

Figura 73. *L'otorinolaringologia com a especialitat dels mitjans de comunicació*

NOUS PRESIDENTS D'HONOR

La reunió del Consell d'Administració de Plató, SA del 10 de gener de 1980 va tenir un fort contingut emotiu de reconeixement: se'n nomenaren presidents d'honor els doctors Ferran Martorell i Àngel Sanchiz Roqué com a reconeixement de les seves aportacions a l'Institut Policlínic. Es va proposar la celebració d'un sopar d'homenatge a tots dos presidents d'honor i aprofitar aquest acte per a fer el lliurament de la Medalla de Bronze al Treball, que havia concedit el Ministeri de Treball, a la senyora Pilar García.

També en aquesta reunió s'acordaren el nomenament del doctor Ignasi Òrsola i Gran com a coordinador de les sales d'operacions i el del doctor

Jordi Pujol i Colomer com a cap del Servei de Cura Intensiva i d'Urgències. Per necessitats de la Clínica s'havia de posar en funcionament el Servei d'Urgències, que fou adscrit a l'UCI.

NOMENAMENT DE METGES COL·LABORADORS

El Consell d'Administració de Plató, SA celebrat el 30 de juny de 1980 proposà uns quants nomenaments de metges col·laboradors, nomenaments que van ser ratificats el mateix dia per la Junta General: el doctor Joan Noguera i Muñoz, cap agregat del Servei d'Anestèsia i Reanimació; els doctors Manuel de Fuentes Sagaz, Joan Casademont i Gou i Josep M. Puigdollers i Colàs, caps col·laboradors de Medicina Interna; el doctor Josep M. Callejas i Pérez, cap agregat del Servei d'Angioradiologia, i els doctors Alfred Milla i Santos i Jordi Estapé i Rodriguez, del Departament d'Oncologia.

El 12 de novembre de 1980, en la reunió del Consell d'Administració de Plató, SA, es va nomenar, per unanimitat, el doctor Josep Pagà i Carbonell cap col·laborador del Servei d'Urologia. A més, es va aprovar un curs rotatori de metges en cirurgia i en medicina. També hom decidí la incorporació del doctor Carles Sanpons al Consell d'Administració i un nou pla d'obres a la Clínica per a disposar-hi de seixanta llits més. Aquestes obres s'havien de dur a terme a la zona de la casa de les monges, la capella i els despatxos del primer pis. Per solucionar els problemes plantejats es va proposar la col·locació de les monges en un habitatge fora de la Clínica. Els despatxos passarien a la zona de l'administració i aquesta es repartiria entre els pisos primer i segon.

En la Junta General del 16 de desembre de 1980 es va aprovar escriure una carta dirigida a la mare general de les germanes carmelites del Carmel, en què es feia constar que la Junta General desitjava que les germanes continuessin a la Clínica amb un contracte civil.

EL NOU CONSELL D'ADMINISTRACIÓ

En la Junta de caràcter universal i extraordinari del 19 de juny de 1981 es va prendre l'acord de nomenar un nou Consell d'Administració, atès que el període del mandat per al qual foren designats havia caducat. El nou Consell d'Administració va ser el següent:

Ramon Trias i Rubies	President
Francesc Sanchiz i Medina	Secretari
Ignasi Òrsola i Gran	Vocal
Josep Alsina i Bofill	Vocal
Pau Fuenmayor i Alsina	Vocal
Llorenç Mir i Mir	Vocal
Lluís M. Puig i Tintoré	Vocal
Antoni Grifé i Bruguera	Vocal
Demetrio Pita i Salorio	Vocal
Carles Sanpons i Salgado	Vocal

LES INCORPORACIONS AL COS FACULTATIU DURANT L'ANY 1981

En la reunió del Consell d'Administració de Plató, SA del 12 de març de 1981, hom va nomenar el doctor Carles Sanpons adjunt de la direcció, i el doctor Lluís Duran Barrionuevo cap del Servei d'Ecografia, designació ratificada en la Junta General del 30 de juny del mateix any. En aquella època, el doctor Duran era president del Centre Radiològic Computat de Barcelona. Va ingressar al Cos Facultatiu amb la idea d'organitzar un servei d'ecografia, ja que no hi existia, i de reestructurar el Servei de Radiologia. Amb aquesta finalitat es va crear una societat anònima, amb socis de Plató i del CRC de Barcelona, amb el nom d'Unitat de Diagnòstic Plató de la qual és propietària i que dirigeix tot el Servei de Diagnòstic per la Imatge de la Clínica Plató per als seus pacients i malalts externs. El doctor Duran en fou nomenat president, càrrec que exercí fins a l'any 1999, quan per decisió pròpia el va

renunciar en complir setanta-set anys. El nou centre està preparat per a la pràctica de radiologia general, mamografia, ortopantomografia, ecografia doppler-color, angiografia digital, equips mòbils per a la Clínica, etc. Tot va ser material nou que va substituir l'existent. L'any 2000 hom concedí la Creu de Sant Jordi al doctor Lluís Duran i Barrionuevo per «la seva trajectòria com a especialista en radiodiagnòstic, amb un reconegut prestigi en aquest camp. I també pel seu esperit d'iniciativa a l'hora de millorar l'assistència sanitària a la ciutat de Sabadell, concretat en el gran impuls que va donar a la creació del Consorci Hospitalari del Parc Taulí, a més de la seva dedicació a diverses entitats d'àmbit local i també universitari».

El 21 de juny de 1981, en la Junta General ordinària i universal, després d'aprovar el balanç i els comptes de resultats, es va nomenar el doctor Sebastià Mir-Mir i Caragol cap del Servei de Cirurgia Plàstica i Reparadora. La vinculació del doctor Sebastià Mir-Mir i Caragol amb l'Institut Policlínic es remunta a l'any 1973, en què començà essent adjunt encarregat de la secció de filmoteca del Departament de Cirurgia Plàstica, càrrec que va deixar el 1981. De 1979 a 1985 va desenvolupar la faceta docent com a codirector dels cursos anuals de cirurgia plàstica per a postgraduats, celebrats a la Clínica Plató. També participà en uns quants cursos duts a terme a Barcelona, Sagunt, Pamplona, Sabadell, etc. Des del 30 de juny de 1981 és cap de Servei de Cirurgia Reparadora i Estètica de l'Institut Policlínic. Podem llegir moltes de les seves publicacions a la revista «ACTES», unes de realitzades conjuntament amb el seu pare, Llorenç Mir-Mir,[28-29] i unes altres tot sol.[30] Entre totes les seves publicacions es destaca, per la seva internacionalitat, el treball conjunt de pare i fill *The value of preoperative thermography in patients undergoing reduction mamaplasty and mastopexy*, aparegut a la prestigiosa revista «Annals of Plastic Surgery».[31]

En la mateixa reunió es va nomenar cap col·laborador del Servei de Medicina Interna el doctor Ramon Sàrrias i Mosso, i el doctor Sanchiz va fer una exposició sobre l'increment del nombre d'habitacions i de llits a les habitacions, així com de l'augment de les consultes externes, la construcció d'un ambulatori, etc.

En la reunió del Consell d'Administració del 20 d'octubre de 1981, a propos-

ta del doctor Josep Alsina i Bofill, es va nomenar cap del Servei de Medicina Interna el doctor Josep Casademont i Gou, la vinculació del qual amb la Clínica Plató s'inicià el 1978 com a metge de guàrdia a l'UCI. El 30 de juny de 1980 va ser designat cap col·laborador del Departament de Medicina Interna, i el 20 d'octubre de 1981 cap del Servei de Medicina Interna de l'Institut Policlínic. Va ser professor col·laborador de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona per al curs rotatori durant els anys 1981-1982 a 1984-1985. Durant quatre anys ha estat membre del Comitè de Direcció i actualment, és exmembre del Comitè de Mortalitat i membre del Comitè de Qualitat.

En l'última reunió de l'any del Consell d'Administració de Plató, SA, que es va celebrar el 14 de desembre de 1981, entre alguns altres acords es va aprovar el nomenament del doctor Josep Lluís Blanch i Alejandro com a metge col·laborador del Servei d'Otorinolaringologia, dirigit pel doctor Traserra.

Les incorporacions al Cos Facultatiu durant l'any 1982

L'11 de febrer de 1982, en la reunió del Consell d'Administració, es van aprovar, per unanimitat, els nomenaments del doctor Joan Sánchez-Lloret i Tortosa, catedràtic de Cirurgia del Departament de Cirurgia de la Universitat de Barcelona, com a cap del Servei de Cirurgia Toràcica, i del doctor Joan Masana i Ronquillo, professor associat de psiquiatria de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, com a cap del Servei de Psiquiatria.

En la Junta General del dia 29 de juny de 1982, el doctor Ramon Trias i Rubies va informar del nomenament com a caps col·laboradors dels doctors Sedó Pou i Cullell a Obstetrícia i Ginecologia, i del doctor Joan Josep Rodríguez Álvarez a Traumatologia. En aquella mateixa reunió hom aprovà el nomenament dels doctors Francesc M. Domènech i Torné i Jordi Setoain i Quinquer com a caps del Servei de Medicina Nuclear i Diagnòstic.

El nomenament conjunt dels doctors Francesc M. Domènech i Torné i Jordi Setoain i Quinquer com a caps de servei de Medicina Nuclear i Diagnòstic es va fer perquè llur presència era indivisible. Són dos grans professionals i dos grans amics des de l'època d'estudiants de medicina. El doctor Francesc Domènech, en el discurs d'ingrés a l'Acadèmia de Medicina de Catalunya, titulat *Dels isòtops radioactius en medicina. Perfil històric de la nostra especialitat a Catalunya*, va fer una breu història de l'especialitat i una vegada més va subratllar l'amistat i l'íntima col·laboració professional amb el doctor Jordi Setoain. Hi digué, entre algunes altres coses: «Hem treballat i lluitat sempre plegats; ho hem compartit tot: angúnies, incomprensions, alegries i èxits, i plegats hem tingut, també, un somni. Hem somiat a fer gran la medicina nuclear a Catalunya i a aquest somni hem dedicat el millor de nosaltres mateixos.»[32]

En la Junta General del 16 de desembre de 1982, a proposta del doctor Sanchiz, es va nomenar cap del Servei d'Anestèsia i Reanimació el doctor Joan Noguera i Muñoz, que s'havia format professionalment al costat de doctor José Miguel Martínez i va començar a treballar a la Clínica Plató per invitació del doctor Salvà, que ja ajudava a l'Hospital de Colònies Estrangeres. En fer-se càrrec del Servei d'Anestèsia i Reanimació, l'organitzà d'una manera jerarquitzada. Durant aquell any hi va haver més de quaranta intervencions diàries a Plató. L'any 1999 es jubilà.

En aquella mateixa Junta General es van fer uns quants nomenaments més: el doctor Francesc Allen Mejía Henao fou designat cap agregat del Servei de Neurocirurgia; el doctor Joan Pujol i Colomer, cap agregat del Servei de Medicina Interna, i la doctora Helena Torras i Enríquez, cap agregada del Servei de Dermatologia. Com a cap del Servei de Reumatologia va ser nomenat el doctor Pere Barceló i García, la vinculació del qual a Plató es remunta a l'època en què el seu pare era el cap responsable d'aquest Servei. Amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona de 1992, l'Hospital de Malalties Reumàtiques de l'Institut Català de la Salut, que estava instal·lat al port de Barcelona, va ser enderrocat. L'any 1989 aquest Hospital i tot el seu personal s'incorporaren a la Clínica Plató dins d'un marc d'actuació innovador i eficient.

PLATÓ, SA, SOCIETAT SENSE ÀNIM DE LUCRE

El 7 d'abril de 1983, en la Junta General de Plató, SA, el doctor Francesc Sanchiz, en qualitat de secretari, va ampliar l'informe del president, doctor Ramon Trias, sobre la necessitat de fer una doble variació de Plató, SA: d'una banda, eliminar «l'ànim de lucre» de la societat, i, de l'altra, adequar els Estatuts socials a aquesta circumstància. A continuació se sotmeté a la consideració dels presents els canvis que hom volia efectuar, els quals foren aprovats. D'aquesta manera continuava el camí emprès per a atansar-se als criteris de la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública (XHUP): Plató, SA es convertí en una societat anònima sense ànim de lucre.

CANVI AL SERVEI DE FARMÀCIA

Amb el nomenament el dia 1 de gener de 1984 de la farmacèutica Magda Montserrat i Toran com a cap del Servei de Farmàcia s'inicià una nova etapa de modernització i professionalització en aquesta àrea. La doctora Montserrat, especialitzada en farmàcia hospitalària, pràcticament creà un servei nou.

Fins aleshores, el Servei de Farmàcia havia passat per diverses mans. Primerament, Francesc Puig-Sureda en va ser l'encarregat des de la fundació de Plató fins a l'any 1957, en què morí. Més endavant, i segons la proposta del doctor Àngel Sanchiz i Roqué, la Farmàcia Miquel fou l'encarregada del subministrament dels medicaments. La germana Candela, del Servei d'Oncologia, s'ocupava del bon funcionament de la farmàcia. A finals de 1980, la senyora Lourdes Calviño es féu càrrec temporalment del Servei fins a la incorporació de Magda Montserrat.

Magda Montserrat estudià farmàcia a la Universitat de Barcelona de 1973 a 1978. Posteriorment féu una tesina experimental a la Càtedra de Farmàcia Galènica, amb la direcció del professor doctor J. M. Pla i Delfina, sobre el tema *Nuevo procedimiento para la determinación del cloracetadol en plasma y su aplicación a la medida de la biodisponibilidad del medicamento en supositorios* i, de l'any 1981 al 1983, s'especialitzà, via FIR, en farmàcia hospitalària a la Residència de Bellvitge.

El 1984, en arribar a Plató, Magda Montserrat, amb l'ajuda de l'auxiliar Maria Conde Loureiro, hi inicià una nova manera professional de dur el Servei de Farmàcia. Sempre ha mantingut operatius els tres fronts d'assistència, docència i recerca amb l'organització de cursos de farmacologia per a infermeria, la participació en aquests, la tutoria de pràctiques de formació reglada de tècnics de farmàcia i la col·laboració en *focus grups* d'associacions professionals i en comunicacions periòdiques als congressos nacionals i internacionals de l'especialitat i en d'altres.

La doctora Montserrat, conscient de la necessitat de seleccionar els medicaments fets servir en un centre hospitalari, juntament amb els doctors M. Segarra i Valls i J. R. Martínez i Ferrer, elaborà la *Guía farmacológica* de l'Institut Policlínic Plató, que ha estat al llarg dels anys una obra útil sobre dosis i presentacions disponibles. El doctor Jordi Pujol i Colomer profetitzà en el pròleg que aquella guia havia d'ésser «una eina dinàmica en la pràctica assistencial».

Des de l'any 2000 també està encarregada del material sanitari de Plató. Per l'idiosincràcia del Servei, la doctora Magda Montserrat manté una intensa conexió amb tots els serveis de Plató, tant per mitjà de les ordres mèdiques com en el seguiment dels tractaments com en l'elaboració de protocols. Actualment, la doctora Montserrat compta amb la col·laboració de la farmacèutica Ana M. Rizo i Gómez.

Canvi al Servei de Cirurgia Vascular

En la reunió del Consell d'Administració de Plató, SA del 17 d'octubre de 1984, es va reiterar una vegada més el dol per la mort del doctor Ferran Martorell i Otzet, persona d'una gran categoria científica internacional i d'una gran dedicació a les tasques assistencials i directives de l'Institut Policlínic des dels moments fundacionals. Dins de la pena per tan irreparable pèrdua, el Consell veia amb satisfacció com l'obra de tan il·lustre angiòleg seria continuada pels seus deixebles i pels col·laboradors més directes, posseïdors també d'un gran prestigi tant professional com científic.

El Consell, a l'hora de triar un nou cap del Servei de Cirurgia Vascular, va nomenar el doctor Jaume Palou i Monzó. També subratllà la necessitat que tant el doctor Albert Martorell com el doctor Tomàs Alonso mantinguessin la seva vinculació a la Clínica Plató.

La vinculació del doctor Palou a Plató és de tota la vida: el 1946, amb disset anys, durant els dos primers cursos de medicina va estar a la Clínica Santa Fe, on va iniciar-se en la pràctica de la cirurgia. Durant el tercer curs entrà com a alumne intern a Plató i, posteriorment, com a metge de guàrdia. En aquella època, el metge de guàrdia estava adscrit a tres metges més. En el cas del doctor Palou, estava adscrit als doctors Martorell, Guasch i Tolosa.

L'any 1958 el doctor Palou va defensar la tesi doctoral *Arteriografía de los miembros inferiores*, que era una tècnica summament innovadora en aquella època entre nosaltres. L'activitat professional del doctor Palou s'ha desenvolupat en les tres facetes d'assistència, docència i recerca.

A més de ser professor dels Cursos internacionals d'angiologia de l'Institut Policlínic, ha impartit cursos de la seva especialitat, de 1967 a 1973, a l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona i, de 1971 a 1976, a la Clínica Victòria. En total, hi han assistit més de dos-cents cursetistes, la majoria espanyols, però també un bon nombre d'europeus, especialment italians i portuguesos, i sud-americans.

CREACIÓ DEL SERVEI D'AL·LERGIOLOGIA

En la reunió de la Junta General del dia 10 de juny de 1968, hom nomenà cap agregat del Servei d'Al·lèrgia el doctor Rafael Serra i Goday, el qual, fins a principis dels vuitanta, va atendre els malalts al·lèrgics de Plató. El 1984 el doctor Ramón Sàrrias i Mossó, adscrit al Servei d'Oncologia de Plató, suggerí a la doctora Esperança Raga i Pedrosa s'integrés a la Clínica Plató i, d'acord amb els seus mèrits acadèmics, fou nomenada cap del Servei d'Al·lèrgia l'octubre de 1984.

La doctora Esperança Raga i Pedrosa, especialista en pediatria, al·lèrgia i inmunologia clínica i en medicina familiar i comunitària, pertany, entre algunes societats més, a la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Inmunologia Clínica, a la Sociedad Española de Alergia y Inmunología Clínica, a la Societat Europea d'Al·lèrgia i Inmunologia Clínica i a la Societat Europea d'Al·lergia Infantil. Entre els càrrecs científics que posseeix, es destaca el de membre del Consell Assessor d'Al·lergiologia i Inmunologia Clínica del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya des de la creació pel juliol de 1991 fins l'actualitat. A més, ha participat i participa en nombrosos assaigs clínics d'investigació.

La doctora Raga va tingué com col·laborador el Servei el doctor Eladi Martínez i Martínez des de 1986 fins que ell i la seva família foren víctimes de l'aiguat de Biescas el 1996. L'any 1995 publicaren conjuntament el llibre *Rinitis*. Manual práctico de asistencia primaria a Editorial Ancora, SA.

Uns altes especialistes han col·laborat amb el Servei d'Al·lèrgia: la doctora M. Àngels Pascual i Ibáñez, de 1990 a 1998; el doctor Ramon Serra i Juanpere, de 1990 a 1999; la doctora Núria Rubira i Garcia, de 1996 a 1998; i, actualment la doctora María José Rosales i Fletes, que és l'adjunta del Servei d'Al·lergiologia.

La doctora Raga ha realitzat més de vuitanta treballs fins al moment actual entre publicacions i ponències a congressos nacionals i internacionals. Seguint la política de la Clínica Plató de potenciar els controls de qualitat, a

proposta seva hom n'ha dut a terme un de millora en els circuits administrativoassistencials i dos sobre millores assistencials.

La junta general del 27 de febrer de 1985

En la Junta General del dia 27 de febrer de 1985, el doctor Sanchiz Medina, després de catorze anys en el càrrec de director de Plató, va demanar ser-ne rellevat. Féu un repàs de l'evolució de la Clínica Plató des del 1970 fins aleshores i explicà que hi havia dedicat tots aquells anys, d'una manera totalment desinteressada, amb tota la seva estimació i el seu coneixement, la qual cosa l'havia obligat a relegar la seva autèntica vocació: la medicina.

Per complir el seu deure de gratitud envers la Clínica Plató, i envers els amics i els col·labora-dors, Sanchiz es veia en l'obligació d'expressar les solucions que ell personalment creia que s'havien de posar en pràctica per a afrontar el futur de l'Institut Policlínic.

Després de l'exposició del doctor Sanchiz, el doctor Ignasi Òrsola i Gran va sol·licitar la paraula i va demanar que constessin en acta la valentia i la imaginació que havien tingut el president i el secretari a l'hora de plantejar el problema. Comentà que, en una situació de desfasament, s'havia de continuar l'esforç de la gestió d'una manera més consensuada, llimant qualsevol diferència, i exposà la seva filosofia de renovació sense ruptura. La Junta va manifestar el seu assentiment a tot allò que havia exposat el doctor Òrsola.

La segona presidència del doctor Ramon Trias i Rubies (1985-1992)

Havia arribat el moment de posar en pràctica les reformes estructurals que durant els últims cinc anys, de 1980 a 1985, s'havien anat preparant: l'estructura quasi familiar s'havia de transformar en una estructura pròpia d'un hospital modern. Aquest projecte va ser liderat pel doctor Ramon Trias i Rubies juntament amb el doctor Francesc Sanchiz i Medina i molts més companys del Cos Facultatiu. Durant els cinc anys anteriors, el doctor Trias havia estudiat la realitat de l'Institut Policlínic i havia pensat en possibles solucions. En definitiva, hi aplicà les mateixes idees de la reforma del Col·legi de Metges de Barcelona: buscava la professionalitat en tots els càrrecs.

En la Junta General celebrada el 15 d'abril de 1985 es va aprovar la modificació de l'article 25 dels Estatuts socials. D'aquesta manera, el Consell d'Administració seria format per un màxim de set membres i l'elecció es faria mitjançant votació secreta. Els càrrecs tindrien una durada d'un període de quatre anys i no es podria exercir durant més de dos períodes consecutius. El nou Consell d'Administració havia de prendre les decisions econòmiques amb vista al futur.

Per sufragi secret hom va elegir el nou Consell d'Administració. El 17 de juny es van reunir tots els membres nomenats en la Junta General, que van declarar que no estaven en cap incompatibilitat d'acord amb el que disposava la Llei de 26 de desembre de 1983. S'efectuà la votació i el Consell d'Administració quedà constituït de la manera següent:

Ramon Trias i Rubies	President
Francesc Sanchiz i Medina	Secretari
Josep Alsina i Bofill	Vocal
Ignasi Òrsola i Gran	Vocal
Ramon Casares i Potau	Vocal
Constancio Marco Clemente	Vocal
Demetrio Pita Salorio	Vocal

El reelegit president, el doctor Ramon Trias i Rubies, proposà que el lletrat senyor Salvador Ustrell i Vilatersana fos nomenat assessor de l'entitat, proposta que va ser aprovada. D'altra banda, el doctor Francesc Sanchiz Medina va presentar la dimissió com a director de l'Institut Policlínic Plató, SA., dimissió que fou acceptada. Per a ocupar el càrrec de director de la Clínica, el doctor Ramon Trias, en qualitat de president, va proposar el doctor Jordi Pujol i Colomer com a possible candidat a la Direcció Mèdica de l'Institut.

El dia 9 de maig de 1985 va tenir lloc la reunió del nou Consell d'Administració i el doctor Jordi Pujol i Colomer va fer una exposició de les línies que es proposava seguir en cas de ser elegit director. Després d'escoltar el doctor Pujol i deliberar, el Consell d'Administració prengué els acords següents:

1. El Consell d'Administració es reservava tota l'actuació gerencial del Centre.

2. Es proposava el doctor Jordi Pujol i Colomer com a director mèdic del Centre.

3. Les dues àrees, la gerencial i la direcció del Centre, havien de tenir una interrelació entre si. Es creia necessari que el secretari del Consell d'Administració actués com a assessor i coordinador entre les dues direccions, amb l'obligació de comunicar al Consell d'Administració qualsevol desavinença.

Malgrat que l'organigrama no era el que havia proposat el doctor Pujol, nou director mèdic de Plató, l'avenç organitzatiu era notable: es professionalitzaven per primera vegada els càrrecs de la direcció de l'Institut Policlínic.

Els esdeveniments posteriors van ser conseqüència dels adoptats anteriorment. Així, el dia 12 de juny de 1985, el Consell d'Administració nomenà el senyor Collell «assessor extern» de l'Àrea Econòmica Administrativa. El dia 25 de juny de 1985, en la Junta General, el Consell d'Administració, mitjançant el president, el doctor Ramon Trias, notificà oficialment els nomenaments del doctor Jordi Pujol i Colomer com a director mèdic i del senyor Collell Mitjans com a assessor extern de l'Àrea Econòmica Administrativa, el qual la Junta General del 25 de juny de 1986 va nomenar director economicoadministratiu.

El 25 de juny de 1986, la Junta General va aprovar el nou organigrama de l'Institut Policlínic, en què es creava la figura d'una Direcció General, amb una Direcció d'Infermeria, una Direcció Mèdica i una Direcció Econòmica Administrativa, per sota de la Direcció General. El dia 13 de gener de 1986, el doctor Jordi Pujol i Colomer va ser nomenat director general de Plató, SA. També es prengué l'acord de trobar una solució tècnica i legal per a resoldre la situació de Plató, SA amb Copèrnic, SA i, posteriorment, amb el Centre Radiològic Computat i la Unitat de Diagnòstic Plató.

EL DOCTOR JORDI PUJOL I COLOMER, DIRECTOR GENERAL DE LA CLÍNICA PLATÓ

Des del 1985 fins a l'actualitat, el doctor Jordi Pujol i Colomer (figura 74) és el director general de Plató. Amb aquest nomenament començà una etapa de modernització i jerarquització de l'Institut Policlínic. S'aprovà un organigrama consistent en la creació d'una Direcció General supeditada al Consell d'Administració, i, a la vegada, amb la responsabilitat d'assumir la representació oficial del Centre i dur a terme els objectius del Consell d'Administració i la gestió, la direcció i l'avaluació de les activitats del Centre, així com la planificació d'aquestes activitats. Alhora era jeràrquicament responsable de les direccions mèdiques, assumides provisionalment pel doctor Pujol, de la d'Infermeria, de la Direcció Econòmica Administrativa i dels Serveis Generals, que posteriorment es transformaren en Serveis Generals i Servei de Personal. "Incorporant-se per tant la Sra. Núria Llaberia i Garrell amb data 27 de juny de 1988 com a Directora d'Infermeria procedent de l'Hospital de Sant Joan de Déu de Martorell, el Sr. Joan Manuel

Figura 74. El doctor Jordi Pujol i Colomer.

Alcover i García-Tornel amb data 15 de setembre de 1989 com a director de Serveis Generals procedent del Bufete Ribalta-Martí De Veses i el Sr. Josep Antoni Cana i Quiròs amb data 17 de setembre de 1990 com a Director de Recursos Humans procedent de l'Hospital Germanes Hospitalàries del Sagrat Cor de Jesús (Complex Assistencial Benito Menni)".

Aquesta reestructuració, realitzada amb el consens del Consell d'Administració, per primer cop avançava la Clínica Plató cap a uns models de gestió compatibles amb el sector. Per una altra banda, es va promoure l'estructuració d'alguns serveis, com ara Anestèsia i Reanimació, Anatomia Patològica i Laboratori; i, ultra això, la creació de més serveis com ara Dermatologia, Unitat de Cordals, Unitat d'Otorinolaringologia, Patologia del Dolor, Al·lergologia i Unitat de Genoll i Artroscòpies, i l'absorció d'uns altres, com ara Servei Digestiu, Cirurgia, etc. Aquests canvis van afavorir l'optimització de la qualitat i de l'activitat dels serveis de la Clínica Plató.

L'ADMINISTRACIÓ A PLATÓ

L'any 1991 hi hagué un canvi en l'administració de Plató. El senyor Mas es va jubilar i va ser substituït pel senyor Josep Manuel Ruiz i Sánchez, que aplicà a l'administració de Plató els seus coneixements universitaris empresarials. Curiosament, el senyor Ruiz havia ingressat a Plató l'1 de març de 1973 de *botones*, com el senyor Mas, i com ell va anar aprenent i estudiant. El coneixement que té de la Clínica Plató és molt extens per haver començat la seva vinculació amb l'Institut Policlínic des de càrrecs modestos.

EL NOU CONSELL D'ADMINISTRACIÓ

Com era preceptiu, el 13 d'abril de 1989 es va celebrar una Junta General per a renovar el Consell d'Administració. Efectuada la votació, foren elegits els doctors Ramon Casares i Potau, Ramon Trias i Rubies, Francesc Sanchiz i

Medina, Pere Barceló i García, Jaume Palou i Monzó, Constancio Marco Clemente i Demetrio Pita i Salorio. El Consell elegit fou el següent:

Ramon Trias i Rubies	President
Francesc Sanchiz i Medina	Secretari
Constancio Marco Clemente	Vocal
Demetrio Pita Salorio	Vocal
Pere Barceló i García	Vocal
Jaume Palou i Monzó	Vocal
Ramon Casares i Potau	Vocal

En el capítol d'agraïments, es va expressar el reconeixement al doctor Josep Alsina i Bofill, el qual ja havia presentat la renúncia del càrrec de conseller el mes anterior. També hom agraí al doctor Ignasi Òrsola i Gran la gestió realitzada com a administrador i, d'una manera especial, al doctor Jordi Pujol i Colomer la tasca desenvolupada com a director general de la Clínica Plató.

NOUS NOMENAMENTS

En la Junta General del 29 de juny de 1992, un dels punts del dia era l'adequació dels Estatuts socials de Plató, SA al text de la Llei de societats anònimes, de 22 de desembre de 1989, que era una adaptació de la legislació espanyola a les directrius de la Comunitat Europea en matèria de societats mercantils. La solució havia de consistir en la constitució per Plató, SA d'una fundació privada, acollida a la Llei de fundacions de la Generalitat de Catalunya, a la qual se subrogarien -els drets i les obligacions del concert de la Seguretat Social amb Plató, SA. Es va informar que l'estructura jurídica d'una fundació privada estava molt avançada, així com la qüestió de la dotació econòmica, perquè pogués començar a funcionar. Es demanà a l'Assemblea que donés un vot de confiança al Consell d'Administració per a continuar els estudis per a la creació d'una fundació privada, a fi de presentar-la a l'Assemblea, dins de l'exercici de l'any 1992.

Cal fer esment que, fins aleshores, els Estatuts de Plató, SA, a l'article 36, havien anat assenyalant la figura jurídica d'una fundació privada com un dels possibles destinataris dels imports sobrers del capital social, una vegada aquests s'haguessin reintegrat als socis en cas de liquidació i dissolució de Plató, SA com a conseqüència lògica de la qualificació de societat anònima «sense afany de lucre», que s'acordà al seu dia.

En la mateixa reunió es va aprovar l'entrada de nous accionistes a Plató, SA i es van fer els nomenaments següents de caps de servei: doctor Ferran Echevarne i Florence, Servei d'Anàlisis Clíniques i Transfusions; doctor Allén Mejía i Henao, Servei de Neurocirurgia; doctora M. Àngels Salvador i Verges, Servei d'Unitat Patològica de Genoll i Artroscòpies; doctora Isabel Trias i Puig-Sureda, Servei d'Anatomia Patològica; doctora M. Victoria Pulido i Clarasó, Servei d'Otorinolaringologia; doctor Ramon Sàrrias i Mosso, Servei de Medicina d'Empresa; doctor Josep M. Callejas i Pérez, Servei de Cirurgia Vascular Arterial; doctor Ramon Pedragosa i Jove, Servei de Dermatologia Mèdica, i doctor Jordi Guitart i Vela, Servei de Patologia del Dolor.

L'any 1960 el doctor Ferran Echevarne creà el Laboratori Dr. Echevarne, que ràpidament aconseguí molt de prestigi. Es tracta d'un laboratori multidisciplinari en què col·laboren metges, farmacèutics, químics, etc., fins a un total de vint unitats diferents. La seva expansió cada vegada és més important i actualment és present a divuit ciutats espanyoles, a Portugal i al Brasil.

La relació del doctor Allén Mejía i Henao amb l'Institut Policlínic es remunta a 1974, quan inicia l'activitat professional com a metge adjunt de Neurocirurgia. Des del 1980 és cap agregat i des del 1986 cap del Servei de Neurocirurgia de la Clínica Plató.

La doctora M. Àngels Salvador i Verges (figura 75) finalitzà els estudis de medicina el 1980 i de seguida treballà com a metgessa ajudant de Cirurgia, Ortopèdia i Traumatologia de la Seguretat Social, i com a metgessa assistent al consultori de Traumatologia de l'Institut Mèdic Esportiu, (IMD), del qual és metgessa contractada des de 1983, i a la Mutualitat de Futbolistes de Catalunya.

Dins el Servei de Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia, crea el 1983 el Depar-

Figura 75. El doctor Navés i la doctora Salvador

tament d'Artroscòpies. Durant aquest any és nomenada cap de secció del Servei de Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia de l'Institut Policlínic, responsable de l'àrea assistencial i quirúrgica, que depèn de la Seguretat Soci-al. L'any 1989 és nomenada cap de la Unitat de Genoll i Artroscòpia de l'Institut Policlínic Plató. L'any mític de 1992, en ocasió dels Jocs Olímpics de Barcelona, és nomenada directora mèdica de les instal·lacions del Palau d'Esports de Barcelona. A partir del març de 1997 és cap del Servei de Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia de la Clínica Plató - Fundació Privada.

La doctora Isabel Trias i Puig-Sureda cursà l'especialització en anatomia patològica a l'Hospital de Bellvitge, segons el pla MIR, de 1984 1988. Amb referència a la seva activitat assistencial, hem d'assenyalar que ha estat metgessa adjunta d'anatomia patològica a l'Hospital General de Vic (1990-1992), presidenta de la Comissió de Tumors de l'Hospital General de Vic des de gener de 1990, membre de la Comissió de Qualitat Assistencial de l'Hospital General de Vic des de 1990 i cap del Servei d'Anatomia Patològica de la Fundació Clínica Plató des del gener de 1992. Ha dut a terme l'activitat docent com a ajudanta de classes pràctiques d'anatomia patològica a la Unitat Docent de l'Hospital de Sant Pau (1980-1984) i com a professora associada del Departament de Biologia Cel·lular i Anatomia Patològica de la Divisió de Ciències de la Salut de la Universitat de Barcelona (1987-1990).

Les activitats científiques i d'investigació de la doctora Trias es van potenciar arran de guanyar una beca de recerca Hospital de Bellvitge 1988 amb la memòria *Tumor germinal intratubular*. També ha publicat més d'una trentena de treballs a revistes de l'especialitat tant nacionals com estran-geres.[33-34-35-36]

La doctora M. Victòria Pulido i Clarasó, filla del doctor Rafael Pulido Cuchi, va estudiar medicina a la Facultat de Barcelona i va acabar els estudis l'any 1973. Obtingué la qualificació d'excel·lent en l'examen de llicenciatura. Per completar els estudis de l'especialitat, gràcies al domini dels idiomes alemany, francès i anglès, l'any 1971 va anar a la Universitat de Würzburg amb el professor Kasper i, el 1972, a la Clínica Universitària d'Otorinolaringologia de Munic, amb el professor Nauman.

L'any 1977 va obtenir el títol d'especialista en otorinolaringologia, i el 1981, el grau de doctora en medicina i cirurgia, amb la qualificació *cum laude* per unanimitat, amb la tesi doctoral *Inmunología de la secreción nasal. Estudio comparativo de las rinitis alérgicas con las rinopatías vasomotoras y la poliposis nasal*, sota la direcció del professor Traserra.

En l'aspecte docent, es destaca com a professora ajudant de classes pràctiques a la Facultat de Medicina de Barcelona de 1974 a 1982, professora encarregada de curs de la Càtedra d'Otorinolaringologia de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona de 1982 a 1985 i professora, per concurs de mèrits, d'otorinolaringologia de l'Escola de Diplomats d'Infermeria de la Universitat de Barcelona de 1979 a 1981. En l'aspecte assistencial, ha estat metgessa adscrita al Servei d'Otorinolaringologia del professor J. Traserra de 1973 al 1985, metgessa de l'Institut Català de la Salut (ICS) des del 1973 i metgessa adjunta del Servei d'Otorinolaringologia de l'Hospital de Sant Joan de Déu de 1974 a 1982. L'any 1985 es va fer càrrec del Departament d'Otorinolaringologia de la Clínica Plató, que regentava el seu pare, Rafael Pulido, i és cap del Servei d'Otorinolaringologia de l'Institut Policlínic Plató des del 1990.

El doctor Ramon Sàrrias i Mosso, cap del Servei de Medicina d'Empresa, va ser vicepresident del Sindicat de Metges de Catalunya i *pastpresident* del Rotary Club Barcelona - Les Corts. A setanta anys, l'11 d'agost de 1998, moria a Barcelona.

Un altre metge molt vinculat a la Clínica Plató és el doctor Josep M. Callejas i Pérez. L'any 1964 va ser alumne col·laborador del doctor Palou a la Clínica Victòria de l'Obra 18 de Julio, i així s'iniciaren la seva especialització en cirur-

gia vascular i una gran amistat entre mestre i deixeble. Ha col·laborat també amb el doctor Palou a la Clínica Adriano i a la Clínica Plató.

L'any 1978 va obtenir el títol de doctor en medicina i cirurgia *cum laude* amb la tesi sobre *Injertos cruzados fémoro-femorale*, els quals al principi foren criticats però que avui dia són de pràctica habitual. A més és professor associat del Departament de Cirurgia de la Universitat Autònoma de Barcelona i director de cursos anuals monogràfics de doctorat i tesis doctorals sobre temes de l'especialitat.

La seva relació amb la Clínica Plató es remunta a l'any 1976, en què va ser nomenat cap agregat d'Angioradiologia. Posteriorment, el 1987, fou nomenat cap de la Unitat de Cirurgia Arterial, càrrec que té actualment, a més del de membre electe del Patronat de la Fundació Privada Clínica Plató. L'any 1981, juntament amb els doctors Duran Barrionuevo i Sanpons, creà la Unitat de Diagnòstic Plató, que obrí les portes a l'angiografia digital, un salt qualitatiu molt important. La Clínica Plató és el primer centre a Espanya que inicia el DIVAS.

El doctor Ramon Pedragosa i Jové, a partir del cinquè curs de medicina, va ser alumne intern per oposició amb el professor Piñol. Acabà els estudis de medicina el 1972 i a continuació fou metge adjunt interí del mateix Servei. Més tard, de 1974 a 1977, va ser cap de la Unitat de Patologia Oral del Servei de Dermatologia de l'Hospital Clínic i dermatòleg contractat d'aquest Servei (1972-1978). Posteriorment va ser metge adjunt del Servei de Dermatologia de l'Hospital de la Vall d'Hebron (1978-1999).

En relació amb la docència, el doctor Pedragosa ha estat professor de l'Escola Professional de Dermatologia i Venereologia i professor de classes pràctiques de 1975 a 1977 a la Universitat Central de Barcelona, sota la direcció del professor Piñol, i professor associat de Dermatologia de la Universitat Autònoma de Barcelona des de 1979 fins a 1999.

Va arribar a l'Institut Policlínic l'any 1985, invitat a formar part del Cos Facultatiu de la mà del doctor Mir-Mir com a cap del Servei de Dermatologia i per concurs lliure de mèrits des del febrer de 1999, quan s'establí el concert de

la Clínica Plató amb l'ICS i aquella entrà a formar part de la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública.

El doctor Jordi Guitart i Vela és especialista en anestesiologia i reanimació. Amb la idea d'alleugerir el patiment del malalt, el doctor Guitart volgué aprofundir unes altres tècniques en la lluita contra el dolor. Durant els cursos 1985-1986, 1986-1987 i 1987-1988 va ser professor d'acupuntura mèdica de la Federación Española de Asociaciones Profesionales (Sociedad Española de Acupuntura Médica). El doctor Guitart, el novembre de 1983, va ser nomenat metge responsable de la Unitat de Patologia del Dolor de l'Institut Policlínic i, des del mes de setembre de 1999, cap del Servei d'Anestèsia, Reanimació i del Tractament del Dolor.

La tercera presidència del doctor Ramon Trias i Rubies, president del Patronat de la Clínica Plató - Fundació Privada

A finals de l'any 1992 calia fer un nou pas endavant per tal de canviar l'estructura jurídica de Plató, SA i adequar-la a la legislació de la Generalitat de Catalunya. L'estructura jurídica de Plató, SA des de l'any 1983 fou plenament vàlida, però la nova normativa de societats anònimes, prevista a la Llei 19/1989, i el correlatiu text refós van canviar radicalment l'ordre de les coses establertes, atès que no era permès que una companyia anònima pogués tenir exclòs l'ànim de lucre en el desenvolupament de les activitats socials.

Com hem dit, la solució considerada més adequada fou la constitució, per Plató, SA, d'una fundació privada que havia de passar a subrogar-se els drets i les obligacions derivats del concert amb la Seguretat Social, dels quals, fins en aquell moment, havia estat titular Plató, SA.

El dia 17 de desembre de 1992, en la Junta General extraordinària, es va informar l'Assemblea de la culminació del conjunt d'adequacions realitzades

fins en aquell moment respecte del projecte de constitució per Plató, SA, com a soci fundador, de Clínica Plató - Fundació Privada.

L'Assemblea, finalment, va prendre, entre alguns altres, l'acord de donar la conformitat a la proposta de constitució per Plató, SA d'una fundació privada, acollida a la legislació de la Generalitat de Catalunya, amb l'objectiu i les finalitats sanitarioassistencials, d'investigació i docents. Hom aprovà els Estatuts de la Clínica Plató - Fundació Privada, amb una aportació de materials i immobles propietat de Plató, SA de més de 25 milions de pessetes.

El Patronat hi fou definit com l'òrgan màxim de govern, decisió i representació de la Fundació, del qual depenen jeràrquicament els òrgans d'execució i de gestió. Els seus membres han de ser professionals sanitaris titulats de grau superior i caps de serveis de la Fundació. El càrrec de patró no és compatible amb el de director general de la Fundació, que ha d'ésser designat pel Patronat. A continuació es va procedir a una votació entre els assistents per a designar les persones que havien de constituir el primer Patronat.

Atesa la complexitat organitzativa i d'adequació del càrrec de primer gerent de la Fundació, el president, doctor Ramon Trias, va proposar a l'Assemblea el nomenament del doctor Jordi Pujol i Colomer com a director general, proposta que, després de deliberar, fou aprovada i proposada a la Clínica Plató - Fundació Privada.

El dia 13 de gener de 1993, el primer Patronat de la Clínica Plató - Fundació Privada quedà format de la manera següent:

PRIMER PATRONAT DE LA CLINÍCA PLATÓ - FUNDACIÓ PRIVADA

President	Dr. Ramon Trias i Rubies
Vicepresident	Dr. Francesc Sanchiz i Medina
Membres	Dr. Pere Barceló i García
	Dr. Joan Casademont i Gou
	Dr. Ramon Casares i Potau
	Dr. Constancio Marco Clemente
	Dr. Sebastià Mir i Mir
	Dr. Camil Mundet i Torrellas
	Dr. Jaume Palou i Monzo
	Dr. Demetrio Pita i Salorio
	Dr. Carles Sanpons i Salgado
Secretari	Sr. Salvador Ustrell i Vilatersana

PRIMER COMITÈ DIRECTIU

Director general	Dr. Jordi Pujol i Colomer
Directora d'Infermeria	Sra. Núria Llaberia i Garrell
Director mèdic	Dr. Jordi Pujol i Colomer
Director del personal	Sr. Josep Antoni Cana i Quirós
Director dels Serveis Generals	Sr. Joan Manuel Alcover i García-Tornel
Cap d'administració	Sr. Josep Manuel Ruiz i Sánchez

MEMBRES DE LA JUNTA FACULTATIVA

Dr. Pere Barceló i García	Reumatologia
Dr. Antonino Boscaro Gatti	Fibroendoscòpies
Dr. Josep M. Callejas i Pérez	Cirurgia vascular arterial
Dr. Joaquim Camps i Cardona	Endocrinologia
Dr. Antoni Caralps i Riera	Nefrologia
Dr. Joan Casdemont i Gou	Medicina interna
Dr. Ramon Casares i Potau	Cardiologia
Dr. Vicent Castro i Comenzana	Cirurgia maxil·lar
Dr. Ferran Echevarne i Florence	Anàlisis clíniques
Dr. Martí Franch i Pagès	Otorinolaringologia
Dr. Jordi Guitart i Vela	Patologia del dolor
Dr. Constancio Marco Clemente	Traumatologia
Dr. Joan Masana i Ronquillo	Psiquiatria
Dr. Allén Mejía i Henao	Neurocirurgia
Dr. Sebastià Mir-Mir i Caragol	Cirurgia reparadora
Dra. Magdalena Montserrat i Toran	Farmàcia
Dr. Camil Mundet i Torrellas	Coloproctologia
Dr. Joan Noguera i Muñoz	Anestèsia i Reanimació
Dr. Ignasi Òrsola i Gran	Urologia
Dr. Jaume Palou i Monzó	Cirurgia vascular
Dr. Ramon Pedragosa i Jové	Dermatologia
Dr. Demetrio Pita Salorio	Oftalmologia
Dr. Xavier Piulachs i Clapera	Cirurgia general
Dra. M. Victòria Pulido i Clarasó	Otorinolaringologia
Dra. Esperança Raga i Pedrosa	Al·lergologia
Dra. M. Àngels Salvador i Verges	Patologia del genoll
Dr. Francesc Sanchiz i Medina	Terapèutica física - Oncologia
Dr. Carles Sanpons i Salgado	Radiodiagnòstic
Dr. Ramon Sàrrias i Mosso	Medicina d'empresa
Dr. Jordi Setoain i Quinquer	Medicina nuclear
Dr. Eduard Tolosa i Sarro	Neurologia
Dr. Josep Traserra i Parareda	Otorinolaringologia
Dra. Isabel Trias i Puig-Sureda.	Anatomia patològica
Dr. Ramon Trias i Rubies	Cirurgia general

Objecte i finalitats de la Fundació

L'article 6 dels Estatuts de la Clínica Plató - Fundació Privada afirma: «La Fundació no té ànim de lucre i el seu objecte i finalitats són els següents:

a) De naturalesa assistencial. Comprèn l'activitat sanitària i atenció mèdica dels seus beneficiaris en centres assistencials, institucionals o privats, mitjançant els pertinents concerts, convenis i acords.

b) De naturalesa investigadora i científica. Estudis i investigacions clíniques i experimentals, realitzats en la pròpia Fundació o en altres centres.

c) De naturalesa docent. Formació de professionals de la Ciència de la Salut, mitjançant cursos realitzats en els seus centres d'ensenyament per a postgraduats i alumnes que segueixen els seus estudis del període de llicenciatura. També formació d'infermeres, laborants, tècnics i, en general, formació de personal de les distintes professions paramèdiques, sotmetent-se en tot cas als requisits que legalment s'estableixin per al seu desenvolupament.

La filosofia del doctor Ramon Trias i Rubies és que la Fundació sigui un projecte de tothom, que sigui engrescador i que tothom se senti responsable que el projecte tiri endavant. Pel doctor Pujol, la mateixa història de Plató és un exemple clar del que significa, amb el pas dels anys, una voluntat constant de superació del fons i de la forma a fi de donar una resposta institucional a les necessitats dels malalts.[37]

Figura 76. Obres a Plató

Entre els diversos objectius assumits pel Patronat de la Fundació l'any 1993, el pla funcional d'obres era una de les fites que calia aconseguir. Van ser unes obres importants, ja que hom guanyà espai per a consultoris i equipaments que eren necessaris per al procés d'expansió de Plató (figura 76). [38]

L'any 1993 la gerència de Plató va plantejar al Patronat la necessitat de dur a terme, com a eix vertebrador de qualsevol pla o programa d'empresa, la filosofia de l'atenció integral al client. Arran d'això, va ser aprovada pels òrgans pertinents l'execució d'un programa de gestió de qualitat total. Posteriorment, fins al mes de setembre de 1995, es treballà per tal de consensuar amb tots els directius les línies bàsiques del projecte, la formació interna i externa de grups considerats estratègics i la sensibilització dels diferents estaments de Plató. Dins de l'adequació de Plató als reptes del segle XXI, hom n'impulsà la informatització i creà, l'any 1999, un Servei Informàtic centralitzat. Incorporant-se el Sr. Pere Compañó i Fibla amd data 21 de desembre de 1998 com a Cap de Serveis Informatius, procedent de l'Institut d'Estudis Catalans.

NOVA DIRECCIÓ EN EL SERVEI D'ANGIOLOGIA I CIRURGIA VASCULAR

El doctor Josep M. Callejas i Pérez, el 1999, al laboraritzar-se Plató, deixa de ser Cap del Servei d'Angiologia i Cirurgia Vascular, càrrec per al qual fou nomenat el doctor Enric Roche i Rebollo, procedent d'Hospital Universitari de Girona Josep Trueta. El doctor Roche es va especialitzar a l'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol de Badalona via MIR (1992-1997). Més endavant completà la formació a l'Hospital Clínic de Barcelona i al Washington University Medical Center Barnes Jewish Hospital. Pertany a la Societat Catalana d'Angiologia i Cirurgia Vascular, a la Sociedad Española de Angiología y Cirugía Vascular i a l'European Society for Vascular Surgery.

Actualment, el doctor Roche compta al Servei d'Angiologia i Cirurgia Vascular de Plató amb la col·laboració de tres adjunts: els doctors Xavier Cabot i Duran, Joan Rodríguez i Franco i Samuel Mejía i Restrepo, i amb el becari doctor Carles Esteban i Gràcia. L'activitat del Servei se centra fonamental-

ment en la cirurgia venosa convencional, CHIVA, la cirurgia arterial i els accessos d'hemodiàlisi, i està en estreta relació amb el Servei d'Angioradiologia.

Pel que fa a l'activitat docent del doctor Roche, és col·laborador de cursos de doctorat a la Universitat Autònoma de Barcelona i ponent i moderador de reunions científiques; ha participat en l'elaboració de textos de divulgació i en capítols de llibres, etc.

A més de l'assistència a malalts de la Clínica Plató, una de les seves activitats més interessants és la d'organitzador de congressos. El 1999 se celebrà a Andorra el I Simpòsium sobre Avenços Tecnològics en Patologia Vascular, organitzat pels doctors Enric Roche i Josep M. Callejas. La proposta consistí en la creació d'un fòrum que permetés a les personalitats científiques de major experiència exposar els avenços més rellevants en investigació, en mitjans i en tècniques relacionats amb la patologia vascular que, per la seva novetat o les seves característiques especials, no tenen cabuda en un congrés tradicional.

L'éxit ha acompanyat a la iniciativa i, així, el 2001 n'hi ha continuació am la celebració del II Simpòsium, que es presenta amb l'anagrama TECNOVASC i mitjançant la pàgina web del qual hom pot obtenir informació de totes les activitats de l'esdeveniment. També s'hi pot veure com la Clínica Plató és darrere de l'organització, continuant la tradició iniciada al seu moment pel doctor Ferran Martorell i Otzet.

UN NOU DIRECTOR MÈDIC

Amb l'increment d'activitats de la institució, va arribar un moment que la doble responsabilitat com a director general i com a director mèdic del doctor Pujol va aconsellar el nomenament d'un director mèdic. A proposta del doctor Pujol, el doctor Tomàs Alonso i Carrasco, a partir de 1999, va assumir

la Direcció Mèdica. Aquest mateix any, els serveis mèdics es jerarquitzaren i es laboralitzaren.

El doctor Tomàs Alonso i Carrasco va treballar durant els dos últims cursos de la carrera a la Clínica Adriano de Barcelona com a intern pregraduat amb el doctor Palou, en què aprengué la tècnica de la cirurgia vascular, aprenentatge que va continuar amb el doctor Sala Planell.

El 18 d'agost de 1976 començà a treballar a la Clínica Plató com a metge de guàrdia. Posteriorment s'incorporà a l'UCI, que dirigia el doctor Jordi Pujol. Hi va treballar durant deu anys i, havent descobert la seva inclinació envers la cardiologia, s'hi especialitzà. Més endavant, el desembre de 1991, fou nomenat cap clínic d'Urgències de l'Institut Policlínic.

Unes altres facetes del doctor Tomàs Alonso i Carrasco són el seu interès per la gestió i una preocupació per la qualitat i la humanitat de la medicina. L'any 1995 va efectuar un curs de Gestió EADA, d'un any de durada, i un altre de gestió de qualitat i gestió i coordinació de programes. És diplomat en gestió hospitalària. La qualitat de l'assistència i del que comporta, com ara el temps d'espera i la humanitat del tracte del personal sanitari amb el malalt o la seva família, i també l'assoliment dels objectius de cada servei són els àmbits d'actuació de la Direcció Mèdica.

EL NOU CAP DE SERVEI DE LA UNITAT DE CURA INTENSIVA

Amb motiu del nomenament del doctor Jordi Pujol i Colomer com a director general de la Clínica Plató, el doctor Joan Ramon Martínez i Ferrer fou nomenat, el 1986, responsable de l'UCI.

El doctor Martínez i Ferrer és especialista en medicina intensiva via MIR (1982), màster en economia de la salut i gestió hospitalària per la Universitat de Barcelona (1992), màster curricular en medicina d'urgències i emergències per la Fundació Les Heures de la Universitat de Barcelona, ins-

tructor de suport vital avançat per l'European Council de RCP i monitor de suport vital avançat en trauma.

Inicià la relació amb la Clínica Plató el 12 d'octubre de 1981 com a metge adjunt de medicina intensiva a l'UCI, que en aquell moment estava sota la direcció del doctor Pujol. L'any 1983 fou nomenat cap clínic de Medicina Intensiva, càrrec que va mantenir fins el gener de l'any 2000 al ser anomenat cap de Servei.

Una anècdota que expressa la humanitat del doctor Joan Ramon Martínez en la tasca professional és la que expliquem a continuació. Fa temps ingressà a l'UCI un malalt amb una pancreatitis molt greu i quasi sense forces per a lluitar. Havent descobert que era un malalt molt aficionat al joc de la petanca, al doctor Martínez se li acudí, per animar-lo, dir-li que l'altre metge que el visitaria era el president de la Federació de Petanca de Catalunya. El pacient demanà si, quan estigués curat, podria jugar-hi una partida i el doctor Martínez li assegurà que sí. El malalt es guarí i, en adonar-se de la mentida, li agraí molt l'ensarronada i li regalà un trofeu de petanca.

A l'activitat assistencial del doctor Martínez s'hi han d'afegir la docència i la recerca. En el camp de la primera és de destacar el fet que és director i professor d'uns quants cursos de màster d'urgències. És membre de les societats següents: SEMYUC, ACMI, Catalana de Bioètica i Catalana de Cardiologia. A més, és membre col·laborador de l'Associació Catalanonicaragüenca de Cooperació en Temes de Sanitat.

En el camp de la recerca, el 1992 guanyà el Segon Premi en Economia de la Salut i Gestió Hospitalària amb el treball *Desarrollo de una ecuación de costos para el infarto de miocardio*. Forma part del grup de treball de la Societat Catalana de Cardiologia per al registre de l'infart agut de miocardi de Catalunya, de l'estudi sobre ventilació mecànica a Espanya («Chest», octubre de 1998), de l'estudi d'investigació *Meningococial disease in large urban population* («Arch. of Internal. Med.», octubre de 1999) i del grup de treball de bioètica de l'Institut Borja de Bioètica.

EPÍLEG

S'ha dit que, pel que fa a la relació clínica, les coses han canviat més en els darrers vint-i-cinc anys que en els vint-i-cinc segles anteriors. No és cap exageració si fem una anàlisi racional de l'evolució, des d'una llarga estabilitat a la sobtada complexitat actual»: així comença l'article del doctor Marc-Antoni Broggi i Trias, i creiem que no és cap exageració.[39]

Les explicacions successives que hem anat fent des del principi del llibre han servit per a justificar i aclarir els esdeveniments pels quals ha passat la Clínica Plató des que es va crear, l'any 1925, fins ara. Han passat tres quarts de segle carregats de successos de tota mena, a tot el món, que han portat una millora extraordinària del nivell de vida i de l'esperança de vida, i una sanitat per a tothom.

En aquests capítols hem intentat explicar la història dels primers setanta-cinc anys de vida de l'Institut Policlínic, la Clínica Plató. Aquest llibre és un modest assaig històric. En primer lloc, parla de la vida i l'obra dels cinc metges fundadors que, a principis del segle XX, van prendre les mesures oportunes per a la modernització de la medicina a casa nostra: tingueren una visió clara del futur de la medicina i feren una aposta per la medicina d'equip, sense renunciar a la medicina liberal. En segon lloc, intenta fer conèixer els metges, les infermeres, els administratius i el personal en general de la Clínica Plató que, en la mesura de les seves aportacions, han fet possible que l'Institut Policlínic hagi sobreviscut durant aquests setanta-cinc anys. En definitiva, ha estat la història d'una adequació constant als esdeveniments que han succeït en la societat catalana i en la medicina en general.

La vida és canvi i, alhora, adequació al canvi. Al llarg d'aquests setanta-cinc anys, l'Institut Policlínic ha hagut d'adaptar-se a canvis de tota mena: polítics, socials i mèdics, fossin tècnics o científics. Unes altres clíniques no han pogut parlar de setanta-cinc anys d'existència.

No és possible entendre el naixement, l'existència i la persistència de la Clínica Plató si no tenim ben present, per una part, els canvis socials i polítics

esdevinguts i, per una altra, els avenços científics i tecnològics dels darrers setanta-cinc anys. Durant aquests anys, la Clínica Plató ha patit els diversos canvis polítics esdevinguts a Espanya, a Catalunya i a Europa, els quals han tingut una influència decisiva en molts moments de la vida de l'Institut Policlínic.

Primerament, l'Institut va néixer sota la dictadura del general Primo de Rivera. Després es van anar succeint la II República, la Guerra Civil espanyola, la dictadura del general Franco i, finalment, la democràcia, amb el regnat de Joan Carles I. Amb la democràcia, Plató ha estat subjecte a les lleis de l'Estat de les autonomies i a les de la Generalitat. Al començament era una clínica amb una filosofia totalment innovadora, i, per aquest motiu, punt de referència de quasi tots els metges catalans i de fora de Catalunya. Després, i successivament, va ser hospital de guerra, clínica privada, societat anònima sense ànim de lucre; i, finalment Clínica Plató - Fundació Privada.

A part dels canvis polítics, cal avaluar els canvis socials. Hem passat d'una medicina exercida com a professió liberal a un exercici profundament socialitzat. Després d'una etapa netament liberal, els anys setanta començà la convivència entre la medicina privada i la pública, que va motivar i continua motivant canvis tant en l'estructura física de l'edifici com en el personal. Avui dia aquesta convivència entre medicina pública i privada és molt freqüent en algunes altres clíniques de Barcelona, però no ho era tant els anys setanta. La Clínica Plató també va ser pionera en aquesta convivència i va haver de fer un esforç d'adaptació.

Un canvi fonamental a Plató ha estat la contractació del personal. Fins no fa gaires anys, cada servei contractava i remunerava el personal que tenia; cada departament de Plató funcionava independentment i la Clínica era el resultat de la suma dels diversos serveis. Aquesta estructura obsoleta anà canviant amb els mínims traumes possibles per a les persones i, actualment, la Clínica Plató - Fundació Privada és qui contracta i remunera el personal.

Els canvis en l'exercici de la medicina durant aquests setanta anys han estat múltiples. D'una banda, canvis tecnològics, científics, deontològics, farmacològics, etc., que han modificat la pràctica de la medicina. Han estat molts

nombrosos, i vertiginosos en el temps, fet que ha obligat a un reciclatge adequat.

D'una altra, s'han reconegut els drets del malalt, la qual cosa ha canviat radicalment la relació metge-malalt. S'ha passat del fet que el malalt, pel sol fet de ser-ho, havia de ser obedient com un súbdit a la categoria de malalt-ciutadà, responsable de les seves decisions i per qui ningú pot decidir en contra de la seva voluntat. La informació constant proporcionada al malalt sobre la seva malaltia, les tècniques que s'han d'utilitzar, la medicació que se li administra; la demanda del seu consentiment, etc., han fet que la relació del personal sanitari en general amb el malalt sigui més exquisida. El límit de l'actuació mèdica és, tan sols, la voluntat del malalt. Aquesta és la base d'uns conceptes tan revolucionaris com «consentiment informat», «rebuig de tractament», etc.

Els canvis que la medicina ha experimentat en aquests setanta-cinc anys s'han fet dins un procés uniformement accelerat que, gairebé sense adonar-nos-en, ens ha portat a la situació actual. Els descobriments en medicina s'han succeït amb una gran rapidesa. D'una banda, hi ha l'aparició de malalties noves, i, de l'altra, hi ha procediments nous, amb tècniques noves, en el camp de la cirurgia o de la farmacologia; i les tècniques noves porten a procediments d'estudi i d'exploració nous, cada vegada més sofisticats i d'un cost superior. No tenim temps d'aprendre una tècnica nova quan ja és superada per una altra, més nova i més eficaç, que ens proporciona uns coneixements més profunds, més exactes i més útils, cosa que en medicina vol dir guariment o potser només simple alleujament del malalt. De la fórmula magistral s'ha passat a l'específic.

Tota aquesta dinàmica comporta, a més de l'esforç personal per aprendre, una despesa econòmica important. L'esforç personal implica un reciclatge constant, afavorit pel contacte quotidià amb els companys. Per a plantar cara a les despeses, també cal que els metges s'agrupin: aquest és un dels fruits de la medicina d'equip. Amb la idea d'ajudar-se entre ells i d'aconseguir un utillatge modern, però a la vegada mantenint un esperit obert en el tracte amb el malalt, els cinc fundadors de Plató, els doctors Puig-Sureda, Gallart, Reventós, Codina i Roviralta, van unir els esforços i van constituir la

primera baula d'aquesta cadena, formada per tot el personal que ha treballat i treballa a la Clínica Plató.

Una de les preocupacions constants dels membres i dels directius del Cos Facultatiu ha estat, d'una manera paral·lela, mantenir-se a l'avantguarda de les novetats mèdiques amb unes exigències morals i ètiques, sense perdre mai de vista la humanitat en el tracte. Amb totes les diferències i les peculiaritats personals, sempre s'ha intentat aconseguir un equip homogeni format per tot el personal, sigui mèdic, d'infermeria, auxiliar, administratiu, etc.

La successió de persones vinculades a l'Institut Policlínic conforma una sèrie de baules amb personalitats diferents. Si revisem especialitat per especialitat, veurem que sempre hi ha persones d'una qualitat molt alta i que, en tot moment, s'ha intentat donar la resposta correcta a les demandes de la societat. Recentment, s'ha acomplert un canvi en el personal de la Clínica Plató - Fundació Privada que ha estat conseqüència de les modificacions dels Estatuts de la Fundació per a adequar-los a la legislació vigent, la qual laboralitza els serveis mèdics i fa incompatibles la condició de ser patró de la Fundació i, alhora, el manteniment d'un contracte laboral o civil. El resultat, entre alguns altres, ha estat el rejoveniment del personal de Plató i l'adequació de la institució a les necessitats previsibles del segle XXI.

La Clínica Plató - Fundació Privada durant els anys 2000 i 2001 celebra el seu setanta-cinquè aniversari (figura 77). I és així perquè, malgrat que l'escriptura de creació de la Clínica és del 2 d'abril de 1925, l'ingrés de malalts no va començar fins al 2 d'agost de 1926 a causa de les obres d'adequació de la casa, del palau i de les cotxeres que hi havia a una clínica moderna amb tots els equipaments que requeria.

L'any 2000 la Clínica Plató - Fundació Privada inicià els actes de celebració del setanta-cinquè aniversari del seu naixement incloent als seus escrits un logotip de commemoració d'aquest fet. A la primavera se celebrà l'acte de descobri-

Figura 77. Anagrama del setanta-cinquè aniversari de Plató

Figura 78. De dreta a esquerra: el doctor Ramon Trias i Rubies, president del Patronat Clínica Plató; el doctor Eduard Rius i Pey, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya; el doctor Jordi Pujol i Colomer, director general de la Clínica Plató; el doctor Ignasi Cuervo i Argudin, regidor ponent de Salut Pública de l'Ajuntament de Barcelona; el doctor Pere Barceló i Garcia, vicepresident del Patronat Clínica Plató; el senyor Eugeni Sedano i Monasterio, director general de Recursos Sanitaris SCS, i el doctor Pere Monràs i Viñas, president de la Unió Catalana d'Hospitals

ment d'una placa d'agraïment en honor dels cinc metges fundadors i amb motiu de la fi de les obres a l'edifici a què assistiren, entre algunes personalitats (figura 78) més, el doctor Eduard Rius i Pey, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya; el doctor Ignasi Cuervo i Argudin, regidor ponent de Salut Pública de l'Ajuntament de Barcelona; Pere Monràs i Viñas, president de la Unió Catalana d'Hospitals, i el senyor Eugeni Sedano i Monasterio, director general de Recursos Sanitaris SCS. Ultra aquestes, hi foren presents Ramon Trias i Rubies, president del Patronat Clínica Plató; Pere Barceló i Garcia, vicepresident del Patronat Clínica Plató, i Jordi Pujol i Colomer, director general de la Clínica Plató.

El present llibre forma part dels actes d'aquest setanta-cinquè aniversari, destinat a preservar de l'oblit els fets històrics de la Clínica Plató com a institució; però, fonamentalment, les persones que han fet que hom pugui

celebrar aquest aniversari i les que actualment, amb l'objectiu d'ésser útils a la societat catalana, continuen treballant per una medicina de qualitat (figura 79).

Figura 79. Foto de la Clínica Plató tal com és actualment

BIBLIOGRAFIA

1 Alsina i Bofill, J. La concepció del nostre Institut. Institut Policlínic Plató, 1990; 12.
2 Grifé, A. Protección del médico y paciente a la acción de los rayos X. ACTAS, 1962; 16: 141-147.
3 Rotellar, E.; Guasch, J.; Viñas, J.; Òrsola, I.; Ribera, L.; Chacón, J. C.; Rey, A. del; Torres, A. J.; Hernández, V.; Vidal, F.; Gutiérrez, A. J.; Sánchez, L.; Durán, M.; Cuesta, M. V.; Lizárraga, M. A. El trasplante de riñón. ACTAS, 1967; 21: 228-239.
4 Broggi, M. Consideraciones sobre la inervación y el funcionalismo de los vasos. Estudio clínico y experimental. Medicina Clínica, 1943.
5 Broggi, M. Comportamiento de los vasos ante diversos estímulos. Medicina Clínica, 1945.
6 Broggi, M. El factor vaso-motor en las secuelas traumáticas y en la polio-mielitis. Actas Fisio-Terp. Ibérica, 1957.
7 Editorial: Bioètica: la normativa com a pedagogia. Moisès Broggi: rectitud, elegància i humanisme. Bioètica & debat. Institut Borja de Bioètica, Fundació Privada, gener de 1997; 2.
8 Trias Rubies, R. Mille sphinctérotomies. Lyon Chirurgical, 1969; 65.
9 Trias Rubies, R. Outlook regarding leiomyoma of the rectum. Dis. Col&Rect, 1989; 32: 884.
10 Trias Rubies, R. Cancer gastrique superficiel. Metastases ganglionnaires. Ann. Chir.; 1990; 44: 279.
11 Sorsby, A. Patología médica oftalmológica. Editorial Toray, SA, 1962. Traducció de l'anglès pel doctor José Manuel Deó Riduejo.
12 Piulachs, P. A la memoria del Dr. Eugenio Bruguera Talleda. ACTAS, 1974; 28: 22-26.
13 Camps Cardona, J. Acción antitiroidea de los fármacos anticomiciales. An. Med., 1955; 41: 569-576.
14 Mascaró i Ballester, J. M. La pell dels altres. Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, Barcelona. 1998.
15 Marco Clemente, C. A Estoril Congreso Hispano-Portugués de Cirugía Ortopédica y Traumatología donde desarrolló una parte de la ponencia española sobre «Polifracturados». ACTAS, 1971; 25: 79.
16 Marco Clemente, C. Hallus-Valgus. ACTAS, 1971; 25: 11-17.
17 Pujol Colomer, J. El catéter de Swan-Ganz. Indicaciones y complicaciones. Medicina Intensiva. 1980; 4.
18 Pujol Colomer, J. Sustained hypertension after section of the glosso pharyngeal nerve. Journal of Neurology and Psychiatry. 1981; 44: 369.
19 Pujol Colomer, J. Crisis hipertensiva e hipertensión arterial mantenida tras sección o lesión unilateral intracraneal del glosofaríngeo. Medicina Clínica, 1981; 77.
20 Pujol Colomer, J. Propuesta para una planificación de los servicios de M. I. en Catalunya. Medicina Intensiva, 1982; 6.
21 Pujol Colomer, J. Organización de los Servicios de Medicina Intensiva a Catalunya. Annals de Medicina, 1982; 6.
22 Cañadas Sauras, E.; Roca de Viñals, R.; Gallart Esquerdo, A. Valor diagnóstico de la punción biopsia de hígado con aguja fina. Rev. Esp. Enf. Ap. Dig. y Nutr., 1958.
23 Cañadas Sauras, E.; Roca de Viñals, R. Estudio experimental de les células blásticas tractadas con digestión artificial de desoxiribonucleasa, ribonucleasa y quimotripsina. Med. Clín., 1958.
24 Piulachs, P.; Corominas, A.; Balius, R.; Piulachs, X. Repercussió enzimàtica de l'agressió. Monografies Mèdiques, 1973; 9. Contracoberta.
25 Traserra Parareda, J. L'oto-rino-laringologia com a especialitat dels mitjans de comunicació. Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, Barcelona, 1990. Discurs de recepció de l'acadèmic electe.
26 Salvà i Miquel, J. A. Discurs de benvinguda a l'acadèmic numerari Prof. Josep Traserra i Parareda. Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, 1990.

27 Corbella, J. Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1985. Fundació Uriach 1838, Barcelona, 1996; 341.
28 Mir-Mir, L.; Mir-Mir, S. Quistes pilonidelos y fístulas sacrococcígeas. ACTES, 1980; 30: 188-193.
29 Mir-Mir, L.; Mir-Mir, S. Tratamiento de las fístulas recto-vaginales. ACTES, 1983; 30.
30 Rizzo, J.; Costa, R.; Mir-Mir, S. Úlceras por decúbito. ACTES, 1990, 32.
31 Mir-Mir, L.; Brualla, A.; Mir-Mir, S. The value of preoperative thermography in patients undergoing reduction mamaplasty and mastopexy. Annals of Plastic Surgery, 1979; 3.
32 Domènech i Torné, F. M.. Dels isòtops radioactius a la medicina nuclear. Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, Barcelona, 1998. Discurs d'ingrés llegit el dia 24 de maig de 1998.
33 Algaba, F.; Trias, I.; Castro, C. Inflamatory fibrous histiocytoma of the spermatic cord with periph-erical eosinophilia. Histopatology, 1989; 14: 319-321.
34 Trias, I.; Algaba, F.; Hocsman, H. Relation with «Burned-out» tumor and testicular germinal neoplasms. Eur. Urol., 1991; 19: 81-84.
35 Algaba, F.; Trias, I. Diagnostic limits in prostatic cancer. Eur. Urol., 1996; 30: 212-221.
36 Fernández-Figueras, M. T.; Puig, Ll.; Trias, I.; Lorenzo, J. C.; Navas, J. J. Benign myoepithelioma of the skin. Am. J. Dermatopathol., 1998; 20(2): 208-212.
37 Pujol i Colomer, J. La qualitat com a filosofia de gestió. ACTES, gener de 1996; 1: 3.
38 Trias i Rubies, R. Un projecte de tots. ACTES, juny de 1996; 1: 2.
39 Broggi i Trias, M. A. Necessitat de la bioètica en la clínica. ACTES, setembre-desembre de 1998; 3:

PATRONS I PERSONAL DE LA CLÍNICA PLATÓ - FUNDACIÓ PRIVADA

MEMBRES DEL PATRONAT

TRIAS	RUBIES	RAMON	PRESIDENT
BARCELÓ	GARCÍA	PERE	VICEPRESIDENT
AUBÍA	MARIMÓN	JAUME	PATRÓ
CALLEJAS	PÉREZ	JOSEP MARIA	PATRÓ
PALOU	MONZÓ	JAUME	PATRÓ
SUÑOL	SALA	ROSA MARÍA	PATRÓ
USTRELL	VILATERSANA	SALVADOR	SECRETARI

EQUIP DIRECTIU

PUJOL	COLOMER	JORDI	DIRECTOR GENERAL
ALCOVER	GARCÍA-TORNEL	JOAN MANUEL	DIRECTOR SERVEIS GENERALS
ALONSO	CARRASCO	TOMÀS	DIRECTOR MÈDIC
CANA	QUIRÓS	JOSEP ANTONI	DIRECTOR RECURSOS HUMANS
COMPAÑÓ	FIBLA	PERE	DIRECTOR SISTEMES INFORMACIÓ
LLABERÍA	GARRELL	NÚRIA	DIRECTORA INFERMERIA
RUIZ	SÁNCHEZ	JOSEP MANUEL	DIRECTOR ECONÒMICO-FINANCER

CAPS DE SERVEI

CASADEMONT	GOU	JOAN	MEDICINA INTERNA
GUITART	VELA	JORDI	ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
MARTÍNEZ	FERRER	JOAN RAMON	MEDICINA INTENSIVA
MEJÍA	HENAO	ALLEN	NEUROCIRURGIA
MIR-MIR	CARAGOL	SEBASTIÀ	CIRURGIA PLÀSTICA I REPARADORA
MONTSERRAT	TORAN	MAGDALENA	FARMÀCIA
ÒRSOLA	GRAN	IGNASI	UROLOGIA
PEDRAGOSA	JOVÉ	RAMON	DERMATOLOGIA
PIULACHS	CLAPERA	XAVIER	CIRURGIA GENERAL
PULIDO	CLARASÓ	MARIA VICTÒRIA	OTORINOLARINGOLOGIA
RAGA	PEDROSA	ESPERANÇA	AL·LERGIOLOGIA
ROCHE	REBOLLO	ENRIC	CIRURGIA VASCULAR
SALVADOR	VERGÉS	MARIA ÀNGELS	CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
TRIAS	PUIG-SUREDA	ISABEL	ANATOMIA PATOLÒGICA

COL·LABORADORS

ABRIÉ	TICÓ	JUANA	TELEFONISTA
AGUILAR	CASADO	ISABEL	INFERMERA
ALBERTÍ	FITÓ	GLÒRIA	METGESSA ADJUNTA CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
ALCAZAR	MARTÍNEZ	CAROLINA	AUXILIAR INFERMERIA
ALCOLEA	MADERA	MARINA	AUXILIAR INFERMERIA
ALEMANY	VILALTA	OLGA	METGESSA ADJUNTA ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
ALONSO	GÓMEZ	DIEGO	INFERMER
ALONSO	LEÓN	DOLORES	AUXILIAR INFERMERIA
ÁLVAREZ	CAÑUETO	NATALIA	AUXILIAR INFERMERIA
ÁLVAREZ	ENCINAS	ALFREDO	INFERMER
AMAT	CASANOVA	MAGALI	FISIOTERAPEUTA
ANDREU	MASSANA	MARÍA ANTÒNIA	INFERMERA
ANDREU	SOLÀ	NÚRIA	INFERMERA
ANGRILL	ROSICH	ROSA MARIA	AUXILIAR INFERMERIA
ARANDA	PARRILLA	AURORA	ADMINISTRATIVA
ARCO	RODRÍGUEZ	SANDRA	INFERMERA
ARDID	BRITO	JORGE	METGE ADJUNT CIRURGIA GENERAL
ÁVILA	JAIMEZ	FRANCISCA	AUXILIAR INFERMERIA
AYALA	LÓPEZ	MARÍA ASUNCIÓN	INFERMERA
BARAHONA	ORPINELL	MARTA	INFERMERA
BARANDELA	GONZÁLEZ	MARÍA CELIA	INFERMERA
BARBANCHO	ORDÓÑEZ	OSCAR	ADMINISTRATIU
BARREDO	COUSO	MARÍA BELEN	ADMINISTRATIVA
BARREIRO	PÉREZ	ANTONIA	INFERMERA
BAUTISTA	VILLAÉCIJA	OSCAR	AUXILIAR INFERMERIA
BELLO	VILLEGAS	ANTONIA	INFERMERA
BELTROL	SALVADOR	EULÀLIA	ADMINISTRATIVA
BERZOSA	MARTÍNEZ	FLORENTINA	INFERMERA
BETETA	CARAVACA	ROSA MARIA	AUXILIAR INFERMERIA
BIRLANGA	LUCAS	PASCUAL ANTONIO	FISIOTERAPEUTA
BLANCO	RAMÍREZ	ELISABETH	INFERMERA
BLANCO	SEMEDO	MARIA ISABEL	ADMINISTRATIVA
BLASCO	BLASCO	NÚRIA	ADMINISTRATIVA
BLASCO	LOZANO	MARÍA DOLORES	INFERMERA
BOHÉ	ROVIRA	MERCÈ	METGESSA ADJUNTA OTORINOLARINGOLOGIA

COL·LABORADORS

BORI	TUNEU	ROSA MARIA	METGESSA ADJUNTA CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
BURGUÉS	BURILLO	LUÍS ALFONSO	SUPERVISOR INFERMERIA
CABALLERO	ALONSO	CONSUELO	ADMINISTRATIVA
CABELLO	PÉREZ	JUANA	AUXILIAR INFERMERIA
CABOT	DURAN	JAVIER	METGE ADJUNT CIRURGIA VASCULAR
CALERO	VIZUETE	JOSÉ ANTONIO	INFERMER
CALVO	GUTIÉRREZ	MANUEL	MOSSO CLÍNICA
CÁMARA	GALINDO	GEMMA	AUXILIAR INFERMERIA
CAMPAMÁ	JARQUE	CARMEN	AUXILIAR FARMÀCIA
CAMPS	SALAT	RAIMON	METGE RESPONSABLE URGÈNCIES
CANO	VEGAS	VICENTA	MECÀNICA SANITÀRIA
CARBONELL	ESTAPE	ROSA	SUPERVISORA INFERMERIA
CARBONELL	HÖERLER	ISABEL	CAP CLÍNIC UNITAT PNEUMOLOGIA
CARBONELL	SANZ	ELISENDA	AUXILIAR INFERMERIA
CARUNCHO	MARCOTE	Mª AURORA DEL CARMEN	INFERMERA
CASANOVA	BLANCO	SÍLVIA	COORDINADORA INFERMERIA
CASARES	ROMEVA	MARIA	METGESSA ADJUNTA MEDICINA INTERNA
CASTILLO	DELGADO	SEBASTIÁN FRANCISCO	MOSSO CLÍNICA
CASTILLO	PÉREZ	MARCELINO	MOSSO CLÍNICA
CASTRO	JULIÁN	ANA MARÍA	AUXILIAR INFERMERIA
CEDRÓN	GALLEGO	LAURA	AUXILIAR INFERMERIA
CEPEDA	MURCIEGO	MARÍA ANUNCIACIÓN	AUXILIAR INFERMERIA
CERVANTES	PARRA	VERÓNICA	AUXILIAR INFERMERIA
CIÉRCOLES	MORLANES	JAVIER	MOSSO CLÍNICA
CISNEROS	ANTÓ	JOSÉ LUÍS	METGE ADJUNT PNEUMOLOGIA
CLARI	RAMOS	CARLA	INFERMERA
CLAVELL	CARRASCO	JOSÉ	MOSSO CLÍNICA
COLL	ARAGONES	MARTA	ADMINISTRATIVA
COMPTA	BURCH	INMACULADA	AUXILIAR INFERMERIA
CONDE	LOUREIRO	MARIA	AUXILIAR INFERMERIA
CONTINENTE	ARIÑO	JULIO	ADMINISTRATIU
CORDÓN	CAMPOS	FRANCISCA	INFERMERA
CORTÉS	PÉREZ	MARÍA DE LA CABEZA	AUXILIAR INFERMERIA
COSTA	CARRERAS	ROGER FRANCESC	METGE ADJUNT CIRURGIA PLÀSTICA I REPARADORA
COSTA	GATELL	ESTHER	METGESSA ADJUNTA URGÈNCIES
COTES	MEDIAVILLA	ANTONIO	AUXILIAR INFERMERIA

COL·LABORADORS

DARNELL	BUISAN	PEDRO FEDERICO	METGE ADJUNT CIRURGIA PLÀSTICA I REPARADORA
DE CÓRDOBA	BENEDICTO	JOSÉ LUÍS	METGE ADJUNT ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
DE PAZ	FERRÁNDIZ	MARIA TERESA	INFERMERA
DEL MORAL	CASADO	MONICA	INFERMERA
DÍAZ	REAL	MARÍA DEL CARMEN	AUXILIAR INFERMERIA
DOMINGO	GARAITA	GUILLERMO	METGE ADJUNT MEDICINA INTENSIVA
ELSEL	LARA	MARIA TERESA	INFERMERA
ELVIRA	NONELL	JAVIER	MOSSO CLÍNICA
ELVIRA	SEPÚLVEDA	MILAGROS	AUXILIAR INFERMERIA
ENGRA	LOZANO	CARIDAD	ADMINISTRATIVA
ESPAÑOL	QUINTILLA	MARIA ISABEL	METGESSA ADJUNTA ANATOMIA PATOLÒGICA
ESPINAR	LÓPEZ	FRANCISCO	OFICIAL MANTENIMENT
ESPUÑA	MORA	MONTSERRAT	INFERMERA
ESTEBAN	GRÀCIA	CARLOS	METGE ADJUNT CIRURGIA VASCULAR
ESTELLES	BARROT	MARIA ISABEL	INFERMERA
ESTEPA	CANO	VICENTE	MOSSO CLÍNICA
ESTEVE	ZAMORA	MARTA	INFERMERA
FABREGAT	FABRA	MARIA NEUS	METGESSA ADJUNTA UNITAT NEUROLOGIA
FERNÁNDEZ	ÁLVAREZ	ERMITAS	AUXILIAR INFERMERIA
FERNÁNDEZ	CANDELARIO	ISABEL	ADMINISTRATIVA
FERNÁNDEZ	FERRERO	JUAN ANTONIO	INFERMER
FERNÁNDEZ	GALLEGO	ANA ISABEL	ADMINISTRATIVA
FERNÁNDEZ	MARTÍNEZ	MARÍA ANGELES	ADMINISTRATIVA
FERNÁNDEZ	MOLINA	MONTSERRAT	AUXILIAR INFERMERIA
FERNÁNDEZ	TOMÁS	FRANCISCO JAVIER	AUXILIAR INFERMERIA
FONT	VICENTE	ANGEL	MOSSO CLÍNICA
FONTCUBERTA	GARCÍA	NÚRIA	INFERMERA
FRANCÉS	CATALÀ	MERCEDES	INFERMERA
FRANCH	PAGÈS	MARTÍ	METGE ADJUNT OTORINOLARINGOLOGIA
FRANCISCO	MORENO	LÍDIA	AUXILIAR INFERMERIA
FRÍGULA	LLORCA	SONIA	INFERMERA
FUENTES	AGUILAR	MANUEL	OFICIAL MANTENIMENT

COL·LABORADORS

GALERA	HEREDIA	CAROLINA	ADMINISTRATIVA
GALIAN	BURUAGA	MAGDALENA	AUXILIAR INFERMERIA
GALLARDO	GONZÁLEZ	GEMMA	INFERMERA
GANAZA	RODRÍGUEZ	ROSA MARIA	ADMINISTRATIVA
GARCÍA	ACEBES	MARIA TERESA	AUXILIAR INFERMERIA
GARCÍA	ALMEDA	MARÍA SALVADORA	AUXILIAR INFERMERIA
GARCÍA	CARMONA	JOSÉ ANTONIO	INFERMER
GARCÍA	DÍAZ	MARÍA CARMEN	ASSISTENTA SOCIAL
GARCÍA	GARCÍA	MONTSERRAT	AUXILIAR INFERMERIA
GARCÍA	GONZÁLEZ	MONTSERRAT	INFERMERA
GARCÍA	GONZÁLEZ	YOLANDA	INFERMERA
GARCÍA	RUIZ	IVAN	AUXILIAR INFERMERIA
GARCÍA	SAMANIEGO	MARIA TERESA	METGESSA ADJUNTA ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
GARCÍA	TUTUSAUS	MARIA TERESA	AUXILIAR INFERMERIA
GARCÍA	VENTURA	JAVIER	OFICIAL MANTENIMENT
GARCÍA-MELGARES	ZAMORA	JUANA MARÍA	ADMINISTRATIVA
GARRIDO	QUINTEIRO	INÉS	INFERMERA
GASCÓN	GARCÍA	MARÍA ELVIRA	INFERMERA
GAVILÁN	FERNÁNDEZ	MARÍA JESÚS	INFERMERA
GIL	ARRANZ	ISABEL	AUXILIAR INFERMERIA
GIL	LAGE	CRISTINA	AUXILIAR INFERMERIA
GIMÉNEZ	FERRER	MARIA EULALIA	INFERMERA
GODÀS	SERRET	MARÍA CARMEN	INFERMERA
GÓMEZ	GARCÍA	MONTSERRAT	INFERMERA
GÓMEZ	PINEL	MARÍA CARMEN	AUXILIAR INFERMERIA
GONZÁLEZ	CASTRO	URBANO	METGE ADJUNT DERMATOLOGIA
GONZÁLEZ	COELLO	MERCEDES	INFERMERA
GONZÁLEZ	DURAN	JOSEFA	AUXILIAR INFERMERIA
GONZÁLEZ	GARCÍA	ISABEL	AUXILIAR INFERMERIA
GONZÁLEZ	SALGUERO	CARMEN	AUXILIAR INFERMERIA
GONZÁLEZ	SANTIAGO	MARÍA CRUZ	AUXILIAR INFERMERIA
GONZÁLEZ	RAMIRO	EVA MARIA	TÈCNIC SANITARI
GONZALO	RODRIGO	AGUSTINA	AUXILIAR INFERMERIA
GORDO	GÓMEZ	SÍLVIA	AUXILIAR INFERMERIA
GRANDE	PROL	MARÍA ESPERANZA	INFERMERA
GRIÑON	MARTÍNEZ	JESÚS	TÈCNIC SANITARI
GUILLAUMES	FURNÉS	SALVADOR	METGE ADJUNT CIRURGIA GENERAL
GUILLEN	ALABARCE	TOMAS	INFERMER

COL·LABORADORS

GUTIÉRREZ	GESSE	MARIA ROSA	INFERMERA
GUTIÉRREZ	LAMA	PILAR	AUXILIAR INFERMERIA
HENRÍQUEZ	GONZÁLEZ	MERCEDES	AUXILIAR INFERMERIA
HERRERO	MACÍAS	CARLOS	INFERMER
HERVÁS	MARTOS	MARIA PILAR	COORDINADORA INFERMERIA
HOLGADO	MARTÍN	MARIA ISABEL	ADMINISTRATIVA
HOSTA	MATEU	VÍCTOR	METGE ADJUNT ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
IBÁÑEZ	EBRI	NÚRIA	AUXILIAR INFERMERIA
JIMÉNEZ	MONTES	MARÍA JOSÉ	ADMINISTRATIVA
JIMÉNEZ	NOVILLO	MARÍA CARMEN	AUXILIAR FARMÀCIA
JOVER	MORENO	ANNA	SECRETÀRIA DE DIRECCIÓ
JUIZ	LÓPEZ	MARÍA DOLORES	AUXILIAR INFERMERIA
LAFUENTE	BARRAL	AURÉLIA	AUXILIAR INFERMERIA
LAPIEDRA	CAMON	MARÍA CARMEN	AUXILIAR INFERMERIA
LAPIEDRA	CAMON	ROSA MARIA	INFERMERA
LECUMBERRI	OTAZU	BLANCA ESTHER	INFERMERA
LLIRÓ	BLASCO	ESTHER	METGESSA ADJUNTA CIRURGIA PLÀSTICA I REPARADORA
LOMBART	TERUEL	REGINA	AUXILIAR INFERMERIA
LÓPEZ	BORRÀS	CRISTINA	AUXILIAR INFERMERIA
LÓPEZ	GINEL	CRISTINA	AUXILIAR INFERMERIA
LÓPEZ	GONZÁLEZ	ÁNGELES	SECRETÀRIA DE DIRECCIÓ
LÓPEZ	GONZÁLEZ	MARÍA ÁNGELES	AUXILIAR INFERMERIA
LÓPEZ	GUTIÉRREZ	CLEMENTINA	AUXILIAR INFERMERIA
LÓPEZ	LAMA	MARÍA LUZ	AUXILIAR INFERMERIA
LORCA	BAEZ	ISABEL	INFERMERA
LUCAS	NAVAS	MARIA ISABEL	AUXILIAR INFERMERIA
LUNA	MARTÍNEZ	ELENA	SUPERVISORA INFERMERIA
LUZ	JORDÁN	SÍLVIA	INFERMERA
MACEDO	GONZÁLEZ	ISMAEL	ADMINISTRATIU
MAESTRE	GUERRA	RAMONA	AUXILIAR INFERMERIA
MALO	GUILLEN	CONCEPCIÓN	INFERMERA
MAÑÉ	MAS	MARÍA DOLORES	INFERMERA
MANI	IBÁÑEZ	JUAN ANTONIO	METGE ADJUNT ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
MANSILLA	SUÁREZ	MARIA ISABEL	INFERMERA
MARCOS	HERNÁNDEZ	MARÍA LUISA	AUXILIAR INFERMERIA
MARINETTO	FUENTES	ANA	INFERMERA

COL·LABORADORS

MÁRQUEZ	ÁLVAREZ	JOANA	SECRETÀRIA DE DIRECCIÓ
MARRAWI	SAIRAFI	ABDEL LATIF	METGE ADJUNT CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
MARTÍN	CARBÓ	ESTER	INFERMERA
MARTÍN	CEGARRA	MARÍA CARMEN	AUXILIAR INFERMERIA
MARTÍNEZ	ALBEROLA	JAUME	CAP DE MANTENIMENT
MARTÍNEZ	ARTEAGA	VEGA	INFERMERA
MARTÍNEZ	CASTILLO	LUCIA	INFERMERA
MARTÍNEZ	CUENCA	MARIA ESTHER	METGESSA ADJUNTA UROLOGIA
MARTÍNEZ	FERRER	ROSA	METGESSA ADJUNTA URGÈNCIES
MARTÍNEZ	FERRER	VANESA	ADMINISTRATIVA
MARTÍNEZ	SENDINO	JUAN CARLOS	CAP COMPTABILITAT
MARTÍNEZ	VERGARA	ANNA	FISIOTERAPEUTA
MARTRAT	MACIÀ	ANTONI	METGE ADJUNT CIRURGIA GENERAL
MARTY	MORERA	MAGDALENA	INFERMERA
MASCÓ	RAYA	MONICA PATRÍCIA	ADMINISTRATIVA
MEBARAK	OTERO	LUCILA ISABEL	METGESA ADJUNTA NEUROCIRURGIA
MEDINA	MEDINA	MARÍA LUISA	AUXILIAR INFERMERIA
MEJÍA	RESTREPO	SAMUEL	METGE ADJUNT CIRURGIA VASCULAR
MELCHOR	UBACH	SANDRA	AUXILIAR INFERMERIA
MELIA	CLAVERÍA	MONTSERRAT	INFERMERA
MENCHÓN	LÓPEZ	ISABEL	AUXILIAR INFERMERIA
MERCADÉ	LURBE	MONTSERRAT	INFERMERA
MEZA	VEGA	JULIO ANTONIO	METGE ADJUNT ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
MINGUILLÓN	CEBRIÁN	MARÍA CARMEN	SUPERVISORA INFERMERIA
MIQUEL	RUIZ	TANIA	ADMINISTRATIVA
MIRÓ	DOMÈNECH	MARÍA JOSÉ	METGESSA ADJUNTA ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
MIRÓ	GARCÍA	MARÍA DOLORES	INFERMERA
MOLINS	MOLINS	ROSER	INFERMERA
MONFORTE	ESCOLA	MARTA	INFERMERA
MONGE	GIMENO	MONTSERRAT	ADMINISTRATIVA
MONTERO	CERVERA	CRISTINA	INFERMERA
MONTILLA	RIVAS	CRISTOBAL	INFERMER
MORA	SUST	MONTSERRAT	SECRETÀRIA DE DIRECCIÓ
MORAÑO	UREÑA	AROA	ADMINISTRATIVA

COL·LABORADORS

MORENO	POLO	JESÚS	INFERMER
MORET	FERRÓN	MARÍA LUISA	METGESSA ADJUNTA ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
MORLÀ	NOVELL	ROSA MARIA	METGESSA ADJUNTA URGÈNCIES
MORODO	LOSADA	MARIA ROSA	INFERMERA
MUÑOZ	LÓPEZ	JUAN MANUEL	ADMINISTRATIU
MUÑOZ	LÓPEZ	SANDRA	AUXILIAR INFERMERIA
MUÑOZ	ORTIN	JOSÉ ANTONIO	ADMINISTRATIU
NADALES	LUNA	ISABEL	AUXILIAR INFERMERIA
NAVARRO	ABRINES	FEDERICO	CAP DE FACTURACIÓ
NAVAS	MEDINA	MARÍA ÁNGELES	AUXILIAR INFERMERIA
NAVAZO	PEÑALBA	MARIA PILAR	AUXILIAR INFERMERIA
NIETO	FERRÓN	MARÍA ISABEL	INFERMERA
NORIEGA	CARREÑO	MARÍA CARMEN	INFERMERA
NUÑEZ	CASTRO	MARÍA PINO	PSICÒLOGA ADJUNTA PSIQUIATRIA
OBIOLS	ALDOMÀ	JUAN ANTONIO	METGE ADJUNT CIRURGIA GENERAL
OLIVÁN	LÓPEZ	ANTONIO	INFERMER
ONRUBIA	PATERNA	SUSANA ISABEL	INFERMERA
ORTEGA	FERNÁNDEZ	ROCÍO	AUXILIAR FARMÀCIA
ORTEGA	MESA	JOSEFA	AUXILIAR INFERMERIA
ORTÍN	CHOVER	CARMEN	INFERMERA
OSORIO	CRUZ	LOURDES	INFERMERA
OTERO	MORA	MERITXELL	INFERMERA
OTERO	SALVADOR	SÍLVIA	ADMINISTRATIVA
PAGÀ	CARBONELL	JOSEP JOAN CRISTÒFOL	METGE ADJUNT UROLOGIA
PALAZÓN	PIMENTEL	MELCHE	AUXILIAR INFERMERIA
PALOMARES	CEGARRA	ANTONIO	MOSSO CLÍNICA
PALOMERAS	ESPUÑA	INMACULADA	INFERMERA
PALOU	MASIP	JAUME	METGE SALUT LABORAL
PARDO	HUERTA	MARIA EMMA	INFERMERA
PAREJA	MORALEDA	MARIA TERESA	TÈCNIC SANITARI
PARIS	LEAL	CARMEN	INFERMERA
PARRA	ESTEPA	JUANA	INFERMERA
PARRADO	CABELLO	MARÍA CARMEN	AUXILIAR INFERMERIA
PEÑALBA	NAVAZO	ALFREDO	INFERMER
PERALTA	RECUENCO	MARÍA DEL MAR	ADMINISTRATIVA
PEREIRO	CRUZ	MARÍA JESÚS	INFERMERA
PEREIRO	VAZQUEZ	LUÍS	METGE ADJUNT URGÈNCIES
PÉREZ		ROSSANA	METGESSA ADJUNTA MEDICINA INTENSIVA

COL·LABORADORS

PÉREZ	BLANCO	NOELIA	INFERMERA
PÉREZ	DÍAZ	ANTONIO	AUXILIAR INFERMERIA
PÉREZ	JIMÉNEZ	MARIA ESTHER	INFERMERA
PÉREZ	PÉREZ	CARMEN	ADMINISTRATIVA
PINA	SAMPERIZ	NÚRIA	TÈCNIC SANITARI
PINO	URBANO	JOSÉ LUÍS	MOSSO CLÍNICA
PINTO	BARTOLOMÉ	SÓNIA	INFERMERA
PIULACHS	CLAPERA	JORDI	CAP CLÍNIC CIRURGIA GENERAL
POLO	ALCOCER	SAGRARIO	AUXILIAR INFERMERIA
PONS	CASANOVAS	MARIA ISABEL	CAP CLÍNIC ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
PORCEL	LÓPEZ	ASUNCIÓN	AUXILIAR INFERMERIA
PORTA	MARTÍNEZ	NÚRIA	METGESSA ADJUNTA URGÈNCIES
POU	RIBALTA	NOEMÍ	METGESSA ADJUNTA ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
PUJOL	COLOMER	JUAN	CAP CLÍNIC UNITAT CARDIOLOGIA
QUINTANILLA	CABELLO	PATRÍCIA	AUXILIAR INFERMERIA
RAMÍREZ	GUTIÉRREZ	JOSÉ	INFERMER
RAMÍREZ	OSUNA	CRISTINA	INFERMERA
RAMÍREZ	PLANTADA	CAROLINA	ADMINISTRATIVA
RAMOS	FARRONA	JOSEFA	AUXILIAR INFERMERIA
RAÑÓ	PÉREZ	ANA	METGESSA ADJUNTA MEDICINA INTENSIVA
RASO	LAX	OLGA	AUXILIAR INFERMERIA
RAVENTÓS	BUSQUETS	CARLOS JAVIER	METGE ADJUNT UROLOGIA
REBOLLO	PARIENTE	VANESA MILAGROS	ADMINISTRATIVA
REDONDO	CERVERA	MANUEL	OFICIAL MANTENIMENT
REQUENA	VIDAL	MARÍA INMACULADA	INFERMERA
REY	PINILLA	PEDRO	AUXILIAR INFERMERIA
RIBAS	REBULL	JUDITH	INFERMERA
RIBERA	RODÓN	MARÍA JOSEFA	INFERMERA
RICO	FERNÁNDEZ	MARÍA JESÚS	AUXILIAR INFERMERIA
RICO	GRANDAL	MARÍA CARMEN	INFERMERA
RIERA	MANZANO	SÓNIA	INFERMERA
RIVAS	VALLEJO	RAQUEL	INFERMERA
RIZO	GÓMEZ	ANA MARÍA	FARMACÈUTICA ADJUNTA FARMÀCIA
ROCA	GARCÍA	MARIA	AUXILIAR INFERMERIA
RODRÍGUEZ	BALDONEDO	PEDRO	METGE ADJUNT MEDICINA INTENSIVA

COL·LABORADORS

RODRÍGUEZ	FRANCO	JUAN GUILLERMO	METGE ADJUNT CIRURGIA VASCULAR
RODRÍGUEZ	PÉREZ	CONCEPCIÓN	AUXILIAR INFERMERIA
RODRÍGUEZ	PÉREZ	MARIA TERESA	INFERMERA
ROJAS	PINO	DAVID	AUXILIAR INFORMÀTIC
ROMAGUERA	RAMIÓ	FERRAN	METGE RESPONSABLE PSIQUIATRIA
ROMERO	MOLINA	DOLORES EMILIA	INFERMERA
RON	RIVAS	MARIA TERESA	AUXILIAR INFERMERIA
ROSALES	FLETES	MARÍA JOSÉ	METGESSA ADJUNTA AL·LERGIOLOGIA
ROVIRA	SIMÓN	ESTHER	INFERMERA
RUANO	MAYOLAS	JOAN	INFORMÀTIC
RUBIO	RAMÍREZ	MARÍA DOLORES	AUXILIAR INFERMERIA
RUEDA	LAREDO	ELENA	ADMINISTRATIVA
RUIZ	CANDUELA	MARÍA LUZ	AUXILIAR INFERMERIA
RUIZ	PARDOS	ANA MARÍA	METGESSA ADJUNTA ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
RUIZ	SALINAS	SÓNIA	INFERMERA
RUIZ	TORO	ROSARIO	INFERMERA
SABÁN	CARMONA	JOAQUÍN	AUXILIAR FARMÀCIA
SALVANY	RIGOL	MIREIA	INFERMERA
SANCHEZ	GONZÁLEZ	OLGA	INFERMERA
SÁNCHEZ	MEDINA	FRANCISCO MARÍA	MOSSO CLÍNICA
SÁNCHEZ	VALENTIN	JUSTA	ADMINISTRATIVA
SANCHÍS	ESTARLICH	MARIA TANIA	INFERMERA
SANCHO	FUERTES	RAMON	METGE ADJUNT CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
SANTIAGO	CASTILLA	MARÍA PILAR	AUXILIAR INFERMERIA
SARRIAS	RAMÍREZ	MARÍA ROCÍO	INFERMERA
SEDÓ	MONTOYA	MONTSERRAT	INFERMERA
SERRA	RAVENTÓS	ROSA MARIA	INFERMERA
SERRA	TRULLÁS	ADRIÀ	METGE ADJUNT CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
SIERRA	PÉREZ	MARÍA JOSÉ	AUXILIAR INFERMERIA
SIGUERO	GIRAME	MERCEDES	INFERMERA
SUÑOL	CAPELLA	MARIA	METGESSA ADJUNTA ANATOMIA PATOLÒGICA
SZESCIELINSKI	YUDYCKI	LUÍS ALBERTO	METGE ADJUNT MEDICINA INTERNA
TABLERO	CASTILLO	CARMEN	INFERMERA
TERRER	TAPIA	ALEJANDRO	INFERMER

COL·LABORADORS

TINEO	SAIZ	RAQUEL	INFERMERA
TORRENT	MACIP	MÒNICA	ADMINISTRATIVA
TRENCHS	VALLET	JAVIER	METGE ADJUNT CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
UREÑA	CAÑAS	CARMEN	INFERMERA
UTRERA	VILARDELL	JOSEFA	INFERMERA
UVIEDO	AGUILAR	ELSA	INFERMERA
VÀREZ	PASTRANA	MARIA ANTÒNIA	METGESSA RESPONSABLE DOCUMENTACIÓ MÈDICA
VÁZQUEZ	RODRÍGUEZ	ANTONIO MANUEL	METGE ADJUNT CIRURGIA PLÀSTICA I REPARADORA
VELASCO	BEDMAR	MARÍA CARMEN	ADMINISTRATIVA
VELO	CANEDO	ISAURA	AUXILIAR INFERMERIA
VILA	TRIBÓ	NÚRIA	INFERMERA
VILAJOSANA	CARVÍ	FRANCESC XAVIER	INFERMER
VILLANUEVA	GALIANA	ALEJANDRO	MOSSO CLÍNICA
VILLARINO	CHICO	EULALIA	INFERMERA
VILLEGA	IRLA	PEDRO	INFERMER
VINTRÓ	MOLINS	MARÍA ASUNCIÓN	INFERMERA
VIVANCO	MARTÍNEZ	AROA	INFERMERA
VIVES	LLORENTE	INMACULADA CONCEPCIÓN	METGESSA ADJUNTA ANESTÈSIA I PATOLOGIA DEL DOLOR
VIVES	ROSICH	FRANCISCA	INFERMERA
ZAPATER	MARTÍNEZ	OLGA	INFERMERA

METGES ASSOCIATS

BARJAU	VIÑALS	RAMON	TRAUMATOLOGIA
CALLEJAS	PÉREZ	MARCO ANTONIO	CIRURGIA TORÀCICA
CAMPS	CARDONA	JOAQUIM	ENDOCRINOLOGIA
CARALPS	RIERA	ANTONI	NEFROLOGIA
FONTANILLAS	AMELL	CARLES	CIRURGIA CARDÍACA
GONZÁLEZ	HERRERO	BLAS	DERMATOLOGIA
JUST	TIMONEDA	JOSEP	ENDOSCÒPIA
MORA	DEL RIO	ANTONI	MEDICINA ESPORTIVA I REHABILITACIÓ
SÁRRIAS	RAMIS	RAMON	MEDICINA INTERNA
SEGURA	ZARIQUIEY	JORGE	ENDOSCÒPIA
TOLOSA	SARRÓ	EDUARD	NEUROLOGIA
TRASERRA	PARAREDA	JOSEP	OTORINOLARINGOLOGIA

ALTRES COL·LABORADORS

BONET	BALAGUER	FRANCESC D'ASSÍS	FISIOTERAPÈUTIC
BOSCH	TORIBIO	AZMAVET	ADMINISTRATIVA
CABO	CABO	FRANCESC XAVIER	METGE CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
CASAÑAS	SINTES	JOAQUIM	METGE CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
DELCLÓS	HARTWING	MIGUEL FEDERICO	METGE CIRURGIA ORTOPÈDICA I TRAUMATOLOGIA
DELGADO	GARGÍA	LOIDA	AUXILIAR INFERMERA
FUSTÉ	JUAN	IGNACIO	FISIOTERAPÈUTIC
GEGUNDEZ	CAMPOS	PURIFICACION	FISIOTERAPÈUTICA
LÓPEZ	RIBÉ	GEMMA	INFERMERA
NIEVES	VICENTE	MARÍA CARMEN	ADMINISTRATIVA

SERVEIS COL·LABORADORS

CENTRE DE DIAGNÒSTIC NUCLEAR

SETOAIN	QUINQUER	JORDI	DIRECTOR
ORTEGA	ALCALDE	DOMINGO	CAP SERVEI
GARCÍA	GARZÓN	JOSÉ RAMÓN	METGE
PAL	PAL	DOLORS	INFERMERA
ROIG	SEGIMÓN	ISABEL	METGESSA
SÁNCHEZ	ALIAGA	CARMEN	SECRETÀRIA

CENTRE DE RADIOLOGIA COMPUTERITZADA

SANPONS	SALGADO	CARLES	DIRECTOR GENERAL
GALINDO	CASAS	NORBERTO	GERENT
ALIER	LAPLANA	ANTONIO	TÈCNIC RADIODIAGNÒSTIC
BERTOMEU	VALLECILLOS	MONTSERRAT	METGESSA ESPECIALISTA RADIODIAGNÒSTIC
CASSERRAS	CASANOVAS	MARIA DOLORS	SECRETÀRIA
FALGUERA	PARÍS	MARÍA PILAR	COORDINADORA
FERNÁNDEZ	JURADOS	BEATRIZ	SECRETÀRIA
GARCÍA	VERDE	GABRIEL	METGE ESPECIALISTA RADIODIAGNÒSTIC

GIBERT	GONZÁLEZ	ROSA MARIA	INFERMERA - TÈCNICA RADIODIAGNÒSTIC
GRIFÉ	RUBIO	MARÍA DOLORES	INFERMERA - TÈCNICA RADIODIAGNÒSTIC
GUILLARDÍN	PLAZA	OLGA	INFERMERA - TÈCNICA RADIODIAGNÒSTIC
JOVÉ	NUÑEZ	SÍLVIA	ADMINISTRATIVA
JURADO	SÁNCHEZ	YOLANDA	ADMINISTRATIVA
MAS	PERIZ	JOSÉ	CAP PERSONAL
PERELLÓ	NOGUÉS	ELISA	INFERMERA - TÈCNICA RADIODIAGNÒSTIC
PERI	NOGUÉS	JUAN	METGE ESPECIALISTA RADIODIAGNÒSTIC
PLASS	RODELLAS	VIQUI	ADMINISTRATIVA
PRIOR	SÁNCHEZ	ISABEL	ADMINISTRATIVA
RIBAS	SANTOS	MERCEDES	INFERMERA - TÈCNICA RADIODIAGNÒSTIC
RODA	PRIETO	REGINA	ADMINISTRATIVA
ROVIRA	CAÑELLAS	MARIANA	METGESSA ESPECIALISTA RADIODIAGNÒSTIC
SERRA	BURGUÉS	JOAN	METGE ESPECIALISTA RADIODIAGNÒSTIC
TEBE	MORERA	ELISABET	DEPARTAMENT FACTURACIÓ
VERDEJO	PERELLÓ	LAIA	ADMINISTRATIVA

CENTRE DE RADIOTERÀPIA I ONCOLOGIA

SANCHIZ	MEDINA	FRANCISCO	DIRECTOR
SANCHIZ	CASTAÑÉ	ISABEL	GERENT
ARTOLA	CODINA	NÚRIA	METGESSA
BAILÓN	CASTRO	ESTHER	TÈCNICA RADIOTERÀPIA
BAQUEDANO	BAQUEDANO	JOSE ENRIQUE	METGE
BARRAGÁN	REGAÑA	FRANCISCA	NETEJA
BAYO	ANDILLA	CRISTINA	TÈCNICA RADIOTERÀPIA
BONAVIDA	MARTÍNEZ	EVA	TÈCNICA RADIOTERÀPIA
CARDONA	MARGALL	CARME	INFERMERA
CHALE	RULL	FRANCISCO JAVIER	TÈCNIC RADIOTERÀPIA
ECENARRO	AROSTEGUI	ISABEL	INFERMERA
FERNÁNDEZ	VELILLA-CEPRIÀ	ENRIC	RADIOFÍSIC
FERNÁNDEZ	ARNAL	CRISTINA	TÈCNICA RADIOTERÀPIA
FORTES	PARTIDA	JOSÉ	TÈCNIC RADIOTERÀPIA

GARCÍA	PUTGET	CARLOS	INFERMER
GONZÁLEZ	MORENO	SUSANA	TÈCNICA RADIOTERÀPIA
JULIÀ	SANAHUJA	JOAN CARLES	METGE
LAINEZ	BAQUERO	CARMEN	METGESSA
LAVALL	RODRÍGUEZ	ADRIÀ	ADMINISTRATIU
LOSCOS	VIÑALS	SUSANA	TÈCNICA RADIOTERÀPIA
MACÍAS	HERNÁNDEZ	VÍCTOR	METGE
MARTÍN	MIGUEL	MONTSERRAT	RECEPCIONISTA
MOYA	CASTANT	LUÍS MIGUEL	METGE
MULLOR	PASTOR	MARISA	ADMINISTRATIVA
PEDRO	OLIVÉ	AGUSTÍ	METGE
POU	COLOMÉ	MARTA	COMPTABLE
POVILL	PALLARÈS	FRANCISCO	TÈCNIC RADIOTERÀPIA
PRIETO	SAN ANTONIO	CARMEN	INFERMERA
REINA	GONZÁLEZ	MANUEL	TÈCNIC RADIOTERÀPIA
RIPOL	GIRONA	SANTIAGO	METGE
RODRÍGUEZ	FERNÁNDEZ	ROSARIO	RECEPCIONISTA
TORNER	SALLÉS	JAUME	METGE
URBAN	MOLERA	JUANA	AUXILIAR CLÍNICA
VILA	CAPEL	ANTONIO	METGE

LABORATORI DR. F. ECHEVARNE

ECHEVARNE	FLORENCE	FERNANDO	DIRECTOR GENERAL
RADUÀ	SUBIRÀ	ROSA MARTA	DIRECTORA
VIDAL	ELÍAS	MARIA	SUBDIRECTORA
CAÑADAS	ALIER	SUSANA	ADMINISTRATIVA
ELIA	ELÍAS	MARÍA SALOMÉ	METGESSA
GARCÍA	SANZ	MAYTE	INFERMERA
MARTÍNEZ	TERUEL	NEUS	INFERMERA
MÁS	PADRÓS	MERITXELL	TÈCNICA LABORATORI
ORDEIX	GARCÍA	ENRIC	TÈCNIC LABORATORI
PADRÓS	COROMINAS	ENGRÀCIA	INFERMERA

UNITAT DE DIAGNÒSTIC PLATÓ

MERCADER	SOBREQUÉS	JOSEP MARIA	PRESIDENT
DONOSO	BACH	LLUÍS	CONSELLER DELEGAT
RODRÍGUEZ	SOTO	SANTIAGO	DIRECTOR
BERNAUS	BALASCH	FERRAN	METGE
BLANCH	DERCH	MARÍA CARMEN	RECEPCIONISTA
BLASCO	ANDALUZ	JORDI	METGE

CARBALLO	CÁRCELES	BENJAMÍN	INFERMER
CASÁN	CAVA	JOSÉ MARÍA	CAP ECOCARDIOGRAFIA
DÍAZ	ÁLVAREZ	MARGARITA	ADMINISTRATIVA
ENRÍQUEZ	JUAREZ	JÉSSICA	INFERMERA
ESCRIBANO	FERRER	JOSÉ MARÍA	METGE
FERNÁNDEZ	CONTRERAS	MERCEDES	TÈCNICA RADIODIAGNÒSTIC
GARCÍA	GONZÁLEZ	LAURA	METGESSA
GÓMEZ	OREJUELA	MANUEL	INFERMER
GUINOT	SOLÉ	ENRIC	INFERMER
JUAN	SAMSÓ	JORGE	CAP LABORATORI VASCULAR
JULIÀ	LLAMBIAS	CONSTANTINO	METGE
JURADO	PÉREZ	JÚLIA	RECEPCIONISTA
MITJAVILA	VALLS	JOSÉ MARÍA	METGE
MONTANYÀ	FIGULS	XAVIER	CAP RADIOLOGIA VASCULAR
NAVARRO	CASAS	ROSA	RECEPCIONISTA
OBRADOR	GONZÁLEZ	EULALIA	INFERMERA
ROCA	CATALÁN	JUAN MARÍA	METGE
SANMIQUEL	PEIRO	JORDI	METGE
TEBÉ	MORERA	OLGA	ADMINISTRATIVA
TEBÉ	MORERA	JUDIT	ADMINISTRATIVA
TORRES	SOLÉ	ESTHER	ADMINISTRATIVA

EMPRESES COL·LABORADORES

RESTAURACIÓ (ARAMARK)

SANTOS	MATEOS	JUAN	DIRECTOR
COLLELL	OBRADORS	JOSEP	CAP DE CUINA
SORIA	SIMAL	ALEJANDRO	CAP DE CUINA
ALONSO	ALFONSO	SÍLVIA	DEPENDENTA DE PREMSA
ÁLVAREZ	RODRÍGUEZ	GONZALO	CAMBRER
BARTOLOMÉ	GÓMEZ	FRANCISCO	CUINER
BERZOSA	RUIZ	JOSÉ	CAMBRER
CANO	AGUADO	MARIANO	CUINER
CORREA	GRANADOS	ISMAEL	MARMITÓ
FUENTES	GARCÍA	LUISA	DEPENDENTA DE PREMSA
GARCÍA	GARCÍA	MARÍA CARMEN	AJUDANT DE CAMBRER
GARCÍA	REINA	MARÍA CARMEN	AJUDANT DE CAMBRER
GORRO	PUJADO	MARIA LLUÏSA	AUXILIAR DE CUINA
JIMÉNEZ	HIDALGO	CRISTÓBAL	CUINER

LÓPEZ	ISLA	FLORENTINA	AJUDANTA DE MAGATZEM
MÁRQUEZ	SÁNCHEZ	MARÍA ANGELES	AJUDANTA DE CAMBRER
MONTER	GALISTEO	VALENTÍN	MARMITÓ
PARRA	PRIETO	MONTSERRAT	AUXILIAR DE CUINA
PICAZO	ALMENDROS	ISABEL	AUXILIAR DE CUINA
POLO	FERNÁNDEZ	ANA	AJUDANTA DE CAMBRER
REVILLA	PUEYO	ANTONIO	CAMBRER
RODRÍGUEZ	RODRÍGUEZ	ISOLINA	MARMITONA

NETEJA (LIMHEC)

RAMÍREZ	GONZÁLEZ	CARMEN	ENCARREGADA
COBO	SÁNCHEZ	MARÍA	RESPONSABLE
VILLA	PEDROSA	MARÍA JOSEFA	RESPONSABLE
CABELLO	GAMA	MARÍA FRANCISCA	NETEJADORA
CANTERO	GONZÁLEZ	MARÍA DOLORES	NETEJADORA
CRISTINO	LÓPEZ	ANTONIA	NETEJADORA
EL MERZOUKI		ABDELALI	CRISTALLER
ESCALANTE	BLANCO	CARMEN	NETEJADORA
ESCALANTE	BLANCO	MARÍA	NETEJADORA
GÁLVEZ	PÉREZ	TRÁNSITO	NETEJADORA
GÓMEZ	CAÑERO	JOSEFA	NETEJADORA
GÓMEZ	GIL	ANTONIA	BUGADERIA
GÓMEZ	ORTIGOSA	ANA MARÍA	NETEJADORA
GONZÁLEZ	PÉREZ	EMMA	NETEJADORA
GONZÁLEZ	VALERA	FUENSANTA	NETEJADORA
GUTIÉRREZ	MOLINA	MARÍA ESPERANZA	NETEJADORA
HIDALGO	GURRI	MARÍA CARMEN	NETEJADORA
HORTA	FERRER	JUANA	NETEJADORA
HOYO	SOLER	MARÍA DOLORES	NETEJADORA
LACHICA	RODRÍGUEZ	MARÍA ANTONIA	NETEJADORA
LÓPEZ	MÉNDEZ	ANTONIA	NETEJADORA
MARTÍNEZ	CARRASCO	JOSEFA	NETEJADORA
MARTÍNEZ	LUNA	MARÍA ANTONIA	NETEJADORA
MECA	SOLBES	ESTER	NETEJADORA
MESA	SUAREZ	FANNY	NETEJADORA
POBLADOR	DONAIRE	MARÍA VICTORIA	NETEJADORA
PRADOS	MOLEÓN	CARMEN	BUGADERIA
RODRÍGUEZ	MIL´NN	ISABEL	NETEJADORA
SOLANA	MANCEBO	FRANCISCA	NETEJADORA
TELLO	GABRIEL	FELIPA	NETEJADORA
TORRES	VIDAL	JUAN	CRISTALLER

CONSERGERIA (SERVICESA)

ESCALONA	PEREA	MARÍA CARMEN	RECEPCIONISTA
GARCÍA	BENAVENTE	JULIA	RECEPCIONISTA
HERNANDO	VEGA	ROSA	RECEPCIONISTA
MORENO	GARCÍA	ANA	RECEPCIONISTA
PARERA	JAQUES	MIQUEL	RECEPCIONISTA
PUIGMAL	ROGER	JOAN	RECEPCIONISTA

SEGURETAT (SOCIETAT CATALANA DE VIGILÀNCIA I CUSTÒDIA)

HIGUERAS	MUÑOZ	BLAS	VIGILANT
MIRANDA	CIHUELO	JULIO	VIGILANT (RESPONSABLE EQUIP)
TELLO	ANDREO	JUAN	VIGILANT
VIDAL	SERRALABOS	JORDI	VIGILANT

FREMAP (MUTUA D'ACCIDENTS DE TREBALL)

Aquest llistat fou confeccionat en data 31 de maig del 2001

ÍNDEX DE NOMS

A

Acadèmia del Cos Mèdic Municipal - 56.
Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears - 8, 9, 10, 15, 16, 45, 49, 58, 61, 62, 64, 82, 85, 94, 100, 109, 111, 113, 121, 144, 240.
Acadèmia Mèdicofarmacèutica - 11.
Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona – 4.
Acció Catalana - 30, 31, 47, 138.
Acció Catalana Republicana – 47.
Acció Republicana de Catalunya - 47.
ACTES - 54, 102, 104, 105, 120, 144, 149, 150, 151, 152, 159, 208, 238, 254.
Agrupació Escolar Tradicionalista – 138.
Agrupament Escolar de l'Acadèmia i Laboratori de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques - 96, 157, 158, 178.
Aguilar i Feliu A - 92.
Agustí i Vidal, A. – 194.
Aiguader i Miro, J. - 14, 52.
Ajuntament de Barcelona – 5.
Alcover i García-Tornel, J.M. – 273.
Alcover i Sureda, G. - 34, 184.
Alcover i Maspons, J. – 17.
Alonso i Carrasco, T. - 277, 278.
Alonso i Massó, T. - 171, 176, 182, 217, 230, 247, 259.
Alsina i Bofill, J. - 1, 5, 10, 14, 15, 16, 17, 20, 48, 54, 65, 87, 96, 137, 155, 156, 170, 173, 174, 185, 186, 187, 188, 192, 193, 194, 198, 200, 204, 205, 215, 217, 221, 232, 233, 243, 246, 253, 255, 262, 266.
Álvarez del Vayo, - 84.
Álvarez Mena, S. - 98.
Andreu i Serra E. – 11.
Annals de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau – 64.
Annals de Medicina - 50, 64, 112, 132, 139.
Aragò i Mitjans, I. - 24, 170.
Arruga i Forgas A. – 114.
Artigas, Ll. – 86.
Asensio García, C. – 98.
Asociación de Cardio-Angiología - 100, 101, 178.
Asociación de Cirugía de Barcelona - 49.
Asociación Española de Cirujanos - 53.
Associació d'Esalumnes de Martorell – 182.
Associació de Metges Hidrèlegs de Catalunya – 64.
Associació General de Metges de Llengua Catalana – 16.
Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana - 31.
Ateneu de Metges de la Facultat de Medecina i de l'Hospital Clínic de Barcelona – 80.
Ausín i Hervella, J.L. – 17.

B

Babot, P. - 14.
Badosa, i Gallart, J. - 73, 116, 190.
Balcells i Gorina, A. – 99.
Balius i Juli, R. – 242.
Ballabriga, i Aguado, A. – 115.
Banting, G. - 29, 138.
Barceló i García, P. - 217, 235, 247, 256, 265, 266, 273, 274, 284.
Barceló i Torrent, P. - 173, 185, 186, 194, 198, 200, 217, 246.
Barraquer i Roviralta, J.A. - 9, 154.
Bartrina, i Thomas, J. M. - 44, 45, 50, 115.
Beca Guillem Martorell – 182.
Beca Vila d'Abadal - 190.
Bellido i Golferichs, J.M. - 13, 14, 30, 141, 174.
Bellver, M. – 139.
Benet, E. – 133.
Beovide, M. – 85.
Berconsky, I. – 98.
Bernard, C. - 1, 2, 7, 8.
Bert i Farré, J. - 133, 201, 202.
Bertran i Musitu, M. - 58, 133, 135.
Best, Ch.H. - 138.
Bieto, E. - 83.
Blanch i Alejandro, J.Ll. – 255.
Bockus, Henry L. - 59.
Bogaert, Adalbert van – 98.

Bonet i Amigó, J. – 11.
Bordàs i Salellas, F. – 28.
Boscaro Gatti, A. - 217, 229, 236, 238, 246, 274.
Botelho, O. – 78.
Brazis, J.E. - 190.
Bret, J. - 92.
Brill, I.C. – 98.
Broggi i Trias, M.A. - 217, 234, 247, 280.
Broggi i Vallès, M. - 2, 5, 54, 217, 224, 225, 226, 227, 246.
Brossa i Bosque, A. - 109, 110.
Bruguera i Roqué, F. - 162, 175, 231.
Bruguera i Talleda, E. - 231.
Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria - 120, 121.
Butlleti Oficial del Col·legi de Metges de Barcelona – 11.

C

Cabot i Duran, X. - 276.
Calbet i Camarasa, J.M. – 9.
Calmette, A. - 29.
Calsina, i Baró, R. – 21.
Calviño, L. - 257.
Callejas i Pérez, J.M. - 252, 267, 269, 274, 276, 277.
Cambó i Batlle, F. - 77, 82, 137.
Camitas Blancas - 114, 115, 165, 216, 235.
Campos Goás, J. – 98.
Camps i Cardona, J. - 200, 206, 217, 232, 246, 274.
Camps i Juncosa, P. - 96, 116, 135, 139, 148, 172, 173, 174, 185, 186, 194, 198, 200, 217, 218, 232, 235.
Cana i Quirós, J.A. - 273.
Cañadas i Saura, E. - 119, 209, 217, 224, 239, 240, 246.
Caralps i Massó, A. - 5, 77, 102, 160, 161, 162, 165, 166, 173, 194, 198, 200, 217, 240, 246.
Caralps i Riera, A. - 5, 162, 217, 232, 240, 241, 246, 274.
Caralps i Riera, J.M. - 162, 217, 234, 247.
Cardenal i Fernández, S. - 7, 9, 22, 23, 24, 30, 43, 57, 185.
Cardona i Faura, M. - 134, 141, 148, 174, 186, 232.
Carner i Romeu, J. - 137.
Carrasco i Formiguera, Ll. - 13.
Carrasco i Formiguera, M. - 141, 169.
Carrasco i Formiguera, R - 14, 136, 137, 138, 139, 141, 143, 144, 145, 148, 149, 154, 159, 164, 169, 172, 174, 186.
Carreras i Verdaguer, A. - 5, 133, 141, 142, 143, 145, 148, 149, 166, 173, 185, 190, 194, 198, 200, 208, 217, 246.
Carreras i Verdaguer, F. - 137, 142.
Carulla i Riera, V. - 79, 142.
Casademont i Gou, J. - 252, 255, 273, 274.
Casades C. - 79.
Casadesús i Castells, F. - 5, 85, 171, 172, 173, 185, 189, 194, 198, 199, 200, 201, 205, 206, 207, 208, 211, 215, 216, 217, 218, 231.
Casares i Potau, R. - 99, 101, 103, 104, 105, 180, 217, 224, 233, 235, 236, 237, 246, 262, 265, 266, 273, 274.
Casas i Carbó, R. - 86.
Casasayas i Cucurella, J. – 109.
Casassas i Simó, O. - 43, 187.
Casellas i Bernat, A. - 101.
Casassa i Carbo, J.M. - 115, 119, 121, 217, 223, 247.
Castro i Comenzana, V. - 274.
Celis i Pujol, Ll. - 10, 30, 45, 143, 144, 145, 148, 166, 172, 173, 174.
Centre Nacional Català – 30.
Centre Nacional de la Lluita contra les Malalties Reumàtiques – 186.
Centre Radiològic Computat (CRC) - 218, 220, 248, 249, 253, 264.
Cervera i Astor, L. - 13.
Claramunt i Furest, Ll. – 57.
Clínica Adriano - 270, 278.
Clínica Barraquer - 230.
Clinica Mater - 160.
Clínica Mayo - 27, 28, 33, 95, 180, 242.
Clínica Plató - Fundació Privada - 239, 249, 268, 272, 275, 281, 283.
Clínica Médico-Quirúrgica “Sant Gervasi” - 35, 132.
Clínica Victòria - 269.
Clinicón - 47, 134, 177.
Club de Diàlisi - 203.
Cochs i Cristià, J. – 231.
Codina i Altés, J. - 19, 28, 33, 35, 41, 42, 58, 79, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 118, 133, 145, 148, 162, 166, 173, 174, 178, 185, 194, 198, 200, 201, 216, 236, 237, 282.

Colección Española de Monografías Médicas - 52.
Col·lecció de Treballs de l'Institut Policlínic - 146.
Col·legi de Metges de Barcelona - 11, 12, 227, 228, 229, 262.
Col·legi de Medicina - 4.
Col·legi Major de l'Hospital de Sant Pau – 228.
Colomer i Espúñez, J. - 9.
Collazo, J.A. – 141.
Collell i Mitjans, - 263.
Comas i Llaveria, C. - 7, 90, 158.
Company i Correu, M. - 44.
Comte de Floridablanca – 5.
Conde Loureiro, M. - 258.
Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana - 15, 16, 17, 18, 30, 31, 51, 53, 61, 62, 71, 79, 95, 96.
Consorci Hospitalari del Parc Taulí – 254.
Conti, M. - 82.
Convergència Democràtica de Catalunya – 241.
COPERNICO SA - 35, 184, 264.
Corachan i García, M. - 24, 45, 50, 51, 53, 66, 154.
Corbella i Corbella, J. - 142, 183, 191, 229.
Corberó i Casals, P. - 65.
Córdoba Rodríguez, J. - 108, 109, 110.
Cornudella i Capdevila, J. - 78, 86.
Corominas i Vilardell, A. - 242.
Cortès i Lladó, C. - 30, 100.
Cos Facultatiu Institut Policlínic - 12, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 146, 148, 149, 151, 156, 160, 170.
Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau - 65.
Cos Mèdic Municipal de l'Ajuntament de Barcelona - 56, 71, 77.
Cosío, P. - 98.
Creu de Sant Jordi - 188, 227, 228, 254.
Crous i Casellas, J. - 5.
Cuervo i Argudin, I. - 284.
Cussó - 61.
Curie M. -141.
Curso de Cirugía Plástica - 205.
Chávez, I. - 100, 101.
Chevalier, P. - 190.

D

Darder Rodés, J.B. - 78, 79, 90.
Dargallo i Hernández R. - 45, 82.
Darwin, Ch. - 25.
De Fuentes Sagaz, M. – 252.
De la Cuadra, J. - 134.
De Martel - 51.
Diari de Vic - 138.
Di Giuseppe, F. - 98.
D'Ors i Rovira, E. - 86.
De Riba i Bassols, M. - 9.
De Sagarra i Castellarnau, J.M. – 84.
De Sojo i Batlle, F. - 9.
De Vilar i Fontcuberta, M. – 9.
Del Castillo, E. - 177.
Deo i Riudejo, J.M. - 217, 230, 246.
Deo i Valera, M. - 217, 235, 247.
Desjardins - 28.
Dexeus i Font, S. - 5, 143, 156, 160.
Dispensàris Blancs – 14.
Domènech i Torné, F. - 5, 255, 256.
Domingo i Sanjuan, P. - 65.
Duarte de Perón, E. - 116.
Duhamel, B. - 116, 120.
Duran Broqués, F. - 204.
Duran i Barrionuevo, Ll. - 253, 254.
Duran Reynals, F. - 84.
Durkheim, E. - 25.

E

Echevarne i Florence, F. - 267, 274.
El Laboratori - 5, 8, 9, 109.
Elias de Molins, R. –11.
Elósegui, C. - 157.
Escardó i Monte, G. - 159.
Escarré, Aureli Maria - 187, 211.
Escola de Cardioangiologia de Barcelona - 100, 186.
Escola Catalana de Traumatologia de l'Esport - 195.
Escola de Patología Digestiva – 57, 58, 59, 60, 65, 66, 67.
Espona i Brunet, S. – 82, 84.
Esquerdo i Esquerdo, P. – 9, 43, 56, 57, 61, 90.
Esquerdo i Rodoreda, F. – 90, 154.
Estapé i Rodriguez, J. – 252.
Estapé i Pañellas, F. – 100.
Esteban i Gràcia, C. – 276.

Esteva, J. – 4.
Esteve de Miguel, R. – 115.

F

Fabra i Poch, P. – 154.
Facultat de Medicina de Barcelona – 6, 8, 9, 41, 43, 45, 50, 55, 75, 90, 91, 95, 108, 113, 170, 177, 236, 245, 248, 250, 269.
Facultat de Medicina de Saragossa – 165, 250.
Facultat de Medicina de València – 236.
Fargas i Roca, M. A. – 22, 24, 57, 76.
Farmàcia Miquel – 196, 257.
Felip V – 4.
Fernández-Cruz, i Liñán, A. – 232.
Ferrer i Condal, J.M. – 115, 119, 217, 234, 247.
Ferrer i Solervicens, F. – 10, 91, 94, 97, 174.
Figuera – 134.
Folch i Pi, A. – 141.
Fontanills i Maristany, J. – 51, 175, 231.
Fontcuberta i Casas, J. – 64.
Fontserè i Mestre, J. – 153.
Forlanini C. – 29, 78, 79.
Formica-Corsi i Coronado, A. – 9.
Fornés i Llorell, J. – 4.
Franco Bahamonde, F. – 16, 155, 166, 170, 226, 281.
Franch i Pagès, M. – 274.
Freixas i Freixas J. – 82, 90, 94.
Freud, S. – 29.
Froment R. – 92.
Frontera i Estelrich, Ll. – 75, 82.
Frost, E. – 22.
Fuenmayor i Alsina, P. – 159, 200, 207, 217, 229, 232, 234, 243, 246, 253.
Fundació Mayo – 28.
Futbol Club Barcelona – 31.

G

Galceran i Granés, A. – 9.
Gallart, J. M. – 234.
Gallart i Esquerdo, A. – 5, 60, 73, 74, 116, 173, 194, 198, 200, 209, 215, 217, 234, 237, 246.
Gallart i Monés A. – 56.
Gallart i Monés, F. – 5, 10, 23, 28, 31, 33, 35, 41, 42, 47, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 90, 93, 95, 109, 113, 116, 133, 134, 145, 148, 149, 157, 159, 160, 163, 166, 171, 173, 176, 184, 185, 190, 194, 197, 198, 199, 200, 201, 216, 221, 282.
Gallavardin, L. – 91, 93, 96, 98.
García Conde, M. – 164.
García Morato, - 177.
García Samaniego, M.T. – 231.
García, P. – 51, 251.
Gargallo i Catalán, P. – 86.
Garí – 114.
Garriga, M. – 35.
Gassol i Rovira, V. – 84.
Generalitat de Catalunya – 12, 108, 143, 153, 234, 244, 260, 266, 271, 272.
Germanes Terciaries de la Mare de Deu del Carme – 135.
Germana Candela – 257.
Germana Ciril·la – 211.
Germana Elisa – 211.
Germana Florència – 187.
Germana Raimunda – 187.
Germana Rosa – 211.
Gibert Queraltó, J. – 100, 186.
Gich i Pi, J.M. – 138.
Gil Vernet, S. – 63, 232, 240.
Gil-Vernet i Vila, J.M. –240.
Gimbernat i Arboç, A. –22.
Giménez-Salinas i Filva, A. – 49.
Giné i Partagàs, J. – 3, 5, 9.
Goday i Casals, S. – 109.
Goldberger, E. – 98.
Goldberger, H.A.Ch. – 98.
Gómez Márquez, J. – 141.
González, P. – 138.
González i Ribas, M. – 96.
González-Mármol – 75.
Grau Escrigas, N. – 217, 247.
Gravier, - 92.
Grifé i Bruguera, A. – 119, 173, 197, 198, 200, 217, 222, 223, 229, 232, 234, 238, 244, 245, 246, 248, 249, 253.
Guasch i Sagrera, J. – 105, 116, 156, 157, 158, 159, 166, 173, 185, 190, 194, 198, 200, 217, 245, 246, 259.
Güell i Pellicer, P. – 4.
Guilera i Molas, Ll. – 174, 175.
Guerrero, R. – 188,
Guitart i Vela, J. - 267, 271, 274.
Gutiérrez Díaz, A. – 115.
Gutmann, René A. – 59, 60, 73.

H

Haas, G. – 29.
Halstead W. – 22.
Herbert Best, Ch. – 29.
Hernando, T. – 66, 201.
Homs i Parellada, J. – 11.
Hospital Clínic de Barcelona – 7, 8, 15, 18, 30, 37, 45, 51, 79, 80, 90, 92, 157, 170, 177, 221, 225, 226, 231, 232, 240, 250, 270, 276.
Hospital de Bellvitge - 258, 268.
Hospital de Colònies Estrangeres – 256.
Hospital de la Creu Roja de Barcelona – 87.
Hospital de la Santa Creu – 6, 7, 18, 37, 43, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 90, 134.
Hospital de la Vall d'Hebron – 120, 270.
Hospital de Malalties Reumàtiques – 186, 256.
Hospital de Mataró – 234.
Hospital Germans Trias i Pujol – 276.
Hospital General de Vic – 268.
Hospital Josep Trueta de Girona – 276.
Hospital Militar – 85, 225.
Hospital de Sant Pau – 51, 52, 53, 58, 59, 60, 71, 82, 84, 86, 153, 155, 158, 186, 194, 227, 228, 232, 268.
Hospital del Mar – 248.
Hospital del Sagrat Cor de Barcelona – 31, 43, 103, 104, 155, 194, 234, 237, 259.
Hospital Militar de Barcelona – 85.
Hospital San Joan de Déu – 269.
Huelin i Serra, F.X. – 34.
Hunter – 104.

I

Institut Català de la Salut – 269.
Institut de Fisiologia – 13.
Institut d'Estudis Catalans – 12, 13, 14, 15, 16, 242.
Institut Forlanini – 84.
Institut Mèdic – 5.
Institut Municipal d'Higiene de Barcelona – 57, 58, 71, 77.
Institut Santa Madrona – 189.
Instituto Nacional de Cardiología de México – 101.
Instituto Nacional de Previsión – 220.
Institut Policlínic – 16, 31, 32, 33, 36, 37, 50, 82, 93, 95, 100, 109, 113, 114, 115, 116, 118, 134, 139, 141, 142, 148, 152, 157, 158, 159, 160.
Institut Policlínic "Sant Gervasi" – 58, 132.

J

Jauristi, V. – 91.
Jenner, E. – 104.
Joan Carles I – 281.
Jornades de l'Institut Policlínic – 201.
Juncadella Ferrer, E. – 98, 99, 100, 105.

K

Katz, Louis, N. – 98.
Klemperen – 96.
Koch, R. – 2.
Kraus, - 92.

L

La Enciclopedia – 11.
La Medicina Catalana – 113.
La Nau – 138.
La Xeringa – 56.
Laboratori Bacteriològic Municipal – 13, 77.
Laennec, R.T.H. – 2.
Lafuente i Millan, J. – 159.
Lafuente i Millán, D. – 229.
Lagrot, F. – 205.
Langendorf, R. – 98.
Lardenois – 50.
Layret i Foix, F. – 153.
Le Bon, G. – 119.
Léríche – 178.
Lessa, A. – 190.
Levine, - 98.
Ley, A. – 177.
Lian – 92.
Linser, K. – 29.
Lister, J. – 22.
López Santamaría, A.R. – 217, 223, 234, 247.
L'Ull Clínic – 56.
Llaberia i Garrell, N. – 273.
Llabrés, L. – 141.
Lladó A. – 34.
Llauradó Tomás, F. – 53, 115, 118.
Lliga Catalana – 31, 144.
Lliga Regionalista – 30, 31.

Llobet i Vendrell, F. – 85.
Llovet i Tapias, J. – 217, 234, 247.

M

Mackenzie – 96.
Malaret i Villar, J. – 156, 158, 160.
Mancomunitat de Catalunya – 13.
Mann, Thomas – 76.
Mancomunitat de Catalunya – 77.
Manolo (Manuel Martínez i Hugué) – 86.
Manresa i Formosa G. – 87.
Maranón Posadillo, G. – 98, 118.
Marco i Clemente, C. – 176, 200, 207, 217, 236, 238, 246, 262, 265, 266, 273, 274.
Marco i Molina, C. – 242.
Marco i Molina, V. – 217, 247.
Martí i Julià, D. – 15.
Martín Guerra, W. - 73, 217, 234, 247.
Martínez Anido, - 84.
Martínez García, P. – 66.
Martínez i Ferrer, J.R. - 258, 278, 279.
Martínez i Martínez, E. – 260.
Martínez, J. – 163.
Martínez-Móra, J. – 115.
Martorell i Otzet, A. – 217, 230, 247, 259.
Martorell i Otzet, F. – 5, 47, 50, 51, 54, 99, 100, 101, 134, 144, 149, 161, 165, 170, 171, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 185, 190, 194, 198, 200, 207, 215, 216, 217, 218, 222, 232, 235, 237, 239, 242, 243, 245, 246, 248, 249, 251, 259, 277.
Martorell Oliveras, G. – 182, 201, 207.
Mas i Ferran, J. – 202, 216, 265.
Mas Prat, X. – 115.
Mascaró i Ballester, J.M. – 5, 8, 217, 235, 236, 245, 246.
Masriera i Sagales, Josep M. – 242, 247.
Masana i Ronquillo, J. - 255, 274.
Master, Arthur M. – 98.
Mata i Fontanet, Pedro – 7.
Matas, R. – 45, 50.
Maura, A. 116.
Mayo W.J. – 28.
Mayo W.W. – 27.
Mayo, Ch. – 28.
Mejía i Henao, F.A. - 256, 267, 274.
Mejía i Restrepo, S. – 276.
Méndez, R. – 101.
Mercadal i Peyri, J. – 155.
Mercader i Sacanella, E. – 34.
Mercader i Sobrequés, J.M. – 217, 247.
Mercader i Sobregrau, J.M. – 159.
MIA (Muy Ilustre Administración) – 59, 60.
Michelazzi, A.M. – 98.
Miguel i Martínez, J.M. – 231, 256.
Milla i Santos, A. – 252.
Mir i Mir, Ll. – 176, 199, 200, 203, 204, 216, 217, 243, 246, 253, 254.
Mir i Mir Caragol, S. – 217, 235, 247, 254, 270, 273, 274.
Mir i Trinxet, J. – 86.
Mir, R. – 93.
Mira i López, E. – 14, 154.
Moncanut, A. – 86.
Monografías de la Sociedad Catalana de Pediatría – 119.
Monografies Mèdiques – 52, 112, 137, 157.
Monràs i Viñas, P. – 284.
Montón Raspall, -231.
Montserrat i Obiols, Ll. – 217, 232, 247.
Montserrat i Toran, M. - 257, 258, 274.
Moragas, M. – 114.
Moragues i González, G. – 61.
Morales Pérez, A. – 107.
Morales i Llorens, A.. – 45, 75.
Morton, W. – 22.
Moxó Queri, D. – 194.
Mundet i Torrellas, C. – 217, 234, 246, 273, 274.
Mutua General Deportiva – 195.
Mutual Mèdica – 138.

N

Navés i Janer, J. – 173, 176, 195, 198, 200, 207, 217, 238, 246.
Nicolai, - 92.
Niubò i Munté, J. – 99.
Noguera i Muñoz, J. – 230, 231, 252, 256, 274.
Nonell i Mas, J. – 86.
Nubiola i Sostres, J. – 191.
Núñez Tejada, A.J. – 217, 242, 247.

O

Obach i Benach, J. – 186.
Obiols i Vié, J. – 250, 251.
Olivé i Gumà, C. – 175.
Oliver i Aznar, E. – 9, 78.

Oliveras i Cabrè, J. – 208, 217, 230, 247.
Oppenheimer, B.S. – 98.
Orbañamos, A. – 133.
Orfeó Català – 31.
Organització Mundial de Gastroenterologia – 60, 66.
Òrsola i Gran, I. – 200, 203, 207, 217, 223, 224, 243, 246, 251, 253, 261, 262, 266, 274.
Òrsola i Martí, I. – 144, 173, 191, 198, 200, 201, 223.
Ortega i Gasset, J. – 25.
Osés Josué, J. – 119, 134, 160, 161, 166, 173, 185, 194, 198, 199, 200, 209, 217, 218, 222, 232.
Otani – 96.

P

Pagà i Carbonell, J. – 252.
Palou i Monzó, J. – 182, 217, 230, 247, 259, 265, 266, 269, 270, 273, 274.
Pañella i Aldrufeu, F. – 96, 98, 99.
Pare Casanovas – 187.
Pare Conrad (Martí i Martí J.C.) - 210, 211.
Pare Hilari – 209, 210.
Pare Miquel Àngel – 209.
Pascual i Ibáñez, M.A. – 260.
Pasteur, L. – 2, 22.
Patronat de Camitas Blancas – 115.
Patronat de Catalunya per a la Lluita contra la Tuberculosi – 30.
Patronat Fundació Plató – 227.
Patronat Clínica Plató-Fundació Privada - 270, 273, 276.
Pedragosa i Jove, R. - 267, 270, 274.
Pedro i Pons, A. – 5, 18, 49, 60, 85, 144, 146.
Perearnau i Casas, E. – 44.
Permanyer i Macià, J.J. – 105.
Pérez Soler, A. – 115, 119, 235.
Pérez-Rosales, J. – 160, 163, 166, 173, 176, 185, 191.
Periz i Sague, A. – 99, 104.
Petit i Guinovart, M. – 106.
Peyrí i Rocamora, J. – 80.
Pi i Figueras, J. – 49, 57, 108.
Pi i Sunyer, A. – 13, 14, 16, 30, 50, 141, 152, 153.
Pi i Sunyer, J. – 3, 7.
Picañol i Peirató, J. – 115, 118.
Picasso (Pablo Ruiz Picaso) – 86.
Piedrafita, M. – 231.
Pijoan de Beristain, C. - 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105.
Pinos i Desplat, T, - 73.
Pinós i Marsell T. – 28.
Piñol i Aguadé, J. – 5, 8, 200, 207, 208, 217, 218, 235, 270.
Pita Salorio, D. – 8, 217, 235, 246, 253, 262, 265, 266, 273, 274.
Piulachs i Clapera, J. – 217, 234, 247.
Piulachs i Clapera, X. – 217, 234, 242, 246, 274.
Piulachs i Oliva, P. – 5, 8, 49, 61, 74, 173, 191, 192, 194, 198, 200, 204, 215, 217, 218, 224, 231, 234, 235, 242.
Pla i Delfina, J.M. – 258.
Pla i Casadevall, J. – 51, 80.
PLATÓ SA – 35, 137, 143, 146, 160, 166, 191, 264.
Pólit i Buxareu, I. – 47, 142, 151.
Pons i Mayoral, J. - 217, 231, 247.
Pons Tortella, E. – 226.
Porterà, E. – 202.
Prat de la Riba, E. – 13, 77.
Primo de Rivera y Orbaneja, M. – 16, 31, 58.
Prió i Llaberia, A. – 90.
Procediment de Duhamel-Roviralta – 118.
Puche Álvarez, J. – 13.
Puig i Cadafalch, J. – 14.
Puig i Roig, Ll. – 200, 203, 205, 216, 217, 241, 246.
Puig i Sais, H. – 9, 42, 43.
Puig i Tintoré, Ll. M. – 217, 222, 240, 241, 244, 246, 253.
Puigdollers i Colàs, Josep M. – 252.
Puig-Sureda i Sais, J. – 6, 16, 24, 33, 35, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 66, 93, 107, 108, 109, 110, 116, 133, 134, 141, 142, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 154, 157, 159, 161, 163, 164, 166, 171, 172, 173, 176, 177, 184, 185, 190, 192, 194, 196, 197, 198, 200, 216, 217, 227, 231, 282.
Puig-Sureda i Sais, F. – 136, 141, 143, 196, 257.
Pujades i Manyans, A. – 17.
Pujol i Colomer, Jordi – 151, 152, 217, 233, 236, 239, 246, 252, 258, 263, 264, 266, 272, 273, 275, 277, 278, 279, 284.
Pujol i Colomer, Joan – 247, 256
Pujol i Soley, J. – 188.

Pulido i Clarasó, M.V. - 267, 269, 274.
Pulido i Cuchi, R. – 208, 217, 230, 247, 269.

R

Raga i Pedrosa, E. - 260, 274.
Raichs, A. – 190.
Ramis i Coris, J. – 10.
Ramón y Cajal S. – 7, 10, 110.
Ramos, E. – 177.
Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona – 4, 5, 7, 22, 50, 52, 53, 55, 64, 71, 121, 193, 226, 227, 229, 236, 241, 251, 256.
Reial Adiència de Barcelona – 5.
Reichmann – 62.
Reventós i Bordoy, J. – 33, 35, 41, 42, 43, 45, 58, 62, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 93, 109, 116, 133, 144, 145, 148, 154, 162, 163, 166, 173, 185, 194, 198, 200, 201, 216, 282.
Reventós i Bordoy, M. – 76, 84.
Reventos i Conti, J. - 42, 75.
Reventós i Farrerons, R. – 34.
Reventós i Raventós, R. – 85.
Reventós i Farrarons, J. – 83.
Reventós, A. – 76.
Revista Acta Médica Hispánica – 190.
Revista ANGIOLOGÍA – 178, 237.
Revista Española de Cardiología – 102.
Revista Española de Reumatología – 186.
Revista SANGRE– 157.
Reyes Oliveros, -231.
Ribas i Ribas, E. – 15, 24, 43, 45, 50, 62.
Rigals, A. – 4.
Rius i Pey, E. - 284.
Rizo i Gómez, A.M. – 258.
Robert i Yarzábal, B. – 3, 9, 30.
Roca de Viñals , R. 116, 118, 119, 172, 173, 174, 175, 185, 190, 198, 199, 200, 240.
Rocamora i Anglada, B. – 34, 35, 184.
Roche i Rebollo, E. - 276, 277.
Rodríguez Álvarez, Joan J. – 255.
Rodríguez Arias, B. – 154, 159.
Rodríguez i Franco, J. – 276.
Rodríguez i Méndez, R. – 3.
Roig i Montaner, P. – 142, 143, 145, 148.
Roig, D. – 187.
Rojas Marcos, L. – 25.
Rokitanski – 2.
Rosal i Catarineu, L. – 87.
Rosales i Fletes, M.J. – 260.
Rotellar i Lampre, E. – 200, 202, 203, 204, 217, 223, 239.
Roviralta i Astoul, R. – 108.
Roviralta i Astoul, E. – 33, 35, 36, 41, 42, 46, 58, 93, 95, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 133, 141, 145, 148, 149, 159, 160, 166, 173, 175, 185, 190, 194, 198, 200, 216, 217, 218, 235, 282.
Rubió i Baget, A. – 217, 242, 247.
Rubira i Garcia, N. – 260.
Ruiz i Sánchez, J.M. - 265, 273.
Rusiñol i Prats, S. – 86.

S

Sala i Planell, E. – 278.
Salvà i Ruyra, J. – 200, 207, 208, 217, 230, 245, 246.
Salvador i Verges, M.A. - 267, 274.
Salvat i Espasa, M. – 15, 110.
Salleras i Llinares, V. 190, 227.
Samaranch, Joan A. – 14, 114.
Samitier i Vilalta, J. – 187.
Sampons i Salgado, C. – 217, 232, 246, 247, 248, 249, 252, 253, 273, 274.
Samuel, A. – 98,
Sanatori per a Diabètics – 139.
San i Ricart, R. – 50.
Sánchez Lucas, J. – 98.
Sánchez-Lloret i Tortosa, J. – 8, 255.
Sanchiz i Medina, F. – 197, 198, 200, 207, 208, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 234, 243, 244, 246, 253, 254, 256, 257, 261, 262, 263, 265, 266, 273, 274.
Sanchiz i Roqué, A. – 34, 47, 84, 85, 136, 137, 141, 142, 143, 145, 148, 149, 151, 157, 162, 163, 166, 171, 172, 173, 175, 176, 182, 184, 185, 189, 194, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 217, 218, 227, 230, 245, 246, 251, 257.
Sanponç i Roca, Josep I. – 4.
Sans, J. – 79.
Santos i Cuberes, C. – 221, 222.
Santy, - 92.
Sàrrias i Mosso, R. - 254, 260, 267, 269, 274.
Sarró i Burbano, R. –159.
Sayé i Sempere, Ll. –10, 45, 78, 79, 80, 82, 90, 91, 154, 226.
Sedano i Monasterio, E. - 284.
Sedó i Pou, - 231, 255.

Segarra i Valls, M. – 258.
Segura C. – 189.
Seguretat Social –21, 235, 260, 266, 271.
Seix i Miralta, T. – 79.
Sergent – 161.
Serra, R. – 85.
Serra de Martínez, J.M. – 115.
Serra Goday, R – 86, 200, 207, 217, 247, 260.
Serra i Húnter, J. – 153.
Serra i Juanpere, R. – 260.
Setoain i Quinquer, J. - 255, 256, 274.
Sicart i Soler, H. – 18.
Sindrome de Roviralta – 118.
Sindicat de Metges de Catalunya – 12, 30, 138, 269.
Sindrome de Martorell – 180.
Siper i Maresma S. – 98.
Sitges i Creus A. – 49.
Sociedad de Cirugía de Barcelona – 49.
Sociedad de Cirugía de Catalunya – 49.
Sociedad Española de Cardiología – 98, 101, 102.
Sociedad Española de Cirugía – 227.
Sociedad Española de Cirugía Pediátrica – 120.
Sociedad Española de Otorrinolaringología - 251.
Sociedad Española de Patología Digestiva – 64, 66.
Sociedad Española de Patología Respiratoria – 87.
Sociedad Española de Pediatría – 118.
Sociedad Española de Reumatología – 186.
Societat Catalana de Biologia – 13, 14, 188.
Societat Catalana de Cardiologia – 106, 279.
Societat Catalana de Cirurgia – 182, 242.
Societat Catalana de Gastroentelogia – 66.
Societat Catalana d'Otorinolaringologia – 251.
Societat Catalana de Nefrologia – 240.
Societat Catalana de Neurologia – 229.
Societat Catalana de Pediatria – 30, 108, 110, 113, 114, 120, 121.
Societat de Tisiologia de Barcelona – 82, 85.
Societat Internacional d'Angiologia – 178.
Societat Internacional de Gastroenterologia – 64.
Socorro i Padrón, S. – 161, 187.
Socorro i Roig, M.Rosa – 114, 161.
Soler i Batlle, E. – 153.
Soler i Julià, J. – 28, 52.
Soler Roig i Elizaicin J. – 49, 87.
Solis, J. – 223.
Soriano, J. – 4.
Sunyol, C. – 80.
Suñé i Molist, Ll. – 7, 9, 11.
Suñol i Blanchart, J. – 119.
Sussman, M. – 98.

T

Tàpies i Puig, A. – 86.
Tarradellas i Joan, J. –237.
Taure i Gómez, M. – 170, 226.
Técnica de Duhamel-Roviralta-Casassa –119.
Termes d'Orion – 19.
Tolosa i Colomer, E. – 156, 157, 158, 159, 166, 173, 185, 194, 198, 200, 217, 218, 229, 231, 248, 259.
Tolosa i Sarró, E. - 246, 248, 274.
Torra Huberti, A. – 116, 143, 144, 145, 148, 149, 161, 166, 173, 185, 194, 198, 200, 202.
Torras i Bages, J. – 154.
Torras i Enríquez, H. – 256.
Torrents i Terrés, J. – 173, 191, 198, 200, 206, 207, 216, 217, 218, 230.
Tovias, S. – 189.
Traserra i Parareda, J. – 8, 172, 248, 250, 255, 274.
Traserra i Cabanas, J. – 250.
Treballs de la Societat de Biologia – 13, 46, 63.
Treballs del Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau – 67.
Trenchs i Colomer A. – 65.
Trias i Puig-Sureda, I. - 267, 268, 274.
Trias i Pujol, A. – 14, 26, 50, 155, 161, 225.
Trias i Pujol, J. – 14, 45, 49, 51, 52, 94, 107, 225, 227.
Trias i Rubies, R. – 6, 12, 51, 200, 217, 220, 224, 227, 228, 229, 235, 239, 242, 243, 244, 246, 247, 248, 253, 255, 257, 262, 263, 265, 266, 271, 272, 273, 274, 275, 284.
Trueta i Raspall J. – 14, 225.
Tubiana, R. – 205.
Turró i Darder, R. – 9, 13.

U

Ulcera de Martorell – 180.
Unió Regionalista – 30.
Unió Democràtica de Catalunya – 138, 141, 169.
Unitat de Cura Intensiva (UCI) – 218, 233, 236, 239, 252, 255, 278.
Universitat Autònoma – 41, 51, 66, 67, 71, 83, 141, 144, 152, 154, 155, 156, 159, 174, 177, 225, 227, 228, 249, 270, 277.
Universitat de Barcelona – 6, 7, 13, 43, 154, 251, 268, 270.
Universitat de Carvera – 4, 6.
Urrutia – 51.
Usandizaga i Soraluce, M. – 6, 8, 173, 191, 194, 198, 200, 203, 217.
Ustrell i Vilatersana, S. - 263, 273.
Utrillo i Morlius, M. – 86.

V

Vallejo i Lobón, M. – 76.
Valls i Moix J. – 115, 133, 163, 165.
Valls i Rovira, A. – 115, 173, 185, 186, 187, 194, 198, 200, 211, 217, 218, 232, 242.
Valls i Rovira, P. – 187.
Valls i Serra, J. – 173, 198, 200, 217, 247.
Valls i Taberner, J. – 59.
Valls i Serra, J. – 194, 217.
Vara López R. – 192.
Veil, P. – 91, 98, 102.
Vergés – 114.
Vidal i Teixidor R. – 73.
Vidal, T. – 223.
Vila d'Abadal, L. – 47, 136, 137, 138, 143, 145, 148, 149, 151, 163, 164, 165, 166, 172, 190.
Vilaclara i Mir, J.M. – 232.
Vilaplana i Casals, J. – 163.
Vilardell i Permanyer J. – 28.
Vilardell i Viñas, F. – 73.
Vilaseca i Sabater, J.M. – 118.
Vilató i Rius, J. – 159,
Vilató i Ruiz, J. – 200, 207, 217, 229.
Vincent – 51.
Viñeta i Ladaga, J. – 217, 233, 247.
Virchow, R. – 2.
Virgili i Bellver, P. – 22.

W

Wagner, R. – 43.
White, Paul D. – 98.
Wilder Russel M. – 26.

X

Xalabarder i Puig, C. – 82.
Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública (XHUP) – 245, 257, 271.
Xirau i Palau, J. – 153.

S'agraeix la col·laboració de totes les persones i entitats que han fet possible l'edició d'aquest llibre i en especial la del laboratori del Dr. F. Echevarne.